

Univerzita Pardubice

Fakulta filozofická

Komparace femininního a maskulinního žurnalistického pohledu v časopise Eva

Diplomová práce

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Adriana Seifertová**
Osobní číslo: **H23321**
Studijní program: **N0222A120033 Historie**
Specializace: **Historie – Gender History**
Téma práce: **Komparace femininního a maskulinního žurnalistického pohledu v časopise Eva**
Zadávací katedra: **Ústav historických věd**

Zásady pro vypracování

Diplomová práce se soustředí na časopis Eva, který vycházel v letech 1928-1943 v nakladatelství Melantrich a jehož cílovou skupinou byly české středostavovské vzdělané ženy. V sociálním, politickém a kulturním kontextu a v kontextu mediální reality první republiky budou sledovány obsahová a grafická (František Tichý, František Muzika, Karel Svolinským Toyen) podoba časopisu, proměny redakčního kolektivu se zaměřením na významné osobnosti (Staša Jílovská, Toyen, František Zelenka a další) a proměny jednotlivých témat a rubrik zkoumaného periodika. Diskurzivní analýza bude mj. sledovat genderové aspekty ve zpracování jednotlivých témat.

Republika československá; Protektorát; ženská žurnalistika; feminismus; gender

Rozsah pracovní zprávy:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

Prameny:

Osobní pozůstalosti lidí kolem časopisu (Muzeum české literatury, příp. další archivy)

Staša Fleischmannová, *Vrstvami*, Torst 2014.

Literatura (výběr):

BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti. Žurnalistika a komunikace*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-698-8.

MASTNÁ, Naděžda. *Revue Eos 1928 – 1932: literatura a uýtvarné umění v dobové reprezentativní revue, reflexe proměn životního stylu* [online]. Brno 2011: Masarykova univerzita Filozofická fakulta, Ústav hudební vědy.

PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox proorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021. ISBN 978-80-88308-29-4.

PENKALOVÁ, Lenka. *Rubriky pro ženy v denním tisku 20. let 20. století a jejich autorky: Olga Fastrová, Marie Fantová, Milena Jesenská, Staša Jílouská a Zdena Wattersonová (Diplomová práce)* [online]. Praha, 2011: UK Praha, FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD, Institut komunikačních studií a žurnalistiky, Katedra mediálních studií.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938)*. 2., opr. vyd. Dějiny českých zemí. Praha: Libri, 2003. ISBN 80-7277-195-7.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Česká média a feminismus*. Praha: Libri, 2004. ISBN 80-86429-31-8.

Vedoucí diplomové práce:

prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

Ústav historických věd

Datum zadání diplomové práce:

30. března 2024

Termín odevzdání diplomové práce:

30. března 2025

Prohlášení

Prohlašuji:

Tuto práci s názvem Komparace femininního a maskulinního žurnalistického pohledu v časopise Eva jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Beru na vědomí, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a směrnicí Univerzity Pardubice č. 7/2019 Pravidla pro odevzdávání, zveřejňování a formální úpravu závěrečných prací, ve znění pozdějších dodatků, bude práce zveřejněna prostřednictvím Digitální knihovny Univerzity Pardubice.

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala Prof. PhDr. Mileně Lenderové, CSc., vedoucí mé diplomové práce, za její odborné vedení, vstřícnost a cenné rady, které mě po celou dobu psaní provázely. Její pečlivé připomínky a vhled do tématu pro mě byly inspirativní a velmi přínosné.

Mé poděkování patří také mé mamince za trpělivost, podporu a porozumění, které mi poskytovala v náročných chvílích. Děkuji i svým přátelům, kteří mě povzbuzovali a stáli při mně během celého procesu psaní.

Anotace

Diplomová práce se zaměřuje na analýzu českého ženského periodika *Eva*, který vycházel v období první republiky a protektorátu (1928-1943). Hlavním cílem práce je komparace femininního a maskulinního žurnalistického přístupu, jak se projevoval v tematickém zaměření, jazykové stylizaci a autorském přístupu v různých rubrikách časopisu. Práce sleduje, jakým způsobem jednotlivé příspěvky odrážely dobové představy o ženách, jejich roli ve společnosti i každodenním životě, a jak se prostřednictvím těchto textů utvářela kulturní identita moderní ženy.

„Příběh časopisu je zasazen“ do dobového kontextu, historického, politického i kulturního. Analytická část je členěna podle tematických okruhů (literatura, domácnost, architektura, sport, zdraví, rodina, film, umění a móda) a věnuje se žánrovému i stylistickému zpracování jednotlivých textů z hlediska genderu. Práce vychází z kompletního souboru všech dostupných čísel periodika *Eva* a umožňuje tak sledovat vývoj témat i způsobu jejich zpracování v čase.

Klíčová slova

časopis Eva, ženský tisk, meziválečné období, první republika, feminita, maskulinita

Title

Comparison of feminine and masculine journalistic perspectives in *Eva* magazine

Anotation

The thesis focuses on the analysis of the Czech women's periodical *Eva*, which was published in the period of the First Republic and the Protectorate (1928-1943). The main aim of the thesis is to compare the feminine and masculine journalistic approach as it was manifested in the thematic focus, linguistic stylization and authorial approach in various sections of the magazine. The thesis traces how individual contributions reflected contemporary ideas about women, their role in society and everyday life, and how the cultural identity of the modern woman was shaped through these texts.

The "story of the magazine is set" in a contemporary context, historical, political and cultural. The analytical part is divided by thematic areas (literature, home, architecture, sports, health, family, film, art and fashion) and focuses on the genre and stylistic treatment of each text

from a gender perspective. The work is based on the complete set of all available issues of the periodical *Eva* and thus allows to follow the development of the themes and their treatment over time.

Keywords

Eva magazine, women's press, interwar period, first republic, femininity, masculinity

Obsah:

Úvod	11
1. Kulturní a historický kontext meziválečného období	16
1.1. Nová republika	16
1.2. Kultura první republiky	19
2. Mediální prostředí	25
2.1. Tištěná média	25
3. Žena za první republiky a na počátku Protektorátu Čechy a Morava	36
3.1. „Nová žena“ a „Moderní žena“: proměny ženské identity	41
3.2. Žena v domácnosti	44
4. Eva, časopis moderní ženy	47
4.1. Vydavatelství Melantrich	49
4.2. Evin závod	51
4.3. Redakční rada	52
4.4. Dobové ohlasy	53
5. Obsahové zaměření periodika	55
5.1. Literární rubrika v časopise Eva	55
5.2. Více než kuchyně: ideál domova v časopise Eva	61
5.3. Proměny bytové kultury v meziválečném Československu	68
5.3.1. Květiny a jejich místo v domácnosti	77
5.4. Sportovní rubrika jako prostor pro formování ženské identity	81
5.4.1. Tanec jako součást tělesné kultury	87
5.5. Rekreace a volný čas	91
5.5.1. Automobilismus	95
5.5.2. Podoby cestování v časopise Eva	97
5.6. Péče o tělo a vzhled v každodenním životě ženy	101
5.6.1. Zdravá výživa jako součást péče o zdraví	104
5.6.2. Hygienické návyky moderní ženy	105
5.6.3. Kosmetika a péče o vzhled	108
5.7. Rodinný život očima Evy	112
5.7.1. Manželství jako součást ženské identity	112
5.7.2. Žena – matka – vychovatelka: obraz dětství a péče o dítě	116
5.8. Filmová rubrika v časopise Eva	122
5.8.1. Svět umění a estetiky v časopise Eva	129
5.9. Módní rubrika v časopise Eva	134

6. Závěr.....	143
7. Resumé	147
8. Prameny a literatura	149
8.1. Primární prameny	149
8.2. Periodika.....	149
8.3. Sekundární literatura.....	150
8.4. Internetové zdroje:	151
8.5. Sborníky.....	153
9. Seznam příloh:.....	154

Úvod

Období mezi dvěma světovými válkami představuje v československém kontextu zásadní etapu modernizace společnosti, proměny genderových rolí a rozvoje kulturní i mediální sféry. V atmosféře demokratických hodnot a rychle se rozvíjející veřejné debaty o postavení žen vznikl prostor pro nové formy ženské seberealizace, včetně aktivního vstupu do veřejného života, vzdělání a pracovního trhu. Současně se ale začal proměňovat i obraz ženy v médiích, od tradiční role hospodyně a matky k modernímu ideálu kulturně orientované, vzdělané a společensky angažované osobnosti.

Tuto proměnu zachycuje ženský časopis *Eva*, který začal vycházet v roce 1928 pod nakladatelstvím Melantrich. Jeho ambicí nebylo pouze bavit a informovat, ale také formovat kulturní vkus a identitu moderní ženy. Právě toto periodikum se stává východiskem mé diplomové práce, která se soustředí na analýzu jeho obsahu z hlediska genderové žurnalistiky a dobového společenského kontextu.

V tomto kontextu představuje časopis *Eva* nejen pozoruhodný dobový fenomén, ale také cenný pramen pro sledování proměn ženské identity v období mezi dvěma světovými válkami a na počátku protektorátu. Jeho stránky odrážejí nejen dobové představy o ženách, ale i širší kulturní, politické a společenské souvislosti, ve kterých se tyto představy utvářely a proměňovaly. Právě tato proměnlivost činí z *Evy* jedinečný materiál k porozumění toho, jak se ženský hlas objevoval v médiích a jakým způsobem byl prezentován a omezován.

Časopis *Eva*, který v Československu vycházel od konce 20. let až do počátku 40. let 20. století, představuje mimořádně cenný kulturní a mediální pramen pro pochopení dobové představy o ženském světě, životním stylu i společenské roli moderní ženy. V době politických, kulturních i ekonomických změn se *Eva* pokoušela spojit tradiční ženské hodnoty s obrazem nové, aktivní a vzdělané ženy, která se orientuje ve společnosti. Časopis tak balancoval mezi konzervativními a emancipačními postoji, ale také mezi péčí o domácnost a rodinu a zájmem o kulturu, sport, cestování nebo veřejné dění. Tato dvojznačnost z něj tak činí mimořádně vhodný materiál pro zkoumání dobových genderových rozdílů.

Diplomová práce se proto zaměřuje na komparaci femininního a maskulinního žurnalistického pojetí v časopise *Eva*, a to napříč tematickými okruhy, které tvořily stabilní kostru periodika, jako je literatura, architektura, domácnost, zdraví, móda, film, sport, umění, výchova dětí, cestování nebo krása. Cílem je zjistit, zda a jakým způsobem se lišil přístup

mužských a ženských autorů k jednotlivým tématům, jaké volili jazykové prostředky, jaké významy zdůrazňovali a jakým způsobem tematizovali ženskou (nebo obecně lidskou) zkušenost. V centru zájmu stojí otázka, nakolik byl žánrový a stylistický přístup autorů ovlivněn genderovou perspektivou, a zda lze tyto rozdíly systematicky sledovat napříč obsahem celého časopisu.

Práce využívá jak kvalitativní obsahovou analýzu, tak kontextuální přístup, který zohledňuje historické, kulturní i společenské okolnosti meziválečného a válečného období. Sleduje vývoj témat v čase, proměnu stylu a jazyka, ale i způsoby, jakými byly čtenářkám (a výjimečně i čtenářům) předkládány vzory chování, krásy, zdraví nebo vzdělanosti. Vzhledem k tomu, že redakce časopisu spolupracovala jak s výraznými ženskými autorkami, tak s muži odborníky, lékaři, architektky, literáty nebo pedagogy, nabízí se možnost analyzovat rozdílné přístupy nejen podle tématu, ale i podle autorského zázemí. Výsledkem práce by mělo být nejen rozkrytí rozdílů mezi femininním a maskulinním žurnalistickým stylem v meziválečném ženském periodiku, ale i hlubší pochopení toho, jak byla ženská identita v tomto médiu utvářena, podporována, idealizována nebo naopak zpochybňována.

Diplomová práce je členěna do dvou hlavních částí, které se vzájemně doplňují a umožňují komplexní pohled na sledované téma. První část je zaměřena na širší historické, kulturní a politické souvislosti vzniku a fungování časopisu *Eva*. Sleduje dobový kontext meziválečného Československa a počátku protektorátu, proměnu společenského postavení žen i vývoj moderní ženské identity. Pozornost je věnována také mediálním podmínkám a specifikům tištěného tisku, včetně zázemí vydavatelství Melantrich. Cílem této části je zasadit časopis do konkrétní dobové situace pro pochopení jeho role v kulturním prostoru sledovaného období.

Druhá, analytická část se soustředí na samotný obsah periodika *Eva* a jeho tematické okruhy. Jednotlivé kapitoly se věnují oblastem jako literatura, domácnost, sport, zdraví, krásy, rodina, film umění a móda. V rámci těchto kapitol dochází ke komparaci žurnalistických přístupů podle stylu a perspektivy jednotlivých autorů a autorek. Zvláštní důraz je kladen na to, jakými jazykovými prostředky je vytvářen vztah ke čtenářce, jak se tematizuje ženská zkušenost a do jaké míry se texty opírají o odbornost, emocionální prožitek nebo důraz na estetické či morální hodnoty. Druhá část tak tvoří analytické jádro práce a umožňuje sledovat, jakým způsobem se v jednotlivých oblastech formovala představa moderní ženy v období mezi lety 1928 až 1943.

Zvolený komparativní přístup umožňuje sledovat, jakým způsobem jednotliví autoři a autorky konstruují ženskou každodennost i ideál moderní ženy v kontextu meziválečné společnosti. Důraz je kladen na to, jak se v textech tematizuje péče o tělo, krása, domácnost, rodina, vzdělání nebo veřejná angažovanost, a jaké hodnoty se s těmito tématy spojují. V této práci se zároveň objevuje snaha zasadit jednotlivé texty do širšího kulturního a společenského kontextu meziválečného období, které formovalo nejen obsah samotného časopisu, ale i očekávání vůči čtenářkám. Tato analýza nabízí možnost sledovat nakolik se pohlaví autora promítá do výběru témat, volby jazykových prostředků a míry emocionality, a jakým způsobem média napomáhala formování představ o ženství a jeho místu ve veřejném prostoru. Texty nejsou hodnoceny mechanicky podle autorství, ale s ohledem na stylistické rysy, úroveň odbornosti, míru angažovanosti a práci s jazykem

Literatura a prameny

Hlavním pramenem pro tuto diplomovou práci jsou jednotlivé ročníky periodika *Eva*, které tvoří základ analytické části. Většina ročníků je dostupná online prostřednictvím digitální knihovny Moravské zemské knihovny v Brně. Výjimku tvoří poslední čtyři ročníky, které v digitální podobě zatím zpřístupněny nejsou a bylo s nimi pracováno v tištěné podobě ve fondu Studijní a vědecké knihovny v Hradci Králové.

Při tvorbě širšího kulturního, politického a historického kontextu práce byly využity odborné publikace zaměřené na období první republiky a počátku protektorátu. Základní orientaci v historickém vývoji a každodennosti meziválečné společnosti poskytla zejména kniha *Dějiny první republiky*¹ od Věry Olivové, která nabízí přehledné zasazení hlavních událostí do dobového kontextu. Doplňující vhled do života běžných lidí a proměn životního stylu nabídla publikace *Život za první republiky*² od Hany Knebllové, která se zaměřuje na konkrétní projevy každodennosti, rodinného života i vývoje veřejného prostoru. Tyto zdroje byly důležité pro pochopení období, ve kterém časopis vznikl.

Pro vytvoření mediálního kontextu v období, ve kterém časopis *Eva* vznikl a působil, byly využity zejména odborné publikace *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*³ a

¹ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Knihnice Společnosti Edvarda Beneše. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012.

² KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023.

³ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011.

Dějiny českých médií 20. století.⁴ Tyto knihy poskytly nejen přehled vývoje tiskových a dalších médií, ale také náhled na proměnu vztahu mezi médii a společností v různých obdobích moderních dějin. Zvláštní pozornost byla věnována meziválečnému období, které bylo charakteristické bouřlivým rozvojem publicistiky, rostoucí gramotnosti a nárůstem čtenářů, včetně zaměření na ženské publikum.

Při zpracování kapitoly věnované postavení ženy v období první republiky a protektorátu byla využita odborná literatura zaměřená na genderová studia a dějiny ženské emancipace. Klíčovým pramenem se stala publikace *Civilizovaná žena: Ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*⁵ od Martiny Pachmanové, která reflektuje kulturně podmíněné představy o ženskosti a analyzuje jejich proměnu v kontextu moderní doby. Inspirativní byla také kniha *Do politiky prý žena nesmí-proč?*⁶. K pochopení každodennosti, estetiky a společenského postavení žen významně přispěla publikace a *Česká móda 1918-1939*⁷, která propojuje módu s genderovými normami a ukazují, jak odívání sloužilo jako nástroj sebevyjádření a disciplíny.

Při zkoumání samotného časopisu *Eva*, jeho redakčního zázemí a vydavatelského kontextu byla využita především publikace *Melantrich 1898-1998*⁸ od Vojtěch Fejlka, která podává podrobný přehled o historii vydavatelství Melantrich, včetně jeho organizační struktury, ideového směřování i proměn v průběhu 20. století. Díky tomu bylo možné lépe pochopit zázemí časopisu, jeho napojení na širší kulturní a mediální prostředí i proměny redakční politiky v různých historických obdobích. Doplnujícím zdrojem byla edice paměti Jaroslava Šaldy *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace*⁹, která poskytuje širší kontext vývoje tištěných médií a umožnila zasadit *Evu* do ženského periodického tisku i z hlediska historického vývoje medií.

Zvolená literatura a prameny byly vybírány s cílem postihnout co nejširší souvislosti, během kterých časopis vznikal, vyvíjel se a působil. Vedle samotného periodika, které bylo hlavním zdrojem analytické části práce, byly využity odborné publikace reflektující dobový

⁴ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010.

⁵ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021.

⁶ MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí - proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Gender sondy. Praha: Libri, 2005.

⁷ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918-1939. Elegance první republiky*. Praha: Olympia, 1996.

⁸ FELJEK, Vojtěch. *Melantrich: nepodlehne ani ohni ani meči*. Praha: Melantrich, 1998.

⁹ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001.

politický, kulturní a společenský kontext. Kombinace primárních a sekundárních zdrojů umožnila propojit konkrétní texty a rubriky s širším rámcem, a tím lépe porozumět nejen obsahu časopisu, ale i tomu, jak formoval a zároveň odrážel proměňující se postavení žen ve společnosti.

1. Kulturní a historický kontext meziválečného období

K pochopení obsahu a významu časopisu *Eva* je nezbytné zasadit jej do širšího historického a kulturního kontextu meziválečného Československa a počátku protektorátu. Právě společenské proměny, které nastaly po vzniku republiky, měly zásadní vliv na podobu každodenního života, postavení žen i celkové atmosféry ve společnosti. Kapitola se proto nejprve zaměřuje na vznik nové republiky. Tento kontext umožní lépe porozumět tomu, jak se v časopise odrážely dobové ideály, očekávání i napětí ve společnosti.

1.1. Nová republika

Období první československé republiky, trvající od roku 1918 do roku 1938, představovalo významný moment v dějinách naší země. Dne 28. října 1918 byla vyhlášena samostatnost Československé republiky, a tím se náš národ definitivně vymanil z područí Rakousko-Uherska. Československo vzniklo jako demokratická republika v čele s prezidentem Tomášem Garrigueem Masarykem. První republika, i když trvala pouze dvacet let, se stala pro českou společnost významným obdobím modernizace a proměny. Byla charakteristická nejen politickým vývojem a utvářením demokratických institucí, ale také rozkvětem kultury, vzdělanosti a občanského povědomí.¹⁰

Česká společnost v tomto období čelila složitým etnickým a sociálním otázkám, které formovaly její identitu. V kontextu první republiky se klade důraz na význam osobnosti Tomáše Garriguea Masaryka, jehož ideje humanismu a demokracie ovlivnily směřování státu. První republika je tedy chápána jako éra úspěchů, ale i jako období, ve kterém se utvářely základy pro budoucí výzvy české společnosti. T. G. Masaryk má v našich dějinách významnou roli jako zakladatel československého státu a jeho první prezident. Masaryk ale nebyl pouze politickým vůdcem, byl také proslulým filozofem, humanistou a feministou. Snažil se o vytvoření státu založeném na principu svobody, rovnosti a spravedlnosti, což se odráželo nejen v jeho politických rozhodnutích, ale i v osobním životě a při veřejném vystupování. Masaryk věřil v sílu vzdělání a občanské odpovědnosti, která byla klíčová pro rozvoj československé společnosti.¹¹

¹⁰ HÁJKOVÁ, Dagmar a HORÁK, Pavel (ed.). *Republika československá: 1918-1939*. Strategie AV21. Špičkový výzkum ve veřejném zájmu. Praha: NLN, 2018, s. 73-74.

¹¹ KROUTVOR, Josef. *Potíže s dějinami: eseje*. Praha: Prostor, 1990, s. 14.

Vytvoření demokratických institucí, jako byl Parlament a úřad prezidenta, umožnilo zřízení parlamentní demokracie s širokou nabídkou politických stran. Během trvání první republiky hrály politické strany klíčovou roli v utváření československé politické scény. Od roku 1921, kdy byla založena Komunistická strana Československa (KSČ), se tato scéna stále rozšiřovala. V této době se objevilo mnoho stran a hnutí různého zaměření, od krajní pravice až po levicové proudy. Tato názorová pestrost poukazovala na bouřlivou povahu tehdejší doby, kdy se československá společnost snažila vyrovnat s ekonomickými výzvami a sociálním napětím. Politická scéna byla tehdy charakterizována častými změnami a koalicemi, což vedlo k rychle se měnícímu a nestabilnímu prostředí. To vše mělo vliv nejen na vládní politiku, ale i na veřejnou diskusi a žurnalistiku té doby.¹²

Potom co skončila poválečná krize zažila země rychlý hospodářský rozmach, který byl spojen s rozvojem těžkého průmyslu a dopravní infrastruktury. Nové fabriky a podniky vznikaly především v městských oblastech, což vedlo k masové migraci obyvatelstva z venkova do měst. Tento proces urbanizace přinesl nejen hospodářské příležitosti, ale také řadu sociálních problémů, jako například špatné pracovní podmínky, nízké mzdy nebo nedostatek dostupného bydlení.¹³ Hospodářské a sociální změny, které provázely období první republiky, hrály klíčovou roli v utváření československé společnosti. Po vyhlášení samostatnosti čelilo nové Československo řadě výzev, včetně nutnosti stabilizace hospodářství po válečných konfliktech. Ekonomická obnova se stala prioritou, vláda se snažila o modernizaci průmyslu a zemědělství, to vše vedlo k rozvoji různých odvětví a vzniku nových technologií.¹⁴

Sociální politika se stala důležitým tématem, na které se nová vláda zaměřila. V roce 1924 byl přijat zákon o sociálním pojištění, což byl významný počín zajišťující zabezpečení obyvatelstva v nemoci, invaliditě a stáří.¹⁵ Ve 30. letech 20. století se Československo potýkalo s hospodářskou krizí, která měla zničující dopady na život obyvatelstva a přispěla k politické destabilizaci. Tyto sociální a hospodářské změny měly rozsáhlé následky pro československou společnost.¹⁶

Velká hospodářská krize, která začala v roce 1929 krachem na newyorské burze (tzv. Černý pátek), měla zásadní dopad na předmnichovské Československo, jeho ekonomiku i

¹² OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 66.

¹³ Tamtéž, s. 67-68.

¹⁴ KROUTVOR, Josef. *Potíže s dějinami: eseje*. Praha: Prostor, 1990, s. 26.

¹⁵ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 141.

¹⁶ Tamtéž, s. 157.

politiku. Dopady krize se projevily nejen v hospodářství, ale i v sociální sféře. Mnoho lidí ztratilo práci, což mělo za následek zhoršení životních podmínek a zvýšení sociálního napětí.¹⁷ To vše vedlo k nespokojenosti obyvatelstva a vyústilo v řadu stávkových akcí a demonstrací. V období krize se staly stávky častým prostředkem, jak lidé vyjadřovali své frustrace a požadavky na lepší pracovní podmínky. V některých případech došlo k násilným střetům s policií, což vedlo k dalšímu zhoršení atmosféry a napětí ve společnosti.¹⁸

Významným prvkem každodenního života obyvatel první republiky byl přidělový systém, zejména v období hospodářských krizí a válečných událostí. Tento systém, zavedený za účelem regulace dostupnosti základních potravin a zboží, měl za cíl zajistit, aby se klíčové životní potřeby dostaly ke všem obyvatelům. Přídělové lístky byly vydávány na základní potraviny jako například chleba, maso nebo cukr. Dopad přidělového systému byl značný, především pro rodiny, které musely pečlivě plánovat své nákupy a přizpůsobovat se omezením. Tato situace vyžadovala organizovanost a kreativitu, a to hlavně od žen, které zajišťovaly domácnost a musely efektivně a chytře využívat dostupné zdroje. Časopisy jako *Eva* reflektovaly tyto výzvy a nabízely rady a tipy, jak si poradit s omezenými možnostmi. Tímto způsobem nejen reagovaly na potřeby čtenářek, ale také posilovaly jejich roli jako hospodyň a manažerek domácnosti ve velmi náročných podmínkách. Přídělový systém tak významně ovlivnil nejen stravovací zvyky a rodinné rozpočty, ale také svým způsobem přispěl k formování nových genderových rolí ve společnosti.¹⁹

Po zániku první republiky v roce 1938 a následném vzniku druhé republiky se Československo ocitlo v nejisté, a především složité situaci. Politická nestabilita, hospodářská krize a vzrůstající extrémistické hnutí vedly k oslabení demokratických struktur. V roce 1939 došlo k okupaci země nacistickým Německem, což mělo zásadní dopad na všechny aspekty života, včetně kultury a žurnalistiky. V období druhé světové války se česká společnost ocitla pod silným tlakem totalitních režimů, to vedlo k následné cenzuře a omezení svobody slova. Časopis *Eva*, i když byl původně zaměřený na otázky ženství a rodinného života, se musel přizpůsobit novým podmínkám. Jeho obsah odrážel aktuální politické a sociální problémy, čelil tlaku cenzury a snažil se najít způsoby, jak oslovit čtenářky v těžkých časech. Tato doba přinesla nejen ztrátu svobody, ale také změny v rolích žen ve společnosti, které se musely přizpůsobit novým realitám a výzvám spojeným s válkou. Po ukončení války a osvobození

¹⁷ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 94-96.

¹⁸ Tamtéž, s. 98-99.

¹⁹ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 9-15.

v roce 1945 nastal zlom, když se Československo znovu ocitlo pod vlivem totalitního režimu, což mělo zásadní důsledky pro ženské hnutí a kulturu obecně.²⁰

1.2. Kultura první republiky

Pojem kultura můžeme definovat jako soubor určitých hodnot, tradic, normativních pravidel, znalostí, uměleckých projevů, jazyků a způsobů chování, které sdílí skupina lidí. Kultura zahrnuje materiální aspekty (jako jsou umělecká díla, architektura nebo technologie) i nemateriální prvky (zvyky, jazyky nebo víra). Kultura ovlivňuje identitu jedinců a skupin, hraje klíčovou roli v utváření jejich pohledu na svět. Může se vyvíjet a měnit v souvislosti s historickými, sociálními nebo ekonomickými podmínkami, a to jak v rámci jedné společnosti, tak i v interakci mezi různými kulturami.²¹ Kultura není pouze umění, literatura nebo hudba, ale zahrnuje i každodenní projevy lidské činnosti, které formují společenský život. Může sem patřit například způsob bydlení, bytová tvorba, odívání, stravování a další. Také může ovlivňovat to, jak vnímáme své místo ve společnosti a jakým způsobem předáváme své hodnoty další generaci.

V období první československé republiky byl vztah mezi kulturou a politikou úzce spjat. Kultura se stala nejen prostředkem uměleckého vyjádření, ale také důležitým nástrojem pro reflektování politických a společenských změn. Jak uvádí Jaroslav Marek ve své knize *Česká moderní kultura*, intelektuálové a umělci sehráli zásadní roli při formování veřejného prostoru a při podpoře demokratických hodnot. Kulturní elity té doby byly často nejen pozorovateli, ale i aktivními účastníky politických debat.²²

Toto období se vyznačovalo významným rozkvětem kultury a umění. Byla to doba charakterizována snahou o vytvoření národní kultury, která by odrážela nové demokratické ideály a posílila národní identitu. Umění a literatura se staly nástroji pro vyjádření občanské odpovědnosti a touhy po svobodě. Kulturní život byl rozmanitý a zahrnoval velké množství uměleckých směrů a žánrů. Literatura v tomto období procházela výrazným vývojem. Vznikaly nové literární směry a hnutí, jako byl avantgardismus, které se snažily překonat tradiční formy vyjadřování. Autoři jako Karel Čapek, Jaroslav Hašek a František Kafka

²⁰ OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000, s. 287.

²¹ Geist, B.: *Sociologický slovník*. Praha, Victoria publishing, 1992, s. 199.

²² MAREK, Jaroslav. *Česká moderní kultura*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 18.

přinesli inovativní přístupy a tematiku, která prezentovala aktuální společenské problémy. Čapek se ve svých dílech například věnoval otázkám techniky a etiky, zatímco Hašek v *Osudech dobrého vojáka Švejka za světové války* kritizoval militarismus a byrokracii.²³

Výtvarné umění bylo rovněž významné pro utváření národní identity. Umělci jako Josef Čapek a Toyen experimentovali s novými styly a technikami, zatímco na výstavách a v galeriích se začaly objevovat moderní směry, které reflektovaly evropské umělecké trendy. Důraz na individualitu a osobní vyjádření vedl k rozvoji různých uměleckých směrů, jako byl surrealismus a kubismus.²⁴ Josef Kroutvor upozorňuje, že umění v této době mělo nejen estetickou, ale i politickou funkci. Mnoho umělců a intelektuálů se angažovalo ve veřejném životě a představovalo ve svých dílech aktuální sociální a politické problémy.²⁵

V období první republiky se významným prostředkem komunikace a propagace stala plakátová tvorba. Po vzniku samostatného státu se objevily nové potřeby v oblasti informování veřejnosti, což vedlo k rozkvětu vizuální kultury. Plakáty se staly klíčovým nástrojem politických stran, které je využívaly k propagaci svých volebních kampaní a politických idejí. Vzhledem k relativně vysoké míře gramotnosti a rostoucímu zájmu o veřejné záležitosti se plakát stal efektivním způsobem, jak oslovit široké masy. Výtvarníci jako V. Špála, J. Štursa nebo K. Škerle využili moderní trendy a experimentovali s formou, barvami a typografií, což vedlo k esteticky atraktivním a zároveň funkčním plakátům.²⁶

Významným prvkem české kultury byla také opereta, ta se stala populární formou zábavy, kombinující prvky hudby, divadla a tance. Divadelní inscenace byly charakteristické svou bohatou výpravou a živými hudebními čísly, která často doprovázely populární písně. Prvorepubliková opereta se vyznačovala snahou o originalitu. Díky své přístupnosti a zábavnosti se opereta stala důležitým kulturním fenoménem, který spojoval široké vrstvy společnosti a přispíval k utváření české identity.²⁷ Režiséři jako E. F. Burian a divadlo D 35 přinesli inovativní přístupy, které oslovovaly velké publikum. Kulturní život byl také ovlivněn novými ideologiemi a filozofiemi, které se objevily v této době.

Vznikaly různé kulturní spolky a sdružení, které podporovaly umělce a organizovaly kulturní akce. Tato hnutí přispívala k oživení kulturního života a podpoře uměleckých

²³ MAREK, Jaroslav. *Česká moderní kultura*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 85.

²⁴ Tamtéž, s. 100.

²⁵ KROUTVOR, Josef. *Potíže s dějinami: eseje*. Praha: Prostor, 1990, s. 19.

²⁶ Tamtéž, s. 25.

²⁷ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 76-77.

experimentů. Ženy se aktivně zapojovaly do uměleckého prostoru, a to jako tvůrkyně, tak i jako aktérky. V periodikách a na výstavách se začaly objevovat práce ženských umělkyně, což přispělo k vnímání genderových otázek v kultuře.²⁸

V tomto období se rychle rozvíjel také filmový průmysl. Po požáru ateliérů na Kavalírce v říjnu 1929, který měl značný dopad na českou kinematografii, se zdálo, že český film prochází krizí. V roce 1930 se československá kinematografie začala znovu formovat, tentokrát již se zaměřením na nový technický pokrok. První český zvukový film *Tonka Šibenice* od režiséra Karla Antona, uvedený v roce 1930, znamenal průlom a přechod české kinematografie do nové éry. Zvukový film přinesl nové možnosti, například vyjádření emocí a atmosféry, umožnil propojení obrazu s hudbou a dialogy, to vše samozřejmě ovlivnilo i styl herectví.²⁹

Ke kulturnímu životu rozhodně patřila i skupina tzv. *Pátečníci*, tvořena osobnostmi z různých odvětví, včetně spisovatelů, politiků, novinářů a filozofů. Patřili tam například Karel Čapek, František Peroutka, Karel Poláček, František Kubka, a především prezident Tomáš Garrigue Masaryk, kterému bylo vyhrazeno speciální místo. Schůzky se konaly každý pátek ve vile bratří Čapků a ženy tam neměly přístup. Pátečníci měli významný vliv na veřejné mínění, protože mnozí z nich byli aktivními publicisty, kteří se angažovali v médiích a přispívali k formování veřejného diskurzu.³⁰

Důležitým aspektem se v tomto období stal volný čas, během první republiky byl pro ženy často vymezen společenskými normami, přičemž se stále více objevovaly možnosti pro vzdělávání a kulturní vyžití. Ženské časopisy, jako *Eva*, hrály klíčovou roli v šíření těchto ideálů a nových trendů. Nabízely nejen módní rady, ale i informace o vzdělání, zaměstnání nebo zdravém životním stylu, což mělo vliv na formování moderní ženské identity.

Objevuje se například *skauting*, v období první republiky se stal významným hnutím, které mělo zásadní vliv na výchovu mládeže. Vnikl jako reakce na potřebu poskytovat mladým lidem smysluplné aktivity, podporovat jejich osobní rozvoj a učit je hodnotám jako je spolupráce, odpovědnost a samostatnost. Skauting se zaměřoval na výchovu v přírodě a aktivní životní styl.³¹ Dále se pak objevuje *tramping*, který můžeme považovat za velmi významný kulturní fenomén, který představoval touhu po svobodě, přírodě a dobrodružství.

²⁸ MAREK, Jaroslav. *Česká moderní kultura*. Praha: Mladá fronta, 1998, s. 33-35.

²⁹ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 154.

³⁰ KROUTVOR, Josef. *Potíže s dějinami: eseje*. Praha: Prostor, 1990, s. 20-21.

³¹ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 38-39.

Mladí lidé hledali únik do přírody a vytvářeli si vlastní subkulturu. Tramping zahrnoval aktivity jako například táboření, pěší turistiku, hudbu a společné sdílení zážitků, což podporovalo komunitní vazby. Trampové byli organizováni ve skupinách a inspirovali se americkou kulturou a romantikou divokého západu. Vytvořili si vlastní tradice, symboly a jazyk, které podtrhovaly jejich identitu. Tramping formoval nejen životní styl mladé generace, ale také měl vliv na českou kulturu a umění, od hudby až po literaturu. S tím, jak se trampování stávalo populárním, přispělo k rozvoji národního vědomí a vztahu k přírodě. S rostoucí popularitou trampingu během první republiky se začaly objevovat i snahy o jeho regulaci. Úřady se obávaly nárůstu nepořádku a poškozování přírody, což vedlo k nejrůznějším opatřením. V mnoha oblastech byly zavedeny zákony a nařízení týkající se táboření, rozdělávání ohňů a ochrany přírodních lokalit. Vše vyvrcholilo v roce 1931 tzv. Kubátovým zákonem, který stanovil konkrétní pravidla. Zákon zahrnoval i sankce pro ty, kteří by pravidla nedodržovali, to vedlo k většímu dohledu ze strany úřadů.³²

V období mezi světovými válkami hrála důležitou roli víra v pokrok a moderní technologie. Lidé věřili, že věda a technika dokážou zlepšit nejen průmysl nebo každodenní život, ale i samotné lidské tělo. Tělo bylo vnímáno jako stroj, který lze vylepšit nebo „opravit“. To se odrazilo i v rostoucím zájmu o péči o vzhled, hygienu a kosmetiku. Nešlo přitom pouze o krásu jako takovou, pečovat o sebe znamenalo být moderní, držet krok s dobou a plnit společenská očekávání.³³

Z hlediska kultury nesmíme zapomenout ani na tělovýchovnou organizaci Sokol, který se během první republiky stal jednou z nejvýznamnějších organizací v české společnosti. V tomto období se Sokol nezaměřoval pouze na tělovýchovu, ale také na výchovu k vlastenectví a morálním hodnotám. Jedním z vrcholných momentů sokolské činnosti byly všesokolské slety, které se konaly pravidelně a staly se významnými kulturními a společenskými událostmi. Jeden takový slet se konal i roku 1920 na Letenské pláni a mezi diváky se nacházel i prezident T. G. Masaryk s manželskou Charlottou. Sokolské slety měly také kulturní rozměr, zahrnovaly hudební a taneční vystoupení. Poslední prvorepublikový slet se konal v roce 1938, těsně před vypuknutím druhé světové války. Tento slet měl zvláštní

³² KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 39-42.

³³ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 389.

význam, neboť probíhal v době rostoucího napětí a nejistoty. Účastníci se sešli, aby oslavili sokolské ideály a vyjádřili jednotu národa v těžkých časech.³⁴

První republika přinesla demokratizaci společnosti a s ní i nové přístupy k oblékání. Móda se začala uvolňovat od formálních oděvů, které dominovaly předchozím obdobím. V důsledku vlivu zahraničních trendů, zejména z Paříže a Berlína, se do české módy dostaly moderní střihy a materiály. Ženy začaly nosit praktičtější a pohodlnější oděvy, jako byly sukňové kostýmy a volné šaty. Vlivem socio-ekonomických změn a rozvoje střední třídy se móda stala dostupnější většímu počtu obyvatel. Módní časopisy a propagace oděvů začaly hrát klíčovou roli v šíření nových trendů a estetických hodnot. Zároveň se móda stala vyjádřením emancipace žen, které se začaly více zapojovat do veřejného života.³⁵

Společenský život byl ovlivněn rostoucím zájmem o vzdělání, umění a literaturu, což přispělo k formování národní identity a kolektivního vědomí. Vznik nových institucí, jako byty, školy, kulturní spolky a sdružení, podpořil aktivní zapojení občanů do veřejného života. Společenský život v první republice byl velmi složitý a rozmanitý. Postupně se vyvíjel pod vlivem historických událostí, politických změn a kulturního dění, které měly trvalý vliv na tehdejší českou společnost.³⁶ Národní identita byla tímto obdobím utvářena nejen politickými rozhodnutími, ale také kulturním rozkvětem. Vznikaly nové národní symboly, tradice a hodnoty, které měly posílit pocit sounáležitosti. Umělci, spisovatelé a intelektuálové hráli klíčovou roli v tomto procesu, jelikož jejich díla často představovala a propagovala národní ideály.³⁷

Jedním z významných symbolů modernity a pokroku se stal automobil. Jeho rychlost, technická dokonalost a estetická stránka představovaly nejen praktický dopravní prostředek, ale také nástroj společenské reprezentace. Auto se objevovalo v reklamě, umění i ve filmech, zároveň se začalo úzce spojovat i s obrazem ženy. Moderní žena, stejně jako moderní automobil, symbolizovala pokrok a změnu. Ženské postavy se objevovaly vedle naleštěných aut jako estetický doplněk, který měl podpořit obchodní úspěch. Současně však automobil nabízel ženám nové možnosti, jako byl volný pohyb, soukromí nebo zpochybnění tradiční role v domácnosti. Pro některé ženy se řízení stalo prostředkem emancipace a symbolem

³⁴ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 81-85.

³⁵ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918-1939*. Praha: Olympia, 1996, s. 17.

³⁶ KROUTVOR, Josef. *Potíže s dějinami: eseje*. Praha: Prostor, 1990, s. 40-41.

³⁷ Tamtéž, s. 43.

nezávislosti.³⁸ Významnou osobností se stala Eliška Junková, která se do naší historie zapsala díky své účasti v automobilových závodech na mezinárodní úrovni, kde s velkou odvahou soupeřila i s muži. Její úspěchy v závodě Targa Florio³⁹, ji proslavili nejen u nás, ale i v zahraničí. Svým způsobem přispívala k formování nového ideálu ženy, aktivní, sebevědomé a samostatné i v mužských oblastech života. Její úspěchy odrážely modernizační procesy v meziválečném Československu, kdy se automobilismus stával symbolem pokroku, technického rozvoje a životního stylu vyšších vrstev.⁴⁰

Zapomenout nesmíme ani na firmu Baťa⁴¹, která se během první republiky stala ikonou českého průmyslu a moderního podnikání. Jejím hlavním výrobním zaměřením byla obuv, která se vyznačovala vysokou kvalitou a inovativními výrobními metodami. Baťa se rychle stal jedním z největších zaměstnavatelů v zemi a přispěl k rozvoji místní ekonomiky, zejména ve Zlíně, kde závod sídlil. Baťova filozofie spočívala v přesvědčení, že podnikání má sloužit společnosti. Tomáš Baťa realizoval sociální reformy, které zahrnovaly zdravotní péči, vzdělávání a zajištění bydlení pro své zaměstnance. Tímto způsobem přispěl ke zlepšení životních podmínek dělníků a vytvořil pozitivní pracovní prostředí. Důležitým aspektem Baťova podnikání byla také podpora ženského zaměstnání. Mnoho žen pracovalo v jeho továrnách, což přispělo k jejich ekonomické nezávislosti a posílení jejich role ve společnosti. Firma rovněž efektivně využívala marketing a reklamu k propagaci svých výrobků, a tím se stala symbolem modernity a úspěšného podnikání. V kontextu první republiky tedy firma Baťa nejen přispěla k ekonomickému rozvoji, ale také k sociálním změnám, které měly dlouhodobý dopad na českou společnost.⁴²

Celkově lze říci, že kulturní a umělecký život první republiky byl obdobím bohatého rozvoje, které reflektovalo jak politické, tak sociální proměny. Tento dynamický vývoj měl významný dopad na mediální reprezentaci a formování veřejného prostoru, což bude důležité zohlednit v analýze periodika *Eva* a jeho přístupu k feministickým a maskulinním otázkám.

³⁸ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 396-397.

³⁹ Automobilový závod, který se jezdí na Sicílii, v pohoří Madonie. Dostupné z: Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Targa_Florio. [cit. 2025-06-09].

⁴⁰ KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 226-227.

⁴¹ Založena Tomášem Baťou v roce 1894.

⁴² KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023, s. 29-37.

2. Mediální prostředí

Kromě kulturního života, který se za první republiky stal důležitou součástí společnosti, se v tomto období začalo velmi výrazně rozvíjet i mediální prostředí. Hlavní roli hrála tištěná média, zejména noviny a časopisy, které významně ovlivňovaly veřejné mínění. Československý tisk byl velmi rozmanitý a zahrnoval politické deníky, kulturní a literární periodika, ale také zábavné a vzdělávací časopisy pro širokou veřejnost. Vydávání novin se stalo klíčovým nástrojem komunikace, informování a politické propagace. Klíčové rysy mediálního prostředí v tomto období byly, politická provázanost, vydavatelské domy a koncerny, rozmanitost tiskovin, technologický pokrok, svoboda slova s omezením a konkurence nových médií. Celkově bylo meziválečné mediální prostředí vysoce rozvinuté a ovlivňovalo veřejné mínění, ale tisk zůstával hlavním zdrojem informací i nástrojem politického boje.⁴³

Spolu se vznikem Československa byla roku 1918 založena Československá tisková kancelář (ČTK), která se stala klíčovým zdrojem informací pro tisk a rozhlas o domácím a zahraničním dění.⁴⁴ Struktura tisku první republiky navazovala na období Rakousko-Uherska, kdy vznikla v souvislosti s rozvojem politických stran a rostoucí čtenářskou poptávkou. Československý stát toto uspořádání převzal a stranický tisk zůstal dominantní. Politické strany vydávaly nejen své úřední listy, ale také regionálně a tematicky zaměřené tiskoviny, například pro ženy, děti nebo sportovní fanoušky.⁴⁵

2.1. Tištěná média

„Tisk je zrcadlem společnosti – odráží její kulturu, politiku i náladu doby.“⁴⁶

Masová média jsou nedílnou součástí moderní společnosti, ovlivňují sociální komunikaci, ekonomiku i politická rozhodnutí. Patří sem například noviny, časopisy, rozhlas,

⁴³ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 9.

⁴⁴ Tamtéž, s. 175.

⁴⁵ Tamtéž, s. 159.

⁴⁶ Tomáš Garrigue Masaryk Online. Dostupné z: https://www.google.com/search?q=cit%C3%A1ty+net&oq=cit%C3%A1ty+ne&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqBwgBEAAyBggAEEUYOTIHCAEQABiABDIHCAlQABiABDIHCAMQABiABDIHCAQQABiABDIHCAUQABiABDIHCAYQABiABDIHCACQABiABDIHCAGQABiABDIHCAKQABiABNIBCDUwMTlqMGo3qAlAsAlA&sourceid=chrome&ie=UTF-8. [cit. 2025-02-04].

televize, film, internetová produkce nebo digitální platformy, které nám zajišťují neustálý přístup k informacím a zábavě. Jejich význam spočívá v široké dostupnosti a schopnosti oslovit velké množství lidí, tím formují veřejné mínění a kulturu společnosti. Tištěná média, jako noviny a časopisy, byla historicky první formou masových médií a sehrála klíčovou roli v utváření moderní mediální sféry. V období první republiky byla tisková produkce hlavním informačním kanálem, který ovlivňoval veřejnost a politický vývoj. Díky široké distribuci a pravidelné periodicitě umožnila masová komunikace sdílení myšlenek napříč celou společností, díky tomu se tisk stal nejen prostředkem k informování, ale také nástrojem politické propagandy.⁴⁷ Masová média, jako noviny, časopisy, rozhlas, televize nebo internetové platformy nám nabízejí určitá sdělení, o která je trvalý zájem z různých důvodů, od potřeby informací o politice a ekonomice až po zábavu nebo vyplnění volného času. Média neoslovují konkrétní jednotlivce, ale široké anonymní publikum definované společenskou vrstvou, národností nebo politickou identitou či životním stylem. Motivy jejich šíření sahají od informování a ovlivňování veřejného mínění až po ekonomické nebo politické zájmy, včetně propagace určitých ideologií nebo diskreditace oponentů.⁴⁸

Tištěná média zahrnují především periodika, tedy pravidelně vycházející noviny a časopisy určené široké veřejnosti, ale v širším pojetí i neperiodické tiskoviny. Historicky se periodický tisk vyvíjel postupně od nepravidelných letáků, pamfletů a kalendářů až po stabilní deníky, týdeníky a měsíčníky. Již dřívější tiskoviny měly vliv na veřejný a politický život, proto je nelze z dějin médií vyloučit. Vývoj tištěných médií je tak úzce spojen s rozvojem knihtisku a s postupným přechodem k pravidelné publikaci zpráv a informací. Vedle široce distribuovaných periodik hrála významnou roli také specializovaná média určená úzkým zájmovým skupinám. Odborné časopisy často ovlivňovaly formování veřejného prostoru, zejména v intelektuálních a národních kruzích, kde příslušníci vzdělaných elit utvářeli veřejné mínění. I mimo pravidelně vydávaná média měla některá neperiodická produkce masový charakter. Například populární literatura (červená knihovna, detektivky nebo tzv. „letišní romány“) oslovovala široké publikum po celém světě a stala se součástí masové kultury.⁴⁹

Během první republiky zažila tištěná média výraznou kvantitativní expanzi, která byla doprovázena zlepšováním jejich kvality. Tento vývoj pozitivně ovlivnily faktory jako demokratická politika nově vzniklé republiky, uvolněná a otevřená kulturní atmosféra,

⁴⁷ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 9.

⁴⁸ Tamtéž, s. 13.

⁴⁹ Tamtéž, s. 16-17.

stabilní ekonomická situace, sociální vzestup nižších a středních vrstev společnosti nebo také rozmach vědy a umění. Tištěná média mimo jiné reagovala na podněty přicházející ze Západu a usilovala o jejich začlenění. Periodický tisk dosáhl během první republiky jednoho ze svých vrcholů. Od 20. let začal čelit konkurenci v podobě rozhlasového a filmového zpravodajství. Navzdory této konkurenci si tisk stále udržoval dominantní mediální vliv na společnost. V tomto období se zároveň formoval průmysl tištěných médií, úzce spojený s komercializací tisku.⁵⁰

Zatímco v západoevropských zemích byly noviny většinou v rukou soukromých vlastníků, v Československu byla většina tištěných médií úzce propojena s politickými stranami, které je často finančně podporovaly. Československo bylo demokratickým státem s různými stranami, které oslovovali své voliče pomocí tisku. Většina obyvatel byla gramotná a kulturně na dobré úrovni, mimo to osmihodinová pracovní doba a stabilní ekonomická situace umožnily velkému počtu lidí pravidelně číst tisková periodika.⁵¹ Většina tištěných médií byla během první republiky úzce propojena s politickými stranami, což umožňovalo stranám přímo ovlivňovat veřejné mínění. To vedlo ke vzniku stranického tisku, kde každá větší politická strana měla své vlastní periodikum. Noviny, jako hlavní komunikační nástroj, spojovaly vedení politických stran s členskou základnou a hrály klíčovou roli v politickém životě. Díky široké síti stranických médií docházelo k nadprodukcí tisku, která často převyšovala poptávku. ČSR mělo mimořádně hustou síť novin a časopisů, ty vycházely nejen ve velkých městech, ale i na úrovni mikroregionů. Na druhou stranu se významná část tiskové produkce koncentrovala v Praze, která zůstávala hlavním mediálním centrem.⁵²

Mediální krajinu první republiky ovládaly tiskové podniky spojené s politickými stranami, zejména tzv. státotvorné strany, které tvořily mocenskou páteř republiky a většinou byly součástí vládních koalic. Nejvýznamnější roli ve státopolitickém tisku hrály Národní demokracie, Živnostenská strana, Agrární strana, Lidová strana, Národně socialistická strana a Sociální demokracie. Vedle nich existovaly i politické strany odmítající československý stát nebo usilující o změnu jeho zřízení. Patřily sem komunisté, krajní pravice a fašistická hnutí, nejvýznamnější z nich byli komunisté, kteří měli v této skupině největší politický vliv.

⁵⁰ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 32.

⁵¹ Tamtéž, s. 40.

⁵² Tamtéž, s. 41.

Československá národní demokracie, od roku 1935 součástí Národního sjednocení, byla konzervativní, nacionalistická a protihradní strana, reprezentující majetné vrstvy a část veřejnosti ovlivněnou šovinistickým nacionalismem. Od konce 30. let se přibližovala krajní pravici. Jejím hlavním tiskovým orgánem byly *Národní listy*, vydávané Pražkou akciovou tiskárnou (PAT). Vedle toho vycházely také deníky jako *Ženský svět*, *Mladý národ*, *Národní učitel* nebo *Česká revue*. Politickou linii určovali Karel Kramář a Alois Rašín, mezi významné komentátory patřil Viktor Dyk. Tisk strany vycházel z občanské publicistiky, ale ve 30. letech se snažil oslovit nižší vrstvy agresivnější nacionalistickou rétorikou.⁵³

Živnostenská strana, založena roku 1919, zastupovala živnostníky a obchodníky, kteří se obávali konkurence velkokapitálu a průmyslové výroby. V Čechách fungoval tiskový podnik *Čechie*, kde vycházel od roku 1932 hlavní stranický deník *Národní střed*, dále *Nový večerník*. Rozhodující postavou zde byl Josef Václav Najman. V Olomouci vycházel *Československý deník*, od roku 1932 pak *Moravský deník*, kde měl rozhodující vliv Rudolf Mlchoč, rival Najmana. Živnostenský tisk byl kvalitativně slabý, zaměřoval se především na stranické dění a ekonomická témata. Ve 30. letech se stále více bulvarizoval a idealizoval politiku strany.⁵⁴

Agrární strana, vzniklá z agrárního hnutí 90. let. 19. století, byla za první republiky státopornou stranou a klíčovou oporou demokracie, i když ve 30. letech část jejich členů inklinovala ke krajní pravici. Hájila především statkáře a movité sedláky. Stranický tisk vydávaly *Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské*, od roku 1930 přejmenované na *Novinu*. Hlavním deníkem byl *Venkov*, zaměřený na zemědělskou ekonomiku, ale s opomíjenou kulturou a zahraniční politikou. Mezi klíčové redaktory patřili Josef Vraný, Rudolf Halík, Ferdinand Kahánek a další. Pro pražské čtenáře byl určen *Večer*, pro venkov *Lidový deník*, na Moravě vycházela *Svoboda*. Agrární tisk měl širokou síť, ale nízkou kvalitu, přesto propagoval moderní zemědělské metody a přispíval ke kultivaci venkova.⁵⁵

Československý strana lidová vznikla v letech 1918-1919 spojením českých a moravských katolických stran. Prosazovala politický katolicismus a hájila zájmy katolíků i církve. Ve 30. letech se vymezovala proti fašismu. Stranická média nedosáhla vlivu jiných velkých stran, to souviselo s regionálním členěním. V Čechách fungovala Československá

⁵³ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 43.

⁵⁴ Tamtéž, s. 44.

⁵⁵ Tamtéž, s. 46.

akciová tiskárna (ČAT), kde vycházely *Lidové listy*, známé svou konzervativní kulturní rubrikou. Pražské publikum oslovoval *Pražský večerník*, zatímco venkovské čtenáře deník *Lid*. Katolický list *Čech* byl od roku 1919 v opozici vůči straně. Vhledem k silnému moravskému vlivu strany, měly zásadní význam brněnský *Den* a olomoucký *Našinec*, spjatý s Janem Šrámkem. Lidovecký tisk byl však roztržštěný, to ovlivňovalo jeho celkový vliv.⁵⁶

Československá strana národně socialistická byla levostředová a podporovala demokracii a hradní politiku, zejména po brněnském sjezdu 1926, kdy v ní posílil vliv Edvard Beneš. Reprezentovala především nižší střední vrstvy, řemeslníky, dělníky, učitele a měla silnou podporu Československé obce legionářské. Nejvíce se prosadila v Praze a ve velkých městech, méně na Moravě a na venkově. Její stranický tisk v období první republiky mimořádně vzkvétal. Klíčovou roli sehrál Jaroslav Šalda, který přeměnil národně sociální tiskařské družstvo na silný vydavatelský koncern *Melantrich*. Na rozdíl od jiných tiskových podniků se *Melantrich* postupně osamostatnil, což vedlo k určité závislosti strany na něm. Ústředním tiskovým orgánem Československé strany socialistické bylo *České slovo*, založené roku 1907 a širokým tematickým záběrem a ilustracemi Josefa Lady nebo Františka Bidla. *Melantrich* kombinoval komerční zisk s politickou propagandou, většina jeho titulů se tvářila nezávisle, ale podporovala stranu. Zaměřoval se na masového čtenáře, kterému nabízel zábavné čtení s umírněnou bulvárností.⁵⁷

Tisk Československé sociálně demokratické strany dělnické oslovoval dělnictvo a inteligenci, po rozkolu 1920-1921 se strana profilovala jako demokraticky socialistická s prohradní a antifašistickou orientací. Hlavním deníkem bylo *Právo lidu*, vydávané lidovou knihtiskárnou a vedené Josefem Stivínem. Kulturní rubriku ve 30. letech vedli Matěj Píša a Jaroslav Seifert.⁵⁸ V lidové knihtiskárně vycházel také večerník *Právo lidu* a od roku 1928 mělo nedělní vydání zábavnou obrázkovou přílohu *Pestré květy*. Sociální demokracie měla silné regionální zázemí v Plzni, kde vycházel deník *Nová doba*, v Ostravě *Duch času* a *Ostravský poledník*. Brněnská *Rovnost* byla ve 20. letech krátce komunistická, ale od roku 1922 opět sociálně demokratická. Pražské noviny se snažily konkurovat *Melantrichu*, ale měly uvolněnější a bulvárnější obsah. I když sociálně demokratický tisk nedosáhl dynamiky a rozsahu *Melantrichu*, získával si respekt svou věcností. Strana udržovala úzké vazby na

⁵⁶ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 47.

⁵⁷ Tamtéž, s. 47.

⁵⁸ Tamtéž, s. 50.

dělnická družstva a odborové hnutí, tomu také odpovídalo široké zastoupení odborových, družstevních, závodních a zájmových periodik, včetně titulů zaměřených na ženy a mládež.⁵⁹

Komunistická strana československá vznikla odhlášením od sociální demokracie a byla nástrojem Sovětského svazu. Usilovala o proletářskou revoluci a odstranění soukromého vlastnictví. Komunistická strana fungovala legálně a měla masovou podporu dělníků, mládeže i inteligence. Obavy z nedostatečné revolučnosti vedly k bolševizaci strany a nástupu socialistického vedení v čele s Klementem Gottwaldem, tím se posílili totalitní tendence a vazby na Moskvu. Komunistický tisk vycházel v tiskárně *Grafia* a od roku 1927 v Lidovém domě v Karlíně. Hlavním listem bylo *Rudé právo* s večerní verzí *Rudý večerník*, oba silně ideologické a propagandistické. Ve 20. letech měl zásadní vliv Bohumil Šmeral, do *Rudého práva* přispívali avantgardní autoři, ale po bolševizaci byli vyloučeni, což oslabilo intelektuální úroveň tisku. KSČ převzala některé regionální listy sociální demokracie, ale většinou z nich si neudržela. Po roce 1929 se některé vrátily k sociální demokracii, jiné se staly pouze přílohami *Rudého práva*. Komunistický tisk slábl vlivem vnitrostátních bojů a stal se čistě propagandistickým nástrojem.⁶⁰ Tyto a další komunistické tiskoviny často čelily cenzurním zásahům a zákazům. Zvláštní postavení měly *Haló noviny*, které začaly vycházet v říjnu 1933, kdy bylo *Rudé právo* na tři měsíce zakázáno. Formálně nebyly listem KSČ, ale zastávaly její politickou linii. Přestože komunistická média nedosahovala vysokých nákladů, KSČ měla širokou síť regionálních stranických tiskovin, které pokrývaly různé oblasti republiky. KSČ se v době zákazů komunistického tisku a cenzury snažila oslovovat své členy prostřednictvím ilegálních tiskovin a letáků, což byla zkušenost, kterou později využila během protektorátu Čech a Moravy. K významným časopisům spojeným s komunistickým hnutím patřila *Tvorba*, původně literárněkritický čtrnáctideník F.X. Šaldy. Komunisté věnovali zvláštní pozornost také politickému působení na ženy, od roku 1926 vydávali ženský časopis *Rozséváčka*. Strana měla širokou škálu periodik pro děti a mládež, například *Kohoutek*, *Ohníček* nebo *Průkopník*.⁶¹

Fašistická hnutí v ČSR byla politicky nevýznamná a jejich tisk málo čtený. Národní obec fašistická, založená 1927 a vedená Radola Gajdou, měla jen omezenou podporu,

⁵⁹ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 168.

⁶⁰ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 51.

⁶¹ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 169-170.

zejména na jihovýchodní Moravě a mezi živnostníky. Fašistický tisk ve 20. letech rozvíjel Jan Scheinost. Hlavník orgánem byl deník *Říšská stráž*, později týdeník *Stráž říše*. Oficiálním listem hnutí byly *Fašistické listy*. Vedle Národní obce fašistické existovala i *Vlajka* a krajně pravicová *Národní liga* Jiřího Stříbrného.⁶²

Ačkoli byl nezávislý denní tisk kvantitativně méně zastoupen než stranická periodika, měl významný společenský a intelektuální vliv. Jedním z nejvýznamnějších titulů byly *Lidové noviny*, vlastnila je rodina Stránských a zakladatelem byl Adolf Stránský. *Lidové noviny* si získaly renomé seriózního deníku, který oslovoval především intelektuály a kombinoval aktuální zpravodajství a objektivní komentáře sympatizující s politikou Hradu. Nebály se formálních a žánrových experimentů, jejich grafickou podobu vytvářel Eduard Milén a patřila k nejlepším.⁶³ Po vzniku Československa se politické centrum přesunulo z Vídně do Prahy, a tak *Lidové noviny* otevřely v roce 1920 pobočku v hlavním městě. *Lidové noviny* zaměstnávaly významné novináře, kteří byli zároveň spisovateli nebo dramatiky. Mezi nejznámější patřili Karel Čapek (sloupky, fejetony), Eduard Bass (rozhlásky), Ferdinand Peroutka (úvodníky), Josef Čapek, Arnošt Heinrich, Rudolf Těsnohlídek a Karel Poláček (soudničky).

Mezi větší vydavatele patřilo také nakladatelství *Rodina*, které vydávalo populární ženský týdeník *List paní a dívek*, známý pod názvy jako *Pražanka*, *Moravanka* a *Slovanka*.⁶⁴ Deník *Národní osvobození* podporovaný Československou obcí legionářskou se také vyznačoval prohradními postoji, prosazoval politický a kulturní liberalismus a sociální reformismus. Díky své objektivitě, věcnosti a kultivovanosti si získal mimořádný respekt. Deník *Národní politika*, založený již v 80. letech 19. století, se vyznačoval rozsáhlým aktuálním zpravodajstvím a oblíbenou inzertní rubrikou, která přitahovala čtenáře zejména z nižších a středních vrstev. Díky tomu dosahoval vysokého nákladu. Politicky se deník řadil k pravici, podporoval Československou národní demokracii a později Národní sjednocení. K nezávislým deníkům na Moravě patřily *Moravská orlice* a *Moravské noviny*, které vycházely v Brně. Vydavatelem byl tiskový podnik *Globus*.⁶⁵

⁶² KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 52.

⁶³ Tamtéž, s. 41.

⁶⁴ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 171-172.

⁶⁵ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 41.

Tiskové koncerny sehrály klíčovou roli v systému periodického tisku a většina z nich byla úzce spjata s politickými stranami. Ty však nemohly vlastnit majetek ani uzavírat právní smlouvy, proto noviny vydávaly akciové nebo komanditní společnosti. Přesto jejich vedení zastávali významní představitelé dané strany, a tím si politické strany udržovaly kontrolu nad obsahem tiskovin. Největším tiskovým koncernem v Československu byl *Melantrich*, spojený s Československou stranou národně socialistickou. Po celé období první republiky jej vedl Jaroslav Šalda a pod jeho vedením se stal *Melantrich* nejvýznamnějším vydavatelským podnikem meziválečného Československa a jedním z největších ve střední Evropě. Kromě periodik se *Melantrich* věnoval také knižní produkci, vydával publikace různých zaměření a měl významný vliv na československý mediální a kulturní prostor.⁶⁶ Vedle toho *Melantrich* vydával i další deníky, jako raník *A-Zet* nebo *Telegraf*, ale také širokou škálu časopisů politického i nepolitického zaměření. Mezi populární obrázkové týdeníky patřil *Pražský ilustrovaný zpravodaj*, *Hvězda československých paní a dívek* nebo sportovní časopis *Start*. *Melantrich* také vydával tiskoviny pro děti a mládež, například *Ahoj na neděli* a *Mladý hlasatel*, který byl známý čtenářskými kluby a od prosince 1938 v něm Jaroslav Foglar publikoval příběhy Rychlých šípů. Pro vzdělané a moderní ženy vycházel kvalitní čtrnáctideník *Eva*, zatímco odborné časopisy jako *Naše věda* nebo *Slovo a slovesnost* se zaměřovaly na vědeckou a lingvistickou tematiku. *Melantrich* tak významně ovlivňoval československý mediální trh napříč různými čtenářskými skupinami.⁶⁷

Druhým nejvýznamnějším tiskovým koncernem tohoto období byly *Českomoravské podniky tiskařské a vydavatelské*, které na počátku 30. let postavily v Praze na Florenci moderní tiskárnu a změnily název na *Tiskařské a vydavatelské podniky Novina*. Tento koncern vydával tiskoviny především agrární strany, včetně jejich hlavního deníku *Venkov*, ten sloužil jako ústřední komunikační kanál pro venkovské obyvatelstvo a zemědělce.⁶⁸ Dalším významným koncernem byl vydavatelský podnik *Čechie*, který zajišťoval tisk Živnostenské strany, včetně deníků *Národní střed*, *Nový večerník* a *Československý deník*. Vydavatel byla akciová společnost *Pokrok* a šéfredaktorem byl Lev Sychrova. Mezi nezávislé vydavatelské domy patřil koncern *Globus*, který měl silné postavení na Moravě a vydával například *Moravské noviny* a *Moravskou orlici*. *Národní politika*, známá svou rozsáhlou inzertní rubrikou *Malý oznamovatel*, spadala pod tiskový podnik *Politika* se sídlem na Václavském

⁶⁶ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 165.

⁶⁷ Tamtéž, s. 166-167.

⁶⁸ Tamtéž, s. 168.

náměstí v Praze. Významné postavení měl také brněnský vydavatelský podnik Stránský, který vydával *Lidové noviny*.⁶⁹ Zvláštní postavení pak zaujímalo *Tempo*, které na konci 20. let založil Jiří Stříbrný a které kombinovalo politické a komerční cíle. Zatímco většinu těchto podniků finančně podporovaly politické strany, ziskovými byly pouze *Melantrich* a *Tempo*, a to především díky narůstající inzerci.⁷⁰ Ve druhé polovině 20. let začal Jiří Stříbrný se svým bratrem budovat nakladatelství *Tempo*, kde vydával bulvární noviny. Stříbrného tisk, označovaný jako „stříbrňácký“ nebo „šejdristický“, byl častým terčem cenzury. Zaměřoval se na kriminální činy, tragédie, skandály celebrit a útoky na politické činitele. Bulvarizace ovlivnila seriózní tisk. *Tempo* se stalo symbolem prvorepublikového bulváru a čtenáři byly hlavně obyvatelé velkoměsta.⁷¹

Přestože byla první republika vnímána jako demokratický stát, svoboda tisku zde podléhala řadě omezení. Ústava z roku 1920 sice tiskovou svobodu slibovala, ale její uplatnění omezovaly platné zákony. Nejvýznamnější z nich byl rakouský tiskový zákon č. 6/1863 Sb., který Československo převzalo a navzdory snahám novinářů o jeho nahrazení zůstal platit po celé období první republiky. Tiskový zákon určoval povinné údaje v tiráži periodik a zaváděl institut tzv. *odpovědného redaktora*, který nesl trestní odpovědnost za obsah tiskovin. Zákon umožňoval státní dozor nad médii, včetně povinného odevzdání výtisků úřadům ještě před jejich distribucí, jehož lhůta pro kontrolu se postupně prodlužovala. Další legislativní opatření, jako zákony o mimořádných opatřeních č. 300/1920, ochraně republiky č. 50/1923 nebo odpovědnosti za pomluvu č. 124/1924, dále omezovala svobodu tisku a zpříšňovala postihy za nevhodný obsah.⁷² Ve 30. letech byly přijaty nové zákony reagující na rostoucí hrozbu ze strany nacistického Německa. Zákon č. 123/1933 Sb., umožňoval zákaz tiskovin podkopávajících ústavní jednotu a demokratický řád Československa. Malý tiskový zákon č. 126/1933 Sb., pak v době zvýšeného ohrožení státu umožňoval omezení či zastavení vydávání tiskovin. Dalším opatřením byl zákon č. 131/1936 Sb., který v případě branné pohotovosti umožňoval preventivní cenzuru. Naopak zákon č. 189/1936 Sb., o pracovním poměru redaktorů upravoval vztahy mezi novináři a vydavateli,

⁶⁹ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 171.

⁷⁰ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 36-37.

⁷¹ Tamtéž, s. 52.

⁷² BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 164.

včetně pracovních smluv, dovolené a platových podmínek.⁷³ Cenzura probíhala formou konfiskací závadných textů nebo jiných částí a zabavený obsah byl v tisku nahrazován cenzurními prolukami. O konfiskacích rozhodovalo státní zastupitelství ve spolupráci s místními bezpečnostními úřady, ale takové rozhodnutí muselo být schváleno soudem. Opakované zásahy mohly vést až k dočasnému zastavení vydávání daného periodika. Cenzura se zaměřovala především na tiskoviny kritické vůči republice, zejména periodika německých nacionalistických stran, fašistických a komunistických hnutí nebo militantně katolických skupin. Přesto byla cenzurní opatření částečně tolerantní, díky společenské atmosféře, která v první republice převládala.⁷⁴

Prvorepublikový tisk prošel procesem specializace novinářské profese a zároveň rozšířil tematický záběr. Noviny pokrývaly zahraniční i domácí politiku, ekonomiku, společenské otázky, kulturu, sport a další. Deníkům dominovaly úvodníky a rozsáhlé komentáře, běžné byly také soudničky, fejetony a glosy. Některé tituly měly rozsáhlou inzerci, která byla důležitým zdrojem financování. Obrázkový materiál tvořily především fotografie, ale stále se uplatňovaly také kresby a karikatury. Obsah plnil informativní, komentativní, agitační i zábavnou funkci, a i přes rostoucí konkurenci filmu a rozhlasu si udržoval silné postavení. Tisk prošel také výraznou stylistickou proměnou, stal se věcnějším a srozumitelnějším, zmizely proklamativní prvky. Důraz byl kladen na aktuálnost informací a texty se začaly zkracovat, aby byly přehlednější.⁷⁵ Prvorepublikové Československo mělo tržní hospodářství, které určovalo podmínky pro podnikání v oblasti tištěných médií. Na rozdíl od západoevropských zemí, kde byly noviny převážně v soukromém vlastnictví, byla většina československého tisku napojena na politické strany, které je finančně podporovaly. Politické strany však nesměly vlastnit majetek, včetně vydavatelství a tiskáren. Proto si budovaly tiskové podniky a jejich vedení svěřovaly stranickým funkcionářům. Komunisté a sociální demokraté tento problém obcházeli tím, že tiskoviny formálně vlastnili jednotliví straníci. Tento model byl však rizikový v případě vnitrostranických krizí, kdy hrozila ztráta nad médií.⁷⁶ Ve 30. letech fungovalo v ČSR před 1200 tiskáren, ale většina z nich byla kapitálově velmi slabá a technologicky zastaralá, mezi výjimky patřily moderní tiskárny Melantrichu a Noviny, které disponovaly rotačními stroji a rychlotisky a tím zvyšovaly svou

⁷³ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 164-165.

⁷⁴ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 34.

⁷⁵ Tamtéž, s. 37-38.

⁷⁶ Tamtéž, s. 35-36.

efektivitu. K významným technologickým inovacím patřilo zavedení automatické sazby, což urychlilo přípravu tisku. Redakce i tiskárny se postupně modernizovaly, pracovní prostory byly vybaveny elektrinou, redakce využívaly telefonické spojení a stále častěji se používaly psací stroje, které usnadňovaly zpracování textů.⁷⁷

Meziválečné období přineslo do struktury mediálního prostředí zásadní novinku v podobě rozvoje bulvárního tisku, který do té doby hrál spíše vedlejší roli, a to zejména v porovnání s jinými zeměmi. Významně se také zvýšil vliv tiskových koncernů. Mezi nejvýznamnější technologické inovace patřilo zahájení pravidelného rozhlasového vysílání, které rozšířilo možnosti veřejné komunikace. Pokrok v technologiích tisku umožnil zlepšení grafické kvality periodik, což přispělo k rozmachu časopisů s moderním až experimentálním designem. Tyto publikace se často zaměřovaly na výtvarné a užité umění, životní styl a podobná témata.⁷⁸

Během první republiky se rozvíjela vydávání časopisů pro děti a mládež, mezi, které patřily například *Srdíčko*, *Puntá* nebo *Malý čtenář*. Ve 30. letech si velkou popularitu získal týdeník *Mladý hlasatel*, a to díky dobrodružným příběhům a komiksovým příběhům *Rychlé šípy* od Jaroslava Foglara. Pro mládež se také vydávaly románové časopisy s dobrodružnými či westernovými příběhy, které byly často označovány za brakové. Politické strany viděly v dospívající mládeži budoucí voliče, a proto si je chtěly získat již v raném věku.⁷⁹

Přestože tisk v meziválečném Československu navazoval na tradice předchozího období, jeho dynamický rozvoj přinesl nové prvky, které ovlivňovaly společnost a zároveň jí byly formovány. Výraznou změnou byl masivní nástup populárních masových deníků ve 20. letech 20. století, což narušilo dosavadní jasně vymezené funkce médií v české společnosti.⁸⁰ Nadprodukce tisku však měla i svá negativa, kvantita začala převažovat nad kvalitou, to vedlo k povrchnímu obsahu, zejména u stranických novin, které byly přepolitizované a večerníků, které sklouzávaly k bulváru. Některé časopisy, především ilustrované magazíny, podporovaly snobismus a kult celebrit, kde lehkovážná zábava zastínila důležitá společenská témata.⁸¹

⁷⁷ BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 37.

⁷⁸ Tamtéž, s. 157.

⁷⁹ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 55-56.

⁸⁰ CHARVÁT, Martin a JIRÁK, Jan. *Média v meziválečné publicistice: kapitoly z dějin českého myšlení o médiích 1918-1938 (II.)*. Praha: Togga, 2019, s. 37.

⁸¹ KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010. s. 38.

Poválečná doba posílila roli žen ve společnosti, to se odrazilo i v médiích, kde vzrostl význam časopisů pro ženy. Nejvýrazněji tuto změnu zachytil opět Melantrich, který od 1928 začal vydávat čtrnáctideník *Eva*. Tradiční ženské časopisy vydával také tiskový podnik Rodina, který od roku 1924 publikoval *List paní a dívek*. Módní časopisy měly v té době silné postavení, významným periodikem Melantrichu v tomto ohledu se stal měsíčník *Vkus*. Ženy byly také voličkami, což vedlo k vydávání časopisů politických stran zaměřených na ženské publikum.

Po druhé světové válce, v období ČSR jako součásti východního bloku, byla média vnímána především jako nástroj propagandy a ideologického boje. Masová média měla plnit výchovnou roli, což bránilo rozvoji komerčního přístupu. Komeracionalizace médií se tak v Československu prosadila až po pádu totalitního režimu.⁸²

3. Žena za první republiky a na počátku Protektorátu Čechy a Morava

Již od dávných dob byla role ženy ve společnosti úzce spojována s její biologickou funkcí, žena byla vnímána především jako matka, pečovatelka a správkyň domácnosti. Tento obraz vycházel z představy, že přirozeným posláním ženy, je rodit, vychovávat děti a zajišťovat jejich každodenní péči. Takto byla chápána role ženy po celá staletí, pro zachování a stabilitu rodiny i celé společnosti. Muž byl naopak zobrazován jako živitel, ochránce a měl nositel autority, tedy ten, kdo se stará o ekonomické a vnější záležitosti rodiny. Takto rozdělené role ale neznamenaly, že by práce žen byla méně důležitá. Naopak, právě jejich práce byla zásadní pro každodenní fungování domácnosti a přežití celé rodiny. Společenské uznání této práce však bylo minimální. Teprve s nástupem modernizace a společenských proměn v průběhu 19. a 20. století začal být tento tradiční obraz ženy postupně zpochybňován.

Změny v postavení žen začaly již ve druhé polovině 19. století, kdy se společnost začala postupně otevírat novým sociálním, kulturním i politickým myšlenkám. Tyto proměny pak výrazněji pokračovaly na začátku 20. století a naplno se projevíly v meziválečném období. Industrializace a modernizace společnosti vedly také ke změnám v tradičních genderových rolích, ženy se začaly více zapojovat do veřejného života, a to především

⁸² BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 29.

prostřednictvím vzdělání, zaměstnání a později i feministických aktivit. První desetiletí 20. století bylo také dobou vzniku ženských spolků a hnutí, která se zaměřovala na zlepšení postavení žen ve společnosti. Tato hnutí usilovala o rovná práva, lepší životní podmínky a nabízela ženám prostor pro vzdělání, sdílení zkušeností i veřejnou diskusi o tématech, která se jich týkala.⁸³ Český feminismus této doby měl svá specifika, odlišoval se od některých zahraničních směrů tím, že nezdůrazňoval konfrontaci ani bojovnost, naopak kladl důraz na spolupráci mezi muži a ženami a hledání rovnováhy. Cílem feministického hnutí nebylo vymezit se proti mužům, ale dosáhnout rovnoprávnosti a podílet se na společenském dění. Tyto postupné změny však výrazně urychlily události první světové války.⁸⁴

Klíčovou roli v emancipačním procesu hrála postupná reforma vzdělávacího systému, která ženám otevřela dveře vyššímu vzdělání. Již na přelomu 19. a 20. století vznikaly první dívčí gymnázia a univerzity začaly přijímat ženy ke studiu. Díky tomu mohly ženy získat vyšší kvalifikaci a začít se uplatňovat v profesích, které do té doby mohli zastávat pouze muži. Získání vzdělání umožnilo ženám nejen profesní růst, ale také ekonomickou nezávislost.⁸⁵ Rozšíření vzdělávacích příležitostí pro ženy, vedlo k růstu počtu kvalifikovaných pracovníků v oblastech, jako školství, zdravotnictví nebo administrativa. Navzdory těmto změnám však ženy často zůstávaly v méně prestižních a hůře placených pozicích a byly i nadále považovány za sekundární pracovní sílu a jejich kariérní možnosti byly omezené a pouze dočasné. Feministická hnutí jako například Národní rada československých žen, se proto snažila prosazovat rovnoprávnost nejen formální, ale i skutečnou.⁸⁶

První světová válka hrála důležitou roli při narušování tradičních genderových stereotypů. Válečné události vedly k tomu, že ženy musely vykonávat činnosti a profese, které byly do té doby vyhrazeny výlučně mužům, tím získaly větší míru samostatnosti a také praktických zkušeností. To vše mělo vliv i na meziválečné období, kdy se ženy začaly více prosazovat nejen v domácnosti, ale také na pracovním trhu i ve veřejném prostoru⁸⁷. České

⁸³ UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918-1939*. Praha: Olympia, 1996, s. 11.

⁸⁴ LENDEROVÁ, Milena; STRÁNÍKOVÁ, Jana a ČADKOVÁ, Kateřina (ed.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 381.

⁸⁵ LENDEROVÁ, Milena; STRÁNÍKOVÁ, Jana a ČADKOVÁ, Kateřina (ed.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 359.

⁸⁶ Tamtéž, s. 374-375.

⁸⁷ JECHOVÁ, Květa. *Cesta k emancipaci: postavení ženy v české společnosti 20. století: pokus o vymezení problému*, s. 97.

emancipační hnutí po první světové válce nebylo militantní, protože bylo úzce propojeno s myšlenkami národní identity, vzdělávání a kulturního rozvoje. Vycházelo z přesvědčení, že emancipace žen je nejen otázkou spravedlnosti, ale také nutným krokem k tomu, aby Československo uspělo jako moderní stát. Tento přístup kombinoval vlastenecké hodnoty s důrazem na postupnou proměnu společnosti.⁸⁸

Ženy v první republice aktivně přispívaly i k rozvoji kulturního a intelektuálního života. Spisovatelky, novinářky, herečky a další kulturní osobnosti hrály důležitou roli v české literatuře, divadle a filmu. Feministické myšlenky se šířily zejména mezi vzdělanými ženami, které se sdružovaly v ženských spolcích a salonech, kde prosazovaly rovnost a právo rozhodovat o svém životě. V tomto období vyšla řada ženských periodik, jako například časopis *Eva* (1928-1943) nebo *Ženský svět* (1896-1930), tyto časopisy se zaměřovaly na praktické rady pro domácnost, rodinu, módu a další. Také propagovaly myšlenky na rovnost žen a mužů a na vzdělání a účast žen ve veřejném životě.⁸⁹

S nepochopením se setkávaly ženy umělkyně, které byly díky svým zájmům považovány za neženské a sobecké. Podle mnohých bylo takovou ženou opovrhováno jinými ženami i muži, kteří od ní očekávali spíše kuchařské schopnosti než krásné obrazy. Na druhou stranu se taková žena mimo jiné mohla stát objektem mužského erotického zájmu.

Na přelomu století byly ženy spíše pasivními pozorovatelkami umění. V první republice se však začínají plně zapojovat a prosazovat se jako svobodné tvůrčí osobnosti, kdy se pro ně umění mohlo stát plnohodnotným povoláním. Díky nově dosaženému akademickému vzdělání se postupně prosazovaly na umělecké scéně i v kulturním veřejném životě. Významnou roli v tomto procesu hrála i možnost vystavovat svá díla nejen doma, ale i v zahraničí, stejně jako rostoucí zájem publicistů a publicistek. Důležitým faktorem byla také spolková činnost, kterou reprezentovaly zejména aktivity *Kruhu výtvarných umělkyně* a podpora státu.⁹⁰ Františka Plamínková konstatovala „úspěšný rozvoj výtvarné tvorby čsl. žen je podepřen tím, že žena v ČSR v principu byla zrovnoprávněna s muži, že ji byla dána všechna a stejná příležitost jak k studiu, tak k uplatnění. Ale popravdě musím dodat, že tento

⁸⁸ LENDEROVÁ, Milena; STRÁNÍKOVÁ, Jana a ČADKOVÁ, Kateřina (ed.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 375.

⁸⁹ DUDEKOVÁ, Gabriela a kolektiv: *Na cestě k moderní ženě: kapitoly z dějin rodových vztahů na Slovensku*. Bratislava 2011, s. 121.

⁹⁰ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s.102.

teoretický stav rovnoprávnosti není ještě stavem faktickým; tradice a předsudky se nedají nejlepším zákonem přes noc změnit.“⁹¹

Většina prvorepublikových umělkyně prožívala modernitu jinak než muži představitelé umění a jejich postavení na umělecké scéně bylo až na některé výjimky stále na okraji avantgardních kruhů. Ať už působily jako samostatné osoby nebo vystupovaly v kolektivu, jejich tvorba byla často zatížena stigmatem „umění s přívlastkem“. Přesto byly výtvarnice nepřehlédnutelnou součástí prvorepublikové společnosti a kultury. Ženy byly reprezentantky, konzumentky i tvůrkyně vizuálních obrazů a mnohem více než muži se ve svých obrazech soustředily na vytváření alternativních forem ženské identity. Ve své tvorbě převracely maskulinní představy o ženskosti a srovnávaly mýty se skutečností.⁹²

V období první republiky se ve veřejném prostoru začaly intenzivně projevat emancipační snahy. Tyto snahy byly zaměřeny na zrovnoprávnění žen nejen v politickém, ale také sociálním a profesním životě. Již v roce 1920 získaly ženy volební právo, to nás zařadilo mezi první země světa s plnohodnotnou politickou rovností žen a mužů. Tento krok byl výsledkem nejen demokratických hodnot nové republiky, ale také činnosti feministických hnutí. Přes tyto skutečnosti zůstávala rovnost žen a mužů v praxi často spíše formální a skutečné uplatnění žen v politice i ve veřejném životě bylo velice omezené.⁹³

V tomto období se ženská hnutí formovala do několika hlavních směrů, která se lišila svými ideologiemi, cíli a způsoby prosazování ženských práv. Mezi nejvýznamnější patřilo liberální ženské hnutí, reprezentované například *Ženskou národní radou*, na druhé straně pak katolický proud, jehož činnost zajišťoval *Svaz katolických žen*.

Liberální ženské hnutí kladlo důraz na rovnost pohlaví a občanských práv. Usilovalo například o zlepšení vzdělávacích, pracovních i politických příležitostí pro ženy. Vycházelo z přesvědčení, že ženy by měly mít možnost se plnohodnotně podílet na veřejném životě, což zahrnovalo také jejich přístup k vyššímu vzdělání a aktivní účast v politické oblasti. Tento směr se často inspiroval zahraničními emancipačními hnutími a zdůrazňoval potřebu

⁹¹ F. F. Plamínková, *Žena ve výtvarném umění v Československu, Ženská rada XIV, 1938, č. 2, s. 28.* (přednáška na bělehradské Akademii u příležitosti výstavy umělkyně Malé dohody)

⁹² PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury.* V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s.104.

⁹³ BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 40.

modernizace genderových vztahů v souladu s ideály demokratického státu.⁹⁴ Mezi nejvýznamnější organizace patřila *Ženská národní rada*⁹⁵, ta byla zastřešujícím sdružením liberálního směru. Usilovala o zrovnoprávnění žen v politickém, ekonomickém a kulturním životě. Feministky této doby, jako například Františka Plamínková, výrazně přispěly k rozvoji diskuse o ženské emancipaci a narušování tradičních představ o ženských rolích.⁹⁶ Na druhé straně katolické ženské hnutí, reprezentované například *Svazem katolických žen*, mělo odlišné priority a přístupy. Tento proud kladl důraz na tradiční hodnoty spojené s rodinou a mateřstvím, vycházel z křesťanského učení a považoval roli ženy především za duchovní a mravní základ společnosti. Přesto i katolické ženské organizace usilovaly o posílení ženského vzdělání a podporovaly ženy v jejich přínosu pro společnost, zejména v oblasti sociální práce a charitativní činnosti. Oba směry hrály významnou roli při formování ženské identity v meziválečném Československu. Zatímco liberální ženy zdůrazňovaly individuální svobodu a rovnost, katolický proud se snažil zachovat harmonii mezi ženskou emancipací a tradičním pojetím rodinného života.⁹⁷

Změny se však neomezovaly pouze na vzdělání a politické aktivity. Industrializace přinesla ženám nové pracovní možnosti, zejména v průmyslu a službách. Ženy často pracovaly za nižší mzdy a v méně důležitých pozicích než muži. S tím, jak ženy začaly více zapojovat na pracovním trhu se začala narušovat stereotypní představa o ženě výhradně jako matce a hospodyně. Ženy začaly přebírat odpovědnost nejen za domácnost, ale také za svůj osobní a profesní rozvoj, tím se přetvořila tradiční dělba rolí mezi mužem a ženou. V oblasti kultury a módy se žena první republiky stala symbolem elegance a modernosti. Ideál moderní ženy zahrnoval nejen péči o svůj vzhled, ale i schopnost obstát v měnících se podmínkách moderní doby. Výrazné změny přinesl také rozvoj technologií, například zavedení elektronických spotřebičů, které měnily každodenní život v domácnosti.⁹⁸

⁹⁴ LENDEROVÁ, Milena; STRÁNÍKOVÁ, Jana a ČADKOVÁ, Kateřina (ed.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 395-396.

⁹⁵ Založila Františka Plamínková roku 1922

⁹⁶ BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001, s. 41-42.

⁹⁷ LENDEROVÁ, Milena; STRÁNÍKOVÁ, Jana a ČADKOVÁ, Kateřina (ed.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006, s. 400.

⁹⁸ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s.168.

S počátkem druhé světové války došlo v Československu k výrazným změnám v postavení žen. Již v prvních měsících okupace se ženy staly klíčovou součástí domácnosti, pracovního života i odbojového hnutí, tím se jejich role ve společnosti začala výrazně proměňovat. S nástupem války a mobilizací mužů na frontu bylo třeba zaplnit jejich pracovní místa. Mnoho žen začalo pracovat v továrnách, v zemědělství nebo ve veřejných službách, kde dříve nebyly tolik zastoupeny. Také pracovaly ve zbrojním průmyslu, kde se podílely na výrobě munice a vojenské techniky a v dalších odvětvích, která byla nezbytná pro fungování válečného hospodářství. To vedlo k tomu, že se ženy více zapojily do pracovního sektoru, i když jejich pracovní podmínky nebyly zrovna ideální a jejich mzdy byly nižší než u mužů. Válka znamenala nejen nárůst pracovního nasazení žen, ale také změny v rodinném uspořádání. Ženy se musely postarat nejen o domácnost, ale i o výchovu dětí a starší členy domácnosti.⁹⁹

3.1. „Nová žena“ a „Moderní žena“: proměny ženské identity

Pojem „nová žena“ začal vznikat v souvislosti s revolučním hnutím již v 18. století, například během Velké francouzské revoluce, kdy se pojem *femme libre* (svobodná žena) stal jedním ze symbolů nového společenského řádu. V německém prostředí se pojem *Neue Frau* rozšířil po revoluci roku 1848 a později nabýval na síle zejména díky měšťanským a proletářským ženským spolkům, které usilovaly o přístup žen ke vzdělání, zaměstnání a občanským právům.¹⁰⁰ Na konci první světové války se změnilo nejen chápání tohoto pojmu, ale také jeho využití. Začal označovat generaci žen narozených kolem roku 1900, tyto ženy reprezentovaly pokrokové myšlení a moderní ideály Výmarské republiky. Tento pojem také výrazně ovlivnila tehdejší masová média, zejména pak kino a tisk.¹⁰¹

Na rozdíl od toho pojem „moderní žena“ se používal obecněji jako označení pro ženu žijící v duchu své doby, tedy s přístupem ke vzdělání, práci, měšťanskému životnímu stylu a moderním trendům. Výrazněji se začal používat od konce 19. století a ve 20. století získal nový význam. Moderní žena byla často vnímána jako nositelka nových hodnot, ale zároveň

⁹⁹ Dana MUSILOVÁ, Proměny všedního života žen po druhé světové válce, in: Jana MACHAČOVÁ – Jiří MATĚJČEK (edd.), Studie k sociálním dějinám 6, Kutná Hora – Praha – Opava 2001, s. 214-225.

¹⁰⁰ DUDEKOVÁ, Gabriela a kolektiv: Na cestě k moderní ženě: kapitoly z dějin rodových vztahů na Slovensku. Bratislava 2011, s. 118.

¹⁰¹ Tamtéž, s. 119.

čelila i společenské kritice, byla zobrazována jako žena, která kvůli kariéře nebo intelektuálním zájmům zanedbává své „přirozené“ poslání být matkou a manželkou. Zatímco tedy „*nová žena*“ byl původně silně ideologický a emancipační pojem vzniklý z konkrétního historického kontextu, „*moderní žena*“ se v meziválečném období stal širším označením pro vývoj ženského ideálu obecně, ať už v módě, pracovním životě nebo v kulturní reprezentaci.¹⁰²

Nová žena se stala módním symbolem 20. let 20. století, kdy mnoho žen se snažilo stylizovat do tohoto obrazu. Modelem této nové, moderní ženy se stala žena, která byla zaměstnaná. Nová moderní žena byla nejen popularizována médii, ale také formována jako mediální konstrukt. Tento obraz měl zásadní vliv na to, jak ženy vnímaly samy sebe, čehož média samozřejmě využila. Toto období bylo pro ženy *zlatou érou*, protože během této doby došlo k zásadním změnám v jejich společenském postavení a vnímání jejich rolí. Tyto proměny měly vliv na ženské sebevědomí a formování nové generace žen. Moderní žena představovala ideál „superženu“ disponující všemi moderními schopnostmi.¹⁰³ Byla vzdělanější, sebevědomější a mnohem více zapojená do veřejného života než generace předtím. První republika tak vytvořila nové příležitosti, jako byl přístup ke vzdělání, vstup na pracovní trh nebo angažování v politice. Moderní žena byla často zobrazována jako elegantní a za každé příležitosti upravená a zajímala se o dobové trendy, což můžeme vidět i v některých ženských periodikách, jako je například *Eva*. Životní styl moderní ženy zahrnoval nejen péči o rodinu a domácnost, ale také zájem o kulturu, sportovní aktivity nebo zapojování se do politických debat. Tento obraz byl ovšem poněkud idealizovaný a nezahrnoval ženy z venkovských nebo dělnických vrstev. I když společnost hlásala rovnost pohlaví, žena byla stále svázána s domácností a povinnostmi, které k tomu patřily. V domácnosti měla být efektivní „manažerkou“ a zároveň skvěle vypadat.¹⁰⁴

Za vyvrcholení modernizačních procesů lze považovat dvě výstavy spjaté s ženskou emancipací: *Výstava moderní ženy* a *Civilizovaná žena*. *Výstava moderní ženy* se konala od 3. srpna do 15. 9. 1929 v Brně. Tato výstava byla důležitým krokem v prezentaci ideálu moderní ženy a jejího životního stylu. Byla zaměřená na několik klíčových oblastí, jako například: módní trendy, vybavení domácnosti, stravování, hygiena nebo ukázky zapojení žen do

¹⁰² DUDEKOVÁ, Gabriela a kolektiv: *Na cestě k modernej žene: kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku*. Bratislava 2011, s. 715.

¹⁰³ Tamtéž, s. 119-120.

¹⁰⁴ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 26-28.

pracovního procesu a jejich vzdělávání. Expozice vystavovaly funkcionalistické návrhy interiérů, které využívaly efektivitu a jednoduchost, což bylo typickým rysem funkcionalismu. Jedním z hlavních cílů výstavy bylo představit ženu jako „moderní ženu“, tedy jako ženu, která se dokáže rychle přizpůsobovat měnící se společnosti. Moderní žena zde byla představena jako nezávislá a aktivní, avšak důraz na vybavení domácnosti a péči o rodinu poukazuje na to, že tradiční role ženy zůstává stále pevně zakořeněná v myšlení společnosti. Výstava tak ukazovala paradox tehdejší doby, tedy snahu o emancipaci žen, které jsou stále spojovány s rodinným životem.¹⁰⁵ (Obraz. Příloha A)

Výstava *Civilisovaná žena* probíhala od prosince 1929 do ledna 1930 také v Brně. Zatímco cílem Výstavy moderní ženy bylo ukázat co nejrozmanitější oblasti života československé ženy té doby. (Obraz. příloha B) *Civilisovaná žena* se soustředila především na otázku reformy ženského oděvu. Výstavu doplnila dvojjazyčná publikace *Civilisovaná žena/Zivilisierte Frau* s podtitulem *Jak se má kultivovaná žena oblékati*. Autoři výstavy (Rosmann, Horneková, Vaňek) v ní dále rozvíjejí klíčové myšlenky a kritizují tehdejší módní trendy, mimo jiné také zdůrazňují přednosti jednoduchého a funkčního prádla.¹⁰⁶ Božena Horneková¹⁰⁷ vytvořila pro tuto výstavu speciální kolekci oděvům, kde hrály hlavní roli kalhoty. Tento na první pohled jednoduchý krok byl ve své době považován za velice odvážný a v mnoha ohledech i společensky provokativní. Kalhoty totiž nebyly tradičně spojovány s ženským oděvem, a jejich nošení mohlo vyvolat kontroverzní reakce, zejména proto, že narušovalo tradiční genderové normy. V některých případech byly kalhoty vnímány jako stylizace do „mužské“ role, často se spojovaly se sportovní aktivitou nebo pracovním prostředím. Kalhotový oblek pro ženy byl navržen jako symbol pokroku, který měl ženám otevřít dveře do světa, který byl do této doby vyhrazen pouze mužům. Jan Vaněk¹⁰⁸ tuto myšlenku prezentuje ve své knize.¹⁰⁹ „*Jsou manifestací pro úbor důstojný a ušlechtilý pro ženy osvobozené, pro ženy vzdělané, jež pracují již (...) s námi muži na pokroku a práci lidské, krátce manifestujeme: pro civilisovanou ženu civilisovaný oděv.*“¹¹⁰ Citace ukazuje, jak

¹⁰⁵ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 30-33.

¹⁰⁶ Tamtéž, s. 60.

¹⁰⁷ Božena Horneková (1899-1984), textilní výtvarnice, krajkářka a módní reformátorka. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bo%C5%BEna_Rothmayerov%C3%A1. [cit. 2025-06-09].

¹⁰⁸ Jan Vaněk (1891-1962), návrhář, výrobce nábytku, publicista a výstavní architekt. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Van%C4%9Bk_\(architekt\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Van%C4%9Bk_(architekt)). [cit. 2025-06-09].

¹⁰⁹ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 62.

¹¹⁰ Jan Vaněk, *Žena konečně civilizovaná*, in: Jan Vaněk – Zdeněk Rossmann (eds.), *Civilizovaná žena*, Brno 1929, s. 8-10.

zásadní roli mohl hrát oděv při definici ženské identity. Kalhoty zde nejsou chápány pouze jako praktický prvek, ale jako symbol emancipačního posunu. Jan Vaněk tímto propojuje módu s ideálem vzdělané, samostatné ženy, která je účastnicí pracovního a kulturního života.

3.2. Žena v domácnosti

V meziválečném období byla domácnost vnímána nejen jako prostor pro rodinný život, ale také jako pracovní prostor, kde ženy vykonávaly každodenní činnosti. Tyto činnosti byly zásadní pro udržení chodu domácnosti. Práce v domácnosti byla často přehlížena, neplacená a považována za samozřejmou součást ženské role. Přesto měla práce ženy v domácnosti klíčový význam pro fungování celé rodiny. Žena nebyla pouze hospodyní, ale i manažerkou rodinného prostředí.¹¹¹ V mediálním prostoru se objevovalo mnoho obrazů ženy jako dokonalé hospodyně, která se s láskou stará o domácnost a rodinu. Reklamy a časopisy často propagovaly ideál ženy, která zvládá domácí práci s elegancí a efektivitou. Taková žena byla vzorem, který měl být symbolem rodinné pohody.¹¹²

Domácnost v období první republiky byla nejenom centrem rodinného života, ale také se z toho stal takový „malý podnik“, který od žen vyžadoval manažerské schopnosti. Dobové publikace a časopisy, včetně ženského periodika *Eva* se tématu domácího managementu detailně věnovaly. V rubrikách věnovaných „ideální domácnosti“ se objevovaly rady, jak organizovat domácí práce, vést rodinný rozpočet nebo jak efektivně zařídit interiér, tak aby byl funkční a estetický zároveň.

Martina Pachmanová, historička umění, autorka četných publikací vycházejících z konceptu genderu, v části „Ministryně domácnosti“ z knihy *Civilizovaná žena. Ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury* zmiňuje, že ženský management domácnosti zahrnoval i schopnost udržovat moderní standardy bydlení, které odpovídaly tehdejšímu estetickým a hygienickým ideálům.¹¹³ Úloha „ministryně domácnosti“ však nebyla pouhou praktickou funkcí, nesla v sobě také významný společenský a morální rozměr. Vytvoření

¹¹¹ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 161.

¹¹² Tamtéž, s. 183.

¹¹³ Tamtéž, s. 35.

„dokonalé“ domácnosti bylo vnímáno jako povinnost ženy nejen vůči rodině, ale i vzhledem k okolní společnosti.

Role ženy jako „manažerky domácnosti“ byla v období první republiky často přirovnávána k funkci „ministřiny domácnosti“. Tento termín symbolizoval ženin klíčový význam při organizaci rodinného života a podtrhoval její roli coby zodpovědné a efektivní správkyně domácího prostoru. Nešlo pouze o vykonávání fyzické práce, jako bylo vaření, praní, úklid či péče o děti, ale také o schopnost strategicky plánovat, rozdělovat rodinné zdroje a zajistit celkovou harmonii.¹¹⁴ Práce v domácnosti zahrnovala širokou škálu aktivit, od vaření, úklidu, praní a žehlení až po péči o děti a starší členy domácnosti. Tato práce byla naprosto zásadní a nezbytná pro každodenní chod domácnosti. Ženy, které se staraly o domácnost, nebyly považovány za „pracující“ ženy, přestože jejich práce byla v mnoha ohledech velmi náročná a časově vyčerpávající. V domácnosti bylo třeba neustále organizovat a koordinovat různé činnosti, což vyžadovalo nejen fyzickou, ale i duševní aktivitu.¹¹⁵

Ve 20. letech 20. století se v Československu začaly objevovat snahy o racionalizaci domácí práce, což bylo spojeno s technologickým pokrokem a modernizací. Vznik nových domácích spotřebičů, jako byly pračky, vysavače nebo elektrické žehličky, měly za cíl ulehčit ženám práci v domácnosti a umožnit jim mít více volného času. Tyto inovace byly propagovány jako revoluce v domácím životě, avšak zároveň zvyšovaly tlak na ženy, aby zvládaly více úkolů v kratším čase.¹¹⁶ Racionalizace domácnosti také znamenala větší organizovanost a efektivitu, což v domácnosti činilo jakýsi „manažerský prostor“, kde žena musela plánovat, koordinovat a organizovat každodenní činnosti. V tomto smyslu se domácnost proměnila na prostor, kde byla potřeba nejen fyzická práce, ale i organizování, rozhodování a správa zdrojů.¹¹⁷ Nadšenou propagátorkou moderních vynálezů a přístrojů do domácnosti byla Milena Jesenská.¹¹⁸ *„Emancipace a osamostatnění ženy přineslo s sebou i její upoutání a svoboda na jedné straně podmiňuje nesvobodu na straně druhé, Na štěstí je dnes domácnost vypravena tak, že každé ženě lehce možno vydělávati si peníze a současně řídit i spravovati svoji domácnost. Mechanisace domácnosti je v malém totéž jako mechanisace tovární výroby. Stroje šetří čas, práci i peníze a co dřív spolklo veškeru pracovní*

¹¹⁴ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 36.

¹¹⁵ Tamtéž, s. 196

¹¹⁶ Tamtéž, s. 176

¹¹⁷ Tamtéž, s. 177.

¹¹⁸ Milena Jesenská (1896-1944), novinářka, spisovatelka a překladatelka. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Milena_Jesensk%C3%A1. [cit. 2025-06-09].

energii ženy, je dnes hotovo za chvíli. ¹¹⁹ Tento citát výstižně ukazuje rozporuplný pohled na emancipaci žen v meziválečné době. Na jedné straně se technické pokroky, jako moderní spotřebiče, prezentovaly jako nástroje, které ženám umožní být samostatnější, ekonomicky aktivní a nezávislé. Na straně druhé však právě tato „moderní domácnost“ začala klást na ženy nové nároky, staly se nejen pečovatelkami a hospodyněmi, ale i manažerkami domácího provozu, zodpovědnými za efektivitu a organizaci. Mechanizace tedy neznamenal pouze úlevu od fyzické námahy, ale přinesla i nové formy tlaku a odpovědnosti. ¹²⁰

Vzdělávání zaměřené na vedení domácnosti bylo důležitou součástí meziválečného školského systému. V Československu fungovaly měšťanské a rodinné školy a odborné instituce zaměřené na tzv. ženská povolání a také nižší a vyšší hospodyňské školy. Ve školách se vyskytovaly například cvičné kuchyně, terasy, dílny nebo knihovny, to vše představovalo ideál nové *moderní ženy*, která byla zároveň schopnou hospodyní. ¹²¹ Československé odborné ženské školství nesloužilo pouze k praktické přípravě zaměřené na domácnost a hospodářství, ale týkalo se také předmětů rozvíjejících všeobecný přehled. Ženy si měly uvědomovat, že jsou to jedinci „*plně chápající svá práva*“ Do výuky byly zahrnuty nejen moderní metody organizace domácnosti, účetnictví, ale také matematika, přírodní vědy nebo občanská nauka. ¹²²

Od roku 1925 se pravidelně konaly sjezdy československých hospodyň, kde se ženy mohly přiučit managementu a technické stránce domácnosti. Ženy mohly vidět moderní trendy v interiérovém vybavení, jako například: nádobí na vaření, na stolování, nábytek, textilie, zařízení koupelen, osvětlení nebo topení. Mimo jiném jim pomáhaly s orientací v moderním interiérovém designu. ¹²³ „*...rostoucí vývoj této výstavy jest důkazem, že myšlenka vytvořiti výstavu ženám byla myšlenkou opravdu zdravou a velmi úspěšnou, neboť názorné předvedení všeho, co pokrokového může ženy zajímati, vychovává mnohem lépe nežli všechny teorie na papíře napsané. Výstavnictví je z neúčinnějších pomůcek výchovných, které nám moderní kultura přinesla.*“ ¹²⁴ Tento citát odráží tehdejší přesvědčení, že vizuální a praktická prezentace pokroku je pro ženy nejefektivnější formou vzdělávání. Výstavy měly za úkol nejen informovat, ale především formovat ideální představu moderní ženy, vzdělané, schopné

¹¹⁹ Milena (Jesenská), Plyn v domácnosti, *Pestrý týden* II, 1927, č. 7, s. 13.

¹²⁰ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s.1175.

¹²¹ Tamtéž, s.165.

¹²² Tamtéž, s.166.

¹²³ Tamtéž, s. 200.

¹²⁴ I. Strachová, Výstavou k hospodyňskému pokroku, *Venkov* XXIV, 1929, č. 112, s. 1.

spravovat domácnost podle logických pravidel. Podobné výstavy tedy plnily výchovnou a ideologickou funkci. Ženy měly být vedeny k tomu, aby přijímaly roli aktivních a odpovědných hospodyň, které se orientují v moderních trendech a udržují domácnost v souladu s normami.

Rozdělení rolí v domácnosti během první republiky bylo výrazně ovlivněno dobovým vnímáním genderových rozdílů a ideálů. Žena byla vnímána jako správkyně domácnosti a jejím hlavním úkolem bylo vytvořit harmonické rodinné prostředí, chod domácnosti a výchovu dětí. Tento ideál, často označovaný jako „civilizovaná žena“ byl propagován nejen ve veřejném diskursu, ale i v ženských časopisech, jako byl *Eva*. Dobové časopisy, jako byl *Eva* často přispívaly k posilování tradičních genderových rolí, ale zároveň poskytovaly prostor pro diskuse o jejich podobě a významu. Prostřednictvím rad a článků o správném vedení domácnosti, výchově dětí a vztazích mezi manželi utvářely představu ideální ženy jako schopné, pracovitě a obětavé.¹²⁵

*„Ó, my dnešní Evy jsme zaplaveny při slovech, moderní domácnost' pravou jiskřivou Niagarou představ! (...) Vždyť domácnost, to je náš nejbližší svět, odraz naší osobnosti, svět, jenž má buď naši duši, nebo ji nemá vůbec, svět, v němž jsme a budeme vždy iniciátorkami a vládkyněmi.“*¹²⁶ Muž byl naproti tomu oceňován za svou práci a finanční samostatnost, výdělek manželky byl vnímán jako doplňkový. Správa veškerého majetku připadala manželovi a při případném rozvodu, žena nezískala nic navíc, kromě toho, co vlastnila již před svatbou. Zákon ženám nepřiznával žádný podíl na společných úsporách.¹²⁷

4. *Eva*, časopis moderní ženy

Eva byl významný ženský časopis vydávaný Melantrichem v období první republiky. Jeho cílem bylo oslovit moderní, vzdělané a kulturně orientované ženy, zároveň se odlišoval od běžných ženských periodik svou vysokou obsahovou i výtvarnou úrovní. Časopis přinášel módu, kulturní přehled, literární tvorbu i společenské komentáře, a tím ukazoval měnící se roli žen ve společnosti.

¹²⁵ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 171.

¹²⁶ PAPÁČKOVÁ, Naša: *Moderní domácnost. Eva I*, 1929, č. 13, s. 19.

¹²⁷ PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021, s. 162-163.

Eva byla koncipována jako časopis pro ženy se zájmem o kulturu a inteligentní debatu, tím se odlišovala od běžných dobových ženských periodik, které se zaměřovaly především na domácnost a rodinný život. Díky své elegantní grafice a kvalitě obsahu si získala pověst prestižního ženského periodika a zařadila se mezi klíčové tituly Melantrichu. Časopis byl vydáván v letech 1928 až 1943 jako čtrnáctideník. První číslo vyšlo 15. listopadu 1928 s podtitulem „*Časopis moderní ženy*“, který byl v roce 1932 změněn na „*Časopis vzdělané ženy*“. Poslední číslo bylo publikováno v roce 1943.

Časopis se zaměřoval na vzdělané a kulturně založené čtenářky, a i když jeho náklad (kolem 18 000 výtisku) byl nižší než u masovějších *Hvězda československých paní a dívek* nebo konzervativního *List paní a dívek* nabízel vyšší intelektuální úroveň a větší tematickou rozmanitost. Pravidelně přinášel módní rubriky s kresbami či fotografiemi modelů, romány na pokračování a články věnované tehdejší nábytkové tvorbě a celkovému vzdělání moderní ženy. Kvalitu časopisu zvyšovala spolupráce s významnými osobnostmi té doby, jako byli výtvarník František Tichý, herečka a spisovatelka Olga Scheinpflugová nebo módní návrhářka Hana Podolská. Vydávání časopisu bylo ukončeno v roce 1943 v důsledku redukce periodik během nacistické okupace.¹²⁸

Po úspěchu *Hvězdy československých paní a dívek* začal Melantrich uvažovat o dalším titulu zaměřeném na vzdělané ženy. Přestože v republice bylo dostupné dostatečné množství pařížských módních časopisů, chybělo české periodikum, které by přinášelo informace z vícero oblastí. Projekt vzniku *Evy* byl zpočátku vnímán jako finančně ztrátový. Přesto se vedení Melantrichu rozhodlo o jeho vydávání a oslovit tak novou čtenářskou skupinu. Ekonomickou stabilitu časopisu měla zajišťovat *Hvězda*, která vykazovala dostatečný zisk, aby pokryla případné ztráty. Konkurence na sebe nenechala dlouho čekat, po zahájení *Evy* se objevil konkurenční časopis *Salon*, který patřil k agrárnickému nakladatelství Novina. *Salon* měl velmi kvalitní zpracování, byl tištěn na křídovém papíru a vysoce nákladný, ale i přesto pozici *Evy* na trhu neohrozil. *Eva* tak nejenom zaplnila mezeru na mediálním trhu, ale později se stala také vzorem pro další ženská periodika. Její obsahové zaměření umožnilo oslovit

¹²⁸ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 209.

moderní vzdělanou ženu první republiky a vytvořit tak podobu periodika, který se nesoustředí pouze na praktické rady do domácnosti, ale i na širší kulturní rozhled.¹²⁹

4.1. Vydavatelství Melantrich

„Nepodlehne ani ohni ani meči“¹³⁰

Vydavatelství Melantrich patřilo k nejvýznamnějším mediálním institucím první republiky, jeho kořeny sahají již do konce 19. století. Založeno bylo v roce 1898 jako *Národně sociální tiskařské a vydavatelské družstvo* a bylo úzce spjato s Československou stranou socialistickou. Předsedou této strany byl významný politik a publicista, který zároveň působil jako redaktor mladočeských *Národních listů*, Václav Klofáč. Významným mezníkem se stal rok 1910, kdy došlo k přejmenování podniku na *Melantrich*. Tento název byl zvolen jako odkaz na významného tiskaře rudolfínské doby, Jiřího Melantricha z Aventýna, jehož práce symbolizovala kvalitu a tradici českého knihtisku.¹³¹

Na Václavském náměstí v Praze se nacházela významná budova Hvězda, která od roku 1913 sloužila jako hlavní sídlo vydavatelství Melantrich. Budova Hvězda byla nejen centrem mediálního průmyslu, ale také dějištěm významných historických událostí. Významnou roli měla i v roce 1989, kdy se z jejího balkonu obraceli k demonstrantům na Václavském náměstí.¹³²

Vznik Československé republiky v roce 1918 znamenal pro Melantrich období dynamického rozvoje, který se projevil nejen v šíření jeho vydavatelské činnosti, ale i ve vstupu do dalších oblastí podnikání. Nové politické a společenské podmínky podnítily kulturní rozkvět, který se projevil například prudkým nárstem produkce české literatury a zviditelněním domácích autorů i na evropské úrovni. Pod vedením Jaroslava Šaldy se Melantrich proměnil v moderní mediální koncern, který rozšiřoval svůj vliv po celém území Československa. Kromě tradičního denního tisku, časopisů a knih postupně expandoval do dalších oblastí, jako bylo vydávání hudebnin, gramofonových desek, filmová produkce nebo

¹²⁹ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 210-211

¹³⁰ FEJLEK, Vojtěch. *Melantrich 1898-1998: nepodlehne ani ohni ani meči*. Praha: Melantrich, 1998, s. 10.

¹³¹ Tamtéž, s. 11-12.

¹³² Tamtéž, s. 11.

módní tvorba. Zároveň se podílel na rozvoji papírenského průmyslu, a dokonce provozoval cestovní kancelář.¹³³

Od poloviny 30. let Melantrich výrazně rozšířil svou produkci, a tím zaplavil československý mediální trh novými deníky, týdeníky a specializovanými periodiky. Vedle tradičního tisku zažíval vzestup také ilustrovaný časopis, který oslovoval široké množství čtenářů. Jedním z nejstarších a nejvýznamnějších titulů byl *Pražský ilustrovaný zpravodaj*. Ještě větší popularitu si získal týdeník *Hvězda československých paní a dívek*, zaměřený na ženské publikum. Ačkoli dnes bychom některé z těchto titulů označili za bulvární, v tehdejšímu kontextu plnily významnou kulturní a zábavní roli a oproti dnešnímu bulváru působí téměř nevinně. Mezi další specializované tituly patřil *Start*, určený pro sportovce a *Ahoj na neděli*, který oslovoval nejen běžné čtenáře, ale také příznivce tehdy se rozvíjejícího tramského hnutí. Melantrich ale vydával i časopisy pro ženy, které vynikaly nejen obsahovou, ale také velmi kvalitní výtvarnou úrovní. K nejvýznamnějším titulům patřila *Eva*, která měla krásné obálky navrhované malířem a ilustrátorem Františkem Tichým. Podobně ladění byl i časopis *Vkus*, který se zaměřoval především na módu.¹³⁴

Široký program denního i periodického tisku vedl k potřebě modernizace technologického zázemí. Melantrich proto investoval do nových vícebarevných offsetových, hlubotiskových a rotačních strojů, to si vyžádalo potřebu rozšíření tiskových prostor. Tento technologický pokrok umožnil zvýšení kvality i objemu produkce a upevnil postavení Melantrichu jako vedoucího vydavatelského domu v Československu.¹³⁵

Dlouholetý ředitel Melantrichu Jaroslav Šalda v roce 1928 svěřil pozici ředitele nakladatelství mladému literárnímu kritikovi Bedřich Fučíkovi. Ten se stal velmi významnou osobností nakladatelství Melantrich, formoval kulturní, literární i odbornou podobu nakladatelství. Díky svému daru navazovat přátelské a profesní vztahy dokázal obklopit redakci významnými osobnostmi české literatury, jako byli Jan Zahradníček, Egon Hostovský, Václav Kaplický a další.¹³⁶ Melantrich pod jeho vedením rozvíjel ediční řady, které se snažily zpřístupnit kvalitní literaturu široké veřejnosti, ať už šlo o klasické autory, moderní poezii nebo populární sérii knih „Emilka“. Fučík se zasloužil také o vznik významných edic jako *Prameny* nebo *Úroda* a inicioval spolupráci s výtvarnými umělci (např.

¹³³ FEJLEK, Vojtěch. *Melantrich 1898-1998: nepodlehne ani ohni ani meči*. Praha: Melantrich, 1998, s. 14.

¹³⁴ Tamtéž, s. 16.

¹³⁵ Tamtéž, s. 16.

¹³⁶ Tamtéž, s. 18.

Emilem Filou), tím naplnil Melantrich obsahem kulturním a vzdělávacím obsahem. Jeho směřování šlo proti duchu nacistické cenzury a v důsledku toho byl v roce 1939 nucen Melantrich opustit. Symbolicky se s jeho působením pojí heslo „*Nepodlehne ani ohni, ani meči*“, což má vystihovat Fučíkovo odhodlání naplňovat mezeru na poli intelektuální a hodnotové literatury i v časech krize a ohrožení. Melantrich také pod jeho vedením podporoval autory, kteří nesměli za okupace vydávat a podílel se na ilegálním tisku. Po druhé světové válce se Melantrich snažil znovu navázat na tuto tradici, ale situace byla poznamenána politickými změnami. Fučíkovo působení tak zůstává významnou kapitolou v dějinách tohoto nakladatelství.¹³⁷

4.2. Evin závod

Úspěch časopisu *Eva* nespočíval pouze v jeho obsahové a vizuální kvalitě, ale také v tom, že čtenářkám nabízel praktickou pomoc a inspiraci. Velký zájem vyvolaly rubriky věnované ručním pracím, zejména ty se vzory pletení a háčkování. Tento trend vedl k rostoucí poptávce po vlně a dalších textilních materiálech, to inspirovalo šéfredaktorku Jarmilu Šaldovou k myšlence usnadnit čtenářkám přístup k těmto produktům. V reakci na tuto skutečnost otevřel Melantrich v Jindřišské ulici v Praze specializovaný obchod, nazvaný *Evin závod*. Evin závod byl původně navržen nikoli jako výrobní podnik, ale především jako služba čtenářkám, která měla posílit jejich vazbu na časopis *Eva* a další periodika tohoto vydavatelství. Tento přístup však brzy vyvolal nesouhlas mezi obchodníky, protože prodejní ceny ve specializovaném obchodě byly nižší než běžné tržní ceny. Tím vznikl tlak nejen ze strany textilních prodejců, ale i inzerentů Melantrichu z oděvního a textilního průmyslu. Rostoucí zájem o pletení a ruční práce obecně podnítil rozmach specializovaných obchodů nejen v Praze, ale i na venkově, které se snažily oslovit stejnou cílovou skupinu zákaznic jako *Eva*. Melantrich na tento vývoj reagoval vydáváním příruček jako například „*Učíme se plést*“, a tím ještě více podpořil poptávku po kvalitní vlně. V důsledku toho se na trhu objevila nejen domácí produkce, ale také luxusní francouzské a švýcarské příze. Zatímco původní záměr byl nekomerční, obchodní realita nakonec přiměla Melantrich přizpůsobit se tržním podmínkám. Vzhledem k rostoucímu rozvoji podniku bylo nakonec nutné založit samostatnou obchodní společnost, zatímco její kmenový kapitál zůstal pod kontrolou Melantrichu. Tím se Evin

¹³⁷ FEJLEK, Vojtěch. *Melantrich 1898-1998: nepodlehne ani ohni ani meči*. Praha: Melantrich, 1998, s. 19-20.

závod stal nejen praktickým doplňkem časopisu *Eva*, ale také v rámci vydavatelského koncernu.¹³⁸

4.3. Redakční rada

Časopis *Eva* se od svého počátku vyznačoval věcným, ale pečlivě propracovaným grafickým a redakčním zpracováním, ale také vysokou úrovní grafického a redakčního zpracování. Od prvního čísla v roce 1928 až do ukončení vydávání v roce 1943 byla jeho šéfredaktorkou Jarmila Šaldová. Jelikož se jednalo o zcela nový typ časopisu, který neměl přímý vzor ani v zahraničí, jeho koncepce se postupně vyvíjela. Obsahově se redakce zaměřila na všestranný rozvoj moderní ženy, s tím, že jednotlivé rubriky kombinovaly praktické návody, módní inspirace i kulturní orientaci.

Současně s tím se proměňovala i vizuální stránka časopisu. Při prvním vydání se experimentovalo s pevnější obálkou, na které se objevily kresby malířů spjatých s redakčním okruhem. Obálky byly tištěné vícebarevným offsetem a každá z nich představovala samostatné umělecké dílo, nicméně u čtenářek nenašly očekávaný ohlas (Obraz. příloha C). Tento koncept byl proto záhy opuštěn a redakce se rozhodla začít využívat přitažlivé ženské portréty, které byly barevně orámované a tištěné hlubotiskem (Obraz. příloha D). Tím se *Eva* přiblížila mezinárodnímu trendu ženských časopisů a nadále si udržovala vysokou úroveň grafického zpracování. V některých vydáních se dokonce obálky tiskly čtyřbarevným hlubotiskem, což bylo v tehdejší době technologicky i vizuálně výjimečné. Tento přístup zdůrazňoval exkluzivní charakter časopisu, který se nesoustředil pouze na obsah, ale i na vizuální atraktivitu a precizní zpracování, tím se odlišoval od běžné dobové produkce ženských periodik.¹³⁹

Časopis *Eva* si postupně vytvořil stabilní okruh přispěvatelů, mezi nimi byli významné osobnosti české literatury, výtvarného umění a architektury. Mezi literáty spojené s časopisem patřili například Božena Benešová, Staša Jílovská, Olga Scheinpflugová, Josef Hora, Vladimír Neff, Jaroslav Durych a Ivan Olbracht. Do grafické podoby časopisu se zapojili výtvarníci a architekti jako František Zelenka, J. E. Koula nebo Dr. Hana Volavková. Tento

¹³⁸ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 213.

¹³⁹ Tamtéž, s. 211.

autorský kolektiv formoval ideové směřování časopisu, které bylo blízké liberálně orientovaným intelektuálům, to se také promítlo do skladby čtenářstva.¹⁴⁰ *Eva* cílila především na vzdělané ženy, zaměstnané v intelektuálních a odborných profesích, tím se odlišovala od běžných ženských periodik, zaměřených převážně na domácnost a rodinu. Jedním z unikátních prvků časopisu byla hudební příloha, která obsahovala původní skladby českých autorů pro klavír. Tento koncept neměl v dobové evropské periodické produkci obdoby, a tím se také odlišovala na mezinárodní úrovni. Přestože časopis musel vyvažovat politické postoje a překonávat stranické zaujetí, občasná projevy úcty k oběma prezidentům, T. G. Masarykovi a Edvardu Benešovi, byly v souladu s celospolečenským naladěním a neohrozili postavení časopisu.¹⁴¹

4.4. Dobové ohlasy

Časopis *Eva* od počátku svého vydávání vzbuzoval pozornost mezi čtenáři i kulturními osobnostmi. Byl vnímán jako inovativní periodikum, které se zaměřovalo na intelektuální i estetické potřeby moderní ženy. Vedle módních trendů, společenského života a kultury přinášel také články o architektuře, výchově dětí nebo zdraví. Díky své rozsáhlé tematické obsáhlosti si *Eva* získala přízeň čtenářek, ale oslovila i umělce a intelektuály, kteří se k jejímu obsahu vyjadřovali.

Mezi kladné reakce patřilo například hodnocení skladatele Jaroslava Ježka, který zdůraznil reprezentativní úroveň časopisu: „*Myslím si, že se mohou málokde ve světě pochlubit tak vzorným časopisem jako naše dámy – Eva*“.¹⁴² Podle něj měla *Eva* nejen vysokou grafickou úroveň, ale především propracované texty, které mohly směle konkurovat obdobným zahraničním magazínům.

Podobně pozitivně hodnotil časopis i architekt Antonín Heythum, který ocenil rubriku zaměřenou na bydlení a moderní životní styl: „*Líbí se mi, že jste tam zavedli bytovou poradnu. To je můj obor, a proto tuto rubriku se zájmem sleduji*“.¹⁴³ Heythum zdůraznil, že

¹⁴⁰ ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA - Milan Nevole, 2001, s. 210.

¹⁴¹ Tamtéž, s. 211.

¹⁴² Bez autora: *Deset hlasů o Evě*. *Eva* IV, 1931, č. 1, s. 4-5.

¹⁴³ Tamtéž, s. 4.

Eva přispívala k estetickému vzdělávání žen a podporovala kvalitní vkus nejen v móde, ale i v interiérovém designu.

Na druhé straně zaznívaly i kritické ohlasy, například od sochařky Heleny Johnové, která se domnívala, že časopis věnuje příliš prostoru módě na úkor hlubších témat: „*Když jsem prohlížela Evu, je mi líto, že tak krásný časopis věnuje tolik zbytečného místa módě.*“¹⁴⁴ Přála si, aby časopis více reflektoval umění, kulturu a vzdělávání žen.

Režisér Jiří Frejka se ve své reakci zaměřil na kvalitu publicistiky a volal po hlubší analýze společenských otázek: „*Myslím, že by se dalo více pronikavě rozebrat některé otázky moderní ženy.*“¹⁴⁵ Podle něj *Eva* sice nabízela pestrý výběr témat, ale některé články mohly být více analytické.

Celkově lze říci, že *Eva* byla přijímána jako významný kulturní fenomén první republiky, který se snažil spojit krásu a intelekt, aktuální dění i nadčasová témata. Ohlasy osobností dokládají, že časopis měl ambici nejen informovat a inspirovat, ale také formovat názorové spektrum československých žen a poskytovat jim prostor k rozvoji a seberealizaci.¹⁴⁶

Časopis *Eva* nebyl vnímán pouze jako běžné periodikum, ale mnohými čtenářkami byl přijímán jako blízká přítelkyně, rádce a inspirace. O tom svědčí text Hany Štěpánkové, napsaný k příležitosti třetích narozenin časopisu, kde personifikovaná *Eva* vystupuje jako živoucí bytost, která vstoupila do domácností čtenářek a stala se jejich součástí. Autorka vyzdvihuje, že *Eva* hned od svého vzniku přinášela rady, inspiraci i potěšení a získala si svou oblibu nejen v Praze, ale i na venkově: „*O ano, mají tě rády nejenom v Praze, ale i venku daleko, v horách, a i těm přinášíš srdečná poselství, rady a pokyny.*“¹⁴⁷ Tento ohlas ukazuje, že *Eva* nebyla vnímána pouze jako módní nebo kulturní magazín, ale jako důležitý komunikační most mezi ženami napříč společenskými vrstvami a regiony. Časopis byl ceněn pro svou vytrvalost a důslednost v přinášení hodnotného obsahu: „*Tys nejvěrnější, protože jsi vytrvalá, tys nejupřímnější, protože dovedeš mlčet, když toho třeba, dovedeš být hrdou jako pravá žena, dovedeš i pokorně poslouchat, když moudří velí.*“¹⁴⁸ Tento výrok naznačuje nejen

¹⁴⁴ Bez autora: *Deset hlasů o Evě*. *Eva* IV, 1931, č. 1, s. 4-5.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁶ Tamtéž, s. 4.

¹⁴⁷ ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana: *Evě k třetím narozeninám*. *Eva* III, 1930, č. 1, s. 28.

¹⁴⁸ Tamtéž, s. 28.

loajalitu čtenářek k časopisu, ale i důvěru v jeho obsah. *Eva* zde vystupuje jako symbol ženské síly, odhodlanosti a moudrosti, tím si získal respekt a uznání.

5. Obsahové zaměření periodika

Eva bylo periodikum, které usilovalo o propojení praktického a estetického světa ženy a cíleně vytvářel prostor pro obojí. Nabízel romány na pokračování, povídky a básně od uznávaných autorů, ale zároveň přinášel texty o domácnosti, rodině, zdraví nebo módě. Vedle návodů na pletení, receptů nebo doporučení ohledně výchovy dětí nechyběly kulturní reflexe, recenze, cestopisné postřehy nebo reportáže.

Redakce věnovala pozornost také vkusnému výtvarnému zpracování, grafika, typografie nebo obrázkový doprovod odpovídaly vysokým nárokům na vizuální stránku časopisu. V tematické rovině byla vidět snaha nabídnout čtenářkám víc než jen oddech, ale také je přimět k zamyšlení na určitými věcmi, kulturnímu rozhledu a osobnímu růstu. *Eva* tak představovala typ periodika, které sice vznikalo v prostředí ženského světa, ale nepodceňovalo intelekt svých čtenářek, naopak se jim naskytl prostor k zamyšlení sama na sebou i na světě kolem sebe.

5.1. Literární rubrika v časopise *Eva*

Již od počátků vydávání zaujímal literatura v časopise *Eva* velmi významné místo. V prostředí meziválečného Československa hrála literatura důležitou roli při formování ženské identity a byla klíčovým nástrojem pro kulturní orientaci moderní ženy. Časopis nabízel jak původní beletristické příspěvky, tak i literární recenze a kritiky, tím nejenže reflektoval soudobou literární produkci, ale zároveň ji aktivně také pomáhal vytvářet.

V počátečním období existence časopisu *Eva* byla literatura klíčovou součástí jejího obsahu, většina literárních textů se nacházela na začátku jednotlivých vydání. Toto umístění odráželo význam, který redakce přikládala literární tvorbě, a současně signalizovalo čtenářkám, že kultura a literatura jsou nedílnou součástí jejich světa. Literatura zde není izolovaná a oddělena od ostatních témat, ale je úzce propojena s ostatními okruhy, jako je móda, cestování, domácnost nebo společenský život. Redakce v čele s Jarmilou Šaldovou usilovala o to, aby literatura v časopise nebyla pouze estetickým doplňkem, ale aby přispívala

ke vzdělávání a také reflexi dobových a společenských témat. Literární obsah časopisu nebyl pouhou uměleckou vložkou, ale sloužil také k utváření vkusu a kulturní orientace čtenářek. Výběr autorů naznačuje snahu spojit populární a kvalitní literaturu, zvláštní prostor dostávaly i ženské spisovatelky.

Období let 1928 až 1933 představovalo v literární rubrice časopisu *Eva* fázi utváření žánrové i tematické identity, která odpovídala kulturnímu a společenskému klimatu první republiky. Literární příspěvky, od poezie, přes krátkou prózu až po romány na pokračování vytvářely široký obraz moderní ženy, jejího vnitřního světa, mezilidských vztahů i společenských problémů. V literární rubrice se potkávaly domácí i překladové texty, které oslovovaly čtenářky různých generací. Na počátku převládala poezie, která působila spíše zasněně, jemně a trochu smutně. Básníci se často inspirovali přírodou, samotou nebo melancholickými náladami a zamýšleli se nad vztahem člověka k umění nebo ke světu kolem. Typickým příkladem je báseň *Chopinův valčík*, která vytváří kouzelnou atmosféru měsíční noci, tichého vodotrysku a osamělého harlekýna. „*Ve světle měsíčním se vzdechy s noci druží, na temnou zemi pad melancholický stín; v kvetoucí zahradě spí horká vůně růží, u vodotrysku sní zrazený harlekýn.*“¹⁴⁹ Všechny tyto obrazy symbolizují pomíjivost citů a krásy. Podobně i báseň *Romance*¹⁵⁰ mluví o zklamání z lásky a pocitu prázdnoty. Některé básně se ale zároveň začaly dotýkat i témat moderní doby, třeba *Tenis*¹⁵¹ nebo *Filatelie*¹⁵², které se inspirovaly volnočasovými aktivitami, sportem a sběratelstvím. I tyto básně si však zachovaly citlivý a lyrický tón. Témata publikovaných básní často odpovídala sezónním náladám a přírodním změnám, což dokládají tituly jako *Předjaří*¹⁵³, *Únor*¹⁵⁴ nebo *Podzimní večer*¹⁵⁵. Vedle lyrických přírodních motivů se v poezii objevovala i reflexe milostných vztahů *Don Juan*¹⁵⁶ a také existencionální zamyšlení *Noční bouře*¹⁵⁷.

Vedle poezie hrála významnou roli také krátká próza. Texty jako *Pracovitá* přinášely pohled na ženské postavy, které byly formovány prostředím, společenskými očekáváními a osobními konflikty. „*Helena odpovídá pouze temným, vyčerpaným pohledem a opravuje své držení. Vrhá se znovu na parkety cvičebního sálu, na ty ošoupané parkety, deptané ranami*

¹⁴⁹ JURČINOVÁ, Eva: *Chopinův valčík*. *Eva* I, 1928, č. 2, s. 2.

¹⁵⁰ SAJÍC, Jan: *Romance*. *Eva* I, 1929, č. 11, s. 2.

¹⁵¹ VOJTA, Pavel: *Tenis*. *Eva* I, 1929, č. 11, s. 2.

¹⁵² VOJTA, Pavel: *Filatelie*. *Eva* I, 1929, č. 11, s. 2.

¹⁵³ SPRINGER, F.A.: *Předjaří*. *Eva* IV, 1932, č. 10, s. 8.

¹⁵⁴ RAFFAEL, Vladimír: *Únor*. *Eva* III, 1931, č. 7, s. 7.

¹⁵⁵ SPRINGER, F.A.: *Podzimní večer*. *Eva* II, 1930, č. 23-24, s. 18.

¹⁵⁶ ŘEZÁČ, Václav: *Don Juan*. *Eva* II, 1930, č. 15, s. 16.

¹⁵⁷ ŘEZÁČ, Václav: *Noční bouře*. *Eva* III, 1931, č. 15, s. 8.

*hole a údery podpatků...*¹⁵⁸ v této povídce je Helena jako fyzicky i psychicky vyčerpaná postava, která se pohybuje v přísně řízeném prostoru cvičebního sálu. Tato scéna může poukazovat na větší tlak, který byl kladen na ženy v meziválečném období, musely zvládat pracovní i společenské nároky, často bez prostoru k vlastní seberealizaci. Obraz opakovaného tréninku, bolesti a tiché rezignace, poukazuje na postavení žen, které byly zároveň obdivovány, ale také svazovány očekáváními dokonalosti a výkonu.

Literární rubrika se neomezovala pouze na domácí díla, ale v časopise zaujímalí své místo také zahraniční autoři (například Artur Rimbaud, Carl Sandburg, Harry Crosby), kteří přinášeli nové motivy, jazyk i kulturní perspektivu. Poezie jako *Bílý jetel* se vyznačovala smyslností a erotickou obrazností. „*Ani hedvábnost čerstvě nadojeného mléka se nemůže srovnati s vaší pleťí, ani studené křivky amfory se nevyrovnají chladným ohbím vašich prsů, ani svatební gesta Isoldina se nevyrovnají vaší královskosti.*¹⁵⁹ Báseň prezentuje důraz na smyslnost ženského těla, která byla pro některé texty typická. Tento typ obraznosti kontrastoval s domácí tvorbou, která se často orientovala spíše na melancholii, přírodu nebo existenciální motivy. Tato mezinárodní inspirace zároveň ukazuje snahu redakce přinášet čtenářkám kontakt s moderní světovou literaturou, včetně erotické lyriky, která byla pro české prostředí méně typická.

Romány na pokračování představovaly velmi oblíbenou součást časopisu od samého počátku jeho vydávání. Každé číslo přinášelo jednu nebo i více kapitol rozsáhlejšího příběhu, který se táhl napříč několika vydáními, a tím si udržoval pozornost čtenářek a jejich zvědavost. Tento žánrový formát byl pro ženský časopis ideální, nabízel napětí, citové zaujetí i únik do jiného světa, ale zároveň představoval každodenní zkušenosti žen a jejich dilemata. Objevovala se jak domácí tvorba *Babiola*¹⁶⁰, *Pacientka dra Hegla*¹⁶¹, *Vysoké jarní nebe*¹⁶², tak i překladová literatura *Přetvářka*¹⁶³.

Velmi výrazným motivem byla například ženská samostatnost, otázka manželství nebo kontrast mezi životem v moderním světě a venkovskou tradicí. V povídkách se objevují témata ženské emancipace, mateřství, milostného zklamání a každodenního života žen. Vedle psychologických próz se v periodiku objevovaly také texty se vzdělávacími prvky. Pohádky a

¹⁵⁸ Cotette: *Pracovitá*. Eva I, 1929, č. 11, s. 2.

¹⁵⁹ CORSBY, Harry: *Bílý jetel*. Eva III, 1931, č. 9, s. 8.

¹⁶⁰ SCHEINPFLUGOVÁ, Olga: *Babiola*. Eva I, 1929, č.5, s.6.

¹⁶¹ PUJMANOVÁ, Marie: *Pacientka Dra Hegla*. Eva III, 1931, č. 16, s. 6.

¹⁶² KNAP, Josef: *Vysoké jarní nebe*. Eva IV, 1932, č. 7, s. 6.

¹⁶³ MACAULAY, Rose: *Přetvářka*. Eva II, 1930, č. 12, s. 6.

alegorie pak mohly sloužit jako symbol k vyjádření morálních zásad nebo společenských očekávání. Často se objevovaly příběhy, kdy hlavní hrdina prochází proměnou nebo se snaží přehodnotit vlastní postoje, přechází od povrchnosti k hlubším hodnotám nebo od přetvářky k upřímnosti. Literární rubrika v *Evě* tak nepůsobila pouze jako zábavné čtení, ale byla výchovná a formovala literární vkus svých čtenářek. Nabízela jim prostor k seberealizaci a rozšíření obzorů.

Od poloviny 30. let se literární rubrika dál rozvíjela, ale zároveň bylo cítit, že doba se mění. Společenská situace v Československu začala být napjatější, ve světě sílily obavy z budoucnosti, a i když si časopis dál udržoval svůj kulturní a estetický styl, v literárních textech se začaly objevovat motivy, jako smutek, přemýšlení o životě a lehká ironie. Poezie této doby si stále uchovávala jemnost a obraznost, ale stále častěji se v ní odrážela nejistota nebo vnitřní rozpor. Například báseň *Ironické předjaří*¹⁶⁴ ukazuje, jak se jaro a láska vnímá už ne tak naivně a romanticky, ale spíše s odstupem a humorem. Také báseň *Pozdrav Tomáši G. Masarykovi* je sice slavnostní, ale zároveň v ní cítíme i určitou únavu z dějin a přání, aby ideály první republiky vydržely navzdory těžké době. „*Bílým šátkem dnes máváme, poněvadž mimo kráčí člověk spravedlivý, červenou růží dáváme tomu, jenž vykoupil národ zimomřivý, bílá a červená jest barva naše, bílá a červená jest barva jeho, spravedlnost a svoboda jest heslo naše, mlékem a krví jest dílo muže velikého.*“¹⁶⁵ Citace má slavnostní a vlastenecký tón, ale zároveň v sobě nese i tichou prosbu, aby hodnoty, na kterých vznikla první republika přetrvaly. Verše mluví o spravedlnosti, svobodě, oběti i krvi jako o základech národní identity. Báseň tak funguje nejen jako pocta Masarykovi, ale i jako připomínka hodnot, které bylo třeba chránit.

V próze se objevují delší příběhy na pokračování, například román *Teta Anna*¹⁶⁶, který zachycuje život jedné ženy, jejíž starosti se netýkají jen lásky, ale i každodenního zápasu s prací, penězi a vlastní minulostí. Podobně i povídky jako *Babí léto*¹⁶⁷ nebo *Napříč proudem*¹⁶⁸ ukazují hrdinky a hrdiny ve chvílích, kdy přemýšlejí o stárnutí, o vztazích, o tom, co pro ně v životě má ještě smysl. Už nejde pouze o romantiku, ale i o vnitřní boj, zklamání nebo odhodlání postavit se změnám.

¹⁶⁴ HOLAS, Miloš: *Ironické předjaří*. Eva VII, 1935, č. 10, s. 11.

¹⁶⁵ NEUMANN, S.K: *Pozdrav Tomáši G. Masarykovi*. Eva VIII, 1936, č. 5, s. 4.

¹⁶⁶ SCHEINPFLUGOVÁ, Olga: *Teta Anna*. Eva IX, 1937, č. 15, s. 8.

¹⁶⁷ CORBETTOVÁ, E: *Babí léto*. Eva X, 1938, č. 21, s. 20.

¹⁶⁸ GALSWORTHY, John: *Napříč proudem*. VI, 1934, č. 9, s. 8.

Zároveň se v tomto období objevuje stále silné spojení s přírodou, která působí jako kontrast k rušnému městskému životu. Text *Ještě jednou o jaru* připomíná, jak může obyčejné jaro v přírodě přinést klid a novou sílu, i těm, kdo celý den tráví v kancelářích nebo dílnách. „V té chvíli se ve vás zachvěje něco, co zpomalí vaši ruku, jež držela jehlu, způsobí, že odložíte pero, vzhlednete od psacího stroje a na okamžik zatajíte dech, abyste se zbavili kontrastu mezi svěžestí, již tušíte venku a těžkým dusnem, v němž jste samo ponořeni.“¹⁶⁹ Citace ukazuje, jak silně působila příroda jako útočiště před každodenním shonem a tlakem. Tato scéna zachycuje nejen kontrast mezi svěžím jarním vzduchem a zatuchlým prostředím kanceláří, ale hlavně touhu po vnitřním klidu. Jaro a příroda mají v sobě sílu probudit v člověku citlivost, kterou každodenní rutinní práce potlačuje. V kontextu meziválečné doby, kdy přibývá stresu, nejistoty a společenského napětí, má takový obraz zvláštní sílu, nabízí čtenáři nejen útěchu, ale i důvod ke zpomalení a uvědomění si vlastních pocitů.

Ke konci 30. a na počátku 40. let se literární obsah časopisu *Eva* přirozeně proměňuje pod vlivem narůstající nejistoty, okupace a reality války. Přestože v textech stále nacházíme poetické momenty a únikové motivy, stále silněji se objevuje potřeba smyslu, vnitřní síly, klidu a návratu k základním hodnotám. Významným tématem zůstává příroda, jako prostor svobody a obnovy. Báseň *Bříza*¹⁷⁰ využívá obraz přírody k vyjádření něhy a vnitřní síly, zatímco text *Všude je slunce* přináší obraz jara jako nového začátku, který má sílu prozářit i válkou unavený svět. Stejnou potřebu obnovy představuje i text *Když se vrátí vlaštovička*¹⁷¹, který symbolicky spojuje návrat ptáků s návratem naděje. Vedle poetických obrazů se v tomto období objevují i složitější vnitřní témata, například v povídce *Stará romance*¹⁷², která se snaží o zachycení krásy i ve chvílích nejistoty.

Z textů mužských a ženských přispěvatelů lze vyčíst odlišný přístup k textu, jiné perspektivy, způsoby vyjadřování a očekávání autorů vůči čtenářkám. Ženské autorky se v literární části často obracely k motivům každodennosti, mateřství, citových dilemat nebo osobní identity ženy ve světě mezi válkami. Naopak mužští autoři přistupovali k literární tvorbě zpravidla z vnější perspektivy, kladli důraz na děj. Jejich texty jsou více analytické, někdy s prvky humoru nebo ironie. Mužští autoři se soustředili spíše na širší společenská a kulturní témata. Josef Knap, který v časopise publikoval svůj román *Vysoké jarní nebe*, vytvořil postavu muže zmítaného mezi vírou, pochybnostmi a duchovním hledáním: „*Myslel*

¹⁶⁹ ŘEZÁČOVÁ, Ema: *Ještě jednou o jaru*. *Eva* VI, 1934, č. 9, s. 7.

¹⁷⁰ KOŘÍNKOVÁ, Ema: *Bříza*. *Eva* XI, 1939, č. 5, s. 12.

¹⁷¹ Bez autora: *Když se vrátí vlaštovička*. *Eva* XIV, 1942, č. 16, s. 7.

¹⁷² BŘEZOVSKÝ, Bohuslav: *Stará romance*. *Eva* XIV, 1942, č. 6, s. 8.

jsem, že všechno vím o lidech a o životě a nevím nic“.¹⁷³ V jeho textech se objevuje filozofický přístup, který v případě ženských autorek nebyl běžný.

Rozdíl mezi mužským a ženským autorským přístupem nespočíval pouze v tematickém zaměření, ale také v jazykovém přístupu a práci s emocemi. Ženy se často zaměřovaly na osobní prožitky, vztahy a vnitřní svět postav, jejich styl býval citlivější a introspektivnější. Muži naopak častěji volili širší témata a psali s větším odstupem, analyticky nebo s nadhledem. Tyto rozdíly ale neplatily vždy, například Josef Hora psal velmi lyricky a některé autorky, jako Staša Jílovská, pracovaly s humorem nebo ironií. Ženy volí bohatý jazyk, využívají obraznosti, citovou dynamiku a smyslové detaily, přiklání se spíše k beletrii, často k psychologické povídce nebo úvahám s autobiografickými rysy, muži píšou rozsáhlejší texty (romány, eseje, kulturní rubriky). Toto rozdělení poukazuje na tehdejší literární pojetí, kdy ženské psaní bylo vnímáno jako menší, domácí, intimní, zatímco muži měli „schopnost“ psát rozsáhlá a vážná díla. Mužští autoři zaujímají velmi často roli pozorovatele společnosti, ženy se naopak snaží čerpat z vlastních zkušeností a kladou důraz na psychiku postavy.

Časopis se nevěnoval pouze publikaci literatury, ale pravidelně se v něm objevovali také literární recenze a kritiky. Tyto příspěvky opět pomáhaly čtenářkám v orientaci v soudobé literární tvorbě, ale také je informovaly. Recenze byly psány jednoduchým stylem, ale často se autoři snažili jít do hloubky a zaměřovali se na detaily. Recenze se zaměřovaly také na zahraniční autory, například dílo *Nicotná historie* od Rose Macaulay je označeno za „dobově přiměřený obraz ženského nitra“ a zároveň za „úsměvnou, ale hluboce lidskou výpověď o lidské slabosti“.¹⁷⁴ Recenze a kritiky se objevovali v rubrice s názvem *Kulturní marginálie*, která se objevovala pravidelně a čtenářky si mohly přečíst o knižních publikacích nebo divadelních představeních. Autoři těchto kritik zde nebyli uvedeni, popřípadě byli označeni pouze iniciálami.

Vedle literární kritiky se v časopise objevovala také divadelní, která informovala o pražských a brněnských inscenacích, zahrnovala profily herců a různé postřehy. Divadelní kritika se nezaměřovala pouze na hodnocení představení, ale často se zabývala i hlubšími tématy, jako byla tehdejší společenská situace, postavení žen ve společnosti nebo smysl umění. Zatímco divadlo bývalo často vnímáno jako součást literárního života, zejména kvůli těsnému vztahu k dramatickému textu, film měl v časopise *Eva* samostatné postavení. Filmu

¹⁷³ KNAP, Josef: *Vysoké jarní nebe*. *Eva* IV, 1932, č. 7, s. 6.

¹⁷⁴ Dr. F: *Literatura*. *Eva* II, 1929, č. 2, s. 24.

byla v časopise věnována větší pozornost nejen jako kulturnímu fenoménu, ale také kvůli jeho masové přitažlivosti, proto je mu vyhrazena samostatná kapitola.

5.2. Více než kuchyně: ideál domova v časopise *Eva*

Rubrika *Domácnost* byla nedílnou součástí periodika, neplnila pouze praktickou, ale především kulturní a výchovnou funkci. Domácnost zde nebyla chápána jako privátní sféra izolovaná od veřejného dění, ale jako proměnlivé prostředí, ve kterém se odrážely dobové ideály ženskosti, péče a společenské reprezentace. Tato kapitola se věnuje tomu, jak časopis *Eva* přistupoval k tématu domácnosti, nejen jako k místu, kde se vaří a uklízí, ale také jako k prostoru, který je odrazem způsobu života, péče o rodinu nebo reprezentace.

Obsah této rubriky reagoval na proměny každodenního života moderní ženy, která by se měla umět orientovat nejen v domácích pracích, ale i v nových technických a hygienických standardech. Rubrika se věnovala praktickým aspektům každodenního života žen a domácího provozu, dále se pak kladl důraz na hospodárnost, čistotu, vkus, pořádek i aktuální sezónní témata. Praktické rady o vaření, úklidu nebo správném vedení domácnosti zde byly prezentovány jako součást ženské gramotnosti a základní vybavenosti. Péče o domácnost tak nebyla pouhou rutinou, ale výrazem zodpovědnosti a vkusu. Časopis se v tomto směru snažil nabídnout čtenářkám oporu a inspiraci. Domácnost tu nebyla jen pevným základem, ale také prostorem, který se mohl rozvíjet, modernizovat a přizpůsobovat dobovým nárokům. Skrze domácnost se tak formovala nejen rodinná pohoda, ale i společenský obraz emancipované, prakticky orientované ženy. Obsahová struktura této rubriky byla promyšlená a uspořádaná tak, aby reagovala na každodenní potřeby čtenářek a zároveň podporovala ženy jako schopné, samostatné a zodpovědné hospodyně. Nešlo jen o praktické rady k vaření nebo úklidu, texty se věnovaly i širším tématům jako bylo rozumné hospodaření, výchova ke vkusu, smysl pro pořádek a celkové pojetí domácnosti jako místa, které má být nejen funkční, ale i hezké. Rubrika tak plnila hned několik funkcí; praktickou, výchovnou, kulturně-hygienickou i ideologickou. V jejím obsahu se odrážela dobová snaha pozvednout postavení ženy skrze její roli v domácím prostoru, aniž by se přitom zpochybňovala samotná tradice ženského domácího působení. Byla tak nejenom praktickou sekcí nabízející rady pro hospodyně, ale také odrazem dobových ideálů ženské role. Některé články nám ukazují kontrast mezi

tradičním pojetím domácnosti a moderním přístupem, který představoval technologický pokrok i měnící se postavení žen ve společnosti.

Až na výjimečné případy byla tato část časopisu výhradně ženskou doménou, po celou dobu vydávání do této rubriky přispívaly především ženy, které zde sdílely své praktické znalosti, zkušenosti a doporučení určená jiným ženám. Jednoznačně nejvýraznější autorskou postavou byla Marja Boučková¹⁷⁵, která do časopisu přispívala od počátku až do konce jeho vydávání. Její příspěvky se vyznačovaly praktickým zaměřením a schopností reagovat na aktuální potřeby čtenářek, zaměřovala se na ženský životní styl, domácnost, estetiku a každodenní kulturu. Byla mimořádně plodnou autorkou, v některých číslech měla až tři nebo dokonce čtyři články, což značí o vysoké důvěře, kterou v ní redakce měla. Díky tomu sehrála zásadní roli při formování obsahu rubriky i při utváření každodenního obrazu moderní ženy, která měla být nejen praktická a úsporná, ale také kultivovaná, vkusná a připravená na všechny životní situace. Věnovala se zejména gastronomii, základním receptům, kuchyňským technikám, stolování nebo sezonnímu vaření. Texty byly často vzdělávací, krok za krokem vedly hospodyně kuchařskými postupy a byly doprovázeny praktickými radami. Marja Boučková často používala obecnější formulace, které měly pomoci čtenářkám: „*Houskový knedlík je specialitou naší kuchyně a uvařit kyprý knedlík, který by se nelepil na zuby, je hodně tvrdým oříškem pro kuchařku-začátečnici; sotva se jí zdaří hned při prvním pokuse.*“¹⁷⁶ Tento citát je projevem pochopení a solidarity se ženami, které se snaží zvládnout domácí úkoly co nejlépe. Autorka tak vytvářela prostor, kde mohly čtenářky čerpat rady bez strachu nebo s pocitem, že ve své roli hospodyně nesmí selhat.

Vedle srozumitelnosti textů kladla Marja Boučková důraz i na rozvoj estetického cítění a vkusu, které vnímala jako součást výchovy moderní ženy nejen k pečlivé domácí práci, ale i k celkové kultivovanosti. Její články se proto často objevovaly v souvislosti s konkrétními ročními obdobími, věnovala se například velikonočním či vánočním přípravám, jarním a zimním pokrmům, sezonnímu stolování i tomu, jak využít zbytky potravin v době nedostatku. Neomezovala se přitom jen na jídlo a vaření, ale psala také o pořádku ve skříni, prostírání, pohostinnosti nebo péči o ložní prádlo. Právě tato tematická šíře a schopnost reagovat na dobové okolnosti udělaly její texty dlouhodobě aktuálními a čtenářsky oblíbenými. V některých číslech se pravidelně objevovala rubrika s názvem *Abeceda*

¹⁷⁵ Česká publicistka a autorka, která působila v meziválečném období, napsala také několik kuchařek jako například *Večeře po celý rok* nebo *Moučníky a pochoutky z ovoce*.

¹⁷⁶ BOUČKOVÁ, Marja: *Abeceda vaření*. Eva VII, 1934, č. 2, str. 22.

domácnosti, kde poskytovala čtenářkám rady a recepty přizpůsobené různým příležitostem a sezónám. Její články zároveň poskytují vhled do tehdejší role ženy v domácnosti. I v textech na první pohled praktických se často objevoval „tradiční ženské hodnoty“, jako je zodpovědnosti a pečlivosti, například v článku *Pořádek v šatníku* autorka píše: „Ženy, jež v poslední chvíli přišívají háčky, poutka, knoflíky, čistí skvrny a kartáčují zastříkanou sukni, nebudou nikdy rychle a včas oblečené.“¹⁷⁷ Tento výrok ukazuje, jak Boučková propojovala estetiku, řád a funkčnost. Nedbalost v domácnosti byla podle ní nejen praktický problém, ale i odraz morálního selhání. Významně se vyjadřovala také k otázce stylu a estetiky domácího prostoru. V textu věnovaném snídani a přesnídávkám radí: „Při volbě porcelánových souprav řídíme se barvou ubrusů a ubrousků, volíme vždy stejný tvar i harmonizující barvu.“¹⁷⁸ Taková rada nesměřuje pouze ke „správnému prostředí“, ale utváří celkový vkus ženy a její schopnost kultivovat prostředí kolem sebe, stolování se tak mění v určitý rituál.

Podstatnou část rubriky *Domácnost* tvořily praktické rady zaměřené na údržbu domácnosti, pravidelně se zde objevovaly návody na šetrné praní, odstraňování skvrn, zacházení s domácími textiliemi nebo tipy na organizaci domácích prací během týdne. Tyto texty měly často instruktivní formu a charakterizoval je stručný, věcný jazyk, který nepostrádal přívětivý tón a didaktickou funkci. Specifikem časopisu *Eva* byla skutečnost, že i v textech věnovaných domácnosti byly obsaženy kulturní a výchovné prostředky. Výchova k pořádku, čistotě a šetrnosti zde byla pojímána jako součást celkového profilu ženy. To se projevovalo i v důrazu na vkus, ženy měly být vedeny k tomu, aby jejich domácnost byla nejen funkční, ale i esteticky vyvážená.

Důležitým prvkem byly také články podporující ekonomické myšlení hospodyň, například rady, jak šetřit elektrickou energii, efektivně skladovat potraviny nebo jak zpracovávat zbytky. Čtenářkám se nabízely praktické rady, jak efektivně spravovat domácnost a zacházet s rodinným rozpočtem. Například v článku *Naučme se šetřit* autorka apelovala na ženy: „Zkuste dát stranou každou malou částku, i když to potrvá tři měsíce.“¹⁷⁹, nebo „Hospodyně, která chce šetřit, si musí vést pokladní knihu domácnosti“.¹⁸⁰ Hlavními myšlenkami článku byla spořivost jako nezbytná vlastnost ženy, hospodyně. Nabádají k plánovanému nakupování, díky kterému se lze vyhnout zbytečným výdajům. Tento článek odráží tradiční genderovou roli, kdy se od žen očekává pečlivé hospodaření a efektivní správa

¹⁷⁷ BOUČKOVÁ, Marja: *Pořádek v šatníku*. *Eva* IV, 1931, č. 1, str.24.

¹⁷⁸ BOUČKOVÁ, Marja: *Snídane a přesnídávky*. *Eva* IV, 1931, č. 1, str.16.

¹⁷⁹ HORÁČKOVÁ, Ela: *Naučme se šetřit*. *Eva* III, 1931, č. 5, str. 24.

¹⁸⁰ HORÁČKOVÁ, Ela: *Naučme se šetřit*. *Eva* III, 1931, č. 5, str. 24.

domácnosti. Hospodyně je prezentována jako manažerka rodinných financí, která musí být rozvážná a spořivá. Zároveň text reaguje na ekonomickou situaci doby, kdy hospodářská krize vyžadovala od žen větší zodpovědnost při nakládání s rodinným rozpočtem. Rubrika tak reagovala na dobový tlak a hospodářské proměny společnosti. V duchu meziválečné moderny nechyběla ani osvěta v oblasti hygieny, například doporučení týkající se čistoty kuchyně nebo osobní péče při domácí práci.

Článek *Evina internacionála* pak nabízí ještě jiný úhel pohledu na každodenní hospodaření žen. Autorka analyzuje rozpočet americké ženy v domácnosti, což dává čtenářkám možnost srovnání s vlastní zkušeností. V textu se objevují číselné údaje, rozpočty, které jsou rozepsány do jednotlivých kategorií, také nabízí komentáře, které reflektují český pohled na americký konzumní způsob života: „*Zatím krásným prohlášením, že jediné naprosté štěstí ženy je především v její domácnosti, bylo opětovně vyřčeno přísné pravidlo šťastného amerického manželství.*“¹⁸¹ Text ukazuje dobovou představu ženy jako hlavní správkyně domácího rozpočtu, která musí efektivně hospodařit, aby rodina žila komfortně. Zároveň zde však zaznívá skrytá kritika či údiv nad tím, jak americké ženy přizpůsobují svůj čas a finanční rozhodování potřebám domácnosti, a tím se částečně redukuje na hospodyně bez většího prostoru pro vlastní zájmy. Ve srovnání s jinými články z tématu *Domácnost* neobsahuje praktické rady na recepty nebo tipů na úklid, ale zaměřuje se na širší ekonomicko – společenský kontext. Lze jej proto považovat za jeden z analytických a komentovaných textů, které se v časopisu objevují vedle pragmatických článků věnovaných konkrétním domácím činnostem. Článek vyšel v roce 1931, tedy v období světové hospodářské krize, kdy byla témata efektivního hospodaření a úsporného vedení domácnosti mimořádně aktuální. Reflexe amerického konzumního stylu tak zároveň odrážela dobové napětí mezi idealizovanou představou blahobytu a realitou ekonomických omezení, která formovala i každodenní život československých žen.

V článku *V moderní kuchyni* se autorka zabývá tématem efektivity a úspory času v domácnosti. Text reaguje na tehdejší společenské změny a rozmach technologií, které měly ženám usnadnit jejich každodenní povinnosti. Tento důraz na praktičnost a moderní zařízení lze vnímat jako součást společenské diskuse o modernizaci domácnosti a rostoucí dostupnosti domácích spotřebičů. „*Přístroje pro zjednodušení domácí práce usnadňují ženám jejich každodenní povinnosti a uvolňují ruce pro nesčetnou práci důležitějších zájmů dnešních*

¹⁸¹ VOKROVÁ, Lída: *Evina internacionála*. Eva III, 1931, č. 7, str. 18-19.

dnů“.¹⁸² Tento citát ukazuje, že modernizace měla ulehčit ženskou práci, nikoli změnit genderovou strukturu domácnosti. Článek má osvětový charakter, informuje čtenářky o moderním vybavení kuchyně a jeho praktickém přínosu. Technický pokrok je zde představen jako nástroj pro usnadnění ženských domácích prací, nikoli jako prostředek pro jejich odstranění nebo k většímu zapojení mužů. Text obsahuje mnoho technických termínů, jako „chromové nádobí“, „elektrická výhřevná konvice“, „automatický kávovar“ a působí přesvědčivě především důrazem na efektivitu a užitečnost nových spotřebičů a jejich přínosu pro hospodyňky. Na rozdíl od tradičních receptových textů (např. od Marji Boučkové) se tento článek soustředí na inovace a technologické novinky v domácnosti. Neslouží jako kuchařský návod, ale spíše jako praktický průvodce vybavením moderní kuchyně.

Text *Jarní houby* představuje ukázkou populárně-naučného textu, který propojuje praktické informace se zaujetím pro přírodu. Článek se nesoustředí pouze na houby a jejich využití v kuchyni, ale snaží se čtenářku vtáhnout do atmosféry jarního období a podtrhnout estetickou hodnotu hub. Na rozdíl od ryze praktických článků o vaření či úpravě potravin se zde objevuje i poetizace a citlivější přístup k tématu, což odpovídá stylu, který v ženských textech často převažoval. Autorčiným cílem tak není pouze informovat čtenářky o druzích jarních hub, ale také probudit v nich zájem o sezonní cykly přírody. „*Prvními posly jara nejsou pouze sněženky, kočičky a vlaštovky...*“.¹⁸³ Tento úvod staví houby na úroveň známých symbolů jara a odkazuje na estetiku lidové slovesnosti a poetických obrazů. Další část textu se více přiklání k praktickému stylu, kdy se čtenářky dozvídají o jednotlivých vlastnostech. Informace jsou podány přístupnou formou, často s konkrétními příklady: „*Tak na př. v Riegrových sadech na Vinohradech již v únoru nebo v březnu můžeme viděti ozdobnou malou houbičku ohnivce šarlatového...*“.¹⁸⁴ Tento konkrétní odkaz na pražskou lokalitu ukazuje, že časopis oslovoval převážně městské čtenářky a že popularizace sběru hub nebyla určena pouze pro venkovské ženy, kde byla samozřejmostí.

Téma *Domácnosti* nebylo v časopise zpracováno výhradně z pohledu českých autorů. I když je většina textů v této rubrice psána domácími autory, příležitostně se objevují i zahraniční texty. Příkladem je článek *Labužnictví*, ve kterém se autorka zaměřila na kulinářské umění jako na důležitou součást domácího života a kultivovaného životního stylu. Autorka zdůrazňuje, že většina žen neví, že labužnictví je uměním, tím naznačuje že příprava

¹⁸² ZEMANOVÁ, O: *V moderní kuchyni*. Eva I, 1929, č. 13, str. 10.

¹⁸³ PILÁTOVÁ, A: *Jarní houby*. Eva II, 1930, č. 13, s. 22-23.

¹⁸⁴ PILÁTOVÁ, A: *Jarní houby*. Eva II, 1930, č. 13, s. 22-23.

pokrmů není jen každodenní povinností, ale i prostředkem k povznesení rodinného života a projevem kulturního citění. Text spojuje estetiku stolování s tělesným zdravím, a dokonce i se společenským chováním „*Již pohled na dobré jídlo vzbuzuje příjemné pocity a ochutnání jeho může být nemalým požitekem. A cítíme-li se tělesně dobře, má to vliv na náš charakter, ba může to dokonce i působit na naše chování i jednání.*“¹⁸⁵ Autorka zde zdůrazňuje souvislost mezi tělesnou pohodou, potěšením z jídla a dalšími rovinami lidského života. Jídlo se v tomto pojetí stává nejen prostředkem výživy, ale i součástí životního stylu. Je to hlubší prohlášení toho, že kvalita domácího prostředí, má vliv na to, jak se cítíme, jak jednáme a jak se chováme k druhým. Z hlediska genderové analýzy článek zachovává tradiční rozdělení rolí mezi muže a ženy. Žena je zde stále vykreslována jako hlavní tvůrkyně domácí pohody a odpovědná za kvalitu stravování rodiny. Přesto autorka nenahlíží na vaření jako na pouhou povinnost, ale spíše jako na umění, které „...*přispívá ke štěstí rodinného krbu.*“¹⁸⁶ Tento přístup odpovídá dobovým představám o ženské roli v domácnosti, žena měla nejen dbát na praktičnost a výživu, ale také vnášet do přípravy jídla estetický rozměr. Tento článek nejen že zapadá do kapitoly Domácnost, ale také přesahuje do oblasti společenského života.

V rubrice se velmi zřídka objevují mužští autoři a jejich příspěvky mají odlišný charakter než texty psané ženami. Jednalo se o racionální, pragmatické a odborně znějící články, které se zabývaly širšími ekonomickými, technologickými nebo zdravotními aspekty vedení domácnosti. Styl těchto autorů býval informativní, s důrazem na přesná data, výpočty a analýzy, a to i tam, kde bylo hlavním tématem každodenní hospodaření. Texty působí objektivně a je tam znát určitý odstup, což je znatelné nejen jazykem, ale i absencí osobního tónu nebo přímého oslovení čtenářek.

Například profesor R. Singer¹⁸⁷ uveden bez křestního jména, v článku *Vařte elektřinou!* přesvědčivě a s výpočty obhajuje ekonomické výhody elektrických sporáků a argumentuje úsporou paliva i zdraví: „*neobyčejně snadná práce, bez hlídání, bez stálého podlévání, bez přikládání a špinění rukou, bez nebezpečí ohně, spálení a opaření, bez sálavého vedra, bez připálení a zničení cenných vitamínů – potřebných hlavně dětem a – šťavnatější pečeni.*“¹⁸⁸ Tento článek reprezentuje technický přístup, není zde snaha o navázání vztahu se čtenářkou, ale objevuje se pouze racionální přístup pomocí tabulek a čísel.

¹⁸⁵ RIVES, Odette: *Labužnictví*. Eva I, 1929, č. 8, s.19.

¹⁸⁶ RIVES, Odette: *Labužnictví*. Eva I, 1929, č. 8, s.19.

¹⁸⁷ Identitu nelze určit

¹⁸⁸ Prof. R. Singer, *Vařte elektřinou*, r.11 č. 21. str. 22.

Podobně píše i August Mencák¹⁸⁹, který se ve svých textech zaměřuje na širší hospodářské souvislosti, jako například fenomén splátkového prodeje. V jeho článku *Splátkové obchody* hodnotí tuto formu nákupu jako typickou reakci na krizovou dobu a analyzuje její důsledky. V periodiku se také párkrát objevily jeho články s názvem *Hospodaření v domácnosti*, které nebyly návodem k úklidu nebo k vaření, ale především úvahou o smyslu šetření, spotřeby a další. V jednom z nich se například objevuje: „*Rozumně utrácet, to je to pravé, osvobozující slovo*“¹⁹⁰ tím autor poukazuje na to, že dobré vedení domácnosti není jen otázkou šetrnosti, ale také rozvahy, sebekázně a zodpovědného přístupu k životu.

Podobně odborný, ale více popularizační byl i článek *Znáte tekuté ovoce?*, který představuje čtenářkám novinky z potravinového průmyslu a zdravotnického výzkumu. Obsahuje vědecké poznatky o pasterizaci a konzervaci šťáv, jejich výživových hodnotách a vlivu na zdraví. Věty jako: „*bakteriálními filtry zachytíme choroboplodné zárodky plísni i kvasinek...*“¹⁹¹ ukazují na snahu naučit čtenářky novým poznatkům.

Článek *Paní domu hostitelkou* je psán kultivovaně, autor se zde zamýšlí nad rolí ženy jako hostitelky. Text čerpá z francouzské tradice a klade důraz na jednoduchost, přirozenost a osobní vkus jako klíčové rysy dobrého pohoštění. Autor zde připomíná, že hostitelka nemá hosty ohromovat komplikovanými pokrmy, ale má vytvořit atmosféru pohody a nenucenosti: „*Jako paní domu, bavící se se svým hostem, jej musí svou obratností přesvědčiti, že je nejzávažnější a nejzajímavější osobností v jejím saloně, musí umět i při hostině vyvolati dojem, že ten neb onen chod byl vybrán jenom pro hosta a připraven se zvláštní láskou pro jeho osobní zálibu.*“¹⁹² Tento článek ukazuje, jak byla v periodiku *Eva* tematizovaná role ženy nejen v domácím provozu, ale i v reprezentativní funkci jako hostitelky.

Při srovnání příspěvků mužských a ženských autorů v rubrice *Domácnost* periodika *Eva* se ukazuje odlišné vnímání samotného významu domácí sféry. Ženy k tématu přistupují z pohledu každodenní činnosti a domácnost pojmají jako dynamický prostor, který je potřeba neustále přizpůsobovat sezónním, praktickým a rodinným potřebám. Zaměřují se na konkrétní postupy, efektivitu, hospodárnost i estetiku. Důležitou roli hraje i jistá míra vřelosti a vztahové angažovanosti, která přispívá k budování důvěry mezi autorkou a čtenářkou.

¹⁸⁹ Identitu nelze určit.

¹⁹⁰ MENCÁK, A: *Hospodaření v domácnosti*. *Eva* IV, 1932, č. 15, s. 22.

¹⁹¹ KÁČ, V: *Znáte tekuté ovoce?* *Eva* IX, 1937, č. 19, s. 30.

¹⁹² BOULESTINE, Marcel: *Paní domu hostitelkou*. *Eva* VIII, 1936, 8, č. 1, s. 24.

Ženské autorky psaly většinou konkrétně a prakticky, často s osobními zkušenostmi a emocionálním tónem. Jejich texty mají formu někdy až familiárního dialogu se čtenářkou. Nabízejí rady, recepty, návody, ale také povzbuzení a podporu v každodenních činnostech. Texty často oslovovaly čtenářky přímo, v některých případech připomínaly dopis od starší a zkušenější přítelkyně. Tento přístup přispíval k pocitu důvěrnosti a budování vztahu se čtenářkou. Zatímco ženy svými texty vytvářejí prostor pro sdílení zkušeností a praktických dovedností, muži tematizují domácnost jako společenský jev, který je třeba řídit, chápat nebo zhodnocovat z hlediska národohospodářského vývoje, technologií nebo kulturní proměny. Jejich přístup je méně narativní, více normativní. Výsledkem je odlišná míra vztahu k tématu, ženy píší „zevnitř“, muži „zvenku“. Tato odlišnost nepředstavuje jen stylistickou variaci, ale vypovídá i o rozdílném přístupu k autoritě a subjektivitě. Ženy mluví z pozice osobní zkušenosti, muži často z pozice odborného nebo společenského nadhledu. Rozdíl ve vnímání domácnosti je tak i rozdílem v míře osobního angažmá a vztahu k domácí sféře jako prostoru péče. Muži, naopak, vnímají domácnost spíše jako součást širšího kulturního a ekonomického kontextu. V jejich textech je patrná snaha přetvořit každodenní provoz domácnosti. Často se zaměřují na úvahy o racionalizaci, energetické efektivitě, hospodářských trendech nebo technickém pokroku. Tento přístup odpovídá dobovému vnímání odbornosti a modernizace, v níž byla domácnost považována i za prostor aplikace vědeckého myšlení a nikoli jen za výhradně ženskou doménu

5.3. Proměny bytové kultury v meziválečném Československu

Zatímco předchozí kapitola se věnovala domácnosti jako prostoru každodenní péče, hospodaření a výchovy, následující část rozšiřuje tento pohled směrem k tomu, v jakém prostředí se tyto činnosti odehrávaly. Pozornost se přesouvá k samotnému prostoru bytu, jeho uspořádání, zařízení a estetice.

Architektura, interiér i drobné vybavení nebyly jen otázkou funkčnosti, ale zároveň výrazem životního stylu, kulturních hodnot a estetických představ moderní ženy. Časopis *Eva* tak svým čtenářkám pomáhal nejen s organizací domácnosti, ale i s vytvářením prostředí, které mělo být moderní, útulné a reprezentativní. V meziválečném Praze se otázka bydlení stala jedním z velkých problémů. Do města se stěhovalo stále více lidí, a protože se životní styl rychle měnil, nestačily byty pokrývat rostoucí poptávku. Mnoho rodin tak žilo ve stísněných

podmínkách, často bez dostatečného prostoru a základního vybavení, jako byla koupelna nebo záchod v bytě. Město se s tím však snažilo něco dělat, stavěli se nové domy a celé čtvrti, třeba na Vinohradech, v Dejvicích nebo na Žižkově. Ani to ale nestačilo a bytů byl pořád nedostatek.¹⁹³

V meziválečném období už bydlení nebylo vnímáno pouze jako praktické zázemí pro každodenní život, ale čím dál víc se z něj stával prostor pro sebevyjádření, vkus a osobní styl. Tento posun v uvažování o domácnosti a jejím uspořádání se promítl také do obsahu časopisu *Eva*, který zachycoval bydlení a architekturu ze všech hledisek, od rozvržení místností až po dekorativní prvky. Tyto rubriky přinášely čtenářkám nejen inspiraci, ale i konkrétní návody, jak vytvořit funkční a zároveň estetický domov. Texty se zaměřovaly například na vhodné typy nábytku, moderní uspořádání domácnosti, volbu barev či materiálů, ale i na správné osvětlení nebo využití skla v interiéru. Články nabízely inspiraci na proměnu obytného prostoru v souladu s moderním vkusem, zdůrazňovaly význam harmonie, světla, barev a účelnosti. Rubrika nebyla pouze zdrojem inspirace pro modernizaci interiéru, ale pomáhala čtenářkám orientovat se v nových materiálech, stylech a funkčních řešeních moderního bytu. Skutečnost, že se architektura a zařízení domácnosti objevují ve všech ročnících, svědčí o tom, že šlo o stabilní součást obsahu časopisu, která byla v různých obdobích doplňována souvisejícími tématy vzhledem k době, ve které byl časopis vydáván.

Již v roce 1928 se na stránkách časopisu objevují konkrétní návrhy, jak má vypadat praktický, moderní byt. V článku *Byt v kostce* se čtenářkám představuje jednoduché a účelné zařízení bytu pro dvě osoby, vše je promyšleno tak, aby prostor působil uklizeně a byl snadno udržovatelný. Nábytek je navržen tak, aby ho bylo možné libovolně kombinovat: „*Všechny kusy jsou ze všech stran stejně zpracované, aby se mohly po přestěhování libovolně sestavit, také se mohou z nich jednou vytvořit dva nebo i tři jiné pokoje.*“¹⁹⁴ Toto řešení ukazuje důraz na účelnost, ale také schopnost žen samostatně rozhodovat o uspořádání domácnosti a přizpůsobovat se aktuálním potřebám rodiny. (Obraz. příloha E)

Téma bydlení, interiéru a architektury se v časopise vyvíjelo souběžně s proměnami meziválečné a protektorátní společnosti. Od počátku vydávání kladla *Eva* důraz na estetiku prostoru, funkci a čistotu. Zároveň se časopis snažil reflektovat sociální prostředí bydlení a

¹⁹³ Dostupné z: <https://www.casopisstavebnictvi.cz/clanky-bytova-otazka-v-praze-v-letech-1918-az-1938.html>. [cit. 2025-06-09].

¹⁹⁴ KUČEROVÁ ZÁVESKÁ, H: *Byt v kostce*. *Eva* I, 1929, č. 5, s. 20.

kulturní posuny spojené s proměnou životního stylu ženy. V textech mnoha architektů se objevuje odpor k nadměrnému dekoru a návratu k historizujícím prvkům.

V prvních ročnících je patrné silné ovlivnění modernistickými ideály, zejména funkcionalismem. Adolf Loos¹⁹⁵, jenž ve svém myšlení zastával názor, že domov by měl odpovídat vlastnímu životnímu stylu jeho obyvatel, nikoli vkusu architekta: „*Kdo si zakládá domov, ať si zařizuje všechno sám. (...) staví se proti tomu, aby architekti vnikali do bytů...*“.¹⁹⁶ Loos tímto postojem zdůrazňuje význam volnosti v rozhodování jednotlivce při utváření domácnosti, čímž přispěl k celkovému posunu meziválečného diskurzu o bydlení směrem k individualitě, jednoduchosti a funkčnosti.

Na začátku 30. let se v časopise *Eva* objevuje rubrika *Bytová poradna*, kterou vedl architekt J. E. Koula¹⁹⁷. Pravidelně v ní odpovídal na dotazy čtenářek a nabízel praktické rady ohledně zařízení domácnosti. Jeho styl byl věcný a funkční, s důrazem na jednoduchost a účelnost, což odpovídalo modernistickému myšlení té doby. Například v odpovědi na dotaz čtenářky ohledně jídelního stolu Koula píše: „*Nejlevnější židle jsou z ohýbaného dřeva (Thonetky), z nichž mnohé jsou jednoduchých a funkčních tvarů. Do jídelny – obývacího pokoje velmi vhodným „nábytkem jsou stolečky z niklovaných trubek, jež lze do sebe zasouvat.*“¹⁹⁸ (obraz. příloha F). Tento důraz na funkci a jednoduchost se objevuje v celé řadě jeho odpovědí. Koula razí heslo přiměřenosti, odmítá přepych, okázalost a zbytečnou dekorativnost. Na základě opakovaných dotazů čtenářek se v jednom z článků se věnuje otázce, jak zařídit byt pro samostatně žijící ženu: „*...spojené kusy nábytkové mohly by býti též vytvořeny jako předměty úplně samostatní a jen podle potřeby a přání různě sestavované. Na př. toaletka by mohla býti ve středu; právě takový prádelník a stůl jaký je s levé strany, mohl by býti i se strany pravé...*“¹⁹⁹ Tento detailní popis toaletního nábytku pro samostatně žijící ženy ukazuje důraz na variabilitu, individuální potřeby a možnost osobního přizpůsobení. Koula tím reflektuje společenské změny a větší prostor pro ženskou samostatnost.

¹⁹⁵ Adolf Loos (1870–1933), rakouský architekt a teoretik, jeden z klíčových představitelů moderní architektury. Jeho myšlení ovlivnilo i meziválečnou bytovou kulturu v Československu. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Loos. [cit. 2025-06-09].

¹⁹⁶ KOULA, J. E.: *Adolf Loos o bytových zařízeních*. *Eva* VI, 1933, č. 2, s. 21.

¹⁹⁷ J. E. Koula (1896–1975), architekt, designér a publicista, známý svým důrazem na jednoduchost a funkčnost v bytové kultuře. V meziválečném období působil jako popularizátor moderního bydlení a pravidelně přispíval do časopisu *Eva*. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_E._Koula. [cit. 2025-06-09].

¹⁹⁸ KOULA, J. E.: *Dům, byt, vnitřní zařízení – bytová poradna*, *Eva* II, 1930, č. 19-20, s. 25.

¹⁹⁹ KOULA, J. E.: *Bytová poradna*. *Eva* III, 1930, č. 2, s. 16.

V periodiku se objevují také zmínky o výstavách zaměřených na moderní bydlení, které měly oslovit širokou veřejnost. Jednou z nich byla například výstava uspořádaná Svazem Československého díla v roce 1933: „...*tato výstava nemá ukazovati nebo hledati nové směry ve výstavbě bytu, nýbrž ukázati širokému obecenstvu možnosti, jak zařídit i upravit byt dnešního běžného činžákového i vilového typu...*“²⁰⁰ Zde se dobře ukazuje, jak se architektura propojovala s myšlenkou dostupného a demokratického bydlení.

Postupem času se začínají objevovat články, které se zabývají praktickými potřebami běžných domácností v činžovních domech. Řeší se úložné prostory, předsíně, šatníky i zařízení jednopokojových bytů. Důraz byl kladen na přizpůsobení malým prostorům. „*Často jsou všechny stěny předsíně osazeny dveřmi, jediný volný koutek, kam by se vešla skříň, je obsazen elektroměrem. Pokojíky jsou malé, není v nich k hnutí. Pro dvě skříně, jichž by bylo zapotřebí, není místa.*“²⁰¹ Tento úryvek poukazuje na rozpor mezi teoretickými představami moderního bydlení a realitou tehdejší výstavby.

Architekti jako Antonín Heythum²⁰² proto navrhovali detailní řešení úložných systémů, pracovních koutů i přeměnu starých dispozic. „*V předsíni využít až ke stropu výklenek k zabudování třídičné patrové skříně, její spodní střední díl je rezervní prádelník. V předsíni bylo nevhodně umístěno počítadlo spotřebovaného plynu. Tato závada byla odstraněna tím, že počítadlo bylo uzavřeno do skřínky...*“²⁰³ Tento úryvek nám ukazuje autorův důraz na funkčnost, plánovitost a promyšlené využití prostoru v malometrážním bytě. Jeho návrh počítá s vestavěným nábytkem jako nedílnou součástí interiéru, ale zároveň ponechává prostor pro individuální dotvoření interiéru podle vlastních potřeb.

H. Kučerová Záveská pak ve svém článku *Šatníky* navrhuje, jak přizpůsobit domácnost a šatní skříň našim každodenním potřebám: „*Rozestavte si je podle přirozeného sledu života. Když ráno vstanete, sáhnete nejprve do malé skřínky na toaletní věci, pověšené nebo postavené u zrcadla v koupelně nebo v ložnici. Nenecháváme své krémy, pudry atd. rozestavené venku, nýbrž přehledně všechny uspořádáme v skřínce.*“²⁰⁴ Jde o praktickou

²⁰⁰ KOULA, J. E: *Byt, výstava bydlení Svazu Československého díla, říjen–prosinec 1933*. Eva VI, 1933, č. 2, s. 22.

²⁰¹ HESOUN, Josef: *Předsíně v činžovních domech*. Eva V, 1932, č. 2, s. 20.

²⁰² Antonín Heythum (1901–1954), český architekt, scénograf a odborník na bytové zařízení. Věnoval se propagaci moderního, účelného bydlení a přispíval do časopisu *Eva* odbornými články. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Heythum. [cit. 2025-06-09].

²⁰³ HEYTHUM, Antonín: *Zařízení jednopokojového bytu*. Eva V, 1933, č. 15, s. 22.

²⁰⁴ KUČEROVÁ ZÁVESKÁ, H: *Šatníky*. Eva V, 1933, č. 20, s. 22.

stránku domácnosti, promyšlenou s ohledem na efektivitu a estetiku. Bydlení se stává nástrojem životní organizace.

Významnou součástí časopisu byly i rady architekta Františka Zelenky²⁰⁵, který ve své rubrice *Jak bydlíš?* (1936-1939) odpovídal na dotazy čtenářek týkající se vybavení domácnosti. Časové vymezení rubriky nebylo náhodné, spadá do závěrečné fáze první republiky, kdy se v městské kultuře silně prosazoval ideál moderní domácnosti jako prostoru pro vkus a komfort. František Zelenka ve svých odpovědích hledá rovnováhu mezi moderní estetikou a tradiční představou útulného domova. Zelenkův styl je vstřícný, ale zároveň přesvědčivý, ve svých doporučených upevňuje roli ženy jako nositelky pořádku a vkusu v domácnosti. Tato rubrika nesloužila jen jako praktický návod, ale nabízela i jasnou představu o ideálu moderního, funkčního a vyváženého interiéru. Zelenka se obrací k čtenářkám přímo a reaguje na jejich konkrétní dotazy, od výběru záclon až po úpravu obytného prostoru. Texty tak vytvářejí obraz ženy, jako kulturně uvědomělé bytosti, která má právo rozhodovat o podobě svého domova, ale zároveň nese odpovědnost za jeho harmonii a řád. Domov zde není chápán jako soukromý prostor libovolného vkusu, ale jako místo, které má vyzařovat modernost, střídmost a funkčnost. Například v odpovědi na dotaz, jak vybavit pokoj pro dívku, autor doporučuje: „*Záclony i potahy prací, z kretonu: Nejlépe snad kreton se žlutou holandskou kostkou nebo žluté (či oranžové) pepita.*“²⁰⁶ Tato konkrétní volba materiálu i barevnosti je typická pro Zelenkův styl, jednoduchý, ale vkusný, s důrazem na praktičnost i estetický výraz. Zároveň odráží genderové stereotypy, které s dětským pokojem pro dívku automaticky spojují jemné tóny a textilní dekorace. Funkčnost a vizuální čistota se v Zelenkových textech neustále propojují, například při doporučení nábytku do dětského pokoje radí: „*Podlahou gumovou nebo linoleovou lze právě v dětském pokoji docílit řadu barevných efektů, které veselý ráz takového pokoje vhodně doplňují.*“²⁰⁷ Interiér se tu stává nejen místem estetiky, ale i výchovy, má být radostný, podnětný a zároveň hygienický a snadno udržovatelný. Rubrika je zároveň i vzdělávací, nevede se v ní rovnocenný dialog, ale spíše připomíná výuku, kde je čtenářka žákyní, kterou je třeba vést. Styl odpovědí je přímý a autoritativní: „*Pokoj dejte vymalovati jako rezné, světlé plátno. Nábytek dejte natřít šedě, jako popel cigarety. A potahy volte z kretonu, vyměňovací na knoflíčky.*“²⁰⁸ František Zelenka se

²⁰⁵ František Zelenka (1904–1944), český architekt, scénograf a grafik. Věnoval se také návrhům nábytku a interiérů v duchu funkcionalismu. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Zelenka. [cit. 2025-06-09].

²⁰⁶ ZELEŇKA, František: *Jak bydlíš?*. Eva X, 1938, č. 9, s. 24.

²⁰⁷ ZELEŇKA, František: *Jak bydlíš?*, Eva IX, 1936, č. 2, s. 24.

²⁰⁸ ZELEŇKA, František: *Jak bydlíš?*. Eva X, 1937, č. 3, s. 26.

ve svých textech pohybuje na hranici mezi autoritativní výchovou a důvěrou ve schopnosti žen. Na jedné straně doporučuje konkrétní estetická a funkční řešení a usiluje o sjednocení vkusu, zároveň však dává ženám prostředky a znalosti, díky kterým mohou vytvářet domov podle vlastního uvážení.

Značnou pozornost věnoval časopis také technologickému vybavení domácnosti, které bylo v meziválečném období vnímáno jako součást modernizace životního stylu. Článek *Problém elektrické domácnosti*²⁰⁹ z roku 1929 dokládá, že zavádění elektrických spotřebičů nebylo chápáno jen jako praktické usnadnění domácích prací, ale jako součást širší civilizační změny. Tato tematika se částečně překrývá s předchozí kapitolou věnovanou domácnosti, kde je rovněž zmíněno úsporné hospodaření, důraz na hygienu a praktičnost. Tady se však pozornost přesouvá spíše na prostorové a technické aspekty. Zejména kuchyň je zde označena za prostor přeměny, má vycházet z potřeby účelnosti, zjednodušení provozu a lepšího rozvržení času. Elektrické vybavení bylo spojeno nejen s pohodlím a hygienou, ale také s prací ženy. Právě kuchyně se stala klíčovým prostorem proměny. Nové spotřebiče, jako elektrické plotýnky, vařiče, čajovary nebo žehličky nebyli pouze technickými pomůckami, ale symboly nové éry, ve které se domácnost mění ve funkčně vybavené prostředí.

Na konci 30. let sílí potřeba „útulného“ a praktického domova, který by poskytoval jistotu v nejisté době. Tento posun se odráží i v tematických článcích jako *Dětské království*²¹⁰ nebo *Nový domov*. Válka zatím není přítomna přímo, ale důraz na bezpečí a praktičnost se zvyšuje. V článku *Nový domov* se autorka zamýšlí nad proměnou domova v těžkých časech a konstatuje: „*V jídelně pak nic zbytečného nesmí rozptylovati pozornost, ani nábytek, siluety květin v zimní zahradě, i obrazy nechť mluví o jídle.*“²¹¹ Autorka tím zdůrazňuje potřebu potlačit vše rušivé a vytvořit klidné, soustředěné prostředí, které by odpovídalo atmosféře doby i novému chápání domova.

V období války se téma bydlení stále častěji spojuje s intimitou, drobnými detaily a citovým prožitkem domova. Texty působí osobněji, jsou méně technické a kladou důraz na hledání krásy v jednoduchosti a každodennosti: „*Člověk touží vždycky po tom, aby prostředí, v kterém žije, bylo krásné, aby mu dodávalo nejen milého vzruchu, ale vnitřní spokojenosti a duševního štěstí.*“²¹² Tento výrok ukazuje, že krása v období války přestává být spojována

²⁰⁹ PERGLER, František: *Problém elektrické domácnosti*. Eva I, 1929, č. 13, s. 24.

²¹⁰ Bez autora: *Dětský svět*. Eva XI, 1939, č. 10, s. 22.

²¹¹ KRÁLOVÁ, Milena: *Nový domov*. Eva XII, 1939, č. 4, s. 20-21.

²¹² HAUKOVÁ, Jiřina: *Monumentalita drobné krásy*. Eva XIII, 1941, č. 18, s. 12.

s luxusem a začíná být chápána jako prostředek psychické stability a životní rovnováhy. Domov je zde chápán jako útočiště, místo, kde jednoduchost, harmonie a každodenní drobnosti získávají hlubší význam.

V závěru 30. let a během války se v časopise objevují návrhy, jak upravit starší byty nebo jak účelně řešit malé prostory. Ukazují, že modernistické principy se začínají přizpůsobovat reálným podmínkám doby, omezenému prostoru, skromnosti a praktičnosti. V článku *Několik poznámek o bydlení* autor konstatuje, že: „*Požadavek hygieny, fyzické i mravní čistoty, je nám samozřejmý. (...) A protože nejsme tvrdohlaví, neodmítáme již přirozené materiály, nezaujatě zkoumáme a znovu hodnotíme tvary a normy, barva a světlo pomáhá nám objevovat vše s ohledem na psychické potřeby člověka.*“²¹³ Tato slova ukazují, jak se pojetí bydlení posouvalo směrem ke kombinaci estetiky, zdraví a duševní pohody. Důraz na „psychické potřeby“ zároveň naznačuje, že domov byl vnímán nejen jako funkční prostor, ale také jako místo, které citový význam.

Rozdíly mezi mužským a ženským pojetím tématu v rubrice o bydlení jsou výrazné nejen z hlediska jazyka a stylu psaní, ale také v tom, jak autoři a autorky vnímají samotnou podstatu domova. Zatímco muži často přistupovali k tématu s technicky a s důrazem na funkčnost prostoru, ženy vnímaly byt především jako živý, měnící se organismus, který odráží každodenní potřeby, vztahy a životní rytmus jeho obyvatel.

Muži, převážně architekti a odborníci na bytový design, psali své texty převážně věcným a autoritativním stylem. Zaměřovali se na správné dispoziční řešení, funkčnost nábytku nebo dodržování hygienických standardů. Často se snažili nabídnout čtenářkám přesný návod, jak by měl ideální byt vypadat, nechyběly náčrty, výpočty ani podrobný seznam doporučených materiálů. V jejich pojetí se byt jevil jako výsledek odborného návrhu, který je třeba zrealizovat co nejefektivněji, měl by být funkční, logický a praktický.

Naprostý kontrast k tomuto přístupu představují ženské autorky. Ty naopak popisovaly domov z pohledu každodenní zkušenosti, jako prostor, který se neustále mění v závislosti na životních okolnostech, narození dítěte, změna ročního období, rodinné zvyky nebo ekonomická situace. Jejich jazyk býval osobnější a méně technický. Texty žen často nabízely rady vycházející z vlastních zkušeností, ale zároveň s důrazem na estetiku, atmosféru

²¹³ KUBEŠ, Luděk: *Několik poznámek o bydlení*. Eva XIV, 1942, č. 21, s. 13.

a harmonii. Jejich cílem nebylo vytvořit ideální byt podle daných norem, ale přizpůsobit prostor konkrétním lidem, jejich zvyklostem a emocím.

Zatímco muži psali z pozice externího pozorovatele, architekta nebo odborníka, který radí a doporučuje, ženy vstupovaly do tématu jako „součást“ domácnosti, jako někdo, kdo v daném prostoru žije. Tento rozdíl je patrný i v tom, jak pojmají změnu. Muži často navrhnou trvalá, systémová řešení, zatímco ženy uvažují v čase, byt se podle nich proměňuje s dětmi, s ročními obdobími, s rodinným životem. Přístup žen tak zdůrazňuje vztahovou a emocionální dimenzi prostoru, zatímco mužský pohled klade důraz na strukturu a funkčnost. Z toho vyplývá, že ženské psaní o bydlení není méně odborné, jen je jinak orientované. Nezaměřuje se na ideální dispozici nebo výšku parapetů, ale na prožitek domova, na to, jak prostor utváří atmosféru, jak slouží různým členům rodiny a jak se mění v čase. Obě roviny, mužská i ženská se v časopise vzájemně doplňují a dohromady vytvářejí pestrý a vrstevnatý obraz meziválečného bydlení, v němž se zrcadlí nejen architektonické trendy, ale i proměňují se role ženy ve společnosti.

Postupem času, zejména v pozdějších ročnících (po roce 1935), se však i tyto role začínají mírně prolínat. Některé ženy, jako například H. Kučerová – Záveská, píše o dispozicích nebo typech interiérového zařízení s profesionální erudicí, zatímco někteří muži, například František Zelenka se začínají zabývat i subjektivním prožitkem prostoru a otázkou pohodlí. To může naznačovat jisté posuny v genderových hranicích, ženy jako odbornice, muž jako někdo, kdo se učí chápat domov i z perspektivy každodennosti.

Rubrika o bydlení nebyla pouze o nábytku a architektuře, ale také o tom, jak se ženy skrze byt vymaňují z role „hospodyně“ a stávají se partnerkami v debatě o estetice, komfortu a funkčnosti, a jak se zároveň i muži učí vnímat domov jako více než jen technický prostor. Důležitou roli hrály také dekorace a estetické doplňky domácnosti. Zatímco předchozí články se zaměřovaly zejména na dispozice bytu, typy zařízení či funkčnímu rozvržení, tematické texty o sklu, kobercích nebo osvětlení upozorňují na význam detailů a předmětů, které dodávají domovu charakter, „duši“.

Zvláštní důraz byl kladen na sklo, materiál moderní civilizace, jak upozorňuje autor článku *O našem skle*: „*Oceňuje se jeho hygieničnost, praktičnost a možnost levného zpracování a je zřejmo, že dobře zapadá do rámce moderního života...*“.²¹⁴ Sklo zde není vnímáno pouze jako dekorativní prvek, ale jako symbol modernosti, pokroku a mezinárodního

²¹⁴ HERAIN, Karel: *O našem skle*. Eva I, 1928, č. 3, s. 22.

stylu. Oproti tomu Ludvika Smrčková ve svém článku akcentuje i estetickou stránku: „*Dnes, kdy s potěšením můžeme říci, že záliba v květinách v bytě neustále stoupá, jsou to opět řady váz a váziček, které nutno ve sklárně zhotoviti pro různé druhy květin.*“²¹⁵ Podle jejího názoru je sklo doplňkem celého bytu. Přístup ženy autorky je zde citlivější k praktickému použití skla v každodenním životě. Navrhuje použití na toaletní soupravy, popelníčky, desky na stoly a další, zatímco mužský pohled zůstává více analytický. Oba pohledy však propojuje přesvědčení o významu skla pro vkus a úroveň moderního bydlení.

Podobně i osvětlení není v moderním bytě pouze technickou záležitostí, ale dotváří celkovou atmosféru. V článku *Osvětlení v moderním bytě* autor popisuje různorodé typy lamp a možnost jejich umístění: „*Pro příjemné jemné měkké osvětlení pokoje hodí se dobře kulovitá lampa na šňůrovém závěsu. (...) Neoslňuje a dává velmi rovnoměrné osvětlení.*“²¹⁶ Tento technický a estetický přístup byl typický zejména pro mužské autory, šlo často o inženýry a odborníky, kteří kladli důraz na to, aby bylo vybavení domácnosti nejen praktické, ale vzhledově promyšlené. Osvětlení tu nehrálo pouze technickou roli, ale mělo dotvářet celkový dojem z prostoru. Text ukazuje, že muži přistupovali k interiéru spíše racionálně, popisují konkrétní typy lamp, jaké světlo vydávají a kam je nejlépe umístit.

Zcela odlišný tón má článek *O kobercích*, ve kterém se dekorativní doplněk proměňuje v symbol vkusu, tradice a kulturní identity. Autorka píše, že koberce: „*Jsou výrobkem prostých žen (...). Na venkově tvořivají koberce věno dívky, jež pokračuje v této práci i v manželství, rozmnožujíc tak majetek rodiny.*“²¹⁷ V tomto kontextu je venkov představen jako prostředí, kde si koberec uchovává hlubokou symbolickou a ekonomickou hodnotu, je výsledkem ženské práce, kulturní tradice a součástí rodinného věna. Autorčin přístup je poetický a emocionalizovaný, nepohlíží na koberec pouze jako na dekorativní doplněk, ale vnímá ho jako předmět s hlubokým osobním a kulturním významem. Dekorace se tak nejevily jako pouhé doplňky, ale jako významné kulturní artefakty, které odrážely sociální status a vkus. Sklo, světla, koberce byly prostředkem, jak dodat domácnosti osobitost, vyjádřit modernost nebo naopak zachovat minulost. Výběr těchto prvků byl zároveň volbou estetického postoje, zda upřednostnit strohý, účelný a modernistický přístup.

Celkově lze říci, že rubrika o architektuře nebyla jen o domech a bytech, ale o širším konceptu moderního životního stylu. Propojení architektury, designu a každodenního života

²¹⁵ SMRČKOVÁ, Ludvika: *Moderní bydlení – moderní sklo*. Eva IV, 1931, č. 2, s. 17.

²¹⁶ Ing. Prokop: *Osvětlení v moderním bytě*. Eva II, 1930, č. 21-22, s. 24.

²¹⁷ MELNÍKOVÁ PAPOUŠKOVÁ, N: *O kobercích*. Eva VI, 1934, č. 19, s. 27.

ukazuje, jak důležitou roli hrál časopis v popularizaci moderního bydlení a v utváření ideálu emancipované, vzdělané ženy, které nejen sleduje architektonické trendy, ale také aktivně formuje svůj domov i prostředí, ve kterém žije.

5.3.1. Květiny a jejich místo v domácnosti

Podobně jako dekorativní předměty i květiny hrály důležitou roli v interiéru, nejen z estetického, ale také z kulturního a genderového hlediska. Rubrika věnovaná květinám byla v periodiku *Eva* stálým tématem, který se napříč jednotlivými ročníky proměňoval a přizpůsoboval dobovým trendům a sezonním cyklům. Květiny nebyly jen pouhou dekorací, ale stávaly se symbolem estetiky, praktičnosti, emocionálního vztahu k prostoru i vyjádřením ženské role.

Rubrika nesloužila pouze k praktickému poradenství v oblasti pěstování rostlin nebo výzdoby bytu, ale také formovala představy o ženské identitě. Květiny byly v časopise spojovány se světem žen, nejen jako objekt krásy, ale i jako symbol péče, kultivovanosti, smyslu pro harmonii a emocí. Tyto vlastnosti byly považovány za „přirozené“ rysy ženské povahy. Články často oslovují čtenářky s důrazem na jejich estetické citění a citlivost, ženy byly vybízeny k tomu, aby si květinami zpříjemňovaly život, zútlunily svůj domov a pečovaly o domácí prostor nejen z praktických, ale i emocionálních důvodů. Květiny zde nejsou vnímány jako luxus, ale jako přirozená a skoro až nezbytná součást života ženy. V článku *O květinách* se například píše „*Různé květiny působí různě na vaši náladu. I v tom by se daly přirovnat k lidem.*“²¹⁸ Jejich vliv je spojován s vnitřním světem ženy, jejím prožíváním a duševní pohodou.

Vizuální podoba rubriky ukazuje, že tyto články nebyly pouze o rostlinách, ale také o ženském životním stylu. Květiny byly zobrazovány jako součást vkusně zařízeného interiéru, ve stylových vázách, na dekoračních stolcích nebo jako doplněk promyšleného uspořádání domácnosti. Příroda zde tedy nebyla zobrazována v její přirozené podobě, ale jako upravený prvek ženského domova. Květiny tak neplnily jen praktickou a dekorativní funkci, ale měly i hlubší význam. Stávaly se symbolem určité představy o ženství. Péče o květiny představovala způsob, jak ženy mohly vyjádřit svůj cit pro krásu, smysl pro pořádek a schopnost vytvářet příjemné prostředí. Tento obraz zároveň odpovídal tehdejšímu ideálu moderní ženy, která se

²¹⁸ ŘEZÁČOVÁ, E: *O květinách*. *Eva* II, 1929, č. 2, s. 22.

uměla orientovat v estetice i každodenní péči o domov, a díky tomu byla vnímána jako vyrovnaná, kultivovaná a harmonická bytost.

Téma se neomezovalo pouze na vnitřní prostor domácnosti. Postupně se rozšiřovalo také na exteriéry, zahrady, terasy nebo balkony a představovalo proměnu ženského vztahu k přírodě mimo domácnost. Zahrady byly prezentovány jako přirozené pokračování domova, místo klidu i péče, kterou ženy věnovaly nejen kráse květin, ale i organizaci prostoru v souladu s přírodou. Články věnované exteriéru často kombinovaly praktické rady s vizí ideálního místa k odpočinku i seberealizaci. V textech se objevuje důraz na sezónnost a rytmus přírody, například doporučení, jak vysazovat tulipány, narcisy nebo letničky podle ročního období, ale i rady, jak prostor rozvrhnout, tak, aby zahrada kvetla po celý rok.

Již od prvního ročníku (1928/29) se květiny v časopise objevují pravidelně, zejména v článcích Zdenky Frantové.²¹⁹ Z jejího psaní byla patrná blízkost k přírodě a snaha ukázat, jak květiny odrážejí přirozený koloběh života a ročních období. „*Podzim je také pro většinu peren nejvhodnější dobou pro jich vysazování. (...) Je to milý podrost pod holé keře, první ukázka nového, probouzejícího se života.*“²²⁰ Tato pasáž ukazuje autorčinu vazbu na přírodu. Frantová nevnímá květiny pouze jako dekorace, ale jako živé organismy, které přirozeně střídají roční období. Poukazuje na to, že i práce provedená na podzim přinese na jaře radost, podobně jako péče a trpělivost ženy v domácnosti. Texty jako *Podzimní starosti*²²¹ nebo *Jaro v zahrádkách*²²² nabízejí tedy nejen rady, jak pečovat o rostliny, ale zároveň idealizují každodenní práci ženy s květinami. Naproti tomu články jako *Ošetřování květin v pokoji*²²³ kladly důraz na funkčnost, světelné podmínky a konkrétní doporučení pro úspěšné pěstování květin v městském bytě, často v podmínkách omezeného prostoru, světla a času.

V dalších ročnících se pak obsahové zaměření rozšiřuje a postupně se začíná objevovat vizuální stránka pěstování rostlin. Objevují se rady, jak ladit rostliny s nábytkem, jakou zvolit vázu, nebo jak vytvořit vizuálně harmonický celek s architekturou bytu. Tento posun ke vylepšení domácího prostředí souvisí s modernistickým důrazem na úpravu interiéru jako výrazu vkusu, pořádku a ženské péče.

²¹⁹ Zdenka Frantová byla pravidelnou přispěvatelkou časopisu *Eva* v počátcích jeho vydávání. Specializovala se na témata týkající se květin a jejich péče.

²²⁰ FRANTOVÁ, Zdenka: *Květiny – Podzimní starosti*. *Eva* I, 1928, č. 1, s. 19.

²²¹ FRANTOVÁ, Zdenka: *Květiny – Podzimní starosti*. *Eva* I, 1928, č. 1, s. 19.

²²² FRANTOVÁ, Zdenka: *Jaro v zahrádkách*. *Eva* I, 1928, č. 13, s. 20.

²²³ FRANTOVÁ, Zdenka: *Květiny*. *Eva* I, 1928, č. 2, s. 19.

Přibližně od pátého ročníku (1932/33) dochází k výraznějšímu propojení rubriky o květinách s články o moderní architektuře, zahradní plánování a kulturní reformě bydlení. Zahrada už nebyla pouze místem pro odpočinek, ale stává se součástí architektonického konceptu, kde květinové záhony, solitéry i stromy dotvářejí obraz moderní vily. To můžeme vidět v článku *O stromech a domovu* „Stojí zde jako mlčenlivý, věrní kamarádi, kteří hlídají celé generace, dělí se o naše starosti i radosti. Teprve domov obklopený stromy jest pravým domovem, který nás silně poutá a k němuž se obracejí naše vzpomínky po celý život.“²²⁴ Stromy zde nejsou jen prvkem kompozice, ale nesou určitou symboliku bezpečí, paměti a domova.

Květiny a zeleň přispívají k celistvosti obytného prostoru, což nám ukazuje i článek *Moderní zahrady* „Takovou zahradu svěříme ovšem architektovi, který správně rozvrhne plochu, umístí schody na nejefektivnější místo (...) a vyzdvihne detail v malebný, působivý celek.“²²⁵ Zde už nejde pouze o pěstování rostlin, ale o harmonizaci přírody a stavby. Vzniká tak nová představa o zahradě jako prostoru, který má estetickou, praktickou i duchovní funkci. Objevují se i kritické hlasy, které se vymezují vůči umělé stylizaci zahrady podle módních vzorů a prosazují přirozenější, méně formální koncepty (např. *7 poznámek pro zahrádkaře*²²⁶).

V pozdějších ročnících, zejména v letech 1937-1941 se tematika květin dále rozrůstá o články věnované estetice interiéru, jako například *Přenosné květinové stolky*²²⁷ nebo *Květina v bytě*²²⁸, kde jsou květiny reflektovány jako kulturní doplněk moderního obývacího prostoru, symbol péče, elegance i kontaktu s přírodou. Nechybí ale ani texty ryze praktické, jako *Množíme květiny pro jaro*²²⁹, které ukazují, že pěstitelské znalosti a sezónní rytmus zůstávají nadále klíčovou součástí ženské domácnosti.

Ženské autorky přistupují ke květinám jako k přirozené součásti domova a každodenního života. Mají praktické zkušenosti z domácí sféry a píší osobnějším stylem, kladou důraz na estetiku, atmosféru a detaily. Jejich texty často vyjadřují vztah k domovu a přírodě, psaní je často osobnější, jemné, citově laděné, s důrazem na estetiku, proměnlivost přírody a subjektivní prožitek. Ženské texty se vyznačují obrazností, poetickým jazykem a

²²⁴ Arch. Bratři Šlapetové: *O stromech a domovu*. Eva IX, 1937, č. 10, s. 27.

²²⁵ EZ: *Moderní zahrady*. Eva VIII, 1936, č. 17, s. 26.

²²⁶ KOULA, J. E: *7 poznámek pro zahrádkaře*, Eva V, 1933, č. 13, s. 21.

²²⁷ ZELENKA, František: *Přenosné květinové stolky*. Eva X, 1937, č. 2, s. 25.

²²⁸ HORYNOVÁ, A: *Květina v bytě*. Eva X, 1938, č. 15, s. 28.

²²⁹ JIRÁSEK, František: *Množíme květiny pro jaro*. Eva X, 1938, č. 20, s. 18.

důrazem na detail. Muži se v rubrikách zaměřených na rostliny objevují méně, ale jejich texty vykazují odlišnou perspektivu. Mají spíše informativní charakter, soustředí se na historický nebo kulturní kontext rostlin, případně na jejich typologii. Méně se zde objevuje emocionální rovina, více analytický přístup. Jazyk je více věcnější, někdy s prvky lehké ironie.

Rozdíl mezi ženským a mužským psaním spočívá nejen v tématech a stylistických prostředcích, ale i v celkovém postoji k fenoménu květin. Zatímco ženy vidí květiny jako intimní součást domova, muži je často zasazují do širšího rámce kulturní symboliky nebo přírodovědně klasifikace. Květiny jsou v ženském psaní prožívány, v mužském pouze vykládány.

Vedle symbolické roviny měly některé články i ryze praktický charakter. Nechyběla doporučení, jak o květiny správně pečovat, zalévat nebo přesazovat, jak je vybírat s ohledem na barvy v interiéru nebo jak je kombinovat s nábytkem, tak, aby v místnosti podtrhy její ladění. Tento praktický přístup ukazuje, že i téma květin mohlo být zpracováno nejen esteticky, ale i s důrazem na funkčnost a moderní životní styl.

Texty o květinách často navazovaly na rubriky věnované architektuře, designu a zařízení interiéru. Rostliny byly chápány jako nedílná součást moderního domova, která pomáhá vytvářet harmonické prostředí. Zvláštní důraz byl kladen na propojení květinové výzdoby s funkcionalistickými interiéry, například doporučení, jak vybrat květiny a využít přirozené světlo k podtržení jejich krásy, jak vybrat vhodné umístění vázy či květin do prostoru, aby v něm vynikly ale zároveň jej nerušily. Květiny tak v časopise *Eva* neplnily jen dekorativní funkci, ale byly chápány jako důležitý prvek estetiky, psychologie bydlení i ženské identity. Ukazovaly na citlivost ke krásě, schopnost pečovat o živé bytosti a zároveň na vkusnou prezentaci moderního životního stylu.

Závěrem lze říci, že květiny v časopise *Eva* nepředstavovaly pouze dekorativní prvek, ale byly důležitou součástí moderní bytové kultury. Spojovaly estetickou hodnotu s praktickými doporučeními a ukazovaly, že péče o květiny je výrazem kulturní citlivosti, osobního stylu a ženské identity. Jejich promyšlené začlenění do interiéru podtrhovalo důraz na harmonii, funkčnost i bližší vztah k domovu.

5.4. Sportovní rubrika jako prostor pro formování ženské identity

„Sport je poezie pohybu a činu.“²³⁰

Téma sportu se v periodiku *Eva* objevovalo jako součást moderního životního stylu ženy, která dbá nejen o svůj intelekt, ale i o fyzickou stránku těla. V době první republiky docházelo k významnému posunu v chápání ženské role ve společnosti a sport byl jedním z aspektů, který reflektoval změnu postavení žen a jejich rostoucí emancipaci. Časopis *Eva* představoval toto téma jako aktivitu, která není vyhrazena pouze mužům, ale je i přirozenou součástí života moderní ženy. Byl zdůrazňován nejen zdravotní přínos sportu, ale i jeho estetický a společenský význam. Sportovní aktivity měly ženám pomoci nejen udržovat si zdravou a štíhlou postavu, ale také rozvíjet disciplínu, energii a sebevědomí.

Zajímavým prvkem sportovní rubriky bylo propojení sportu s ženskou emancipací. Bylo zdůrazňováno, že žena, která se věnuje sportu, není jen fyzicky zdatná, ale také sebevědomá a schopná překonávat překážky. Sport byl prezentován jako prostředek k získání nezávislosti a rovnosti s muži. Některé články také upozorňovaly na nutnost přizpůsobit sportovní aktivity ženskému tělu a jejich fyziologii. Například se řešilo, zda jsou některé druhy cvičení vhodné pro ženy, nebo zda mohou mít negativní dopad na jejich zdraví. Tento aspekt ukazuje, že i když byl sport chápán jako pozitivní součást ženského života, stále zde panovala určitá opatrnost a snaha sladit sport s tradiční představou o ženské roli.

Důležitou součástí sportovní tematiky byla také sportovní móda. Články v *Evě* se věnovaly nejen samotným sportovním aktivitám, ale také tomu, jak by se žena měla při sportu oblékat. Správné sportovní oblečení mělo být nejen praktické a pohodlné, ale také elegantní a vkusné. Často se řešilo, zda je vhodné, aby ženy nosily kalhoty nebo zda mají zůstat u sukní. Vedle módy se ve spojení se sportem řešila také etiketa, jak se má žena chovat při sportování na veřejnosti, jaké chování je vhodné při sportovních událostech nebo jak sportovat, tak, aby to bylo v souladu s „důstojností dámy“.

V počátcích vydávání převažuje estetizující pojetí sportu. Tělesný pohyb je především otázka krásy a ladnosti, jde o styl života, ne o výkon. Sport a tělesná kultura jsou prezentovány jako elegantní doplněk moderní ženy, součást kulturního a estetického sebevyjádření. V meziválečném období byla sportovní aktivita žen v časopise *Eva* často

²³⁰ PECKA, Dominik: dostupné z: <https://citaty.net/citaty/51891-dominik-pecka-sport-je-poezie-pohybu-a-cinu/>. [cit. 2025-06-09].

rámována nejen zdravotními, ale i estetickými a společenskými hledisky. Jednotlivé sporty byly spojovány s určitými sociálními vrstvami, kulturními normami a představami ženské tělesnosti.

Tenis byl vnímán jako sport vyšších vrstev, považovaný za elegantní a společensky přijatelný pro muže i ženy. Plavání se prezentovalo nejen jako zdravá pohybová aktivita, ale i jako způsob, jak formovat postavu a přispět k celkové harmonii těla. Jízda na koni byla tradičně spojována s aristokracií a vyšší společností a v textech *Evy* se objevuje jako ideální aktivita pro ženy „z lepší společnosti“. Bruslení a lyžování patřily mezi populární sezonní sporty, které byly v ženském tisku často vyzdvižovány pro svou ladnost a estetiku pohybu, zejména krasobruslení bylo prezentováno jako ztělesnění ženské elegance. Například v článku *Rej na ledě* autor přirovnává krasobruslařské vystoupení k „tanečnímu kaleidoskopu“: „Proletí kolem vás, zabzučí ostrým svistem bruslí, zakrouží, opět se zastaví, zamává a opět odlétne v ustavičném, krouživém pohybu rytmem vídeňského valčíku.“²³¹ Tento jazyk proměňuje tělesnost v podívanou, ženské tělo se pohybu stává vizuálním zážitkem a předmětem obdivu. Žena zde není jen jako sportovkyně, ale také performerka, která se svým tělem hraje určitou roli.

Obdobně také gymnastika a zdravotní cvičení byly doporučovány nejen pro udržení zdraví, ale i pro podporu pružnosti těla a ladnosti pohybu. V *Evě* se však tyto aktivity neomezovaly pouze na tělesný prospěch. Byly představovány jako součást výchovného a sociálního rámce. Gymnastické školy měly být místem, kde ženy nejen „shazují břicho“, ale především se učí ovládat své tělo, rozvíjejí své schopnosti a získávají větší tělesnou jistotu a sebedůvěru. V článku *Sociální úkoly gymnastiky*: „Gymnastické školy nám přinesly něco mnohem cennějšího: Učí nás ovládat své tělo, oživit je řadou nových a krásných pohybů, vyvarovati se ztrnulosti, které věkem, povoláním a pohodlností se nás zmocňuje.“²³² Důraz byl kladen na radost z pohybu, pružnost, estetiku a celkovou harmonii, ale i na modernost a praktické využití těchto aktivit pro ženy všech věkových kategorií. Cvičení je zde pojímáno jako prostředek výchovy i rekreace, nikoli jako estetický nutnost.

Vedle těchto tradičně „ženských“ aktivit se však v časopise *Eva* začaly postupně objevovat i články o sportech, které byly v té době vnímány jako odvážnější nebo méně typické pro ženy, například lehká atletika, jachting nebo šerm. Text *Něco o dámském šermu*

²³¹ VÁLEK, Vojta: *Rej na ledě*. *Eva* VIII, 1936, č. 6, s. 11.

²³² Bez autora: *Sociální úkoly gymnastiky*. *Eva* VIII, 1936, č. 12, s. 27.

prezentuje šerm jako elegantní sport, který však zároveň rozvíjí disciplínu a vůli: „...šerm učí podřizovat všechny pohyby vůli ducha, na vše rychle reagovat a zvýšit tím sebekontrolu.“²³³ Zároveň se tu klade důraz na ladnost a pružnost, které má ženský šerm reprezentovat, je to sport, který má být estetický i výchovný. Sport není jen záležitostí těla, ale i ducha. Učí sebekontrolu, zodpovědnosti a umění ovládnout své emoce, schopnosti, které byly dříve připisovány spíše mužům.

Článek *Ženy před sletem* nabízí unikátní vhled do přípravy žen na tělovýchovný slet, masovou událost, která ve 30. letech symbolizovala nejen tělesnou zdatnost, ale také kázeň, jednotu a občanské nasazení. V kontextu první republiky měl Sokol silné národní, emancipační i demokratické konotace, byl nástrojem výchovy občana i občanky, a to nejen fyzicky, ale také morálně a kolektivně. Příprava na slet je popsána detailně až rituálně, stává se aktem společenské iniciace, zejména pro ženy: „*Bude je cvičit najednou 17 tisíc cvičenců a cvičenek, o tři tisíce více než minule.*“²³⁴ Tato číselná zmínka není pouze statistickou poznámkou, ale ukazuje nám dynamický růst ženské účasti ve veřejném prostoru skrze tělovýchovu, která byla dosud spíše doménou mužů. Tento článek nám ukazuje, že sport a tělovýchova ve 30. letech nebyla pouze tělesnou aktivitou, ale především prostorem pro budování společenského postavení.

Mezi významné přispěvatele sportovní rubriky patřil Hugo Slípka²³⁵, který v letech 1928-1934 přinášel do časopisu *Eva* promyšlený pohled na sport jako na společenský a výchovný fenomén. Jeho příspěvky se vyznačují snahou propojit tělesnou i duševní stánku. Slípkův styl se vyznačuje jemnou ironií, literárním jazykem a hlubokou úctou k ženské literární tělesnosti, nikoli však v tradičním duchu křehkosti, ale jako k síle, která má být pěstována, rozvíjena a emancipována prostřednictvím pohybu. V článku *Eva chce být učitelkou tělovýchovy* autor propojuje sport s hlubším kulturním posláním: „*Tělovýchova je v první řadě oborem, který předpokládá nadšení, chce-li vyrůst v plodné květy, jako povolání.*“²³⁶ V této metafoře květu, vyrůstajícího z půdy se zobrazuje dobový ideál aktivní a tvořivé ženy, která se vzdělává, trénuje a zároveň si hledá své místo mimo tradiční roli.

²³³ KUČERA, Zdeněk: *Něco o dámském šermu*. *Eva* X, 1938, č. 13, s. 17.

²³⁴ PROVAZNÍKOVÁ, M: *Ženy před sletem*. *Eva* IV, 1932, č. 14, s. 27.

²³⁵ Hugo Slípka (1905-1982), český redaktor, tělocvikář, válečný pilot. V časopise *Eva* se zaměřoval na propojení tělesné kultury a estetiky. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/hugo-j-slipka-68069>. [cit. 2025-06-09].

²³⁶ SLÍPKA, Hugo: *Eva chce být učitelkou tělovýchovy*. *Eva* II, 1930, č. 17-18, s. 24.

Na tento styl navazuje i ve svém článku *Ornamentální sport*, kde se zaměřuje na krasobruslení, a ženský pohyb popisuje jako něco víc než jen fyzický výkon. Vyzdvihuje ho jako formu umění a estetický zážitek: „*Pohledte na postavu v obleku salonní akrobatky, štíhlou, s hadovitou pružností. Každým pohnutím nabízí vám estetické cukrátko.*“²³⁷ Krasobruslení se proměňuje v poetický akt, kde pohyb není pouze o technice a výkonu, ale i výrazu. Tělo zde působí jako umělecké dílo, propojuje tak sport s kulturou a uměním a fyzická aktivita tak může nést i hlubší význam.

Vedle poetického pohledu na ženský pohyb se Hugo Slípka věnoval také sportům, které byly ve své době považovány za „tvrší“ a stereotypicky mužské. V textu *O sportu, jenž je u nás řídkým zjevem* se zamýšlí na tím, proč se některé sporty jako golf nebo lakros v českém prostředí příliš neujaly. Genderové stereotypy pak tematizuje poněkud ironicky: „*Z praxe je u nás jasně patrné, že klidný sport (...) golf, nevyhovuje naší neutralitě ani mužské ani ženské (...). My však nemusíme lomit rukama, ženám se nabízí tolik jiných oborů sportu.*“²³⁸ Přesto však upozorňuje na fakt, že ženám často chyběly příležitosti věnovat se méně tradičním sportům, které stále zůstávaly mimo jejich dosah.

V článku *Jediné a tisíce jiných* pak vzdává hold všem sportujícím ženám, nejen těm slavným, ale i těm, které každodenně překonávají samy sebe bez publika a potlesku.

Zmiňuje například rekordmanku Stanislawu Walasiewiczównu²³⁹, ale hlavní pozornost věnuje „tisícům jiných“, které trénují, bojují s únavou a věnují sportu své úsilí bez nároku na slávu. Text uzavírá povzbuzením a snaží se čtenářky motivovat: „*Snad nový světový rekord některé z jedinejších zaujme vaši pozornost (...), ale působí na vás spíše jako pobídka a lákadlo než důvod k zamyšlení.*“²⁴⁰ Autor tak spojuje obdiv k výkonu s respektem k vytrvalosti a obdivuje ženy, ať už zazáří v titulcích nebo zůstanou ve stínu. Jeho příspěvky tak nebyly pouze popisem sportu, ale výzvou ke změně. Vnímá sport jako cestu k vlastnímu já, k vědomé práci s tělem, k disciplíně i k radosti. (obraz. příloha G)

Od poloviny 30. let začíná být sport v *Evě* vnímán jako prostředek tělesné kázně, seberozvoje a výchovy. Důraz se klade na pravidelný trénink, disciplínu a techniku. Přibývá odborných článků s vzdělávacím a instruktivním tónem. Tento posun je patrný například

²³⁷ SLÍPKA, Hugo: *Ornamentální sport*. Eva III, 1930, č. 4, s. 5.

²³⁸ SLÍPKA, Hugo: *O sportu, jenž je u nás řídkým zjevem*. Eva I, 1929, č. 10, s. 18.

²³⁹ Stanisława Walasiewicz (1911-1980), polsko-ametická atletka závodící ve sprintu a skoku dalekém, olympijská vítězka, světová rekordmanka. Dostupné z:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82awa_Walasiewicz. [cit. 2025-06-09].

²⁴⁰ SLÍPKA, Hugo: *Jediné a tisíce jiných*. Eva V, 1933, č. 21, s. 13.

v článku *O umění krasobruslení* se zdůrazňuje nutnost přesné techniky: „*Už základní figury krasobruslařské školy jsou relativně četné. Vlnovka, trojka a protitrojka, dvojtrojka, smyčka, zvrát a protizvrát...*“²⁴¹. Krasobruslení zde již není vnímáno jako ladná systematická činnost podřízená pravidlům a výcviku. Proměňuje se i obraz sportující ženy, z performerky se stává disciplinována sportovkyně, která pracuje na svém těle s cílem zvýšení výkonnosti, sebekontroly a technické zdatnosti.

Tento posun k větší disciplinovanosti a odbornosti se netýkal pouze individuálních sportů, ale pronikal i do kolektivních disciplín. V jednom článku například radí anglická tenistka Dorothy Roundová²⁴² ženám, jak správně zvládnout techniku voleje²⁴³: „*Musíte mít v zásobě obsažný a bohatý repertoár, chcete-li se vyšplhati vzhůru po žebříku šampiónského hřiště (...)* Hra volleyem předpokládá rychlost postřehu a živou pohyblivost...“²⁴⁴. Text pracuje s odbornou terminologií a systematickým přístupem k tréninku, sport se zde ukazuje jako disciplína náročná na koordinaci, koncentraci a osvojení dovedností. Podobně jako u krasobruslení se i zde tělesný výkon stává výsledkem promyšlené přípravy a strategie.

Spolu s rostoucím důrazem na disciplínu a výkon se v časopise objevuje také další rovina, a to tělovýchova jako projev národní identity. Sport přestává být výhradně záležitostí krásy nebo zdraví a začíná být součástí také vlasteneckých a sociálních hodnot. Článek *Žižkovský Sokol* líčí popisuje sportovní vzestup šampionky Vlasty Děkanové²⁴⁵ jako výsledek tvrdé výchovy v dělnické prostředí pražského Žižkova: „*...zatít zuby a vydržet až do konce (...)* mezi muži to snad umějí i jiný, ale mezi ženami musila to být odchovankyně žižkovského prostředí.“²⁴⁶ Tento výrok akcentuje nejen fyzickou odolnost, ale také morální pevnost, odvalu a schopnost překonávat překážky, tedy kvality, které přesahují téma tělovýchovy a zobrazují dobový ideál nového občana i občanky. Sport se tak stává nejen nástrojem osobního rozvoje, ale i výrazem kolektivní identity a společenské soudržnosti.

²⁴¹ BERGER, Marcel: *O umění krasobruslařském*. Eva VII, 1935, č. 7, s. 4-5

²⁴² Dorothy Roundová (1909-1982), britská tenistka, patřila k nejvýznamnějším hráčkám 30. let ve 20. století. Dvakrát vyhrála dvouhru ve Wimbledonu a triumfovala na Australian Open. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dorothy_Roundov%C3%A1_Littleov%C3%A1. [cit. 2025-06-09].

²⁴³ Pojem „volej“ představuje v tenise jeden ze základních úderů, ve kterém hráč zasahuje míč ještě před dopadem, přímo ve vzduchu: dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Volej_\(tenis\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Volej_(tenis)). [cit. 2025-06-09].

²⁴⁴ ROUND, Dorothy, přel. V. M: *Jak se stanu tenisovou šampionkou*: Eva VIII, 1936, č. 12, s. 14.

²⁴⁵ Vlasta Děkanová (1909-1974), česká gymnastka, držitelka stříbrné medaile v soutěži družstev žen v LOH 1936 v Berlíně. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasta_D%C4%9Bkanov%C3%A1. [cit. 2025-06-09].

²⁴⁶ SLÍPKA, Hugo: *Žižkovský Sokol dal světu mistryni ženského tělocviku*: Eva VI, 1934, č. 16, s. 6-7.

Tělesná kultura je rovněž chápána jako cesta k osvobození od pohodlnosti městského života a přísných norem moderní společnosti. V článku *Mladí v pohybu* autorka píše: „...vidím Maugliho, hocha z džungle. (...) Ztělesním-li si toto v představě, vidím průměrné městské mládí. Odchováno zákonem města – rodičů: neskákej pořád! Nelez nikam! Neutíkej – upadneš!“²⁴⁷ Sport zde přestává být výhradně řízenou disciplínou, mění se v prostor pro fantazii, seberealizaci a radost z pohybu. Nejde o výkon, ale o přirozenou potřebu svobody, volnosti a energie.

V závěru 30. let se sportovní rubrika opět proměňuje, tentokrát klade důraz na rekreační pohyb a propojení tělesné aktivity s přírodou a zdravím životním stylem. Sport zde už není pouze prostředkem osobního výkonu nebo estetického vyjádření, ale stává se součástí širší kultury volného času, odpočinku a duševní rovnováhy. S blížící se hrozbou války se diskurz zároveň proměňuje, sport je prezentován jako nástroj tělesné i duševní hygieny a jako prostředek k udržení psychické stability v nejisté době. Do popředí se dostávají rady pro domácí a dechová cvičení nebo doporučení pro každodenní péči o tělo. Pohyb je čím dál víc chápán jako přirozený obranný mechanismus proti stresu a úzkosti. Tento přístup ukazuje například článek *Zacvičme si pro zahřátí*, ve kterém čteme: „*Pohyb patří k základům hygieny, nejenom té tělesné, nýbrž i duševní. Nestačí jen tělo řádně omýt, vydrhnout a vysprchovat...*“²⁴⁸ Sport se tak stává každodenním rituálem, který nepřináší jen tělesný prospěch, ale pomáhá ženám zvládat náročnou realitu všedních dní. Proměňuje se v nástroj, který nám pomáhá pečovat o sebe samu i o duševní zdraví v časech krize.

Vedle důrazu na zdraví a duševní rovnováhu se v závěru 30. let stále častěji objevuje i téma ženské soběstačnosti. Už nejde pouze o ideál mládí nebo krásy, ale o vědomou ochranu proti civilizačním tlakům a stresu z války. Žena nesportuje, aby se líbila, ale proto, že to potřebuje. Tento posun ukazuje článek *Krása v pohybu*, ve kterém autorka píše: „*Snažte se zachovat si přirozenost a jednoduhost a naučte se ovládat dokonale své tělo. Je to nejkrásnější a snad nejcitlivější nástroj a je na nás, abychom s ním uměly správně zacházet.*“²⁴⁹ Pohyb je zde chápán nejen jako tělesné cvičení, ale jako součást hlubší filozofie a prostředek k pochopení vlastní identity. Tělesná aktivita se stává vnitřní disciplínou, která ženám pomáhá čelit zmatkům doby a zároveň si zachovat vnitřní klid.

²⁴⁷ ŠARŠEOVÁ, Joža: *Mladí v pohybu*. Eva VI, 1934, č. 16, s. 12.

²⁴⁸ HONCOVÁ, Niké: *Zacvičme si pro zahřátí*: Eva XIII, 1941, č. 3, s. 2.

²⁴⁹ MEILBEKOVÁ, Milena: *Krása pohybu*. Eva XI, 1939, č. 9, s. 4-5.

Ve sportovní rubrice se jasně objevují rozdíly mezi mužským a ženským psaním. Mužští autoři se často soustředí na systematické zpracování sportovní tematiky v kontextu výkonu, disciplíny a tělesné kultury. Sport je v jejich podání prostředek k sebezdokonalování, národní reprezentace i estetické formy pohybu. H. Slípka například analyzuje sport z hlediska společenského postavení nebo historických souvislostí, ať už píše o golfu jako „sportu gentlemanů“, nebo tělesné výchově jako morální výchově národa. Podobně se i Marcel Berger zaměřuje na metodiku a správné provedení lyžařského pohybu, výbavu a funkčnost.

Ženské autorky naopak přistupují ke sportu z hlediska osobního zážitku a zapojují do toho emoce. Sport pro ně není pouze o výkonu, ale je to také prostředek vitality, radosti a zdraví. V textu *Chvála medizín – ballu!*²⁵⁰ autorka oslovuje čtenářky přímo, zahrnuje vtip a empatii, sportovní aktivita se v jejím podání mění na formu uvolnění, hry a ženské pospolitosti. Zorka Černá zase ve svém textu *Tennisová mistrovství republiky 1933*²⁵¹ popisuje tenisové klání a zdůrazňuje nejen výsledek, ale i ženskou soutěživost, motivaci a překonávání překážek v tradičně maskulinním prostředí.

Zatímco muži sport tematizují jako kulturně a civilizačně významný jev, organizovaný, hodnocený a výkonnostně zaměřený, ženy kladou důraz na individualitu, tělesný prožitek a emocionální stránku pohybu. Autorky mají uvolněnější styl a vytvářejí prostor, kde sport není chápán pouze jako soutěž, ale jako nástroj duševní rovnováhy a radosti ze života. Tato rozdílnost zároveň ukazuje širší kulturní rámec tehdejší společnosti, kde byl sport stále považován za mužské teritorium, do kterého ženy vstupovaly opatrně, často skrze rekreační nebo výchovné činnosti. Právě díky časopisu *Eva* dostaly prostor pro interpretaci vlastní zkušenosti a utváření nového pohledu na tělesnost jako součásti ženské identity.

5. 4. 1. Tanec jako součást tělesné kultury

Zatímco sport byl v *Evě* často spojován s výkonem, disciplínou a zdravím, tanec představoval jiný typ pohybového prožitku, byl spíše vnímán jako prostředek pro osobní vyjádření estetiky a emocí. Přesto mezi těmito dvěma oblastmi pohybu existovalo silné propojení. Obě umožňovaly ženám aktivně pracovat s vlastním tělem a hledat nové možnosti, jak díky pohybu naleznout sama sebe. Tanec nabízel ženám prozkoumat vlastní tělo mimo prostředí sportovní soutěživosti a využít ho jako nástroj pro sebevyjádření, kreativity a svobody. V textech věnovaných tanci se objevovala různá témata, od klasických tanečních

²⁵⁰ DROZDOVÁ, Vlasta: *Eva* IV, 1932, č. 13, s. 18.

²⁵¹ ČERNÁ, Zorka: *Tennisová mistrovství republiky 1933*. *Eva* V, 1933, č. 16, s. 5.

forem, přes exotické podoby jako španělské flamenco nebo kabaretní kankán až po nové, moderní přístupy, inspirované přírodou nebo rytmikou. Napříč žánry je na tanec nahlíženo jako na prostředek sebevyjádření, duševní hygieny, ale také jako na prostředek kulturní reprezentace. Zároveň se v těchto příspěvcích projevovaly, jak mužské, tak ženské pohledy na tělesnost.

Tématu tance se v časopise *Eva* věnovali především muži Gustav Jiráček²⁵² (*Do nové taneční sezony*²⁵³, *Midway Rhythm*²⁵⁴), Jan Wenig²⁵⁵ (*Tančíte?*²⁵⁶), nebo nejvýraznější osobnost této rubriky Emanuel Siblík²⁵⁷, který do časopisu přispíval v letech 1931-1941. Právě on svými texty přispěl k utváření rozmanitého obrazu tance, který v jeho pojetí přesahoval pouhou choreografií. Zabýval se jak klasickými formami, například baletem (*Balet na prknech varieté*²⁵⁸), tak i moderními a společenskými tanci (*Moderní tanec společenský*²⁵⁹), nebo pohybovými formami inspirovanými přírodou a rytmem (*Tanec v přírodě*²⁶⁰).

Emanuel Siblík ve svých textech představoval tanec nejen jako způsob seberealizace a estetického projevu, ale také cestu k vnitřnímu klidu a duchovní rovnováze. V článku *Do nové taneční sezony*²⁶¹ kladl důraz na schopnost ženy vyjádřit hudbu skrze tělo, vnímat rytmus a předělat ho na pohyb. Společenský tanec tak vnímal jako samostatnou formu umění, ve které se spojuje technika s citem a tělo se stává nástrojem výrazu. V dalším článku *Tanec v přírodě* rozvíjí myšlenky Isadory Duncanové²⁶² a obrací pozornost k návratu k přirozenosti a vnitřní svobodě. Zdůrazňuje, že tanečník může čerpat inspiraci z přírody stejně jako sochař, který modeluje z její podstaty. Duncanovou vnímá jako vizionářku a vyzdvihuje její heslo:

²⁵² Gustav Jiráček, hudební skladatel, dirigent, publicista, známý zájmem o rytmus a estetiku. Dostupné z: JIRÁK, Gustav: *Do nové taneční sezony*. *Eva* II, 1929, č. 1, s. 25.

²⁵³ JIRÁK, Gustav: *Do nové taneční sezony*. *Eva* II, 1929, č. 1, s. 25.

²⁵⁴ JIRÁK, Gustav: *Midway Rhythm*. *Eva* III, 1930, č. 1, s. 23.

²⁵⁵ Jan Wenig, publicista, historik. WENIG, Jan: *Tančíte?*. *Eva* I, 1928, č. 2, s. 17.

²⁵⁶ WENIG, Jan: *Tančíte?*. *Eva* I, 1928, č. 2, s. 17.

²⁵⁷ Emanuel Siblík (1886-1941), český taneční a výtvarný kritik a teoretik, překladatel a spisovatel. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Sibl%C3%ADk. [cit. 2025-06-09].

²⁵⁸ SIBLÍK, Emanuel: *Balet na prknech varieté*. *Eva* IV, 1932, č. 10, s. 11.

²⁵⁹ SIBLÍK, Emanuel: *Moderní tanec společenský*. *Eva* IV, 1932, č. 5, s. 18.

²⁶⁰ SIBLÍK, Emanuel: *Tanec v přírodě*. *Eva* VIII, 1936, č. 17, s. 28.

²⁶¹ SIBLÍK, Emanuel: *Do nové taneční sezony*. *Eva* VIII, 1935, č. 3, s. 11.

²⁶² Isadora Duncanová (1877-1927), americká tanečnice, měla neopakovatelný styl založený na své vlastní filozofii, opírající se o nové tendence moderního tance. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Isadora_Duncanov%C3%A1. [cit. 2025-06-09].

„*Tančiti, toť žítí.*“²⁶³, které se stává symbolem opravdového a tvořivého pohybu, ve kterém je tanec spojen s přirozeným rytmem a autenticitou projevu.

Vedle estetického a duchovního rozměru však v *Evě* nabývá tanec i kritického pohledu na současnou výuku rytmiky. V článku *Rytmika a balet v celoročním súčtování* autor upozorňuje na nebezpečí přílišné schematičnosti tělesné výchovy a její odklonění od estetiky pohybu a prožitku. Také konstatuje, že: „...rytmika i sokolská může vésti k umění.“²⁶⁴, ale zároveň otevírá otázku, zda není přílišná pedagogizace na úkor vnitřní spontánnosti, kreativity a citlivosti.

Opakujícím se motivem textů Emanuela Siblíka je střet tradice s moderními formami. V příspěvku *Moderní tanec společenský* píše: „*Obránci nových tanců rádi opět mluví s jistou mladickou povýšeností o rozdílu v citění generací, myslíce při tom neklamně na svá práva dobyvatelů, jež jim dovoluje neznati vše, co jim předcházelo.*“ Tanec je tu chápán jako dynamické pole, kde se střetávají různé přístupy a ve kterém se odráží proměny dobového vkusu, společenských očekávání i pohledu na tělo.

Téma ženského těla, erotiky a pohybu tak v textech Emanuela Siblíka získává hlubší rozměr, stává se nejen nástrojem estetické stylizace, ale i prostředkem sebepoznání a emancipace. Zvláštní pozornost si zasloužila také tematika erotiky a tance, která se objevuje v textu *Tanec a erotika*, kde autor poukazuje na hluboký emancipační význam tance pro ženy: „*Tancem se tedy žena osvobozuje, pořádá a pročišťuje tělo i duši...*“ Vidí v něm nejen tělesný projev, ale prostředek k navracení ženy k sobě samé. Stejně tak upozorňuje na sociální funkci některých tanečních forem v článku *Cesta ke kankánu*²⁶⁵ například popisuje kabaretní tanec nejen jako estetická projev, ale také jaké prostředek, kterým si žena získává pozornost publika a osvojuje veřejný prostor. Tanec se tak v *Evě* objevuje nejen jako tělesná aktivita, ale jako nástroj, který ženám otevírá nové možnosti sebevyjádření, ať už ve formě umělecké, společenské nebo osobní.

Texty Emanuela Siblíka se však neomezovaly pouze na domácí témata, věnoval se také kulturním přesahům. V článku *Veliká španělská tanečnice Argentina*, popisuje slavnou tanečnici jako zosobnění andalusského temperamentu a uměleckého výrazu: „*Snad se mohla státí proslavenou balerínou, kdyby se byla v jejích žilách neozvala prudká španělská*

²⁶³ SIBLÍK, Emanuel: *Tanec v přírodě*. Eva VIII, 1936, č. 17, s. 28.

²⁶⁴ SIBLÍK, Emanuel: *Rytmika a balet v celoročním súčtování*. Eva VI, 1934, č. 18, s. 30.

²⁶⁵ SIBLÍK, Emanuel: *Cesta ke kankánu*. Eva VI, 1934, č. 12, s. 14.

krev...“²⁶⁶ Tento obraz spojuje tělesnost s kulturní identitou a ukazuje tanec jako mezinárodní jazyk, který překračuje hranice států i stylů.

V rubrice se objevují, i když ne příliš často, také ženské autorky. Například Hana Volavková²⁶⁷, která ve svém článku *Motiv tance u Mikoláše Alše* upozorňuje na ikonografické zastoupení pohybu a tance v českém výtvarném umění: „...*na nich lze právě nejlépe sledovati kolik tance je vlastně směstnáno v každém mistrově projevu.*“²⁶⁸ Citace poukazuje na důležitou souvislost mezi výtvarným uměním a tělesností, která se v meziválečné kultuře stává stále viditelnější. Její text ukazuje, že motiv pohybu a tance nebyl omezen pouze na oblast sportu nebo živého umění, ale měl i své pevné místo v ikonografii a výtvarném zobrazování. Z jejího pohledu se tanec stává nejen vizuálním prožitkem, ale i významovým prvkem, nositelem ideálů ženské krásy a ladnosti. Podle ní byl pohyb jednou z nejpodstatnějších složek Alšovy tvorby.

Rubrika věnovaná tanci ukazuje rozdílné přístupy mužských a ženských autorů, jak ve stylu psaní, tak i v tematickém zaměření. Muži, jak například Emanuel Siblík nebo Gustav Jirák, často přistupují k tématu s kulturním a historickým nadhledem a kladou důraz na vývoj tanečních forem. Jejich texty se vyznačují analytickým a esejistickým stylem psaní. Naopak ženské autorky, jako Hana Volavková nebo Věra Petříčková, kladou důraz na osobní zkušenost a tělesný prožitek. Vnímají tanec jako nástroj sebevyjádření a prostředek vnitřní svobody. Jejich texty bývají intimnější a často básnicky laděné. Tematizují tanec jako propojení těla, hudby a duše, jako cestu nalezení sebe sama. Zatímco muži se více zabývají definicemi a kulturními kategoriemi, ženy zachycují pohyb v jeho přirozenosti a estetické síle. Oba přístupy však nejsou v rozporu, naopak se doplňují a vytvářejí široký obraz toho, co tanec v meziválečné době představoval. Stává se kulturním fenoménem, který zahrnuje estetiku, společenskou etiketu i ženskou emancipaci.

²⁶⁶ SIBLÍK, Emanuel: *Veliká španělská tanečnice Argentina*. Eva IV, 1931, č. 3, s. 9.

²⁶⁷ Hana Volavková (1904-1985), byla česká historička umění a publicistka. Po druhé světové válce byla první poválečnou ředitelkou Židovského muzea v Praze. Zdroj z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Hana_Volavkov%C3%A1

²⁶⁸ VOLAVKOVÁ, Hana: *Motiv tance u Mikoláše Alše*. Eva VII, 1935, č. 6, s. 28.

5.5. Rekreační a volný čas

Na sportovní tematiku přirozeně navazuje oblast rekreace a trávení volného času, která rozšiřuje pohled na tělesný pohyb o další roviny, jako je odpočinek, duševní uvolnění, pobyt v přírodě nebo kulturní zážitky. Zatímco sport byl spojován s výkonem a disciplínou a tanec s uměleckým prožitkem, rekreace nabízela ženám prostor, kde mohly být aktivní bez tlaku na výsledek, šlo především o prožitek.

Tradiční ženské role byly v meziválečném době stále ještě pevně spojené s péčí o rodinu a domácnost, ale právě rekreační aktivity otevíraly ženám nové možnosti. Volný čas už nebyl chápán jako nečinnost, ale jako důležitá součást života, jako čas pro sebe i pro rozvoj osobnosti. V textech *Evy* se tento přístup často spojuje s potřebou rovnováhy mezi prací a klidem. Rekreace zde neplní jen úlohu načerpání nových sil, ale stává se prostředkem k posílení duševní pohody, fyzického zdraví a životního stylu. Volný čas pojímán jako prostor, kde je možné být sama sebou a kde má žena právo i na vlastní zájmy.

S tím, jak se proměňovalo postavení ženy ve společnosti, měnil se i pohled na její volný čas. Už to nebyl jen čas „navíc“ po splnění povinností, ale něco, co mělo svůj význam samo o sobě, byl to prostor pro odpočinek, osobní zájmy a péči o sebe. V časopise *Eva* se tento nový přístup odráží v podpoře různých činností, které pomáhaly najít rovnováhu, ať už šlo o lehké cvičení, pobyt venku, čtení nebo ruční práce. Důležité bylo, že žena nebyla pouze v roli diváka nebo pomocnice, ale mohla si sama zvolit, jak chce svůj volný čas trávit. V textech je pak kladen důraz na to, že takový čas není zbytečný, naopak, je to čas, který posiluje duševní pohodu a přináší radost

Objevuje se téma turistiky jako příklad volnočasové aktivity, která propojuje tělesnou i duševní rovinu. Článek *Eva přemýšlí o jarní turistice* ukazuje, jak byla turistika vnímána jako prostředek fyzické i duševní obnovy. Hrdinka *Eva*, zosobnění moderní městské ženy, zde vystupuje jako aktivní, plánující žena, která chápe jaro jako výzvu k pohybu: „*Ano, a to se musí začít brzy! – Tak brzy, abychom ještě zastihly kočičky a jehnědy, abychom z ní měly opravdovou radost (...) abychom přišly domů rozradostněny a provanuty...*“.²⁶⁹ Turistika zde není chápána jen jako pohyb, ale jako smyslově bohatý zážitek. Chápe tělo nejen jako nástroj krásy, ale i jako zdroj vitality a duševní rovnováhy. Silný důraz je kladen také na kontext doby. Rok 1932 byl výrazně ovlivněn hospodářskou krizí, což autorka reflektuje s lehkou

²⁶⁹ STRASSOVÁ, M: *Eva přemýšlí o jarní turistice*. *Eva* IV, 1932, č. 9, s. 19.

ironií: „*A masopust, následkem hospodářské mizérie – tomu přece Eva docela dobře rozumí a umět se vpravit do jakékoliv situace je přece úkol moderní ženy.*“²⁷⁰ Tato věta zdůrazňuje schopnost ženy přizpůsobit se náročným vnějším podmínkám, aniž by přitom musela slevit z nároků na důstojný a naplněný život. Časopis tak vytváří obraz ženy, která zvládá každodenní tlak s vnitřní silou a ví, že péče o sebe je stejně důležitá jako péče o druhé.

Silné propojení tělesné a duševní roviny, stejně jako důraz na formování charakteru skrze aktivní pohyb, se odráží také ve výchovném ideálu skautingu. Na jeho příkladu je zřejmé, že meziváleční pojetí volného času nebylo pouze otázkou odpočinku, ale i vědomé výchovy k hodnotám. Fyzická aktivita, pobyt v přírodě a hry nebyly vnímány jako pouhá zábava, ale jako cesta k rozvoji zodpovědnosti, sebekázně a schopnosti spolupráce. Skauting byl ve 30. letech vnímán jako výchovné hnutí, ale také jako důležitý kulturní a sociální fenomén propojený s ideály zdravého a aktivního pobytu v přírodě. Autorka zdůrazňuje, že skauting: „*vychovává mládež po všech stránkách: cvičí a otužuje tělesně, učí domácí i řemeslné práci, vede k základům všech vědních oborů a působí všemi prostředky na správný povahový vývoj mladých lidí.*“²⁷¹ Tento výchovný ideál kombinoval prvky fyzické zdatnosti, morálního růstu a praktických dovedností, tedy přesně těch hodnot, které byly spojovány s meziválečnou představou občanské výchovy. Z článku je patrné, že rekreační aktivity ve skautingu nebyly pouze odpočinkem, ale měly hluboký vzdělávací význam. Zvláštní důraz byl kladen na samostatnost, pobyt mimo civilizaci a život v přírodě, bez technických vymožeností: „*Několik týdnů samostatnosti a hry na skutečný život v divočině, totiž mimo civilizaci, kde každý má jen to, co si sám pořídí (...) podle toho, jak to skaut nebo skautka dovedou.*“²⁷² Pobyt mimo civilizaci tady neznamená únik, ale naopak návrat k základním hodnotám a dovednostem, které mají formovat charakter a připravovat mladého člověka na různé životní situace. Citace ukazuje, jak byl ve skautingu kladen důraz na samostatnost a schopnost poradit si bez techniky. Život v přírodě byl vnímán jako příležitost naučit se praktickým věcem a vystačit si sám.

Skauting ukázal, že pobyt v přírodě může mít hlubší význam než jen odpočinek, může také vychovávat, posilovat charakter a učit samostatnosti. Stejně myšlenky se odrážely i v tom, jak se v meziválečném období proměnilo táboření. Už nešlo jen o romantickou představu kočovného života, ale o plánovanou a smysluplnou činnost, která reagovala na

²⁷⁰ STRASSOVÁ, M: *Eva přemýšlí o jarní turistice*. Eva IV, 1932, č. 9, s. 19.

²⁷¹ KRÍŽENECKÁ DUBSKÁ, Mil: *Skauting*. Eva VII, 1935, č. 17-18, s. 16.

²⁷² KRÍŽENECKÁ DUBSKÁ, Mil: *Skauting*. Eva VII, 1935, č. 17-18, s. 16.

potřebu moderního člověka, žít zdravěji, být více venku a uniknout z města. Pobyty v přírodě začaly být vnímány jako prostředek regenerace, výchovy i seberozvoje a táborové aktivity se staly nedílnou součástí života mnoha dětí, mládeže i dospělých.

Původní účel táboření, tedy odpočinek, osvěžení a načerpání sil, zůstal sice zachován, ale jeho forma se proměnila: „*Dnes se táboří kdykoliv a kdekoliv, ale vždycky jen proto, aby člověk zahlal únavu a utužil zdraví.*“²⁷³ Tento citát ukazuje, že příroda nebyla vnímána pouze jako kulisa pro volný čas, ale jako prostředí, které pomáhá člověku načerpat síly, zklidnit mysl a zlepšit celkovou kondici. Táboření se stalo běžnou součástí života a spojovalo jednoduchý pobyt venku s péčí o zdraví a psychickou pohodou. Zvláštní pozornost je v textu věnována ženskému táboru v Medlově u Nového města na Moravě, který je představen jako harmonické prostředí: „*Dívky a ženy všech stavů a tříd, různého stáří a odlišných sklonnů využívají zde slunce, klidu, ticha, pohybu a rafinované svobody, která jedině může posílit tělo, nervy a zdraví.*“²⁷⁴ Citát názorně ukazuje, jak byl ženský tábor vnímán jako výjimečný prostor, kde se ženy mohly oprostít od každodenních povinností a soustředit se samy na sebe. Pobyt v přírodě, klid, ticho a svoboda.

Vedle organizovaných forem táboření, jako byly skautské nebo školní tábory, se v meziválečném období rozvíjel i fenomén trampingu, který přetrvával až do protektorátu. Tramping představoval spontánnější, neformální podobu pobytu v přírodě, spojenou s romantikou, touhou po svobodě a určitou formou odporu proti městskému životnímu stylu. Článek *Trampské jaro* z roku 1942 popisuje s lehkou ironií každoroční jarní „táhnutí“ mladých lidí za město, často vlakem s báglem, dekou a ešusem, za příslibem lesa, ohně, vody a zpěvu. Autor vykresluje pestrý svět trampů, kde se setkávají dělníci, studenti, úředníci i ti, kdo prostě hledají klid mimo civilizaci. Nejde tu o sportovní výkony, ale o hledání svobody, přátelství a volnosti: „*Někteří z nich se dovedli těšit, protože v tomto kusu lesa, stráně nebo louky spočinou, opřeni o batoh, do kterého si zabalili kus volnosti.*“²⁷⁵ Tato věta zachycuje podstatu trampského táboření jako úniku od každodenního shonu. Příroda se stává útočištěm, kde člověk nachází klid a prostor k přemýšlení.

Vedle turistiky, tábornictví nebo skautingu se v meziválečném období objevovala i další forma volnočasové rekreace, kterou bylo chataření. Tento fenomén, který oslovil různé společenské vrstvy, výrazně zesílil zejména v období hospodářské krize a politických proměn

²⁷³ RÝPAR, Vladimír: *O táborech a táboření*. Eva VII, 1935, č. 17-18, s. 17.

²⁷⁴ RÝPAR, Vladimír: *O táborech a táboření*. Eva VII, 1935, č. 17-18, s. 17.

²⁷⁵ WÍŠO, Jaromír: *Trampské jaro*. Eva XIV, 1941, č. 9, s. 8.

ve 30 letech, kdy rostla potřeba úniku z městského prostředí do přírody. V článku *Na chatu* autorka jednoduše shrnuje tuto proměnu: „*Dnes mít chatu není už nic neobyčejného, ani v tom není žádná přihana z minulosti, ani poklesek proti dobrým mravům. Naopak je zvláštní, že stále ještě odoláváte půvabům sobotního zmizení z města do dřevěného domku na stráni nebo v údolí u řeky, který je docela váš.*“²⁷⁶ Chata se tak stává běžnou součástí každodenního života, a to nejen pro privilegované vrstvy, ale i pro běžné rodiny. Pobyt na chatě představuje návrat k přírodě, nabízí klid, jednoduchost a svobodu.

S tímto životním stylem se pojily i nové každodenní rituály, jako například příprava jídla, práce na zahradě nebo plánování výletů, to vše získávalo v chatovém prostředí nový význam. Důraz byl kladen na soběstačnost, jednoduchost a radost z obyčejných věcí. Jak ukazuje článek *Strasti a slasti letních nedělí* nebylo cílem trávit čas složitým vařením: „*Že by bylo bláhové, rušit si ten klid nějakým komplikovaným vařením...*“²⁷⁷ nebo „*Stačí, uvaříme-li si v kotlíku polévku nebo čaj, aby bylo něco teplého do žaludku, a ostatní máme v pochodové spíži.*“²⁷⁸ Místo toho stačilo uvařit něco jednoduchého, péče o stravu je s novým životním rytmem v přírodě volnější, hravější a přesto praktický. Chataření tak nabízelo prostor pro změnu ženské role mimo tradiční rámec domácnosti. Zatímco město formovalo její roli skrze normy a očekávání, chata jí dávala svobodu být podle sebe.

Texty o chataření také zachycují romantiku víkendového života, návraty k jednoduchým pokrmům, společné večere, chození naboso, chůzi s batůžkem, pěstování bylinek nebo radost ze zavařování a sklizně. Chataření je zde zobrazováno jako forma fyzické i duševní hygieny. Důraz je kladen nejen na odpočinek, ale také na pospolitost. Chata se stává místem setkávání rodiny a přátel, kde se rozvíjí kolektivní kultura víkendového života. Jak ukazují dobové popisy večerů, členové domácnosti se společně podílejí na vaření, opravách i plánování dalšího dne. Článek *Ze soboty na neděli* tento moment zachycuje slovy: „*Práce je rozdělena, každý dělá něco jiného a všichni dohromady mají někdy pocit zbytečnosti.*“²⁷⁹ Městský člověk se zde učí zvládat praktické úkoly, zacházet s ohněm a nacházet přitom radost z obyčejné fyzické práce. Víkend na chatě tak není jen únikem z města, ale návratem k základním dovednostem, které město potlačuje.

²⁷⁶ PRŮŠOVÁ, Vlasta: *Na chatu*. Eva XII, 1940, č. 13, s. 18-19.

²⁷⁷ SCHNEIBERGOVÁ, F: *Strasti a slasti letních nedělí*. Eva XII, 1940, č. 13, s. 18.

²⁷⁸ SCHNEIBERGOVÁ, F: *Strasti a slasti letních nedělí*. Eva XII, 1940, č. 13, s. 18.

²⁷⁹ PRŮŠOVÁ, Vlasta: *Na chatu*. Eva XII, 1940, č. 13, s. 18-19.

S chatařením a výlety do přírody tak se přirozeně propojuje i houbaření. V periodiku je tato činnost prezentována jako něco hluboce zakořeněné v české kultuře, nejen jako způsob obživy nebo koníček, ale i jako forma aktivního odpočinku a poznávání přírody. Zvláštní pozornost je přitom věnována ženské zkušenosti, ženy jsou zobrazovány jako sběračky, kuchařky i znalé průvodkyně přírodou. Umí poznat správnou houbu a připravit z ní chutný pokrm. Článek *Čtyři naše dobré houby* nese výrazně osvětový a praktický charakter, kombinuje přírodovědné popisy s radami k úpravě hub. O žampionech například píše: „*Jejich chuťový projev je jemný, aromatický, velmi příjemný. Mohou se dusit, péci, vařit v polévce, smažiti s vejci, v omáčkách...*“²⁸⁰ popis hub není pouze odborný, ale zároveň nese i estetický a chuťový rozměr, čtenář se tak nejen poučí, ale zároveň si dokáže představit jejich konkrétní využití v kuchyni.

5.5.1 Automobilismus

V meziválečné době se automobilismus stal symbolem technického pokroku, moderního životního stylu a nově nabytí osobní svobody. V časopise *Eva* ale toto téma získává i další rozměr, kulturní, společenský i genderový. Automobil zde není vnímán pouze jako dopravní prostředek, ale jako součást moderní identity ženy, která se stále více zapojuje do veřejného prostoru, rozhodování a plánování volného času.

V textech zaměřených na rekreaci, cestování nebo životní styl se auto opakovaně objevuje jako prostředek pohodlí, nezávislosti a mobility, který se postupně stával dostupným širším vrstvám obyvatelstva. Z ženského pohledu je však automobil nejen nástrojem pohybu, ale i prostorem, kde se uplatňuje vkus, praktičnost a samostatnost, ať už jde o výběr oblečení, balení věci na cesty nebo samotné řízení.

Automobilismus tak v časopise *Eva* přirozeně zapadá do širšího rámce témat, která reflektují proměny ženské role ve společnosti. Žena není zobrazována jen jako spolucestující, ale i jako řidička, plánovačka výletů nebo obdivovatelka technických novinek. Postupně se z ní stává aktivní účastnice silničního provozu, sebevědomá moderní žena, která chápe automobil jako nástroj svobody a nezávislosti.

Již od prvního ročníku je zřejmé, že auto není výlučně mužskou záležitostí. V článku *Ženy a auta* Odette Rives píše: „*V literatuře minulého století byly ženy křehkými, vzdušnými bytostmi, podléhajícími nervovým krisím, záchvatům pláče a skleslosti. (...) Dnešní*

²⁸⁰ JIRSÍK, Josef: *Čtyři naše dobré houby*. *Eva* XII, 1940, č. 13, s. 12.

sportovkyně se však naučily ovládati své nervy. Vypěstovaly si chladnokrevnost, vůli, iniciativu a odvahu.²⁸¹ Dále také udává příklad automobilových šampionek a rozhovorů s nimi: „Madame Schell, jedna z našich automobilových championek, si nedávno při jednom závodu zlámala ruku na pěti místech. (...) už se tě těší na ten okamžik, kdy se zase bude moci pustit do trainingu.“²⁸² Tento pohled má silný emancipační podtón, neprezentuje ženy pouze jako uživatelky, ale jako kompetentní jedince schopné porozumět technickému světu. Zároveň je zde patrné vědomé bourání stereotypů o ženské křehkosti nebo nejistotě v dopravě.

Pozdější ročníky pak obraz ženy řidičky dále rozvíjejí. Nejenže ji uznávají jako plnohodnotnou účastnici silničního provozu, ale připisují ji i specifickou společenskou roli. Například Eliška Junková ve svém textu *Automobil sblíží lidi i kraje* upozorňuje, že „Nepřítelem automobilu jsou již jen ti, kdož se vzpírají jakémukoliv pokroku.“²⁸³ Automobil podle ní není pouze dopravním prostředkem, ale kulturním symbolem pokroku, který propojuje město i venkov, různé profese i generace: „Auto je snem dětí, sportovců, zemědělců, obchodníka, průmyslníka i dělníka, města i venkova. Všech těch, jichž snahou je dostat se rychle a kdykoliv jinam bez pomoci a nezávisle od cizích lidí.“²⁸⁴ Z ženské perspektivy tak automobil přestává být výlučně mužským světem a stává se prostředkem emancipace a každodenní praktičnosti.

V meziválečném období se motorismus stává nejen symbolem pokroku, ale i prostorem, kde se začínají proměňovat genderové role. Časopis *Eva* na tuto proměnu reaguje článkem *Eva na čtyřech kolech s motorem*, ve kterém se autor zamýšlí nad schopností žen řídit automobil. Text se na první pohled tváří jako obhajoba ženských řidiček, protože autor argumentuje statistikami i osobními zkušenostmi a tvrdí, že ženy jsou klidnější, zodpovědnější a v mnoha ohledech řídí bezpečněji než muži: „Žena není odvážná, žena se bojí nebezpečí, o kterém ví, že je mnohostranné, a to jí nutí k opatrnosti a tiskne nožní brzdu v případech, kde muž v plném vědomí nebezpečné situace raději přišlápne akcelerátor.“²⁸⁵ Tato formulace ale zároveň odhaluje dobový stereotyp, ve kterém je ženská zdrženlivost považována za klad, který zajišťuje bezpečnější řízení. Zatímco žena je chválena za opatrnost, muž je i nadále představován jako technický expert. Žena podle autora: „umí donutiti jen rozběhnutý stroj o vzácném počtu koňských sil, aby poslouchal jejího vůdčího doteku, ale

²⁸¹ RIVES, Odette: *Ženy a auta*. Eva I, 1929, č. 16, s. 20.

²⁸² RIVES, Odette: *Ženy a auta*. Eva I, 1929, č. 16, s. 20.

²⁸³ JUNKOVÁ, Eliška: *Automobil sblíží lidi i kraje*. Eva II, 1929, č. 4-5, s. 14-15.

²⁸⁴ JUNKOVÁ, Eliška: *Automobil sblíží lidi i kraje*. Eva II, 1929, č. 4-5, s. 14-15.

²⁸⁵ SLÍPKA, H: *Eva na čtyřech kolech s motorem*. Eva III, 1930, č. 2, s. 4.

*jakmile si postaví hlavu, stojí nad tím bezradna s obličejem budícím soustrast. Skoro by se dalo mluvit nikoli o motu a ženě, ale o silné, výkonné individualitě mužově a ženě, jež společně s ním tvoří život v tak obdivuhodných vlnovkách věčně plynoucích.*²⁸⁶ V této pasáži se naplno projevují dobové představy o rozdílné stereotypy, ženy jako citlivé účastnice provozu a muže jako znalce technické stránky věci. Automobil je zde metaforou modernity, kterou žena sice může obsluhovat, ale nikdy plně ovládnout.

Na konci třicátých let se pak ženský automobilismus stává součástí širší kulturní modernizace. V článku *Dáma za volantem a pod vozem* psaný ženou, nabízí odlehčený, ironický, ale výrazně sebevědomější pohled na ženu řidičku i ženu mechaničku. Už jenom samotný název článku naznačuje, že žena nejen řídí, ale také chápe techniku vozu. Autorka popisuje vlastní zkušenost s autem, garáží i poruchami motoru, tím bourá stereotypní představu pasivní ženy, které se bojí otevřít kapotu. Text je důrazem na ženskou zručnost i ochotu se učit: „*Musela jsem válcit sama. Když muž viděl, že už ho opravdu nepotřebuji, přestal se dívat a já zůstala pod autem sama.*“²⁸⁷ Článek nám tak ukazuje významný posun, kdy je žena za volantem i pod kapotou. Místo autoritativního mužského hlasu zde vystupuje osobní, ironický a praktický ženský pohled, který neprosí o uznání, ale přirozeně přebírá technickou kompetenci. Zásadním momentem textu je narušení stereotypu ženy jako „nekompetentní“ a odkázané na pomoc mužů. Autorka s jistou pobaveností upozorňuje, že: „*Každá žena má jiný styl řízení a žádná nechce být tou, která brzdí provoz.*“²⁸⁸ Je zde silný důraz na individuální přístup, samostatnost a také na to, že žena za volantem není výjimkou, ale standardem nové doby.

5.5.2. Podoby cestování v časopise Eva

Cestování v periodiku *Eva* není prezentováno pouze jako pohyb z místa na místo, ale jako hlubší osobní a kulturní zkušenost. V mnoha cestopisných článcích vystupuje žena jako pozorovatelka jiných kultur, ale zároveň i vypravěčka, která vypráví své zážitky skrz vlastní prožitky. V meziválečném období se cestování stalo nejen výrazem touhy po poznání světa, ale také důležitým symbolem kulturní modernizace. Rostoucí dostupnost železnice, parníků i autobusových zájezdů rozšířila možnosti pohybu mimo domov, a tím proměnila způsob

²⁸⁶ SLÍPKA, H: *Eva na čtyřech kolech s motorem*. Eva III, 1930, č. 2, s. 4.

²⁸⁷ HAJŠMANOVÁ, D: *Dáma za volantem a pod vozem*. Eva XI, 1939, č. 16, s. 10.

²⁸⁸ HAJŠMANOVÁ, D: *Dáma za volantem a pod vozem*. Eva XI, 1939, č. 15, s. 11.

trávení volného času. Časopis *Eva* tento trend zaznamenává v celé šíři, od praktických tipů na cesty přes reportáže z výletů až po cestopisné příspěvky z různých koutů světa.

Tento širší pohled na cestování jako kulturní zkušenost dobře ukazuje například článek *Švýcary a Švýcaři*, kde autorka popisuje Švýcarsko jako výkladní skříň evropské čistoty, pořádku a civilizační přesnosti. Neváhá však ironizovat místní zvyklosti a taky vlastní zkušenosti jako cizinky: „*Švýcarky, Švýcaři a po nich jako opice všichni hosté vrhnout se s neskrývaným zájmem na vaši osobu, prozkoumají vaše boty, šaty, kabelku, vlasy a pak zatouží vědět, co se tají v hlubinách vaší duše...*“²⁸⁹. Citát zachycuje kulturní střet i jemnou nadsázku, se kterou autorka nahlíží na stereotypy a odlišnosti. Text přitom není jen popisem cizí země, ale ukazuje, jak cestování umožňuje setkávání s jinými zvyky a pohledy na svět.

Ve 30. letech 20. století se cestování stávalo nejen reálnější možností pro širší vrstvy obyvatelstva, ale zároveň i symbolem modernity, dobrodružství a nového životního stylu. Proměňující se podmínky první republiky, hospodářský rozvoj, technologický pokrok, ve kterém se cestování přestávalo vnímat jen jako výsada elity a nabývalo významu kulturního fenoménu. Časopis *Eva* tuto proměnu pozorně reflektoval. Cestování bylo vnímáno jako projev osobní svobody, seberealizace i osobní zvědavosti. Vedle klasických cestopisných textů se v periodiku objevují i reflexe nových způsobů cestování, například letecky, vlakem, nebo prostřednictvím cestovní kanceláře. Text *O cestování letadlem* zachycuje údiv i nadšení z nové formy dopravy: „*Pak podle zákona příčiny a následku se nenadále ocitnete na letišti a tu vás napadne, jak je to divné, že u téhle velké louky rozvážejí letadla lidi denně na všechny světové strany a jiné tajemné dálky.*“²⁹⁰ Tato pasáž vystihuje nejen tehdejší fascinaci technikou, ale i to, jak letecká doprava proměňovala vnímání prostoru a vzdálenosti. Cestování zde přestává být spojováno s fyzickou nebo časovou náročností a začíná být spojeno s rychlostí, dostupností a moderním způsobem života.

Zatímco cestování bylo tradičně spojováno spíše s mužským dobrodružstvím, ženský hlas se v českém prostředí objevuje v cestopisném diskurzu už od konce 19. století, například v časopise *Českých turistů* nebo v jiných ženských periodikách. Ve 30. letech 20. století však tento hlas v časopise *Eva* získává nový rozměr, ženy zde vystupují nejen jako účastnice výletů do přírody nebo studijních cest, ale i jako aktivní pozorovatelky a vypravěčky. Text *Cestujeme se studenty* zachycuje kolektivní radost, improvizaci a svobodu, která není

²⁸⁹ BROFTOVÁ, Máša: *Švýcary a Švýcaři*. *Eva* I, 1929, č. 19, s. 10.

²⁹⁰ ŠMRHOVÁ, M: *O cestování letadlem*. *Eva* IV, 1932, č. 10, s. 6.

omezená věkem, ani pohlavím: „...veškeré naskytnuvší se příhody pokládají za součást celkové veselohry, neboť jsou mladí a pružní, milují improvisaci a překvapení a snadno se přizpůsobí.“²⁹¹ Autorka tímto popisem vyzdvihuje radost z cestování, která vyplývá ze společného zážitku. Cestování je zde představeno jako prostor pro sdílení, spontánnosti a učení, nikoli jako záležitost jedince, ale kolektivní zkušenost, která má osvobozovat.

V textu *Z druhého světa* autorka popisuje cestu do Jugoslávie a líčí kulturní šok ze setkání s muslimskou Bosnou, kde potkala zahalené ženy, uzavřený domácí prostor a patriarchální zvyklosti: „A pak jsem slyšela smutné i veselé epizody o závislých starcích, nesmiřitelných fanaticích, pokorných ženách, hromadě dětí, bídných sociálních poměrech a úplné závislosti ženy na muži.“²⁹² Zároveň si udržuje humor, když popisuje, jak ji ženy ze sousedství podezíravě pozorují nebo jak dostává lekci o ženské věrnosti. „A ženina věrnost? (...) Lehké pokrčení ramen “No víte, ženy jsou všude stejné...!”²⁹³ Cestování zde opět slouží nejen jako nástroj poznání jiných kultur, ale také jako prostor pro srovnávání a zpochybňování vlastních představ o světě.

Zvláštní roli v časopise hraje exotika. Texty jako *List z Bagdadu*²⁹⁴ nebo *Zastavení na Rhodu*²⁹⁵ vytvářejí barevné obrazy vzdálených zemí, které kombinují romantický únik s reportážní realitou. Cestopis *List z Bagdadu* přináší romantizující, místy orientalistický obraz Blízkého východu. Text obsahuje dojmy z cesty po Sýrii, Palestině a Iráku, kde vykresluje orient jako krajinu barev, chaosu a kouře, ale i drsné reality: „Nebylo to jen tajemné místo harémů, ba ani pohádek tisíce a jedné noci (...). Kvůli bezpečnosti bylo nutno jet s výpravou několika aut oklikou. (...) Přestřelky Druzů stále ohrožovaly pokojné cestující.“²⁹⁶ Cestování zde překračuje rámeček poznávání a stává se nebezpečnou zkušeností, ve které se žena potýká s kulturními odlišnostmi, ale také s vlastními hranicemi.

Zároveň ale časopis neopomíjí ani krásy domova. Text *Eva na Šumavě* popisuje zimní krajinu s poetickým přístupem, který má hluboký vztah k české přírodě. „Zapadané chaloupky, z nichž i děti sjíždějí do školy na lyžích. Svaté ticho všude.“²⁹⁷ Tento typ textu

²⁹¹ ŠMRHOVÁ, M: *Cestujeme se studenty*. Eva VI, 1934, č. 16, s. 4.

²⁹² PILAŘOVÁ KISIČOVÁ, Eva: *Z druhého světa*. Eva II, 1930, č. 9, s. 21.

²⁹³ PILAŘOVÁ KISIČOVÁ, Eva: *Z druhého světa*. Eva II, 1930, č. 9, s. 21.

²⁹⁴ NOSKOVÁ, Věra: *List z Bagdadu*. Eva II, 1930, č. 11, s. 11.

²⁹⁵ VÁLEK, Vojta: *Zastavení na Rhodu*. Eva VIII, 1936, č. 7, s. 8.

²⁹⁶ NOSKOVÁ, Věra: *List z Bagdadu*. Eva II, 1930, č. 11, s. 11.

²⁹⁷ ŠTĚPÁNKOVÁ, Hana: *Eva na Šumavě*. Eva III, 1931, č. 5, s. 23.

napomáhal vytvářet národní identitu postavenou na spojení s krajinou, ale i na aktivním, rekreačním pobytu, stále více vnímaném jako důležitá součást ženského života.

V druhé polovině 30. let se v cestopisných textech objevuje i politický kontext. Článek *Národové v cestovní kanceláři* výmluvně zobrazuje roli cestovního ruchu ve formování obrazu jiného. Autorka ironicky popisuje přepychové prospekty, které vytvářejí iluzi dobrodružství a svobody, přičemž konstatuje: „*Byl to ode mne pošetilý nápad, přiblížit se k cestovní kanceláři jen, tak, z prosté zvědavosti.*“²⁹⁸ Cestování se zde stává součástí kulturní politiky a vytváření symbolického řádu, včetně kolonialismu a stereotypizace cizinců.

Politický rámec lze vyčíst i z článku *Zastavení na Rhodu*, kde se za poetickým popisem orientálního přístavu skrývá ostrá reflexe fašistické moci. Rhodos byl v této době pod italskou správou, což se projevuje i ve všudypřítomné propagandě: „*...na všech čtyřech stěnách jsou velké nápisy vápnem: W Duce! W Italia fascista! W fascismo! Ostatně tyto nápisy naleznete na každém druhém domě, na každé prázdné zdi, na každé ohradě v celém Rhodu a v celé Itálii...*“²⁹⁹ Z textu je vidět, že cestování nemusí být jen odpočinkem nebo poznáváním cizích krajů, ale může také člověka upozornit, co se v dané zemi opravdu děje. Autorka si všímá fašistické propagandy a ukazuje, že i běžná cesta může vést k uvědomění si politických a společenských problémů. Cestování tak není odděleno od reality, ale naopak je s ní spojené. (obraz. příloha H)

Rubrika cestování v časopise tak odráží celospolečenský vývoj první republiky, modernizaci, proměnu genderových rolí, rozšiřování životních možností i střet s novými kulturami. Cestování zde není pouze fyzickým přesunem, ale i metaforou ženské emancipace, imaginace a kulturního zkoumání světa. V textech se objevují sny o dálkách, radosti z rekreačních pobytů, střetávání se s jinakostí i reflexe světa, který se mění, zrychluje a láká k útěku. Tato symbolika se však na podzim 1938 dramaticky proměňuje. Cestování přestává být spojeno s dobrodružství a volbou, ale stává se nutností, evakuací, ztrátou domova. V textu *Soukromý dopis o věcech nás všech* autorka bezprostředně po zářijových událostech píše: „*Viděly jsme přicházet lidi, kteří ztratili domovy, utíkali v hrůze, vedouce za sebou malé děti – a nevěděly jsme, zdali nás tento osud v blízkých týdnech nečeká také.*“³⁰⁰ Cesta zde přestává být prostorem svobody a proměňuje se v pocit bezmoci, ohrožení a nejistoty. Autorka obrací pozornost od vzdálených krajin k vlastní zemi a klade důraz na zodpovědnost, kterou v tomto

²⁹⁸ ZAŠLOVÁ, Eva: *Národové v cestovní kanceláři*. Eva VIII, 1936, č. 12, s. 4.

²⁹⁹ VÁLEK, Vojta: *Zastavení na Rhodu*. Eva VIII, 1936, č. 7, s. 8.

³⁰⁰ JESENSKÁ, Milena: *Soukromý dopis o věcech nás všech*. Eva X, 1938, č. 21, s. 4.

čase mají ženy: „*Kdo jiný než ženy měly by chránit rozvahu a spravedlivý názor na svět v našich domovech.*“³⁰¹ Reflexe ztráty pohraničí, domova a jistot vrhá na cestování nové světlo, místo dobrodružství a volby se do něj promítá i zkušenost nuceného odchodu, nejistoty a pocit vytržení z vlastního prostoru.

Při čtení cestopisných a cestovatelských článků v časopise *Eva* si lze všimnout rozdílného přístupu mezi tím, jak o cestování píšou ženy a jak muži, ať už jde o témata, styl nebo celkové pojetí. Ženy se na cestování dívají spíše jako na osobní zážitek. V textech se soustředí na dojmy, pocity, atmosféru místa nebo drobné detaily každodenního života. Cestování vnímají jako způsob, jak poznat jiné kultury, ale i sebe sama. Často propojují vnější zážitky s vnitřním prožíváním, popisují krajinu, město nebo lidi tak, aby je čtenář osobně vnímal. Jejich psaní bývá citlivější, plné emocí a důrazu na krásu, nálady a vztahy. Muži naproti tomu popisují cestování spíše jako poznávání a objevování. Věnují se historii míst, architektuře, politice nebo geografii. Jejich styl bývá věcnější, někdy i poučný a méně se zaměřují na osobní rovinu nebo emoce. Zároveň je vidět, že muži často berou cestu jako úkol, který je třeba zvládnout nebo splnit, zatímco ženy jí vnímají jako dobrodružství, které může člověka obohatit.

5.6. Péče o tělo a vzhled v každodenním životě ženy

Téma zdraví v časopise *Eva* úzce navazovalo na předchozí kapitolu o sportu a tělesné kultuře. Fyzická aktivita byla chápána nejen jako nedílná součást širší péče o zdraví, tělo i duši. Zdraví moderní ženy bylo vnímáno jako propojení tělesné i duševní pohody, nešlo pouze o prevenci nemocí, ale také o každodenní návyky, vyvážený životní styl a schopnost udržet si energii a rovnováhu v každodenním životě.

S narůstajícím důrazem na prevenci a celkovou tělesnou i duševní pohodu se zdraví stalo jedním z klíčových témat meziválečné doby. Časopis *Eva* tento trend zaznamenával a přinášel čtenářkám praktické rady, jak o své zdraví pečovat, nejen při onemocnění, ale i v běžném životě. Zdraví nebylo prezentováno jako něco, o co je třeba starat pouze v případě nemoci, ale jako každodenní součást životního stylu. Péče o tělo byla chápána jako běžný

³⁰¹ JESENSKÁ, Milena: *Soukromý dopis o věcech nás všech*. *Eva* X, 1938, č. 21, s. 4.

zvyk, podobně jako vaření nebo úklid, zkrátka něco, co patří k ženské roli stejně přirozeně jako například starost o děti nebo domácnost.

Mezi nejčastější doporučení patřil pravidelný pohyb, ať už formou sportu nebo procházek na čerstvém vzduchu. Ty byly chápány jako jednoduchý, přístupný a účinný způsob, jak přecházet nemocem a zároveň si udržet fyzickou i psychickou pohodu. Stejně důležitý byl také odpočinek a dostatek spánku, který byl vnímán jako nezbytný pro regeneraci organismu, dobrý vzhled a náladu. Velký důraz byl kladen také zdravou a vyváženou stravou, zejména na konzumaci čerstvého ovoce, zeleniny a kvalitních potravin. Správná výživa byla popisována jako nutnost pro správné fungování těla. Zdraví a krása se v periodiku často prolínají, péče o pleť, vlasy nebo postavu byla chápána nejen jako otázka vzhledu, ale jako součást tělesného i duševního zdraví.

Časopis se rovněž věnoval osvětě v oblasti zdravotnictví a přinášel informace o nejnovějších lékařských poznatcích. Zdraví bylo v periodiku jedním z klíčových témat a pravidelně se vracelo v různých podobách, od článků o fyzické kondici přes výživu až po duševní pohodu ženy. Prevence běžných nemocí, jako byla chřipka nebo nachlazení, patřila k opakujícím se motivům.

Již ve 30. letech se ve společnosti čím dál víc prosazovala představa, že tělesná výchova není jen záležitostí výkonu, ale důležitým nástrojem prevence a posílení celkového zdraví. Tento přístup se odráží i v časopise *Eva*, kde se tělesná aktivita, zejména v podobě rekreačního sportu, pojí s radostí a vitalitou. Příkladem může být článek *Play! Ready!*, který oslavuje počátek tenisové sezóny a popisuje nejen techniku hry, ale především pocit svěžesti, volnosti a lehkosti, který s pohybem přichází. „*Kdo by nemiloval takový první tenisový den na jaře, kdy jsme vlastně po prvé po dlouhé zimě bezprostředně na zdravém vzduchu...*“³⁰² v tomto duchu přestává být sport chápán jako výkon, a místo toho se stává prostředkem psychické i fyzické regenerace.

Kontrastem k této oslavě vitality je ironický článek *Pathetická studie o chřipce*, který se s nadsázkou věnuje běžné, ale všudypřítomné nemoci, narušující každodenní rytmus života. Autor barvitě popisuje přeplněné čekárny, vyčerpané lékaře i tělesné vjemy nemocných. „*V krku ji škrábe a dráždí ke kašli. (...) V uších šumí krev a divoce pulsuje. V krajině žaludeční podivná slabost.*“³⁰³ I když text působí odlehčeně, zároveň upozorňuje na

³⁰² STRASSOVÁ, Milča: *Play! Ready!* *Eva* III, 1931, č. 12, s. 5.

³⁰³ MUDr. E. N: *Pathetická studie o chřipce*. *Eva* VII, 1935, č. 9, s. 9.

to, jak křehké je zdraví a jak úzce souvisí s každodenním fungováním společnosti. Nemoc zde není jen otázkou diagnózy, ale i společenské reality, která považuje prevenci a tělesnou péči za nezbytnost.

Tuto rovinu dále rozvíjí článek *Ze zápisníku lékařky*, který zachycuje každodenní zkušenost ženské lékařské praxe v období hospodářské krize. Vedle medicínských poznatků autorka zmiňuje také únavu, vyčerpání a sociální problémy svým pacientů, u kterých se často objevuje podvýživa, únava, přetížení: „*Znám tajemství jejich smutných očí: Kdyby bylo více peněz, byli bychom všichni zdraví a šťastní. Pak by ovoce nebylo pamlskem a chléb s máslem by nebyl přepychem.*“³⁰⁴ Tento popis staví do popředí spojení zdravého těla a sociálního prostředí. Zdravotní problémy nejsou prezentovány pouze jako důsledek nemoci, ale jako přímý důsledek chudoby, nedostatku, stresu a vyčerpání. Ukazuje se, že péče o tělo a zdraví nebylo pouze otázkou vůle, ale především možností. Celkově lze říci, že časopis *Eva* přistupoval ke zdraví ženy obsáhle, nejen jako k otázce tělesné kondice, ale jako k celkovému harmonickému bytí, ve kterém je rovnováha mezi tělem a myslí nezbytnou podmínkou kvality života.

Například článek *Cvičení pro starší ženu*, představuje tělesnou výchovu jako přirozenou součást péče o zdraví ve středním a vyšším věku. Autorka upozorňuje, že s přibývajícimi roky klesá pružnost, výkonnost a rovnováha, ale pravidelným cvičením lze těmto změnám čelit: „*Zároveň dáváme pozor, abychom při výdechu vtahovaly hrudník, který se má zúžit a zploštět.*“³⁰⁵ Autorka využívá nejen popisy konkrétních cviků, ale především vzdělávací jazyk, který spojuje tělesné cvičení se zdravím, duševní hygienou a životním stylem. Text je přehledně strukturován podle problémových partií (např. břicho, záda, brada) a poukazuje na výhodu tělesné aktivity v pozdějším věku. V podobném duchu se nese i článek *Bud'te pružné*, který spojuje tělesnou aktivitu s vitalitou a krásou, obzvlášť v období jara, který bývá symbolicky spojován s obnovou sil. Autorka používá styl, který kombinuje zábavný tón, ilustrace od V. Michala a srozumitelné návody k pohybu. Zdůrazňuje pravidelnost, lehkost a efektivitu jednotlivých cvičení: „*Cvičte poctivě každý den aspoň čtvrt hodiny! Neslevte ani jednou a výsledek se brzy ukáže.*“³⁰⁶ Přes odlehčený styl je přítomna i silná výzva k sebekontrolě, disciplíně a harmonii mezi tělem a vzhledem.

³⁰⁴ MUDr. A. S: *Ze zápisníku lékařky*. *Eva* VIII, 1936, č. 5, s. 27.

³⁰⁵ HONCOVÁ, Niké: *Cvičení pro starší dámu*.

³⁰⁶ MAŘÍKOVÁ, Eva: *Bud'te pružné*. *Eva* XIV, 1942, č. 8, s. 11.

5.6.1. Zdravá výživa jako součást péče o zdraví

Na tuto rovinu navazuje i důraz na výživu a zdravý životní styl, který byl v *Evě* soustavně zdůrazňován jako součást širší péče o tělo i duši. Výživa zde nepředstavuje pouze biologická nutnost, ale stává se prostředkem formování ženské identity. Jídlo není jen otázkou kalorií, ale také tělesné kázně, estetiky a společenského postavení. Typickým příkladem tohoto přístupu je i článek Marji Boučkové *Štíhlé menu*, kde autorka píše, že: „*Všechna proroctví, že štíhlost ustoupí oblejší, tak zvané molet linii se nevyplnila, štíhlá linie trvá dále a tyranisuje mnoho žen, které by si toužebně přály, aby se na nich ono biblické tékel – zvážen býti a shledán lehkým – doslova splnilo.*“³⁰⁷ Tento výrok vystihuje společenský tlak na ženské tělo a zároveň naznačuje rozpor mezi módním ideálem a realitou ženského života. Autorka nabízí čtenářkám dvě cesty, buď sport nebo dietu a následně rozepisuje konkrétní jídelníček i s přesnými kalorickými tabulkami. I zde se ukazuje, že štíhlé tělo se stává nejen cílem, ale i důkazem správného životního stylu.

Podobný přístup najdeme i v textu *Dietní strava*³⁰⁸, který rozlišuje různé typy diet podle konkrétních zdravotních potřeb (např. dieta pro jaterní choroby, dieta pro obezitu). Text vychází z lékařského pohledu, ale zároveň odráží i dobové představy o správném a střídavém životním stylu. Místo cukru, tuku nebo alkoholu se doporučují zeleninové polévky, ovocné kompoty nebo rozumná porce chleba. Výživa se tu tak stává nejen zdravotní záležitostí, ale i výrazem disciplíny a životního postoje. Estetická stránka výživy se dostává do popředí především v textech o dietách a hubnutí. Například článek *Závisí krása na váze?*³⁰⁹ od Michela Arbanda³¹⁰ reflektuje francouzský přístup ke štíhlosti a upozorňuje na rizika „slepého hubnutí“, které může vést k vyčerpání a oslabení organismu. Přesto i zde přetrvává spojení mezi krásou a tělesnou štíhlostí jako dominantní estetickou normou.

Zdraví a výživa jsou v periodiku *Eva* často spojovány s ženskou rolí. Žena tu není zodpovědná pouze za své tělo, ale i za zdraví celé rodiny. Tento pohled se objevuje v článku *Zdravověda a životospráva ženy*, kde se píše že: „*...péče o zdraví dítěte počíná již správnou výchovou jeho matky. Dospívající děvče má být tedy vychováno a vzděláno především pro mateřství.*“³¹¹ Tento citát ukazuje, že zdraví nebylo vnímáno pouze jako osobní záležitost, ale i jako součást přípravy na roli matky a manželky. Očekávalo se, že ženy budou mít základní

³⁰⁷ BOUČKOVÁ, Marja: *Štíhlé menu*. *Eva* IV, 1932, č. 7, s. 15.

³⁰⁸ VACHET, Pierre: *Dietní strava*. *Eva* IV, 1932, č. 6, s. 16.

³⁰⁹ ARBAND, Michel: *Závisí krása na váze?* *Eva* VII, 1935, č. 14, s. 26.

³¹⁰ Michel Arband, pařížský lékař a kosmetik. Dostupné z: *Eva* VII, 1935, č. 14, s. 26.

³¹¹ BLÁHA, V: *Zdravověda a životospráva ženy*. *Eva* XII, 1940, č. 19, s. 21.

zdravotní přehled, aby mohly správně pečovat o sebe i o děti. Článek zároveň reflektuje soudobé pojetí ženského těla jako biologického objektu řízeného hormonálními, sexuálními a reprodukčními cykly, včetně podrobných pasáží o „fyziologické sterilitě“ nebo významu pohlavních orgánů.

Skrze články o výživě se v časopise silně odráží dobový ideál moderní, disciplinované ženy, která má být nejen zdravá, ale především zodpovědná za své tělo. Výživa zde není chápána jen jako otázka zdraví, ale i jako projev sebekontroly, vkusu a celkového společenského postoje. V textech se střídá jazyk lékařů a lékařek s populárně naučným stylem autorek jako Marja Boučková, což ukazuje snahu propojit zdravotní osvětu s běžným životem čtenářek a udělat z péče o tělo přirozenou součást ženy.

Na ideál zdravého těla, kultivovaného pohybem a správnou výživou, přirozeně navazuje i důraz na každodenní osobní hygienu. V časopise *Eva* byla hygiena, a to nejen tělesná, ale i duševní. V meziválečné době byla chápána jako nedílná součást zdravého a vyrovnaného života moderní ženy, která dbá na své zdraví, vnější vzhled i vnitřní rovnováhu. Péče o čistotu těla, prostředí a mysli byla prezentována jako každodenní návyk podporující prevenci nemocí a celkovou duševní pohodu. Hygiena tak získala i širší význam, byla vnímána jako projev vkusu, kulturní úrovně a ženské odpovědnosti nejen vůči sobě, ale i vůči rodině a domácnosti.

5.6.2. Hygienické návyky moderní ženy

Zvláštní důraz byl kladen na tělesnou čistotu jako prostředek prevence infekcí a způsob, jak chránit zdraví nejen jednotlivce, ale celé společnosti. Hygiena zde nebyla chápána pouze jako soubor lékařských doporučení, ale byla úzce propojena s ideály ženské péče, pořádku a čistoty. Jak ukazuje článek *Čistota půl zdraví*, ženy jsou zobrazovány jako „strážkyně čistoty“ nejen v rámci rodiny, ale i jako symbol společenských hodnot a pořádku: „*Cesta k tomu vede jen přes zlepšení povahy většiny lidí. (...) Čistota je snad ještě více než půl zdraví.*“³¹² Žena nebyla vnímána pouze jako pečovatelka o vlastní tělo, ale jako ta, která svým přístupem ovlivňuje i širší prostředí.

Zároveň se také na konci 30. let s rostoucí dostupností moderní kosmetiky a chemických přípravků začala více tematizovat opatrnost v jejich používání. V článku *Šetříme mýdlem při mytí* se objevuje důraz na střídmost: „*Dobrá mýdla kůži změkčují, ale přílišné*

³¹² ŠULC, M: *Čistota půl zdraví*. Eva V, 1933, č. 11, s. 9.

*používání ji vysušuje.*³¹³ Hygienická praxe se tak posouvá od jednoduchého ideálu čistoty směrem k vědomé péči založené na zdravotních doporučeních, hospodárnosti a ohleduplnosti k tělu. Meziváleční hygiena tedy představuje komplexní fenomén, který spojoval zdravotní prevenci, estetické normy a genderové role. Časopis *Eva* hrál v tomto směru výraznou popularizační roli, formoval představy o moderní ženě jako té, která je nejen upravená, ale i odpovědná za zdravé a harmonické prostředí.

Hygiena byla vnímána jako běžná a samozřejmá součást každodenního života. Nešlo jen o to být zdravá, ale také upravená a čistá. Ženy se o své tělo měly pravidelně starat, do pravidelné péče patřila například úprava o pleti, vlasů nebo zubů. Tyto úkony byly považovány za součást každodenní rutiny. Péče o zevnějšek se tak přirozeně spojovala se zdravotní prevencí. Výsledkem byl obraz ženy, která má být zdravá, krásná a reprezentativní.

Péče o vlasy byla často chápána jako odraz ženské spořádanosti a čistoty. V článku *Kosmetika vlasů* se například varuje před módními zásahy, jako je trvalá, která vlasy přepaluje, vysušuje a oslabuje jejich strukturu. „...*tvrdím, že jednoduchý volný účes je nejkrásnější a nejpraktičtější a jako takový odpovídá kosmetice a hygieně zajisté nejvíce.*“³¹⁴ Komentář podporuje myšlenku, že jednoduchost a přirozenost jsou hodnotami, které se pojí nejen s krásou, ale i se zdravím.

Ženám se ale zároveň doporučovalo, aby se o vlasy pečlivě staraly, a to pravidelným mytím, česáním, správnou volbou přípravků na jejich úpravu i vhodným účesem. Text *Ošetřování vlasů*³¹⁵ kritizuje časté barvení a celkovou zanedbanou úpravu vlasů. Zajímavé je, že autorka nevnímá tento problém jen jako zdravotní, ale také kulturní, podle ní vlasy vypovídají o vkusu ženy. Přílišná úprava i úplná zanedbanost tak byly vnímány jako nevhodné, vyžadována byla přirozenost a rozumná míra.

Podobné přístupy nalezneme i v článcích, které se věnují péči o pleť. V textu *Jarní péče o pleť* se doporučuje pravidelná očista pleti i domácí masáže, opět v návaznosti na zdraví a celkový vzhled: „...*pleť ženy je vizitkou její kultury i pečlivosti.*“³¹⁶, zaznívá v textu, který zároveň upozorňuje, že i jednoduchá péče prováděná doma může: „...*působit blahodárně na krevní oběh, tonus pokožky i celkovou svěžest.*“³¹⁷ Pravidelná péče o pleť byla vnímána jako

³¹³ KUBERTOVÁ ŠPIČKOVÁ, M: *Šetříme mýdlem při mytí.* Eva XI, 1939, č. 20, s. 20.

³¹⁴ KESSLER, Jan: *Kosmetika vlasů.* Eva II, 1930, č. 23-24, s. 30.

³¹⁵ KUBERTOVÁ ŠPIČKOVÁ, M: *Ošetřování vlasů.* Eva XI, 1939, č. 18, s. 14.

³¹⁶ STEJSKALOVÁ PAVELKOVÁ, M: *Jarní péče o pleť.* Eva XIII, 1941, č. 5, s. 16.

³¹⁷ STEJSKALOVÁ PAVELKOVÁ, M: *Jarní péče o pleť.* Eva XIII, 1941, č. 5, s. 16.

způsob prevence, jak předcházet stárnutí, ztrátě vitality a podpořit přirozenou krásu. V textu *Péče o pleť v zimě* autorka upozorňuje na spojitost mezi správnou péčí a odolností vůči klimatickým vlivům: „...zdravá pleť vyžaduje určité péče a ohledů. Zacházejme s ní proto šetrně a dbejme o ni hlavně v zimě...“³¹⁸ Pokožka má být chráněna před větrem, chladem, ale také před přílišným teplem a nadměrným používáním mýdla. Tyto články svědčí o tom, jak důležitou součástí ženského života byla péče o pleť i vlasy. Nešlo přitom jenom o krásu samotnou, ale také o určitou disciplínu, zdraví a povědomí. Krása byla vnímána jako projev vnitřního pořádku a osobní zodpovědnosti. Ideálem se stala žena, která je upravená, ale zároveň přirozená.

Významným tématem byla také péče o chrup. Starost o zdravé zuby zde přesahovala běžnou zdravotní prevenci, byla zároveň otázkou celkové upravenosti a společenského dojmu. Krásný a zdravý úsměv neznamenal pouze známku dobrého zdravotního stavu, ale byl vnímán i jako projev ženské přitažlivosti. Výchova k dentální hygieně tak oslovovala ženy všech věkových skupin a byla prezentována jako samozřejmá součást každodenní péče o tělo. Časopise *Eva* věnoval této oblasti poměrně velký prostor. V článku *Potřebujete spravit chrup?*³¹⁹ je čtenářkám představena řada moderních zubních zákroků a možností pro estetickou úpravu zubů. Autorka také upozorňuje na důsledky zanedbané péče, která může vést ke kazům, deformacím chrupu a z nich pramenícího sociálního znevýhodnění.

Téma zubní hygieny se v časopise objevuje i ve spojení s dětmi. V textu *Rozhovor se zubním lékařem* se otevřeně popisují obavy malých pacientů i podceňování tohoto tématu ze strany rodičů. Zvláštní pozornost je věnována matkám, kterým je přisouzena odpovědnost za včasné ošetření i vytvoření pozitivního vztahu dítěte k zubní péči: „Připravte nám již doma děti, tak, aby šly do ordinace rády a beze strachu a uvidíte, jak to ve většině případů bude lehké.“³²⁰ Zubní hygiena tak není vnímána pouze jako otázka zdraví, ale také způsob, jak dítě naučit rutinně a správným každodenním návykům.

Ve čtyřicátých letech se v časopise začíná stále častěji objevovat téma duševního zdraví a psychické rovnováhy. Zdraví je zde chápáno v širokém smyslu slova, nejen jako nepřítomnost nemoci, ale také jako stav tělesné i duševní pohody. Péče o mysl, emoce a určitou vnitřní stabilitu se úzce pojí s každodenním životem ženy, jejím časovým rozvrhem, výživou i způsobem odpočinku. Zvláštní pozornost byla věnována matkám a dětem. V článku

³¹⁸ ČERNÁ, Marie: *Péče o pleť v zimě*. Eva I, 1929, č. 6, s. 18.

³¹⁹ WEBEROVÁ ČÁPOVÁ, Marita: *Potřebujete spravit svůj chrup?* Eva VI, 1934, č. 18, s. 16.

³²⁰ FOUSTKA, Jiří: *Rozhovor se zubním lékařem*. Eva IX, 1937, č. 12, s. 17.

Zachovejte si duševní i fyzické zdraví! autorka píše, že: „*Maminkám, přirozeně, nejvíce leží na srdci starost o jejich zdraví a zejména tudíž pečují, aby se jim dostalo správné výživy.*“³²¹

Duševní zdraví je propojeno s fyzickým a je zde prezentováno v souvislosti s rolí ženy pečující o zdraví své rodiny, zejména dětí, a zdůrazňuje se vyváženost, klid a rozvaha jako preventivní nástroje proti únavě.

Duševní rovnováhu měly ženy posilovat také vhodně zvolenými formami odpočinku. Ve volném čase se doporučovaly činnosti, které přinášejí vnitřní klid a soustředění. Například pletení, které bylo popisováno v článku *Starosti i radosti s pletením*³²² jako relaxační i tvůrčí činnost. Podobně i četba měla v ženském světě výsadní postavení, což můžeme vidět v textu *Žena píšící a žena čtoucí*³²³, byla vnímána jako způsob sebevzdělávání, ale zároveň také prostředek, jak uniknout každodennímu shonu a přemýšlet o vlastním životě. Volný čas tak nebyl chápán jako luxus, ale jako podmínka duševního zdraví. Celkově se ukazuje, že meziválečné období postupně posilovalo komplexní chápání zdraví. Kromě těla začala být pozornost věnována také duši, emocím, psychickému napětí a potřebě vnitřního klidu.

5.6.3 Kosmetika a péče o vzhled

Kosmetika tvořila v časopise *Eva* neodmyslitelnou součást obsahu. Úzce souvisela s tehdejší představou moderní ženy, která měla být nejen vzdělaná a kulturně vyspělá, ale zároveň také upravená a dbající o svůj vzhled. Péče o svůj zevnějšek byla vnímána nejen jako otázka estetiky, ale také jako součást celkové životní rovnováhy a zdravého životního stylu. V textech se proto často zdůrazňovalo propojení fyzické krásy s duševní pohodou.

Žena se podle dobového ideálu měla o svůj vzhled starat nejen proto, aby působila na své okolí, ale především kvůli vlastní pohodě, sebevědomí a společenskému uplatnění. Krása měla vyzařovat jemnost, přirozenost a upravenost, ale ne přehnanou okázalost. V tomto duchu se nesly i konkrétní rady týkající se líčení. Doporučovalo se například používat pudr a tvářenku v jemných přirozených odstínech, líčit oči řasenkou a nenápadnou linkou, případně zvolit červenou rtěnku, ale vždy tak, aby výsledek byl decentní a elegantní.

Kosmetické články však nekladly důraz pouze na dekorativní líčení. Velkou pozornost věnovaly také péči o pleť a hygienickým návykům, které byly vnímány jako základ krásy. Krásná pleť nebyla, jak už bylo zmíněno, pouze výsledkem správného nalíčení, ale především

³²¹ Sch,F: *Zachovejme si duševní i fyzické zdraví!* *Eva* XII, 1940, č. 8, s. 19-20.

³²² NEZVALOVÁ, Marie: *Starosti i radosti s pletením.* *Eva* XIV, 1942, č. 21, s.12.

³²³ VAŠOVÁ, Věra, *Žena píšící a žena čtoucí.* *Eva* XIV, 1942, č. 16, s. 7.

pravidelné péče, vyvážené stravy, dostatku spánku a ochrany pleti před vnějšími vlivy. Kosmetika tak byla vnímána jako součást každodenní rutiny a životního stylu, a ne pouze jako prostředek k vylepšení vzhledu. V textech zaměřených na kosmetiku se pravidelně objevovaly konkrétní tipy, jak o sebe pečovat v souladu s aktuálními poznatky i estetickými nároky doby. Ženám bylo doporučováno, aby si vytvořily vlastní denní rituály krásy a věnovaly jim pravidelnou pozornost. Péče o pleť byla chápána jako přirozená součást ženské identity a také známka vkusu a kultivovanosti. Texty byly psány velmi laskavým a motivujícím tónem. Na rozdíl od některých rubrik, které měly spíše informativní nebo vzdělávací charakter, byly kosmetické články psány tak, aby čtenářky povzbudily a dodaly jim pocit radosti z péče o sebe.

Častým tématem v oblasti péče o vzhled bylo opalování, které se v 30. a 40. letech stalo módním a zároveň zdravotně diskutovaným. Letní slunce bylo spojováno s potřebou zvýšené péče o pokožku, a to kvůli ochraně před škodlivými vlivy. Zatímco se opálená pokožka stala symbolem zdraví a aktivního životního stylu, objevovaly se i obavy z přehánění. Články jako *Jak se máme opalovati?*³²⁴ upozorňovaly čtenářky na důsledky silného slunečního záření, zejména u citlivější pleti. Varovalo se před pigmentovými skvrnami a alergiemi. Také se doporučovala speciální péče, například používání ochranných krémů a zásadní byla hydratace pokožky. Další článek *Pamatujte, než se půjdete slunit*³²⁵ zdůrazňuje zdravotní doporučení, například vyhýbat se slunění mezi 11. a 15. hodinou nebo potřebu chránit si hlavu. Autoři upozorňují rodiče, aby dávali pozor při opalování jejich dětí.

Dalším zajímavým prvkem kosmetické rubriky bylo téma parfémů. Parfém nebyl vnímán pouze jako prostředek ke zkrášlení, ale jako projev osobnosti ženy. Každá žena si měla vybírat vůni, která odpovídala jejímu stylu a temperamentu. Parfémy byly prezentovány jako součást ženského šarmu a smyslnosti, správná vůně měla podtrhnout ženskost a zanechat dojem

I když mohla kosmetická rubrika na první pohled působit jako ryze ženské téma bez hlubšího společenského přesahu, její obsah do určité míry reflektoval i otázky ženské emancipace. V dobových textech se totiž často objevovalo propojení mezi péčí o vzhled a seberealizací ženy. Na jedné straně se stále udržovala myšlenka, že žena má být krásná pro svého muže a pro společnost, ale zároveň se začínalo prosazovat i to, že žena pečuje o svůj

³²⁴ TYBUREC: *Jak se máme opalovati?* Eva VI, 1934, č. 17, s. 24.

³²⁵ M, St: *Pamatujte, než se půjdete slunit.* Eva IV, 1932, č. 17, s. 9.

vzhled především pro sebe, aby se cítila dobře a sebevědomě. Tento posun ukazuje, že i když byla kosmetika spojována s tradiční představou o ženské roli, zároveň umožňovala ženám větší kontrolu nad vlastním tělem a vzhledem, což bylo jedním z aspektů jejich emancipace.

Od poloviny 30. let se v časopise začíná objevovat nový tematický okruh, který odráží proměnu dobového pojetí zdraví, krásy a společenského postavení, a tím byla estetická chirurgie. Z původně ryze lékařského oboru se postupně stává prostředek seberealizace, tělesné sebekontroly i nástroj společenského přijetí, zejména pak hlavně pro ženy, jejichž tělesný vzhled byl vnímán jako klíčový pro jejich profesní i osobní život. Estetická chirurgie se tehdy zrodila jako samostatná oblast. Jak se píše v článku *Chirurgie estetická „Estetická neboli kosmetická chirurgie je nejmladší dcerou chirurgie. Vyrostla v poslední době jako živelný požadavek nejen luxusu a ješitnosti, nýbrž potřeby hlubší, téměř sociální.“*³²⁶ Tato formulace ukazuje, že společenský tlak na dokonalý vzhled nebyl chápán pouze jako rozmar, ale jako existenční nutnost, zejména pro ženy žijící v prostředí městské střední vrstvy.

Časopis postupně přinášel popularizační články o konkrétních zákrocích, například o úpravách nosu. V článku *Kosmetické operace nosní* se píše: „*Estetické vady formy nosu patří k nejčastějším, a následkem dominujícího postavení nosu v obličejí, také k nejnápadnějším kosmetickým vadám obličejovým.*“³²⁷ Upozorňuje, že nosní deformity často ovlivňují psychiku jednotlivce: „*Groteskní nebo odpuzující tvar nosu bývá stálým zdrojem útrap pro postiženého, který se stává pro své okolí terčem posměšků a zlomyslných poznámek.*“³²⁸ Zde můžeme vidět, že moderní chápání krásy jako součásti tělesné identity není pouze estetický problém, ale nese sebou i psychologické a sociální důsledky. K tomuto tématu se autorka vrací i v dalším článku *Kosmetická chirurgie a její význam*, kde se estetická operace stává nástrojem pro odstranění duševní deprese. Zaznívá zde, že: „*Kosmetická chirurgie, ačkoliv se provádí poměrně krátkou dobu, dociluje opravdu velmi krásných výsledků a mnoha lidem vrátila chuť k životu a práci.*“³²⁹ Tím se estetická chirurgie dostává do oblasti psychologie a terapie, a proměňuje se tím její společenské vnímání. Zákrok už není jen otázkou povrchní krásy, ale má i léčebnou funkci, jak psychickou, tak sociální.

Zároveň je třeba vnímat i genderový rozměr, veškeré texty předpokládají, že hlavním pacientem je žena. V textu je mimo jiné také zmíněno, že: „*V mnoha oborech, v kadeřnických*

³²⁶ PETRÁK, F: *Chirurgie estetická*. Eva VI, 1934, č. 11, s. 16.

³²⁷ KUBERTOVÁ ŠPIČKOVÁ, Eva: *Kosmetické operace nosní*. Eva IX, 1937, č. 17, s. 28.

³²⁸ KUBERTOVÁ ŠPIČKOVÁ, Eva: *Kosmetické operace nosní*. Eva IX, 1937, č. 17, s. 28.

³²⁹ KUBERTOVÁ ŠPIČKOVÁ, Eva: *Kosmetická chirurgie a její význam*. Eva IX, 1937, č. 7, s. 21.

*závodech, v krejčovských salonech nebo kloboučnictví, nalézá stárnoucí žena těžko práci.*³³⁰

Tento výrok odhaluje tlak na ženské tělo jako nástroj společenského přežití. Krása zde není volba, ale podmínka úspěchu, zejména v profesích, kde se vzhled stal součástí pracovních požadavků. Téma estetické chirurgie představuje v této souvislosti významný posun ve vnímání těla, zdraví a krásy. V časopise se objevují články od lékařů i lékařek, což tomuto tématu dodává odbornou legitimitu. Zároveň se tím ukazuje, že otázka fyzického vzhledu není jen oblastí módy nebo osobní péče, ale souvisí i s medicínou, psychologii a sociální realitou.

Při srovnání ženského a mužského přístupu je patrné, že zatímco ženské texty zobrazovaly především estetickou a pečující stránku, mužské příspěvky se častěji pohybovaly v odborném, lékařském nebo technickém stylu a byly zaměřené na funkčnost a prevenci. Ženy pojímaly hygienu jako každodenní součást ženské odpovědnosti za zdraví i vzhled. Texty psané ženami často využívají jemnější, empatický styl, zdůrazňují pravidelnost, šetrnost, plynulost péče a propojují ji s emocionálním a kulturním prostředím. Například péče o pleť není jen otázkou vzhledu, ale i výrazem ženské kultury. Zároveň je však na ženy kladena výrazná odpovědnost, musí být opatrné, rozumné a nesmějí péči zanedbat, jinak riskují nejen zdravotní komplikace, ale i ztrátu důstojnosti nebo společenského postavení a přijetí. Mužští autoři, často lékaři, přistupují k tématu více odborně, analyticky a autoritativně. Hygiena je spojována s morálními a kolektivními hodnotami, čistota je prostředek k míru, pořádku a zdraví celé společnosti. Článcům o zubních tématech se věnují především muži, lékaři a jejich texty jsou spojeny s pokrokem a technickým řešením. Zdůrazňují především důležitost včasné prevence. Texty jsou často adresovány rodičům, zejména matkám a mluví z pozice odborníka.

Zároveň však oba přístupy vytvářejí jeden společný model, tělo je projekt, který je třeba neustále sledovat, kontrolovat a zlepšovat. Hygiena není jen zdravotní návyk, ale i morální povinnost a výraz modernosti. Především ženy byly vnímány jako hlavní aktérky této péče, nejen pro sebe, ale i za své děti, domácnosti a rodiny. Toto srovnání zároveň odhaluje hlubší genderové souvislosti, ženy měly tělo zpřítomnit, skrze vzhled, čistotu, pružnost, vůni, lesk vlasů. Muži jej měli zhodnotit, posoudit a napravit pomocí techniky nebo vědy.

Mužští autoři se zaměřovali na historický a technický vývoj estetické chirurgie. Články se nesou v odborném duchu, odkazují na počátky oboru, první výkony a snaží se vysvětlit chápání estetické operace jako součásti důstojné součásti medicíny. Naopak ženské autorky volili osobnější styl a zaměřovaly se na psychologický a sociální rozměr tělesné

³³⁰ KUBERTOVÁ ŠPIČKOVÁ, Eva: *Kosmetické chirurgie a její význam*. Eva IX, 1937, č. 7, s. 21.

„nedokonalosti“. Jejich přístup byl více empatický, zaměřují se na vlivy estetických nedostatků na postavení žen na trhu práce, na její sebevědomí nebo duševní pohodu.

Na závěr můžeme říct, že v časopise *Eva* byla péče o zdraví a vzhled součástí běžného života každé ženy. Nešlo jen o to být zdravá, ale i o to, jak žena působí na své okolí, jestli je upravená, energická a celkově v dobré kondici. Rady a články měly vést ženy k tomu, aby se o sebe staraly pravidelně a bez přehánění. V textech se často objevuje důraz na přirozenost a také na to, že krása není pouze otázkou vzhledu, ale také zdraví. Žena má být nejen krásná, ale silná a zdravá, aby mohla zvládat každodenní povinnosti a pečovat o druhé. Celá kapitola tak ukazuje, že zdraví nebylo vnímáno izolovaně, ale jako součást kulturního stylu.

5.7. Rodinný život očima Evy

Témata spojená s rodinou, manželstvím, dítětem a výchovou patří v časopise *Eva* k základním pilířům, na kterých byla postavena představa ideální ženy v meziválečném období. Časopis nejen odrážel tehdejší společenské představy, ale aktivně se podílel na jejich upevnování a vytvářel obraz ženy jako pečující matky, obětavé manželky a správkyně domácího prostoru. Rodina byla prezentována jako základ společnosti, manželství jako její stabilní stavební kámen a mateřství jako naplnění ženského údělu.

5.7.1. Manželství jako součást ženské identity

Typický model manželství, jak jej *Eva* předkládala, byl založen na jasném rozdělení rolí. Žena měla být pilířem rodinného života, starat se o domácnost, vychovávat děti a vytvářet harmonické zázemí pro manžela. Muž byl naopak vnímán jako hlava rodiny a živitel, jehož úkolem bylo zajistit materiální zabezpečení rodiny. Články nabízely praktické rady pro každodenní partnerské soužití, řešení konfliktů i předcházení krizím. Zvláštní důraz byl kladen na ženskou trpělivost, klid, obětavost a schopnost přizpůsobit se potřebám muže. Manželství mělo být nejen romantickým vztahem, ale především institucí, která vyžaduje toleranci a přijetí společenských očekávání.

S vývojem první republiky se však postupně mění i styl některých článků. Zatímco ve 20. letech převládá důraz na idealizovaný model ženy jako manželky a matky, ve 30. letech se v textech začínají objevovat i náznaky proměn. Společenské změny, rostoucí vzdělanost, ekonomická krize i sílící emancipace se odrážejí v tom, že některé články začínají připouštět

možnost ženské volby, mluví o ženském právu na vzdělání nebo zpochybňují absolutní podřízenost muži. Přesto mateřství a péče o domácnost zůstává klíčovým úkolem ženy.

První polovina třicátých let přinesla celou řadu proměn, od doznívající hospodářské krize přes nárůst zaměstnanosti žen až po postupné proměny tradičních genderových rolí. V tematice manželství a rodiny se vedle ustáleného obrazu ženy jako obětavé manželky a pečující matky začaly objevovat i obrazy nejistoty, napětí a společenské proměny. Ačkoliv si časopis udržoval ideál rodiny jako základního pilíře společnosti, některé články zobrazovaly krizi manželského soužití, například texty jako *Krise rodinného života*³³¹ nebo *Rodinný život a krise*³³², které upozorňovaly na proměňující se společenské a hospodářské podmínky i na nové rozložení sil mezi mužem a ženou. Právě v tomto období se začíná více tematizovat i vnitřní život ženy, její potřeba bezpečí, porozumění a respektu v partnerském vztahu.

Vedle tématu krize však převažoval idealizovaný obraz manželství jako prostoru lásky, přátelství a důvěry. Texty jako *Přátelství v manželství* a *Co jsem získala manželstvím*³³³ popisovaly manželství jako hluboké osobní spojení, jehož nejcennější složkou je vzájemné přátelství a sdílení hodnot. „*Téměř všechna nejúspěšnější manželství byla založena na nesobeckosti a na ochotě obou manželů, svěřovati si všechno, čím se v myšlenkách zbývají.*“³³⁴ Manželství zde není pouze praktickou institucí, ale také citovým zázemím, které přináší ženě sebevědomí, oporu a možnost sebevyjádření v rámci tradiční role.

Zároveň se v *Evě* objevovala i odvážnější témata morálních otázek a sexuality. Článek *Manželství a mravnost* se věnoval překladové knize Bertranda Russella³³⁵ a nastolil diskusi o krizi konvenční morálky, dvojím metru pro muže a ženy a potřebě otevřenějšího přístupu k výchově i partnerskému soužití: „*Příčinu nešťastných manželství vidí ve velkém počtu nezadaných žen a konečně v tom, že by ženy i muži měli mnohem více vědět – hlavně ve věcech sexu, než ví*“³³⁶ Tento text byl výjimečným svou otevřeností a ukazuje, že *Eva* se nebála přinášet ani kritické a pokrokové pohledy, i když se většina článku držela tradičního pojetí.

³³¹ PUERTLOVÁ, Helena: *Krise rodinného života*. *Eva* V, 1932, č. 2, s. 26.

³³² NOSILOVÁ, Z: *Rodinný život a krise*. *Eva* VI, 1934, č. 11, s. 30.

³³³ ROBERTSON, Arnot: *Co jsem získala manželstvím*. *Eva* III, 1930, č. 3, s. 24.

³³⁴ BLOOMOVÁ, Ursula: *Přátelství v manželství*. *Eva* III, 1931, č. 12, s. 25.

³³⁵ Bertrand Russell (1872-1950), britský matematik, filosof, sociální kritik, spisovatel a nositel Nobelovy ceny za literaturu. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bertrand_Russell. [cit. 2025-06-09].

³³⁶ VOHRYZKOVÁ, A: *Manželství a mravnost*. *Eva* IV, 1932, č. 11, s. 25.

Z hlediska kulturního kontextu reaguje *Eva* i na vzrůstající zaměstnanost žen, zejména v městském prostředí, a s tím spojené napětí mezi tradiční domácí rolí a novými možnostmi. Texty jako *Rozvody, manželství a láska*³³⁷ nebo *Když se dva rozcházejí* ukazují, že i když byl rozvod považován za krajní řešení, časopis se zabýval právním postavením ženy, péčí o děti a otázkou případné ženské viny na rozpadu manželství. „*Výživné pro děti musí platit otec, pokud je nevychovává sám bez ohledu na otázku viny, takže alimenty pro děti dostane i žena, která rozvod zavinila.*“³³⁸ I když většina tehdejší společnosti nahlížela na rozvod jako na selhání a často z něj obviňovala ženy, zde se objevuje také důraz na práva dítěte bez ohledu na to, kdo nese odpovědnost za rozpad manželství.

Zároveň se ukazuje, že *Eva* ve 30. letech stále vnímala manželství jako hlavní poslání ženy. Texty často upozorňovaly, že plnohodnotný život ženy začíná až s manželstvím, které ji má přinést společenské uznání, štěstí a naplnění. Tento ideál byl postupně zpochybňován pomocí příspěvků, které požadovaly více respektu, partnerství a rovnocenné postavení obou partnerů v manželství. Zatímco tradiční model obětavé manželky zůstal hlavní, začínají se objevovat i témata rovnosti, krize manželství a potřeby partnerského dialogu.

Ve druhé polovině třicátých let se v časopise *Eva* stále častěji objevuje zamyšlení nad významem manželství a jeho proměnami. V letech 1935-1936 byla pravidelně zařazována tematická rubrika *Proč krize manželství?*, do které svými texty přispívala americká autorka Mary Bordenová³³⁹. Její texty přeložené Annou Petřou, se vyznačují osobním, literárně stylizovaným, i když zároveň kritickým pohledem na ženskou roli v manželském svazku, proměnu vztahu mezi ženou a mužem a napětí mezi ideálem a realitou.

V článcích jako *Společenský život dvou lidí*³⁴⁰, *Její svatební den*³⁴¹ nebo *Muž v domě* se objevují motivy odcizení, ženské nejistoty a rozčarování nad tradičním obrazem manželství. Kritizuje představu o ženě jako samozřejmé opatrovatelce domácnosti, zatímco muž přináší nejen prostředky, ale i obtížný „balík“ vlastností, které žena musí akceptovat: „*Když se žena vdá, připoutává k sobě něco mnohem většího, neohrabanějšího a zvláštějšího, než je hmota a váha mužova masa, krve a kostí.*“³⁴² Tak zněla ironizující charakteristika jednoho z důsledků

³³⁷ H. VIEDNEROVÁ, Věra: *Rozvody, manželství a láska*. *Eva* IV, 1932, č. 18, s. 30.

³³⁸ STADLEROVÁ, Ema: *Když se dva rozcházejí*. *Eva* VI, 1934, č. 9, s. 28.

³³⁹ Mary Bordenová, Americká spisovatelka. Dostupné z: BORDENOVÁ, Mary: *Proč krize manželství? – Společný život dvou lidí*. *Eva* VII, 1935, č. 8, s. 10.

³⁴⁰ BORDENOVÁ, Mary: *Proč krize manželství? – Společný život dvou lidí*. *Eva* VII, 1935, č. 8, s. 10.

³⁴¹ BORDENOVÁ, Mary: *Proč krize manželství? – Její svatební den*. *Eva* VII, 1935, č. 10, s. 10.

³⁴² BORDENOVÁ, Mary: *Proč krize manželství? – Muž v domě*. *Eva* VII, 1935, č. 13, s. 22.

sňatku. Přesto takové úvahy nezpochybňují manželství jako takové, ale spíše otevírají prostor k přemýšlení o novém pojetí ženské identity v partnerském soužití a o spravedlivějším rozdělení rolí. V článku *Rodinné finance a práva žen*³⁴³ autorka odhaluje hlubší ekonomické i kulturní příčiny ženské frustrace. Ženy, které si v období války osvojily pracovní návyky a pocit sebevědomí s tím spojený, jsou po návratu mužů do domácností nuceny vzdát se svých pozic i pocitu nezávislosti. Tento společenský tlak vede k odcizení a pocitu marnosti, který podle autorky není individuálním selháním, ale důsledkem neochoty přijmout změněnou ženskou roli.

V pozdějších ročnících, zejména v období protektorátu, se tematika manželství propojuje s ideologickými představami té doby. Například v článcích *Postavení ženy v rodině a její životní poslání*³⁴⁴, *Stát a péče o rodinu*³⁴⁵ nebo *O sociální a zdravotní péči v Říši*³⁴⁶ je manželství v podstatě pod vlivem nacistické ideologie chápáno jako základní jednotka národa a součást opatření na podporu porodnosti. Žena je zde definována především jako matka, ochránkyně domácnosti a nositelka morálních hodnot. Zároveň jí stát nabízí podporu v podobě daňových úlev, výhodných půjček nebo organizované zdravotní péče o matku a dítě, i když na úkor přijetí tradičních genderových rolí.

Také ekonomické aspekty manželství dostávají nový význam. V článku *Věno*³⁴⁷ je opět tematizovaná otázka hmotného zajištění manželky, tentokrát v souvislosti s právními a společenskými nároky, které válečná doba klade na mladé páry. Podpora ze strany státu, například v podobě úvěrů nebo věnování nábytku novomanželům (*Stát a péče o rodinu*³⁴⁸) má sloužit nejen k zajištění základních potřeb, ale i k udržení řádu a porodnosti.

Zatímco v první polovině 30. let se v časopise objevovala spíše emancipační a kritická témata, pozdější roky se víc vracejí k tradičnímu pohledu na ženu. Tento posun ukazuje napětí mezi touhou žen po větší samostatnosti a očekáváním, že budou zajišťovat rodinu, pořádek a pokračování rodu. Přesto *Eva* zůstává místem, kde je manželství zobrazováno nejen jako povinnost, ale také jako možnost volby. Manželství je v tomto období často představováno jako základ jistoty a stability, ne tolik jako rovnocenný vztah, ale spíše jako způsob, jak udržet pořádek a zajištění rodiny. Tento vývoj ale nebyl jednostranný, vedle ideologických

³⁴³ BORDENOVÁ, Mary: *Proč krize manželství? – Rodinné finance a práva žen*. *Eva* VII, 1935, č. 14, s. 18.

³⁴⁴ SUTNAROVÁ, Zdeňka: *Postavení ženy v rodině a její životní poslání*. *Eva* XIV, 1942, č. 6, s. 7.

³⁴⁵ SUTNAROVÁ, Zdeňka: *Stát a péče o rodinu*. *Eva* XIII, 1941, č. 18, s. 7.

³⁴⁶ WAGNER, Rudolf: *O sociální a zdravotní péči v Říši*. *Eva* XIII, 1941, č. 6, s. 12.

³⁴⁷ KOČÍ, F: *Věno*. *Eva* XII, 1940, č. 3, s. 12.

³⁴⁸ SUTNAROVÁ, Zdeňka: *Stát a péče o rodinu*. *Eva* XII, 1940, č. 2, s. 5.

článků se stále objevují i takové, které se snaží porozumět běžným starostem a emocím žen v každodenním životě během meziválečných i protektorátních let.

Téma manželství a rodiny patřilo k nejčastějším rubrikám v časopise *Eva* po celou dobu existence časopisu. Způsob, jakým bylo toto téma zpracováno, se však často lišil podle autorského přístupu. Mužští a ženští přispěvatelé se věnovali podobným motivům, jako například partnerskému soužití, domácím rolím nebo rodinným hodnotám, avšak z jiné perspektivy. Ženy vycházely více z vlastních životních zkušeností a každodenní reality, muži často nabízeli obecnější pohled, vycházející ze společensky stanovených rolí.

Muži, autoři v časopise *Eva* často píšou o manželství a rodině jako o součásti většího společenského systému. Jejich texty se věnují pravidlům, zákonům, ekonomice a výchově. Oproti tomu ženské autorky psaly o manželství více osobně. Zajímaly se především o vztahy, každodenní realitu a prožívání emocí. Jejich pohled vycházel z vlastních zkušeností a kladl důraz na vzájemné porozumění, péče a partnerskou rovnost. Zatímco muži často vnímali rodinu jako povinnost, plnou pravidel, ženy ji představovaly jako prostor vzájemného růstu. Výrazný rozdíl je také v tom, že mužští autoři mluvili o ženách, zatímco ženy mluvily spíše samy za sebe. Pohlaví autora tak hrálo významnou roli v tom, jak bylo manželství a rodina v časopise zobrazováno.

5.7.2. Žena – matka – vychovatelka: obraz dětství a péče o dítě

Na téma rodiny a manželství přirozeně navazuje téma mateřství, dítěte a výchovy. Tyto oblasti spolu úzce souvisejí, ideál manželky je často spjat s jejím mateřským posláním. V textech věnovaných dětem, péči o ně i jejich výchově se odrážejí dobové představy o ženské odpovědnosti, přirozenosti mateřství i vztahu mezi soukromým a veřejným životem. Zvláště ve 30. letech a následně v období protektorátu se výrazně proměňuje důraz, z individuálního vztahu mezi matkou a dítětem se stává otázka celospolečenského zájmu, ve kterém se osobní péče začíná prolínat s ideologickým tlakem a kulturními očekáváními. Kapitola, která následuje, se proto zaměřuje nejen na to, jak bylo mateřství v periodiku zobrazováno, ale i na to, jak se proměňoval význam dětství, výchovy a ženské identity v kontextu rodiny.

Téma mateřství se v časopise objevuje velmi často a je úzce spjato s tím, jak byla v dané době vnímána ženská role. Být matkou bylo chápáno jako přirozené naplnění ženského života, něco, co k ženě „odjakživa“ patří. Články ukazují mateřství jako něco krásného a

důležitého, ale zároveň náročného a zodpovědného. Matka tu není jen tou, která dítě porodí a stará se o něj, ale také tou, která ho vychovává, vede a dává mu morální základy do života.

V meziválečném období bylo mateřství často spojováno s láskou, péčí a trpělivostí, matka byla zobrazována jako opora rodiny, která drží domácnost pohromadě. Později, hlavně během války, se začíná objevovat i pohled na mateřství jako na něco, co má větší význam. Žena jako matka má podle některých článků pomáhat národu, vychovávat zdravé a silné děti, udržovat domácí řád, být oddaná a skromná. Přesto se v některých textech objevují i osobnější pohledy, ženy popisují své pochyby, únavu nebo vnitřní rozpor mezi tím, co se od nich očekává, a tím, jak se doopravdy cítí. Díky tomu nepůsobí obraz mateřství v časopise *Eva* jednostranně. Ukazuje se v něm nejen ideál, ale i každodenní realita, často náročná. Výchova, péče o zdraví, hygiena, rozvoj osobnosti i vzdělání dítěte byly zobrazovány jako základní pilíře moderní mateřské role. V textech se objevovaly jak praktické rady, tak i teoretické úvahy lékařů, pedagogů a psychologů. Rodičovství bylo vnímáno jako hluboce odpovědná činnost, která má přímý dopad na budoucnost dítěte i celé společnosti.

Ve třicátých letech sílil důraz na individuální přístup k dítěti. Článek *Nové cesty výchovy* odkazující k pedagogickému směru Marie Montessoriové³⁴⁹, kladl důraz na nutnost respektovat osobnost dítěte, jeho přirozenou touhu po pohybu a tvoření a varoval před přetěžováním školními povinnostmi. „*Škola směřuje dokonce k tomu, vnutit dítěti pasivitu a netečnost, ačkoli jeho přirozeným výrazem je aktivita a pohyb...*“³⁵⁰ píše Montessori. Tento přístup, ukazuje, že už ve 30. letech se začínaly objevovat názory, které zdůrazňovaly potřebu vnímat dítě jako samostatnou osobnost. Místo přísného režimu a neustálého učení se kladl důraz na pohyb, tvořivost o přirozený vývoj. V prostředí, kde převažovala poslušnost a pravidla, byl tento přístup celkem pokrokový.

Péče o zdraví a hygienu dítěte byla prezentována jako zásadní oblast výchovy. Rodičům se doporučovalo pravidelné větrání místností, koupání dětí, používání bylinkových koupelí, čistota prádla a pravidelný spánkový režim. Zvláštní pozornost byla věnována prevenci nemocí a významu pobytu na čerstvém vzduchu. Článek *Moderní péče o dítě*³⁵¹ vyzdvihoval blahodárné slunečního záření, které bylo považováno za přirozený léčebný

³⁴⁹ Marie Montessoriová, slavná zakladatelka nového pedagogického směru a montessoriových škol. Dostupné z: MONTESSORIOVÁ, Marie: *Nové cesty výchovy*. Eva II, 1930, č. 8, s. 18.

³⁵⁰ MONTESSORIOVÁ, Marie: *Nové cesty výchovy*. Eva II, 1930, č. 8, s. 18.

³⁵¹ HREJSOVÁ: *Moderní péče o dítě*. Eva I, 1929, č. 7, s. 18.

prostředek. Sluneční světlo, procházky na čerstvém vzduchu byly vnímány nejen jako posílení imunity, ale i jako zdroj radosti a tělesného rozvoje dítěte.

Velká pozornost je věnována také otázce pěstování tělesné kultury od raného věku. V článku *Dětský tělocvik pro ty nejmenší* autorka popisuje hru jako přirozený začátek gymnastického pohybu. „*Děcka ráda mezi sebou závodí, kdo rychleji doleze po čtyřech, kdo výše zdvihne nohu a podobně, a na těchto zájmech, touze napodobit, je nutno založit práci s drobotinou.*“³⁵² Hra a pohyb byly vnímány jako základ duševního i tělesného zdraví, nikoli pouze jako rozptýlení. Podobný důraz na pohyb přinášely články o turistice, chataření i tzv. Pochodová cvičení, která se od druhé poloviny 30. let stala nástrojem tělesné i morální výchovy.

Časopis představoval také nové směry v pedagogice a psychologii. V článku *Psychotechnika dítěte*³⁵³ byl představen koncept psychotechnických zkoušek, tedy testů zaměřených na měření intelektových, motorických a psychických schopností dítěte, jako nástroje pro lepší pochopení schopností dítěte. Autoři také upozorňovali na to, že správné rozpoznání dětských schopností může mít zásadní význam pro volbu budoucího vzdělání, například rozlišení, zda je dítě vhodné pro akademickou dráhu nebo potřebuje speciální pedagogickou podporu. V návaznosti na to byl silně podporován rozvoj mateřských škol, jak ukazuje i článek *Význam mateřských škol*³⁵⁴, který představuje nejen sociální funkci těchto institucí, ale i jejich úlohu při včasném podchycení dětského nadání nebo potíží v chování.

Rodinná výchova byla vnímána jako základ a *Eva* se snažila posilovat roli matky jako první učitelky dítěte. V článku *Typy matek*³⁵⁵ byly popsány různé přístupy k mateřství na základě psychologické typologie. Je přitom zdůrazněno, že láskyplná, ale i důsledná výchova vede k harmonickému rozvoji dítěte. Matka měla být oporou, vzorem i autoritou pro své dítě.

Od poloviny 30. let se v časopise projevuje i důraz na „brannou“ složku výchovy. Články jako *Brannost a studentstvo*³⁵⁶ nebo *Na pochodové cvičení místo do školy*³⁵⁷ ukazují měnící se společenskou situaci a potřebu fyzické připravenosti mládeže. Fyzická odolnost,

³⁵² FRIEDLÄNDROVÁ, Běla: *Výchova dětí – Dětský tělocvik pro ty nejmenší*. *Eva* I, 1928, č. 1, s. 17.

³⁵³ Sl: *Psychotechnika dítěte*. *Eva* IX, 1937, č. 21, s. 17.

³⁵⁴ VANĚK, Jan: *Význam mateřských škol*. *Eva* VIII, 1935, č. 2, s. 22.

³⁵⁵ VANĚK, Jan: *Typy matek*. *Eva* VII, 1935, č. 22, s. 20.

³⁵⁶ SMOTLACHA, Fr: *Brannost a studentstvo*. *Eva* X, 1938, č. 12, s. 12.

³⁵⁷ NOSILOVÁ, L. Z: *Na pochodové cvičení místo školy*. *Eva* X, 1938, č. 12, s. 12.

kázeň a schopnost obětovat se pro vyšší cíle byly prezentovány jako hodnoty, které mají být dětem vštěpovány již od raného věku.

Na počátku čtyřicátých let byl stále patrný důraz na harmonii rodiny, hygienu, dětství, mateřskou péči a osvětu. I přes výrazný vliv okupace si články zachovávaly důraz na mezilidské vztahy a usilovaly o zachování stability ve výchově a péči o děti. Postupně se však začínají objevovat i nové ideologické směry, které usilují o přetvoření ženské a mateřské role v souladu s požadavky válečného režimu. Současně pokračoval důraz na dětství jako na důležité období, během kterého má být dítě především chráněno a rozvíjeno. Zatímco dříve byl prioritou citový a individuální přístup k dítěti, pozornost se začíná přesouvat směrem k jeho začlenění do systému. Dítě přestává být vnímáno pouze jako člen rodiny, ale stává se součástí společenského zájmu, což souvisí s očekáváním ze strany státu.

Jedním z výrazných rysů této proměny je vzrůstající role institucí, jako například jeslí, kojeneckých ústavů, lékařských zařízení, a školních systémů, které se začínají profilovat jako garanty správné péče a zdravého vývoje. V článcích jako *Děti pod ochranou lásky*³⁵⁸ nebo *Děti pod ochranou zákona*³⁵⁹ je dítě prezentováno v hygienickém, řízeném prostředí ústavní péče, kde je podrobena odbornému dohledu. Samostatnost a citová vazba mezi matkou a dítětem jsou částečně upozaděny ve prospěch normy, pořádku a kolektivní odpovědnosti. „*V ústavu jsou děti odděleny od matek a ve svých krásných vzdušných pokojích jsou obklopeny vším pohodlím (...). Maminky přicházejí děti v pravidelných hodinách kojit. Jinak jsou rozděleny po ústavě, kde vypomáhají v kuchyni, v prádelně a sestřím.*“³⁶⁰ Citace poukazuje na proměnu vztahu mezi matkou a dítětem, kladl se důraz na hygienu, řád a kolektivní dohled, jako součást širší snahy o profesionalizaci a institucionalizaci péče o dítě, který měla nahradit nebo alespoň kontrolovat roli matek, zejména v případě sociálně slabších rodin. Šlo o propagaci odborně řízené ústavní péče jako ideálního způsobu zabezpečení dítěte.

Tento trend se promítá i do důrazu na racionální a plánovanou péči, což je vidět v článcích věnovaných výživě (*O výživě kojenců a batolat*³⁶¹), hygieně (*Kosmetika mladé maminky a jejího děčka*³⁶²) nebo prostředí pro výchovu (*Dětský pokoj*³⁶³). Výchova a péče jsou v těchto textech představovány jako soubor praktických doporučení, která mají zajistit

³⁵⁸ HERODOVÁ, Božena: *Děti pod ochranou lásky*. Eva XIII, 1941, č. 10, s. 6.

³⁵⁹ ZAŠLOVÁ, Eva: *Děti pod ochranou zákona*. Eva XIII, 1941, č. 10, s. 7.

³⁶⁰ ZAŠLOVÁ, Eva: *Děti pod ochranou zákona*. Eva XIII, 1941, č. 10, s. 7.

³⁶¹ *O výživě kojenců a batolat*. Eva XII, 1940, č. 9, s. 8.

³⁶² LIŠKOVÁ, Jana: *Kosmetika mladé maminky a jejího děčka*. Eva XIII, 1941, č. 10, s. 14-15.

³⁶³ HESOUN, J: *Dětský pokoj*. Eva XIII, 1941, č. 10, s. 15.

správný tělesný a psychický vývoj dítěte. Péče tak není vnímána jen jako otázka citu a lásky, ale i jako proces, který má být řízený a podložený vědeckými poznatky.

S tímto vývojem se mění i pohled na mateřství. Matka není zobrazována pouze jako pečovatelka, ale čím dál více jako ta, která má plnit svou biologickou a společenskou povinnost. V článku *Postavení ženy v rodině a její životní poslání*³⁶⁴ je mateřství vnímáno jako služba národu a úkolem ženy je podle něj vychovávat zdravou, silnou a morálně pevnou novou generaci. Žena to vše má plnit disciplinovaně, oddaně a podle stanovených pravidel. Tento důraz na řád a kontrolu je patrný i v textech zaměřených na zdraví a prevenci nemocí (např. *K zahájení nového školního roku*³⁶⁵), kde je dítě popisováno jako někdo, kdo potřebuje jasné vedení, dohled a pravidla. Tělesná stránka dítěte je přitom středem pozornosti a každá odchylka od normy je chápána jako ohrožení vývoje dítěte i celé společnosti.

Tělesná výchova získává v *Evě* stále silnější zdravotní a preventivní význam. Pohyb už není chápán pouze jako cesta ke kráse nebo ladnosti, ale především jako prostředek k udržení zdraví, prevenci nemocí i zvládnání nároků každodenního života. Tento přístup se objevuje napříč články zaměřenými na různé věkové skupiny, a nejčastěji se mu věnují ženské autorky. Zdravotní rovina pohybu se v *Evě* neomezovala pouze na tělesná cvičení, ale postupně se rozšiřuje i na oblast mateřství a péče o ženské zdraví. V článku *Péče o zdraví matčino* je ženské tělo tematizováno jako biologický zdroj budoucnosti. Péče o ženu v těhotenství je zde představena jako morální a společenská povinnost, která se týká nejen ženy, ale i její rodiny a národa: „*Nejenom dívkám musíme vyložit, jak důležitý úkol jí byl svěřen přírodou; také chlapcům musí býti vštěpováno, že mají odpovědnost ke svému nastávajícímu otcovství...*“³⁶⁶ Tento výrok ukazuje, že otázka zdraví a rodičovství není vnímána pouze jako individuální záležitost, není zatížena genderovými stereotypy, ale propojuje biologické, etické i výchovné aspekty a staví ženu do role nositelky života, hodnot i odpovědnosti vůči společnosti.

Ke konci vydávání časopisu se stále silněji prosazuje ideologický styl, který je patrný především v textech inspirovaných německými modely výchovy a sociální péče, jak například *Dítě – budoucnost národa* nebo *Školy pro ženy a dívky v Německu*³⁶⁷. Dítě zde není vnímáno pouze jako člen rodiny, ale jako biologický kapitál státu, který je třeba rozvíjet a chránit.

³⁶⁴ SUTNAROVÁ, Zdeňka: *Postavení ženy v rodině a její životní poslání*. Eva XIII, 1941, č. 5, s. 12.

³⁶⁵ ŠKOVŘÁNEK, Vilém: *K zahájení nového školního roku*. Eva XIII, 1941, č. 12, s. 13.

³⁶⁶ MALÍNSKÁ, Irena: *Péče o zdraví matčino*. Eva XIII, 1941, č. 16, s. 6.

³⁶⁷ MERTLOVÁ, Helena: *Školy pro ženy a dívky v Německu*. Eva XII, 1940, č. 20, s. 10.

Výchova se v tomto pojetí stává nástrojem pro budování zdravého, silného národa, kde jsou mateřská role, školství i další instituce podřízeny vyššímu cíli. „*Jde o to, vytvořit sociálně příznivé předpoklady pro vzrůst zdravého a schopného člena národní pospolitosti.*“³⁶⁸ Citace ukazuje, jak silně byla výchova dětí ve válečných letech propojena s ideologií doby. Hodnota dítěte je zde měřena jeho budoucím přínosem pro společnost, což odpovídá ideálům tehdejšího režimu.

V důsledku těchto proměn se obraz dětství ve 40. letech posouvá od citové péče k systémovému modelu, ve kterém se dítě stává nejen objektem ochrany, ale také předmětem řízení a investice. Cit, radost a spontánnost sice v textech nezmizely zcela, ale ustoupily novému důrazu na funkčnost, hygienu a ideologickým ideám. I přes všechny tyto změny si ale časopis stále udržoval snahu dítě chránit, podporovat a pomáhat matkám v jejich každodenní péči. Z článků je cítit, že i když do výchovy stále víc zasahoval stát a různé instituce, mateřská láska a snaha vytvořit pro dítě bezpečné a láskyplné prostředí zůstávaly důležitou hodnotou napříč celým obdobím.

Při srovnání přístupu ženských a mužských autorů k tématu dětství a výchovy se ukazuje výrazný rozdíl nejen v obsahu, ale i v jazyce, stylu a celkovém pojetí dítěte. Zatímco ženské autorky vycházejí především z vlastních zkušeností, emocí a každodenní reality, muži často k dítěti přistupují jako k objektu zkoumání, k něčemu, co je třeba pochopit a zařadit podle daných pravidel. Texty psané ženami jsou většinou více osobní, zaměřené na konkrétní situace, vztahy a pocity. Materství je v nich zobrazováno jako přirozená součást života ženy, a zdůrazňuje se tělesné i duševní propojení matky s dítětem. Dítě je chápáno jako citlivá bytost, která potřebuje lásku, pochopení a podporu, nejen pravidla. Autorky se nebojí mluvit o únavě, radosti z maličností i obavě o budoucnost dítěte. Texty věnované péči o kojence nebo vzpomínkám na dětství působí citlivě a nostalgicky.

Muži, často odborníci na pedagogiku nebo psychologii, k dětem přistupují více analyticky. Výchovu vnímají jako proces, který je možné řídit, měřit a vyhodnocovat. Dítě je chápáno jako vývojový organismus, u kterého je třeba sledovat jednotlivé fáze a správně nastavit následnou výchovu, a především roli školy. Zejména v textech zaměřených na mateřské školy, dětské myšlení nebo typologii matek je zřejmé, že mužští autoři rádi, rozdělují, klasifikují a navrhnou modely, jak dítě vychovat, co je správné a jaký typ matky je nejefektivnější. Citová stránka výchovy je zmíněna jen okrajově, důležitější, než jak se dítě

³⁶⁸ STRNADOVÁ, Milada: *Dítě – budoucnost národa*. Eva XIII, 1941, č. 10, s. 8.

cítí, je pro ně, co dítě potřebuje pro zdravý vývoj. Materství je v mužských tématech zastoupeno méně a je prezentováno jako prožitek a „úkol“, který má být splněn. Zatímco ženy psaly zevnitř, jako matky, muži psali zvenčí, jako vědci a odborníci.

5.8. Filmová rubrika v časopise *Eva*

V meziválečném období hrálo umění, a zvláště film důležitou roli. Časopis *Eva* se této oblasti pravidelně věnoval a nabízel čtenářkám nejenom přehled kulturních událostí, ale také portréty významných osobností, filmové recenze nebo připomínky na výročí tvůrců. Umění zde nebylo prezentováno pouze jako samostatná oblast určená jen odborníkům, ale jako přirozená součást ženského světa, která má čtenářky obohacovat, inspirovat a formovat jejich vkus. Zájem o kulturu byl v *Evě* propojen se snahou podpořit vzdělanost, estetické cítění a společenský rozhled čtenářek. Film, hudba a výtvarné umění byly představovány srozumitelně, často skrze příběhy a osudy konkrétních lidí, herců, hereček, malířek, skladatelů i dalších významných postav. Časopis tak pomáhal vytvářet obraz moderní ženy, která je nejen pečující a praktická, ale také kulturně vzdělaná. Časopis pravidelně přinášel články věnované kulturnímu dění, nejen v oblasti filmu, ale také divadla, hudby, výtvarného umění a literatury. Tyto příspěvky plnily především informativní a vzdělávací funkci. Seznamovaly čtenářky s aktuálními premiérami, výstavami nebo významnými osobnostmi umělecké scény.

Film patřil v období meziválečného Československa k nejvýraznějším kulturním fenoménům, což se přirozeně odrazilo i v obsahu časopisu *Eva*. Již v době první republiky se film stal nejen zdrojem zábavy, ale i inspirací pro životní styl, módu a společenské chování. Na stránkách *Evy* se pravidelně objevovaly informace o aktuálních filmových premiérách, portréty hereček a herců, články o zákulisí filmového průmyslu a módní trendy ovlivněné filmem. Filmové rubriky byly většinou laděny odlehčeněji a zábavněji než jiné části periodika a cílily především na ženské čtenářky. Objevovaly se recenze domácích i zahraničních filmů. Kritiky často reflektovaly dobové morální hodnoty, kladně byly hodnoceny filmy se silným emocionálním příběhem, romantikou a ženskými hrdinkami, zatímco odvážnější nebo experimentální snímky byly někdy přijímány s opatrností.

V závěru 20. let a počátku 30. let se film v Československu postupně proměnil v jeden z klíčových kulturních fenoménů. Stal se důležitou součástí veřejného života a začal ovlivňovat nejen módní trendy nebo chování, ale i celkový estetický vkus společnosti. Byl

vnímán jako forma moderní zábavy a prostředek vizuální kultury. Rostoucí popularita filmu měla i praktické důsledky, budoval se český filmový průmysl a vznikala infrastruktura, která měla odpovídat evropským standardům. Symbolickým momentem se stalo otevření barrandovských ateliérů v roce 1931, o kterém se *Eva* zmiňuje v článku *Barrandov*³⁶⁹ jako o důkazu kulturní vyspělosti státu. Průmyslový rozvoj byl zároveň vnímán jako naděje pro domácí herečky, režiséry i diváky.

Na jedné straně byly herečky prezentovány jako osobnosti, které měly být vzorem, kvůli jejich vzhledu a eleganci. Filmová tvorba měla v období první republiky značný vliv na módní vkus i každodenní životní styl a tato skutečnost se v periodiku *Eva* často zobrazovala. Články často upozorňovaly na krásu a eleganci hereček na stříbrném plátně a nabádaly čtenářky, aby se jejich stylem inspirovaly. Popisovaly nejkrásnější filmové róby, účesy a doplňky a nechyběly ani praktické návody, jak dosáhnout podobného vzhledu i v běžném životě. Filmové hvězdy byly nejen herečkami, ale také módními ikonami. Článek *Muž, o kterém sní filmové hvězdy* se například zaměřuje na návrháře Gilberta Adriana, který oblékal slavné hvězdy hollywoodského studia Metro Goldwyn Mayer, a ukazuje, jak významnou roli hrála filmová móda při utváření ženské identity. Autor zde konstatuje: „...film ví, co chce obecenstvo a nešetří. A tak roste pod rukama obratných švadlen z celého světa mistrovské dílo, aby zanedlouho v záři reflektorů bylo zvěčněno na filmové pásce a rozletělo se do celého světa.“³⁷⁰ Tato pasáž potvrzuje, že filmová móda nebyla jen vedlejším estetickým prvkem, ale důležitou složkou kulturní produkce s velkým dosahem. Oděv, který se ve filmu objevil se začal proměňovat v symbol krásy a společenského statutu a jakmile se objevil, začal ovlivňovat šatníky žen po celém světě.

Na druhé straně však časopis *Eva* nezůstával pouze u jednostrannému obdivu k filmovým hvězdám. Články jako *Máme filmovou hvězdu?*³⁷¹ nebo *Objevy na hvězdnatém filmovém nebi*³⁷² ukazují určitou skepsi vůči domácí filmové produkci a opakovaně zmiňovaly, že českému filmu schází silné ženské osobnosti s přirozeným charismatem. Kritika směřovala nejen k výběru hereček, ale i ke stereotypnímu psaní ženských postav a nevýraznosti filmových příběhů. „Jednou nadějí, které jsme se dávno vzdali, je vidět v českém filmu ženskou tvář, která by mohla uspokojit jak svým kouzlem, tak i vnitřní hloubkou, která

³⁶⁹ S, Našťa: *Barrandov*. *Eva* II, 1929, č. 1, s. 22.

³⁷⁰ Ludvík, V. A: *Muž, o které sní – filmové hvězdy*. *Eva* III, 1931, č. 10, s. 16.

³⁷¹ RÁDL, Otto: *Máme filmovou hvězdu?* *Eva* IV, 1932, č. 5, s. 21.

³⁷² BERKA, E. L: *Objevy na hvězdnatém filmovém nebi*. *Eva* V, 1933, č. 20, s. 23.

by náležela herečce a nejen hezké (v nejlepším případě) ale bezduché loutce.“³⁷³ Tato citace ukazuje nejen dobovou náročnost vůči ženským filmovým rolím, ale i snahu časopisu poskytnout čtenářkám kritický pohled na filmovou produkci. Nešlo pouze o sledování módních trendů, ale také o obraz ženy ve veřejném prostoru a jeho kvality. (obraz. příloha J)

Ve 30. letech hledala československá společnost rovnováhu mezi tím, co bylo tradiční, a tím, co přinášela moderní doba. A právě herečka se často stala symbolem těchto proměn. Na jednu stranu byla obdivovaná pro svou krásu a úspěch, na druhou ale musela neustále dokazovat, že je opravdu talentovaná. Jak ukazuje článek *Žena herečkou*³⁷⁴, herečka to neměla jednoduché, neustále balancovala mezi tím, jak působí navenek, a tím, jak si udržet úctu okolí.

Změny, které se objevovaly ve společnosti, se odrážely i ve filmech. Po bezstarostném období konce 20. let se společnost začala potýkat s dopady hospodářské krize, roste nejistota a zároveň i zájem o příběhy s hlubší tematikou. Lidé už nehledali pouze zábavu, ale i příběhy, které by nějak odrážely jejich vlastní život. V tomto kontextu se v článku *Film nových obzorů*³⁷⁵ objevuje pochvala filmu *Marijka nevěrnice*³⁷⁶, který se vymyká běžnému pojetí. Objevují se zde sociální problémy a kulturní rozdíly s neobvyklou hloubkou. Tento posun ukazuje proměnu filmového vkusu i potřebu představit realitu i v jiné než idealizované podobě.

Zároveň se začalo více mluvit o vlivu zahraničních filmů, hlavně těch amerických. V článku *Romantika dalek* je cítit, že Hollywood působil na čtenářky jako něco neznámého, lákavého, ale i trochu děsivého. Autor konstatuje, že: „*Romantika dalek bude vždycky dobrým obchodním artiklem ve věku moderní kultury.*“³⁷⁷ Rychlost, drama, exotika, to všechno bylo fascinující, ale zároveň to vyvolávalo obavy, že domácí tvorba vedle toho zanikne nebo ztratí své hodnoty.

Období 1928-1934 lze vnímat jako klíčovou fázi, kdy film začíná ovlivňovat nejen veřejný kulturní život, ale také společenské představy o ženách, umění a životním stylu. Film byl v časopise *Eva* prezentován jako fascinující, ale zároveň problematický prostor, ve kterém

³⁷³ BERKA, E. L: *Objevy na hvězdnatém filmovém nebi*. Eva V, 1933, č. 20, s. 23.

³⁷⁴ LÉBL, Julius: *Žena herečkou*. Eva I, 1929, č. 6, s. 10.

³⁷⁵ KUČERA, Jan: *Film nových obzorů*. Eva VI, 1934, č. 10, s. 27.

³⁷⁶ *Marijka nevěrnice* (režie Vladislav Vančura, 1934), Československý experimentální film, který se inspiroval lidovým životem v Podkarpatské Rusi. Zdroj z: <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/395663>. [cit. 2025-06-09].

³⁷⁷ SMRŽ, Karel: *Romantika dalek*. Eva IV, 1932, č. 8, s. 25.

se utvářel nejen nový estetický vkus, ale i obraz ženy jako pracovitě, inteligentní, a přesto stále vystavené hodnocení podle vzhledu a společenských očekávání.

Druhá polovina třicátých let byla v mnoha ohledech přelomová. Film v této době začíná být běžnou součástí života, nejen jako zábava, ale také jako nástroj výchovy, vzor pro krásu a zdroj snů. Československo tehdy žilo v atmosféře plné napětí. Zahraniční politická situace se zhoršovala, hospodářská krize ještě doznívala, přesto nebo možná právě proto film působil jako únik. Nabízel jiný svět, často dokonalejší, romantičtější nebo aspoň barevnější.

Viditelným znakem proměny filmové kultury byl důraz na estetiku a krásu. Do českých kin začínaly pronikat zahraniční filmy, zejména hollywoodské produkce, které přinášely jiný způsob vyprávění i vizuální styl. Filmové hvězdy se stávaly vzorem elegance a ženy se jejich módou a vystupováním nechávaly často inspirovat. Článek *Barevný film stvoří nový svět*, prezentoval barvu jako symbol nové éry, a to nejen v technickém, ale i vizuální smyslu. Text ukazuje, jak výraznou roli hrála barva ve formování filmového obrazu žen. Barvy tu nejsou jen estetický doplněk, ale jsou také nástrojem k vyjádření povahy, charakteru i společenského postavení. Přehledné tabulky radí čtenářkám, jak volit barvy oblečení podle typu pleti a vlasů, aby vypadaly „něžně“, „přísně“ nebo „svůdně“. Film se stává nástrojem osobní proměny, kdo se přizpůsobí pravidlům, může se stát krásnějším a přitažlivějším. „*Příchod barevného filmu (...) není žádným neštěstím pro hvězdy, jak se do nedávna mysliho. Budou se odívat tak, aby vynikla jejich krása a stanou se tak příkladem pro všechny ženy.*“³⁷⁸ Barva začíná určovat vkus, styl a často i dojem z osobnosti. Barevnost se stává symbolem moderní doby, ale zároveň i důkazem její povrchnosti.

Změny v estetice a stylu filmů šly ruku v ruce s proměnou filmového vyprávění. Mnohem více se začínají objevovat filmy s romantickou linkou. Každý film má „polibek na konci“, jak ironicky poukazuje autor v článku *Filmové lásky – hravé i dravé*.³⁷⁹ Láska je zároveň snem i marketingovým produktem, scénář je napsán tak, aby dojal, znepokojil nebo naplnil určitá očekávání. Vznikají postavy zamilovaných žen, femme fatale nebo také vášnivé rivalky. Film ukazuje, že láska může být stejně tak něžná jako vypočítavá. Láska se tu neukazuje jako jednoduchá romantika, ale jako pestrý výběr mnoha emocí, jako jsou vášeň, touha, něha a někdy i násilí. Polibek na konci už není jen šťastným koncem, ale povinným vyústěním celého příběhu.

³⁷⁸ KUČERA, Jan: *Barevný svět stvoří svět – Co vědí filmové hvězdy o barvách*. Eva IX, č. 7, s. 22.

³⁷⁹ KUČERA, Jan: *Filmové lásky – hravé i dravé*. Eva IX, 1937, č. 13, s. 14-15.

Poprvé se ve větším měřítku začíná řešit i dopad filmového prostředí na děti. Článek *Filmové děti* upozorňuje na to, že dětské hvězdy nejsou jen roztomilé tváře na plakátech, ale často velmi mladí lidé vystaveni tlaku, které se stávají marketingovým produktem. Často kvůli tomu přicházejí o své dětství a film z nich dělá dospělé dříve, než na to mají věk. Text si všímá toho, jak je pro dětské herce těžké pokračovat v kariéře i v dospělosti. „*Nikdy není jisté, zda zázračné dítě bude mít i později talent k hraní ve filmu. Většinou schopnost zázračného dítěte vyprchá za několik málo let, ale dítě je odsouzeno hrát i dál.*“³⁸⁰ Ukazuje se, že dětská filmová popularita má svou temnou stránku. Děti se učí dospělým emocím, ale nedostávají příležitost být dětmi. V tomto textu se odráží, jak byl na dětské hvězdy kladen tlak na výkon, potřeba dokonalosti a jak se hranice mezi dětstvím a dospělostí často stírala.

Zatímco se Evropa blíží k válečnému konfliktu, film se v Československu dál rozvíjí jako významná kulturní a společenská instituce. Vzniká diskuse o tom, co znamená kvalita, a jakou roli mají hrát domácí filmy v konkurenci se zahraničními. Článek *Škola – základ československého filmu*³⁸¹ s nadsázkou popisuje zákulisí filmové výroby, včetně role zvukařů, techniků, režisérů i začínajících pracovníků v oboru. V této době neexistovala samostatná filmová škola, proto se budoucí tvůrci učili převážně v praxi, zejména v barrandovských ateliérech, které představovaly středobod domácí filmové produkce. Mladí adepti filmu se učili přímo na place jako asistenti nebo pomocníci různých profesí. Obraz filmu se v tomto období proměňuje, je popisován jako součást každodennosti, má moc ovlivnit dětské sny, ženský ideál i podobu mezilidských vztahů. A přestože konec dekády přinášel stále více nejistoty, časopis stále věřil, že právě film může utvářet nový svět, barevnější, odvážnější a blízký lidem.

Na přelomu 30. a 40. let se filmová rubrika časopisu *Eva* začala výrazněji proměňovat. V období rostoucí cenzury a ideologického dohledu přinášela stále kulturní novinky, ale zároveň reagovala na změny ve společnosti a na rostoucí tlak propagandy. Zatímco dříve převažovala popularizační rovina plná hereckých portrétů a romantických příběhů z filmového světa, nově se do popředí dostávala témata spojená s reflexí společenské role filmu, jeho kulturního významu i výchovné funkce. Tato proměna je patrná například v článku *Kulturní film – škola pro malé i dospělé*, který ukazuje, že film nebyl chápán pouze jako zábava, ale také jako prostředek pro vzdělávání, poznání a budování národní identity.

³⁸⁰ KUČERA, Jan: *Filmové děti*. *Eva* VII, 1935, č. 12, s. 27.

³⁸¹ ŽÁK, Jaroslav: *Škola – základ čs. filmu*. *Eva* X, 1938, č. 21, s. 14.

Teprve v období protektorátu, kdy se kulturní politiky více podřizovala ideologickým požadavkům a potřebám státní propagandy, se filmové texty začaly více přizpůsobovat novým podmínkám. Přesto *Eva* dokázala udržet tematickou rozmanitost a dokázala nabídnout hlubší kulturní přesah, například ve snaze přiblížit čtenářkám rozdíly mezi evropskou a zahraniční kinematografií. „*Německý kulturní film jde příkladem vpřed. Tvůrčí snahy umělců, kteří bez naděje na hvězdnou slávu vkládají do svých filmů všechny své síly, si zaslouží ocenění také u nás, kde se na kulturní filmy vždy hledělo se strany filmové výroby jako na nutné zlo, které lze nanejvýše využít jen k propagaci cizineckého a turistického ruchu.*“³⁸² Kulturní film je tu brán vážně, jako způsob vzdělání i péče o kulturní dědictví. Článek také kritizuje přetrvávající názor, že tyto filmy jsou jen nezáživným doplňkem a nabádá k jejich většímu uznání.

Napětí mezi evropským a americkým filmem se ukazuje v článku *Autor se dívá na film*³⁸³, který přináší zamyšlení nad rozdílným přístupem k herectví, emocím a psychologii postav. Film zde není prezentován pouze jako řemeslo, ale jako prostor střetávání různých kulturních hodnot. Podobné otázky si klade i autor v textu *Americké ženy, jak je vidí Evropan*³⁸⁴, ve kterém je americká filmová postava ženy chápána jako kulturní symbol. Je popisovaná jako sebevědomá, upravená a v kontrastu k evropské vnitřní zdrženlivosti.

Oproti tomu článek *Poctivé snahy v českém filmu*³⁸⁵ poukazuje na úsilí domácí produkce vyrovnat se zahraničním vzorům, a to snahou o tematickou aktuálnost a zapojením kvalitních herců. Český film je tu vykreslen jako pomalejší, ale cílevědomý „sourozenec“ evropské kinematografie, který si teprve začíná budovat své sebevědomí. Tento sebekritický pohled se objevuje i v textech jako *Jeli tudy filmaři*³⁸⁶ a *Co je nového v našich filmových ateliérech*, které nabízejí zábavné, ale i dokumentaristické pohledy do zákulisí natáčení, hereckého výcviku a fungování filmových studií. V citaci: „*A poněvadž film počíná konečně hráti v našem duchovním životě význačnější úlohu, nebude na škodu, povšimneme-li si filmové produkce, která ještě nespátřila světlo veřejného promítání a dokončuje se teprve v ateliérech a laboratořích.*“³⁸⁷ se ukazuje naděje, že český film si postupně najde své místo a že domácí tvorba zůstává často ještě „neviditelná“ a ukrývá se za zdmi studií, kde čeká až přijde její čas.

³⁸² BROŽ, J: *Kulturní film – škola pro malé i dospělé*. *Eva* XII, 1940, č. 17, s. 10.

³⁸³ BENEŠ, Jaroslav: *Autor se dívá na film*. *Eva* XI, 1939, č. 6, s. 9.

³⁸⁴ POUTNÍK, Josef: *Americké ženy, jak je vidí Evropan*. *Eva* XI, 1939, č. 8, s. 11.

³⁸⁵ BROŽ, Jaroslav: *Poctivé snahy v českém filmu na obzoru*. *Eva* XI, 1939, č. 14, s. 18-19.

³⁸⁶ FALTOVÁ, Lída: *Jeli tudy filmaři?* *Eva* XI, 1939, č. 19, s. 14.

³⁸⁷ SLEZÁK, Jiří: *Co je nového v našich filmových ateliérech*. *Eva* XIII, 1941, č. 16, s. 7.

Zvláštní pozornost byla věnována i filmovým herečkám. Článek *Žena v německém filmu* nabízí kulturní pohled na ideál krásy a ženské postavy, který se v německé kinematografii mění, z pasivního objektu se stává silná a morálně pevná postava. „*Pomalu mizí ony prázdné krasavice-neherečky, snad již zakrátko nebudou vůbec vyráběny nic neříkající filmy a na jejich místo nastupují filmová dramata, v nichž se uplatňují jen herečky, bez ohledu na nedávné představy o barvotiskové kráse ženy.*“³⁸⁸ Mimo to autor zmiňuje, že byl tento text přednesen také v rozhlase pro ženy. V kontrastu k tomu text *Německý herecký dorost hledá své vzory*³⁸⁹ ukazuje, jak se s hereckým povoláním seznamují mladí herci a herečky, kteří mají být nejen fotogeničtí, inspirativní a mají mít pevný charakter. V obou případech se ukazuje, že film už není jen prostředkem zábavy, ale i významným kulturním nástrojem se silným vlivem na veřejné mínění.

Zajímavou ukázkou proměny filmového žánru a vizuální práce kamery přináší článek *Film a zima*, který ukazuje, jak sezónní atmosféra ovlivňuje nejen poetiku filmového obrazu, ale i praktické podmínky natáčení. „*Herci, umírající za takové ateliérové bouře pro oko kamery v kleštích skučícího chladu, jsou ve skutečnosti při natáčení zaliti potem; nevadí: obrazový výřez na plátně biografů bude vyvolávat dokonalou ilusi nejhorší zimy.*“³⁹⁰ Citace zdůrazňuje kontrast mezi tím, co kamera ukazuje divákům, a tím, co se reálně odehrává při natáčení. Tento pohled nejen odhaluje zákulisí filmové tvorby, ale také ukazuje, jak důležitou roli hraje technická stránka filmu, především kamera a schopnost „kouzlit“ s realitou. Celkově lze říci, že v letech 1939-1942 se filmová rubrika v *Evě* rozšířila s prohloubila. Přibylo textů reflektujících výchovnou, kulturní i ideologickou roli filmu. Zároveň se ukázalo, že i v období ideologického tlaku lze o filmu psát s nadhledem a jemnou ironií.

Ačkoli by se mohlo zdát, že filmová rubrika v ženském časopise bude přirozeně otevřená ženskému pohledu, opak byl pravdou. Až na několik výjimek do této rubriky přispávali výhradně muži. Jejich styl psaní, tematické zaměření i způsob, jakým zobrazovali filmový svět, nesly viditelné znaky mužského pohledu, často odborného s důrazem na technologii, dramaturgii nebo kulturní a politické souvislosti. Naopak ve výjimečných případech, kdy se v rubrice objevil i ženský hlas se styl psaní mění. Například článek *Jeli tudy filmaři* je osobnější, psaný s nadhledem a s trochou nostalgie. Film není jen produktem, ale přirozenou součástí života. Autorka používá metafory z venkova, přírody a dětství, a tím se

³⁸⁸ ČECH, Vladimír: *Žena v německém filmu*. Eva XIV, 1942, č. 8, s. 4.

³⁸⁹ BROŽ, Jaroslav: *Německý herecký dorost hledá své vzory*. Eva XIV, 1942, č. 16, s. 4.

³⁹⁰ HRNČÍŘ: *Film a zima*. Eva XIII, 1941, č. 2, s. 13.

výrazně liší od mužského technického pohledu. Značně maskulinně vyznívá článek *Žena v německém filmu*, který sice popisuje ženské hrdinky, ale činí to z pozice vnějšího hodnotitele. Ženská krása, styl, výrazy hereček i jejich typové zařazení jsou popisovány téměř jako v katalogu. Chybí vnitřní pohled, náznak empatie nebo jakékoliv pocity. Z toho vyplývá, že mužský pohled v rubrice o filmu byl většinou hodnotící, systémový a orientovaná na výkon, zatímco ženský pohled, i když zřídka zastoupený, byl více lidský, a projevoval cit a osobní zkušenost. Tento kontrast jen podtrhuje fakt, že filmová rubrika *Evy* byla ve své době především odborným polem mužských publicistů, kteří o ženském světě ve filmu často psali s vnějším odstupem, nikoli z vlastní zkušenosti. A právě proto má i malý ženský hlas v této sekci tak výrazný kulturní význam.

5.8.1. Svět umění a estetiky v časopise *Eva*

Zatímco filmová rubrika v *Evě* přinášela čtenářkám fascinaci stříbrným plátnem a jeho hvězdami, tematika umění nabízela jiný druh zážitku, a to klidnější, spjatý s tradicí, kulturou i estetickým rozvojem. Umění bylo v časopise chápáno nejen jako část, ve které se ukazují krásné věci, ale jako prostor pro výchovu vkusu, kulturní a společenské orientace. Rubrika věnovaná umění nebo, přibližovala čtenářkám jak klasické, tak i moderní směry. Vedle portrétů významných osobností se objevovaly i úvahy o významu umění pro každodenní život ženy, nejen jako diváka, ale i tvůrce. V období mezi dvěma světovými válkami procházelo Československo rychlými změnami, které se odrážely nejen v politice a ve společnosti, ale i v kultuře a způsobu, jak lidé přemýšleli o umění. Časopis *Eva* nabízel svým čtenářkám pohled do světa výtvarného umění, který se soustředil na domácí i zahraniční prostředí.

Jedním z důležitých témat byl zájem o jiné kultury, zvláště ty, které byly dlouho opomíjené nebo působily exoticky. V článku *Černošské umění* najdeme nadšení pro jednoduchost, duchovnost a přirozenou sílu afrického výtvarného projevu, která podle tehdejších představ dokázala „očistit“ evropské umění od předpojatosti. „*Je to především smysl náboženský, který jest vlastním základem tvorby negrů.* [sic!]“³⁹¹ Výtvarné umění bylo v *Evě* chápáno nejen jako estetická záležitost, ale i jako nástroj poznávání jiných kultur. Africké umění zde není jen kuriozitou, ale důkazem duchovní síly, která inspirovala moderní výtvarníky k hledání něčeho nového. (obraz. příloha **K**)

³⁹¹ HOLÝ, M: *Černošské umění*. *Eva* I, 1929, č. 5, s. 22.

Výrazně se v *Evě* objevovalo téma žen v umění. Ačkoliv se časopis snažil o podporu a uznání ženských umělkyň, zůstával v hodnocení jejich tvorby někdy až překvapivě zdrženlivý. Článek *Ženy v pařížském výtvarnictví*³⁹² zmiňuje malířky a sochařky vystavující v Paříži a oceňuje jejich osobitý styl, ale často v souvislosti s jejich jemností, barevností nebo „psychologickou hloubkou“, tedy rysy tradičně spojované s ženským stylem. Ještě zřetelnější je to v textu *Ženy v malířství*, kde se otevřeně varuje před napodobováním mužského stylu a zdůrazňuje, že skutečné umění ženy má vycházet z její ženskosti a citlivosti. „*Vzdává-li se žena své ženskosti, její dílo je napodobením mužského výrazu, ztrácí souvislost s osobností svého průvodce, není tvořeno, ale spíše vnějškově uděláno.*“³⁹³ Citace ukazuje, jak se vnímalo ženské umění, oceňovalo se hlavně tehdy, když působilo jemné, citlivě a žensky. Autor tvrdí, že opravdové umění ženy musí vycházet z její přirozenosti. I když to zní jako podpora ženské tvorby, bylo to spíše omezující a ženy nemohly tvořit dostatečně svobodně, ale jen v mezích toho, co se tehdy považovalo za vhodné pro ženu.

Zájem o výtvarné umění se často dotýkal i ženského těla a ideálu krásy. V článku *Nejdražší ženy světa*³⁹⁴ se píše o slavných portrétech, sochách a obrazech žen, které byly prodávány za obrovské částky, a zároveň se zamýšlí nad tím, co vlastně dělá ženu „nejdražší“, zda je to její krása, postavení, nebo spíše to, co představuje jako kulturní symbol. Podobně se i článek *Ženské podobizny XIX. století*³⁹⁵ vrací k ženským portrétům z minulosti a hledá v nich obraz dřívější elegance a stylu.

Časopis *Eva* se často vracel k dějinám výtvarného umění a ukazoval, jak se v něm prolíná minulost se současností. V článku *Manet* je zmíněn odvážný přístup k malbě a nový způsob, jak se dívat na svět kolem sebe: „*Dovedl chápati předměty jako záminku, chutnati nervy, jejich vnějšek, vyvolávati zvuky, lesky, odrazy světla...*“³⁹⁶ jako na hru světla, zvuků a dojmů. Naproti tomu článek *Květiny v zátiší*³⁹⁷ se zamýšlí nad květinami jako tradičním motivem, který v sobě může nést klid, vzpomínku na smrt i duchovní význam.

Meziválečné období tak přineslo nejen nové směry ve výtvarném umění, jako kubismus, expresionismus, surrealismus, ale i nové způsoby, jak o umění přemýšlet. *Eva* se k těmto změnám stavěla nejen jako zprostředkovatelka kulturního dění, ale i jako kritické

³⁹² M.N.: *Ženy v pařížském výtvarnictví*. *Eva* III, 1931, č. 16, s. 24.

³⁹³ KOVÁRNA, František: *Ženy a malířství*. *Eva* V, 1933, č. 7, s. 26.

³⁹⁴ FRIEDLÄNDROVÁ, M.: *Nejdražší ženy světa*. *Eva* I, 1928, č. 2, s. 22.

³⁹⁵ MELNÍKOVÁ PAPOUŠKOVÁ, N.: *Ženské podobizny XIX. století*. *Eva* VI, 1934, č. 18, s. 29.

³⁹⁶ ŠTECH.V. V.: *Manet*. *Eva* V, 1932, č. 2, s. 25.

³⁹⁷ KOVÁRNA, František: *Květiny v zátiší*. *Eva* V, 1933, č. 18, s. 28.

fórum, které hledalo rovnováhu mezi estetickou hodnotou, společenským významem a genderovou citlivostí.

Druhá polovina třicátých let přináší do časopisu *Eva* nové pohledy na umění, které stále více odráží dobu, její proměny, nálady i otázky, které společnost kladla. Umění zůstává důležitou součástí kultury a často se k němu vztahuje i téma ženské tvořivosti nebo výtvarného vkusu čtenářek. Pokračuje podpora mladých umělkyň, zájem o plastiku i důraz na francouzské vlivy, ale zároveň se začínají objevovat texty, které reagují na vnitřní politickou nejistotu. Výtvarné umění zůstává i nadále důležitou součástí kulturní identity a prostor, který mu časopis věnuje. Časopis si v této době drží pozoruhodný odstup od ideologických tlaků a snaží se přinášet pohled na výtvarné umění jako na přirozenou součást života.

Významnou roli v časopise hrají i zahraniční vlivy. Výstava francouzského umění, která se konala v roce 1937 v sálech Mánesa, je v článku *Francouzské umění v Praze*³⁹⁸ představena jako kulturní událost s velkým přesahem. Zmiňováni jsou impresionisté, Cézanne nebo Seurat, ale důležitější, než jména je dojem, který výstava zanechala, a to pocit otevřenosti, svobody a důvěry v sílu umění. V době, kdy se Evropa stále více uzavírá a politická situace se mění, přinášejí tyto kulturní akce jiný styl, působí dojmem spojení a ukazují, že sdílené hodnoty ještě nezmizely.

Zároveň se ale *Eva* ve stejné době věnuje i domácí výtvarné scéně. Článek *Je před Vánoci – nezapomeňte na umění*³⁹⁹ je hezkou výzvou k tomu, aby si čtenářky všimaly malých uměleckých děl kolem sebe, jako například sošek, plastik nebo zvířecích motivů v dílech mladých umělců a hlavně umělkyň. V textech se objevuje důraz na citlivost, blízkost k přírodě a schopnost vnímat krásu v detailech, to vše jako typické znaky ženského výtvarného projevu.

Zajímavé jsou i texty, které se věnují lidovému umění nebo ženské účasti na výstavách. Článek *Několik upřímných slov o lidovém umění* připomíná, že hodnotné lidové umění nemusí vznikat jen v ateliérech nebo galeriích, ale i to, co je spojeno s tradicí a každodenním životem, má svou hodnotu a historii. „*Lidové umění opakuje formy, ale jeho duch ani po tolikerém opakování není mrtvý, mluví k nám řečí živou ještě dnes, ba snad zvláště dnes, kdy hledá v nás všech ono živé a kulturní zázemí, bez kterého se tak těžko*

³⁹⁸ VOLAVKOVÁ, Hana: *Francouzské umění v Praze*. *Eva* IX, 1937, č. 13, s. 4-5.

³⁹⁹ VOLAVKOVÁ, Hana: *Je před Vánoci – nezapomeňte na umění*. *Eva* X, 1937, č. 3, s. 11.

*pracuje všem umělcům.*⁴⁰⁰ Citace zdůrazňuje, že lidové umění si navzdory své jednoduchosti zachovává sílu, díky své opakovanosti neztrácí význam, ale naopak stále oslovuje. V době, kdy se často hledají vlastní kořeny, má tento druh tvorby smysl pro umělce i diváka. Oproti tomu článek *O účasti našich umělkyně na výstavách v cizině* ukazuje, že české umělkyně měly co nabídnout i v mezinárodním měřítku. Často se ale stávalo, že doma byly oceněny až po úspěchu v cizině. „*Málokdy se stává, aby umělec, doma téměř neznámý, dobyl si nejprve svůj vavřík v cizině a pak teprve doma; u našich umělkyně jsme toho teď svědky téměř napořád.*“⁴⁰¹ Cesta k uznání byla pro české umělkyně složitá. Získání uznání v zahraničí zde funguje jako potvrzení kvality, které otevírá dveře přijetí. Zároveň to také ukazuje, že české prostředí zůstávalo často konzervativní a opatrné, pokud šlo o podporu ženské tvorby, a to i přesto, že ženy měly dostatečný talent, aby mohly obstát vedle mužských kolegů.

V závěrečném období předválečných a válečných let se výtvarné umění v časopise *Eva* přirozeně proměňuje, stejně jako celá společnost. Kulturní prostor se zčásti uzavírá, ale zároveň hledá nové formy, jak přinášet umění do každodenního života. V této době se kladl důraz nejen na reprezentativní výstavy, ale i na blízkost umění běžnému čtenáři, na roli umělců a na národní tradici. Zvláštní pozornost se v tomto období věnuje národní identitě. Článek *Ženy v díle Josefa Mánesa*⁴⁰² ukazuje návrat k domácím uměleckým tradicím a k oblíbeným postavám českého výtvarného prostředí. Výběr Mánesa není náhodný, jeho důraz na lidovost, venkovskou krásu a ideály minulosti v sobě nese určitý klid a jistotu, která měla čtenářky v čase nejistoty uklidnit.

Na počátku 40. let se v časopise začala objevovat i ideologie. Vedle příspěvků z tradičních českých výstav se objevovaly i články, které představovaly umění pod vlivem nových mocenských struktur. Například *Výstava německá velikost* nebo *Velká německá výstava 1940*⁴⁰³ ukazují, jak se výtvarné umění přizpůsobovalo dobové ideologii a jak bylo využíváno k upevňování pojmů jako „řád“. Umění zde už nebylo vnímáno pouze jako estetická hodnota, ale i jako nástroj pro budování společné paměti. „*Ano, jen v této plodnosti je naděje zítřka – a proto ji též Adolf Hitler zachytil a může o ní říci „nalezl jsem ji na dně a dal jsem německé ženě nový smysl života“ – a tak i my musíme si odnésti tento nový úkol české ženy jako závěrečné rozhodnutí po shlédnutí této výstavy: I ona svou plodností musí živit genia českého národa, aby i on mohl důstojně přiřaditi se po bok národa německého a*

⁴⁰⁰ VOLAVKOVÁ, Hana: *Několik upřímných slov o lidovém umění.* *Eva* VIII, 1936, č. 11, s. 23.

⁴⁰¹ VOLAVKOVÁ, Hana: *O účasti našich umělkyně na výstavách v cizině.* *Eva* X, 1938, č. 7, s. 16.

⁴⁰² LORIŠ, Jan: *Ženy v díle Josefa Mánesa.* *Eva* XI, 1939, č. 18, s. 8-9.

⁴⁰³ HORA, Josef: *Velká německá výstava 1940.* *Eva* XII, 1940, č. 19, s. 8.

*aby i ona měla smysl svého života.*⁴⁰⁴ Výtvarné umění je zde chápáno jako nástroj kulturní politiky, jako potvrzení řádu, historie a hodnot. Citace z výstavy ukazuje, jak silně bylo umění propojeno s politickou představou o poslání ženy i národa.

Na druhé straně zůstával kontakt s českou tradicí. Výstava *V národní galerii*⁴⁰⁵ připomínala kořeny českého umění a vracela se k historickým dílům gotiky a baroka. Autor v článku vyzdvihuje hodnotu uměleckého díla, jeho duchovní rozměr i práci kurátorů, kteří o historické památky pečují. Podobně článek *Členská výstava Mánesa* ukazuje, že v těchto letech vznikala umělecká díla s osobitým výrazem, často s náznakem nesouhlasu s tím, co se dělo okolo. „*Na malířském souboru je vidět hrozící nebezpečí příliš těsně sevřeného kruhu domácích umělců.*“⁴⁰⁶ Citace naznačuje, že umění potřebuje otevřenost a svobodu, aby mohlo opravdu žít a rozvíjet se. Pokud se příliš uzavře do malého kruhu domácích autorů, může to být stejně škodlivé jako politický tlak.

V samém závěru období se tak v časopise *Eva* potkávají dvě odlišné roviny. Na jedné straně se objevují texty oslavující oficiální ideály a výklad dějin, na straně druhé pak nenápadné příběhy malířek a malířů, kteří i v nejisté době hledají krásu v každodennosti. Tato dvojí poloha vytváří zvláštní napětí, ale i svědectví o tom, jak výtvarné umění, i v těch nejtěžších časech dokázalo promlouvat k člověku.

V textech o výtvarném umění si můžeme všimnout rozdílů mezi tím, jak psali muži a jak ženy. Muži se často soustředili na širší souvislosti, psali o historii, ideologii nebo o tom, jakou roli má umění ve společnosti. Když psali o výstavách jako *Německá velikost* nebo *Velká německá výstava 1940*, zajímalo je hlavně to, jak umění odráží tehdejší dobu, politiku a národní hodnoty. Naopak ženské autorky se opět věnovaly spíše osobnějším tématům. Psaly o tom, jak na ně umění působí, co v nich vyvolává a popisovaly konkrétní dojmy z výstav nebo děl. Všimají si krásy, elegance i ženského pohledu na svět, ale zároveň mají i kritičtější pohled. Autorky si všimají detailů, jako je oblečení držení těla nebo pohled a hledají v nich emoce a příběhy.

V periodiku měly své stálé místo i články věnované významným kulturním osobnostem. Pravidelně se zde objevovaly medailonky herců, hereček, spisovatelů, skladatelů i jiných veřejně známých tváří. Zvláštní pozornost byla věnována jejich životním jubileím,

⁴⁰⁴ HAUNER, Edgar. S: *Výstava Německá velikost*. *Eva* XIII, 1941, č. 9, s. 13.

⁴⁰⁵ PEČÍRKA, Jaromír: *V národní galerii*. *Eva* XIII, 1941, č. 18, s. 7.

⁴⁰⁶ J.M.B: *Členská výstava Mánesa*. *Eva* XIV, 1942, č. 7, s. 6.

výročí prvního vystoupení nebo jiným významným milníkům jejich kariéry. Takové články měly často slavnostní styl, působily jako pocta a připomenutí jejich přínosu kulturnímu a společenskému životu. Portréty byly doplněny fotografiemi nebo ilustracemi, které dodávaly textům osobní rozměr. Autoři v těchto příspěvcích často shrnovali dosavadní uměleckou dráhu zmiňované osobnosti, připomínali zásadní role, díla nebo vystoupení a zmiňovali i ohlasy veřejnosti. V některých případech se jednalo o vzpomínkové texty, které zároveň odrážely určitou nostalgii a úctu. Tyto články však nebyly pouze o faktech, ale často nabízely i osobnější pohled na danou osobnost. Zmiňovaly například její charakterové rysy, styl vyjadřování, vkus nebo způsob, jakým ovlivnila širší kulturní prostředí. Zvláště v případě hereček nebo zpěvaček byla často vyzdvihována i jejich krása, oblíbenost u publika nebo inspirace, kterou byly pro běžné ženy.

5.9. Módní rubrika v časopise *Eva*

Rubrika věnovaná módě patřila v periodiku *Eva* k pravidelným a čtenářsky oblíbeným součástem každého čísla. Móda zde neplnila pouze informativní roli, ale především pomáhala utvářet obraz moderní ženy v meziválečném období a za protektorátu. Nešlo pouze o přehled aktuálních trendů, ale i o výchovu ke vkusu, estetice a eleganci. Často se přitom spojovaly praktické rady s výtvarně zpracovanými ilustracemi, které měly čtenářkám pomoci orientovat se mezi styly i při výběru konkrétního oblečení. Časopis ukazoval módu jako přirozenou součást ženského světa, ať už šlo o elegantní večerní šaty inspirované pařížskými návrháři nebo o úspornější a účelné oblečení pro hospodyně nebo zaměstnané ženy. Vývoj módní rubriky tak představuje nejen proměny stylu, ale i širší kulturní a společenské posuny, které ovlivňovaly podobu ženy ve společnosti.

Módní rubrika nebyla samostatným odděleným celkem, ale naopak přirozeně navazovala na většinu ostatních témat, kterým se časopis věnoval. Styl oblékání se v textech často přizpůsoboval ročním obdobím, jarní procházky, letní dovolené, podzimní městský šatník nebo zimní kabáty a sváteční večerní toalety. Móda se neřídila pouze počasím, ale i rytmem života, objevovaly se outfity na svatbu, na ples, na vánoční návštěvu nebo na velikonoční výlety. Vedle společenských příležitostí se móda vztahovala i k běžnému dennímu životu, zahrnuta byla i móda pro domácnost, cestování, pobyt na chatě nebo v horách, oblečení pro maminky a také sportovní úbory.

Neopomenutelný vliv měl na módu i film, nejenže byly herečky považovány za módní ikony, ale často se v časopise probíralo, co měly na sobě, jaké střihy nosily a jaký dojem zanechávaly. Móda tak nebyla pouze otázkou krásy, ale i každodenní praktičností a společenského postavení. Právě tím, jak prostupovala všemi oblastmi ženského světa, ukazovala móda v časopise *Eva*, že oblečení nebylo jen povrchní záležitostí, ale součástí osobního o společenského vyjádření.

Na přelomu dvacátých a třicátých let se ženská móda proměňovala ruku v ruce s tím, jak se měnilo celé společenské klima. Po první světové válce přišel čas modernizace, uvolňování tradičních pravidel a větší samostatnosti žen, a to všechno se odráželo i v tom, co ženy nosily a jak o módě přemýšlely. Časopis *Eva* zachycoval tyto proměny citlivě, často i s nadhledem a humorem. Móda nebyla prezentována samostatně, ale často byla spojována s ročními obdobími, aktuálními událostmi a každodenním rodinným životem. V článku *Oblékání na weekend* se například neřeší pouze konkrétní kousky oblečení na výlet, ale i způsob trávení volného času mimo město, jak se odlišně se obléká žena, která jde pěšky do lesa, a jak ta, která cestuje autem nebo míří k vodě. „*Pak jsou tu výlety, na které se jezdí autem. Šaty, které se oblékají na tyto výlety, musí být co nejpohodlnější, z látky, která se nemačká a lehce nešpiní.*“⁴⁰⁷ Tento praktický přístup ukazuje, že móda byla v *Evě* chápána především jako funkční a přizpůsobivá součást života.

V módních textech se často objevují i sezónní motivy, zdůrazňuje se, že jaro přináší nové látky a střihy, zima zase kožichy a společenské róby. Článek *Eva v kožichu* přináší nejen módní doporučení, ale zároveň odhaluje i tlak společenských očekávání, kterým ženy čelily. „*Každá žena má kožich, nebo bude letos mít kožich, nebo si šetří na kožich. Bez kožichu je nešťastna. Bez kožichu se stydí jít po ulici, bez kožichu si připadá chudá, odstrkovaná a zneuznaná.*“⁴⁰⁸ Tento citát neukazuje pouze touhu po luxusním oděvu, ale vypovídá o hlubší sociální a společenské situaci. Kožich zde není pouze prostředkem pro zahřátí, ale především znakem postavení, uznání a společenské hodnoty ženy. Je zároveň zajímavé, že podobné výroky se v časopise objevují bez jakékoliv ironie, což může naznačovat, že časopis *Eva* nemířil primárně na ženy z nižších vrstev, ale spíše na ty, které si mohly podobné oděvy dovolit.

⁴⁰⁷ JÍLOVSKÁ, Staša: *Oblékání na weekend*. *Eva* I, 1929, č. 14, s. 16.

⁴⁰⁸ JÍLOVSKÁ, Staša: *Eva v kožichu*. *Eva* I, 1928, č. 2, s. 12.

V období první republiky, konkrétně v letech 1928 až 1936, hrála klíčovou roli v utváření módního obsahu časopisu Staša Jílovská⁴⁰⁹. Jako hlavní redaktorka módní rubriky určovala nejen směřování textů o odívání, ale i způsob, jakým se o módě psalo, tedy s důrazem na širší kulturní souvislosti a každodenní realitu ženského života. Staša Jílovská psala s citem pro detail a její texty kombinovaly praktické rady s přirozeným vypravěčským stylem. Věnovala se jak výběru vhodného oblečení pro konkrétní příležitosti, od víkendových výletů po večerní toalety, tak i výchově ke vkusu a promyšlenému budování dámského šatníku. Ve svých článcích často připomínala, že módní vkus není výsadou vyšších vrstev, ale projevem ženské hrdosti. Příkladem jejího stylu může být článek *Výbava pro nevěsty*⁴¹⁰, ve kterém rozebírá obsah dámského šatníku s ohledem na budoucí roli ženy v domácnosti i ve společnosti. Ukazuje zde, jak uvažovala v širších souvislostech a jak důsledně propojovala módu s konkrétními životními etapami.

Velký vliv na módní rubriku měla také francouzská móda, která byla považována za symbol elegance a ženského šarmu. Paříž byla oprávněně vnímána jako centrum módní tvorby, sídlily zde prestižní módní domy haute couture, které určovaly mezinárodní trendy a udávaly směr celé módní kultuře. Zmínky o francouzských střizích, materiálech nebo doplňcích se pravidelně objevovaly v doporučeních pro čtenářky. V článcích jako *Pařížské poznámky*⁴¹¹ se objevují konkrétní odkazy na pařížské módní salony, jejich atmosféru a vliv. Autoři ale zároveň připomínali, že ne všechno, co se nosí v Paříži, se hodí do českého prostředí. Pařížská móda mohla být někdy příliš výstřední nebo nepraktická, a tak se zdůrazňovalo, že česká žena si vybírá spíše to, co je vkusné, jednoduché a nositelné v běžném životě.

Důležitým tématem je také vnímání ženské módy ve vztahu k mužům. V článku *Nechtějte nás oblékat* se objevuje zábavná a lehce ironická polemika nad tím, že ženy často zasahují do oblékání mužů, což někteří vnímají jako ohrožení své samostatnosti a prostoru pro vlastní vkus. Autor v textu s nadhledem popisuje situaci, kdy ženy určují partnerovi, jaký kabát, klobouk nebo kravatu má nosit, a zároveň si stěžuje na ztrátu samostatnosti. „*Nechtějte nás oblékat a rozumět tomu lépe. V těchto věcech chci svobodu. A jsem za to hotov nemluvit*

⁴⁰⁹ Staša Jílovská (1898-1955), česká novinářka, redaktorka, překladatelka z angličtiny a francouzštiny. V letech 1928-1936 byla hlavní redaktorkou módy v časopise *Eva*. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sta%C5%A1a_J%C3%ADlovsk%C3%A1. [cit. 2025-06-09].

⁴¹⁰ JÍLOVSKÁ, Staša: *Výbava pro nevěsty*. *Eva* V, 1933, č. 7, s. 16.

⁴¹¹ JÍLOVSKÁ, Staša: *Pařížské poznámky*. *Eva* III, 1931, č. 8, s. 11.

do toho, co máte pod krkem a na nohou vy.“⁴¹² Takto formulovaný odpor k vylepšení mužského šatníku ze strany žen poukazuje na jemné napětí mezi tradičními genderovými rolemi. Móda zde nebyla pouze věcí vnějšku, ale dotýkala se i otázek soužití, genderových rolí a vzájemného respektu. Jemný humor zároveň zmírňuje kritičnost a přibližuje téma čtenářkám pomocí každodenních situací.

Podobně laděný, i když mnohem rozsáhlejší je článek *Pánská móda není pro muže*, který kriticky komentuje fenomén pánské módy a vysmívá se tendenci módního průmyslu přetvářet mužský vzhled podle módních trendů. Autoři upozorňují na ztrátu individuality a mužnosti: „...k opravdové ženě patří muž, muž s prací, myšlenkami, starostmi, svaly a s mužným srdcem. Figuríny z výkladních skříní pánských konfekcí chodí ovšem také po pražských ulicích. Je na vás, abyste si vybraly!“⁴¹³ Zde autor odhaluje, že ženy mají ve výběru oblečení pro muže jasno a možná i větší cit pro to, co vypovídá o jejich charakteru.

Módní rubrika se věnovala i samotným materiálům a praktickým otázkám spojeným s každodenním nošením oblečení. V článku *Pod přiléhavé šaty* se například rozebírá význam správně zvoleného spodního prádla, takového, které podpoří ženskou siluetu, ale zároveň nebude tělo deformovat ani omezovat. Zdůrazněn je také požadavek na pohodlí a přirozenou eleganci. Text tak reaguje na tehdejší představy o ladnosti a štíhlosti, aniž by je přímo vnucoval. „Pod odpolední a večerní hedvábné šaty nosí se celá gumová kombinace spojená s podprsenkou z lehkého hedvábí nebo krajky. Pod takové šaty je gumový pás naprosto nutný, a žádná žena by neměla chodit v přiléhavých moderních šatech bez něho.“⁴¹⁴ Tento výrok ukazuje, jak moc byla vnímána zodpovědnost ženy za výsledný dojem z celkového vzhledu. Zároveň je však patrné, že nejde o snahu ženy omezovat nebo svazovat, ale spíše o podporu decentního a promyšleného vzhledu, který stojí na vhodném výběru materiálu a střihu. (obraz příloha L)

V období let 1933 až 1938 se móda v stala nejen otázkou vkusu a elegance, ale také zrcadlem společenských a politických proměn doby. Ekonomická nejistota 30. let, doznívající hospodářská krize a narůstající napětí v Evropě se promítaly do každodenní reality čtenářek a móda na to musela reagovat. Nešlo už pouze o reprezentaci, ale i o praktičnost a osobní výpověď, jak ukazuje například článek *Peníze nás neoblékají*. Autorka v něm upozorňuje, že: „Malá garderoba, odpovídající skutečným potřebám majitelky, může být elegantnější a lepší

⁴¹² HRADECKÝ, J.R: *Nechtějte nás oblékat*. Eva I, 1929, č. 14, s. 21.

⁴¹³ HERBEN, Ivan: *Pánská móda není pro muže*. Eva IV, 1931, č. 2, s. 11.

⁴¹⁴ JÍLOVSKÁ, Staša: *Pod přiléhavé šaty*. Eva III, 1931, č. 8, s. 13.

než přeplněný šatník.“⁴¹⁵ Tento důraz na kvalitu a funkčnost při výběru oblečení místo nepromyšleného nakupování vystihuje celkový posun společenského myšlení v této době.

Objevuje se i silnější důraz na ženskou individualitu, žena se nemá oblékat kvůli mužům, ale sama pro sebe. Tato myšlenka, která zní dnes zcela samozřejmě, byla v meziválečné době velmi moderní. V textu *Neoblékáme se pro muže* se móda stává prostorem pro osobní vyjádření, ale zároveň i odpovědí na společenská očekávání. „*Muži jsou dosti domýšliví, aby si mysleli, že ženy se strojí pro ně. Na tom není ani zbla pravdy. (...) Ženy se strojí zase pro ženu. (...) Ženy totiž vědí, že s odbornou znalostí, vkusem a často i nemilosrdnou kritikou se shledají zase jen u ženy.*“⁴¹⁶ Tento vtipně napsaný text obrací tradiční pohled na ženskou módu a připomíná, že ženy hledají uznání především mezi sebou navzájem, a ne u mužů. V podobném duchu se nese i text *Byla jsem s mužem na přehlídce*⁴¹⁷, který s nadsázkou líčí situaci, kdy muž na módní přehlídce zcela nechápal, co se na to ženě líbí. Zatímco on se nudil, ona vnímala šaty jako krásu, inspiraci a potěšení.

Móda si v těžkých dobách uchovávala svou hravost a smysl pro krásu. Například klobouky nebyly vnímány pouze jako praktický doplněk, ale často jako malé výtvarné dílo. Článek *Klobouky se inspirují*⁴¹⁸ ukazuje, jak móda dokázala čerpat inspiraci z folklóru, čínského umění nebo z módy 80. let 19. století, tedy z velmi rozmanitých zdrojů. Určité propojení tradice a současnosti ukazuje i článek *Historie a móda v krajkářství*, kde je krajka chápána jako most mezi tradicí a moderním designem. „*Hlavní zásadou však je a zůstává: Sloučit tradici a modernost. Tuto zásadu naše česká krajka, díky těm, kteří ji tvoří, vždy s úspěchem plnila.*“⁴¹⁹ Tento citát vystihuje, jak byla česká krajka vnímána, nejen jako ozdoba, ale jako doklad řemeslné zručnosti a schopnosti propojit historické dědictví s požadavky moderní doby.

V závěru třicátých let se módní rubrika postupně více přizpůsobovala nové společenské situaci. Styl článků zůstával elegantní a inspirativní, zároveň ale bylo patrné, že móda začíná reagovat i na praktičtější potřeby doby. Zimní móda a kožešiny si v textech získaly své pevné místo, nejen jako symbolu luxusu, ale i jako funkční ochrana proti chladu. V článku *Zima v kožišinách*⁴²⁰ se tak prolíná jak estetický dojem, tak i praktické rady, jak

⁴¹⁵ SCHIAPARELLI, Mme: *Peníze nás neoblékají*. Eva IX, 1936, č. 1, s. 14.

⁴¹⁶ SCHIAPARELLI, Mme: *Neoblékáme se pro muže*. Eva VII, 1935, č. 19, s. 20.

⁴¹⁷ HAHNOVÁ, Lotte: *Byla jsem s mužem na přehlídce...* Eva X, 1937, č. 2, s. 18.

⁴¹⁸ ZENKEROVÁ, A: *Klobouky se inspirují*. Eva X, 1938, č. 9, s. 20.

⁴¹⁹ VÍTEK, Tomáš: *Historie a móda v krajkářství*. Eva X, 1937, č. 3, s. 25.

⁴²⁰ LANG, Otto: *Zima v kožišinách*. Eva VIII, č. 5, s. 16.

sladit svrchní oděvy, obuv a doplňky. Autor píše, že luxusní materiály jako persián⁴²¹, nebo breitschwanz⁴²² se musely přizpůsobit praktičnosti, recyklaci a potřebě víceúčelnosti, pláště a paleta měly sloužit dopoledne i večer, a zároveň být dostupnější širší vrstvě žen. Klade se důraz na kvalitu, odolnost materiálu a jeho vhodnost pro každodenní nošení.

Od roku 1936 až do konce první republiky se módní rubrika rozšířila o nový, výrazný hlas Comtesse d'Humieres⁴²³, která do časopisu přispívala pravidelnou rubrikou s názvem *Parisiana*. (obraz. příloha M) Tato autorka působila jako zasvěcená pozorovatelka pařížské módy a její texty přinášely čtenářkám nejen inspiraci, ale také přehled o nejnovějších trendech. Její rubrika byla kombinací reportážního stylu a osobního tónu, často se obracela přímo ke čtenářkám, sdílela své postřehy z návštěv pařížských salónů, komentovala konkrétní kolekce a nabízela detailní popisy střihů, materiálů i barev. „*Viděla jsem zatím kolekci Maggy Rouff⁴²⁴, snad nejlepšího pařížského salonu, poněvadž všechny jeho modely prozrazují rázovitou osobnost, jež salon vede.*“⁴²⁵ Tímto způsobem autorka nejen informovala o módních novinkách, ale zároveň vytvářela živý obraz atmosféry konkrétních salónů, a tím přibližovala francouzskou módu svým čtenářkám.

I když se francouzská móda objevovala v *Evě* již dříve, právě autorka skrývající se pod jménem Comtesse d'Humieres ji dokázala propojit s osobním tónem, jemnou estetickou stylizací a konkrétními doporučeními pro čtenářky. Do módní rubriky tak vnesla nejen přehled o zahraničních trendech, nezaměřovala se pouze na šaty jako takové, ale sledovala i to, jak působí na ženu samotnou, jak podtrhují její ladnost, eleganci a osobnost. Praktická stránka módy přitom zůstávala v jejich textech stejně důležitá. I když čerpala z prostředí haute couture, dokázala módní trendy podat tak, aby byly inspirativní i pro české čtenářky.

⁴²¹ Persián, mimořádně kvalitní kožešina z jehňat Karakulské ovce. Dostupné z:

https://cs.wikipedia.org/wiki/Karakulsk%C3%A1_ovce. [cit. 2025-06-09].

⁴²² Breitschwanz, kožešina ovce se širokým ocasem, v Orientu známá jako „*karakulča*“. Obvykle se získávala z nedonošených a mrtvě narozených jehňat, případně z poražených březích ovcí. Kožešina má rovnou, sametově hebkou srst a je černé barvy s namodralým leskem, během 20. století se z etických důvodů přestala používat. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karakulsk%C3%A1_ovce. [cit. 2025-06-09].

⁴²³ Jméno Comtesse d'Humieres je s největší pravděpodobností pseudonym. Historicky existující šlechtický rod d'Humieres, kde působila tzv. Francouisi, vychovatelka královských dětí mezi léty 1546-1557, nemá s autorkou ani její rubrikou nic společného. Zvolený pseudonym mohl sloužit k vyvolání dojmu francouzského původu a určité autority. Dostupné z:

[https://fr.wikipedia.org/wiki/Famille_d%27Humi%C3%A8res_\(Rouergue\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Famille_d%27Humi%C3%A8res_(Rouergue)). [cit. 2025-06-09].

⁴²⁴ Maggy Rouff (vlastním jménem Marguerite de Wagner 1896-1971), byla francouzská módní návrhářka a majitelka známého pařížského módního domu. Její salon patřil mezi respektované podniky haute couture ve 30. a 40. letech. Známa byla pro elegantní ženské linie, decentní styl a promyšlenou práci s detailem. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Maggy_Rouff. [cit. 2025-06-09].

⁴²⁵ D' HUMIERES, Comtesse: *Parisiana*. Eva IX, 1937, č. 9, s. 16.

Doporučovala konkrétní kombinace oblečení, střihy, vhodné pro postavu i počasí, nebo jaký klobouk se hodí k jaké příležitosti. Zvláštní pozornost věnovala také barevné harmonii.

V pozdních 30. letech a během válečných let se módní rubrika přizpůsobovala nejen estetickému vývoji, ale také změně ve společnosti. Přestože se oděvní průmysl musel vyrovnávat s omezenou poptávkou, časopis dokázal rubriku udržet jako prostor pro inspiraci, eleganci a ženské sebevědomí. Toto období se vyznačuje důrazem na praktičnost, variabilitu a vkus, módní texty se stále opírají o kulturní přesahy a mezinárodní trendy. Styl odívání se i nadále orientoval na ženskou siluetu, přičemž se prosazovala nová ženská linie, která byla měkčí, přirozenější a více reagovala na ženské tělo než dříve oblíbené strohé formy. V textech se objevuje důraz na kombinaci elegance a praktičnosti, přetrvávají potřeby pohyblivosti, jednoduchosti, a přitom reprezentativního vzhledu. Silnou roli hrály články o halenkách, sukních, kabátech a drobných doplňcích, které mohly snadno proměnit i základní šatník. Důležitým motivem se stala práce s látkou, střihem a detailem, i malé úpravy byly vnímány jako cesta k eleganci a osobnímu stylu.

Velká pozornost byla v této době stále věnována francouzské módě, která byla vnímána jako vrchol stylu a elegance. V článcích jako *Pařížské salony* nebo *Model zaručeně pařížský*⁴²⁶ se francouzská móda přibližovala českým čtenářkám jako vzor jemné linie, sofistikovaného zpracování a důrazu na detail. Zmiňované módní prvky, jako byly jemné látky, upravený střih nebo výrazný klobouk, byly zároveň chápány jako prostředek, jak vyjádřit ženskou osobitost. „*Mainbocher*⁴²⁷ *nadaný a elegantní krejčí, stejně vášnivě hraje na klavír jako vytváří nové módní modely. Propaguje dnes nesmlouvavě měkkou ženskou linii, již sleduje linii těla, zužuje pas a dává vyniknouti půvabnému boku.*“⁴²⁸ Z tohoto popisu je patrné, že móda byla vnímána nejen jako prostředek ke zkrášlení, ale i způsob, jak tvarovat ženskou siluetu a zvýraznit její smyslnost. Výrazná linie pasu a boků, jak ji propagoval Mainbocher, nesla zřetelný erotický podtext, který zobrazoval dobový ideál ženské přitažlivosti.

⁴²⁶ Ellen: *Model zaručeně pařížský*. Eva XIII, 1941, č. 6, s. 16.

⁴²⁷ Mainbochen (vlastním jménem Main Rousseau Bocher, 1890-1976), americký módní návrhář působící především v Paříži. V roce 1929 založil vlastní módní dům Mainbocher Couture, který kombinoval americký i francouzský styl. Proslul rafinovanou, ale decentní ženskou siluetou a oblékal mj. i vévodkyni z Windsoru. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mainbocher>. [cit. 2025-06-09].

⁴²⁸ Bez autora: *Pařížské salony*. Eva XI, 1939, č. 6, s. 18-19.

Zároveň ale dostával prostor i vliv německé konfekce a vídeňských módních přehlídek, jako například v článcích *Přehlídka vídeňské módy*⁴²⁹ nebo *V ohnisku německé módy*⁴³⁰, kde byl kladen větší důraz na praktičnost, pevnější střihy a decentní eleganci. Například v článku *Týden vídeňské módy* autorka vyzdvihuje některé podstatné změny: „*Nová módní linie, propagována pro zimu, vykazuje některé podstatné změny. Celková silueta se poněkud prodloužila sukni, která je delší.*“⁴³¹ Tato poznámka ukazuje, že móda reagovala nejen na proměny stylu, ale také měnící se potřeby žen, ať už šlo o pohodlí, sezónnost nebo ekonomické možnosti. V tomto období zároveň dochází k ústupu od dosavadních odkazů na francouzskou módu. Zvláště během okupace se v rubrice stále častěji objevují inspirace z Německa a Rakouska, zatímco zmínky o pařížských salonech nebo francouzských návrhářích skoro mizí.

Vedle článků, které zobrazovaly vlivy zahraniční módy, se v časopise objevovaly i prakticky laděné přehledy určené pro každodenní inspiraci. Texty jako *Aktuality ze světa módy*⁴³² nebo *Módní ohlasy*⁴³³ přinášely konkrétní informace o aktuálních trendech, od typů kabátků, sukni až po doplňky, jako jsou kabelky, pásky nebo rukavice. Nešlo však jen o popis módních novinek, ale i o praktické doporučení, jak jednotlivé věci kombinovat, co se hodí pro různé příležitosti a roční období. Vedle toho se nabízely i články s hlubší tematikou. Například text *O módní list budoucnosti*⁴³⁴ se zamýšlel nad tím, jakým směrem se ženská móda může ubírat v nejisté době.

Módní rubrika časopisu *Eva* byla v době vydávání místem, kde potkávaly různé názory na oblékání, eleganci a roli ženy ve společnosti. Když porovnáme články mužských a ženských autorů, ukazuje se, že každý přistupoval k móde trochu jinak, nejen stylem psaní, ale také tím, jak módu chápal a co v ní viděl.

Ženské autorky často zobrazují módu jako součást běžného života. Zdůrazňovaly praktičnost, vkus a ženskost. Kladly důraz na konkrétní situace, jaké oblečení se hodí na den, do společnosti nebo do přírody. Jejich styl byl většinou osobní, přístupný a často vycházel ze zkušeností samotných autorek. Módu chápaly jako něco, co má ženě sloužit, podpořit její osobnost a sebevědomí. Naopak mužští autoři psali často o módě z většího odstupu a jejich

⁴²⁹ FUCHSOVÁ, Zdenka: *Přehlídka vídeňské módy*. *Eva* XIII, 1941, č. 11, s. 11.

⁴³⁰ GOLLENER, Max: *V ohnisku německé módy*. *Eva* XIV, 1942, č. 18, s. 4.

⁴³¹ FUCHSOVÁ, Zdenka: *Týden vídeňské módy*. *Eva* XIII, 1941, č. 12, s. 17-18.

⁴³² FUCHSOVÁ, Zdenka: *Aktuality ze světa módy*. *Eva* XII, 1940, č. 18, s. 18.

⁴³³ FUCHSOVÁ, Zdenka: *Módní ohlasy*. *Eva* XI, 1939, č. 16, s. 15.

⁴³⁴ DOUHLÍKOVÁ ŘÍHOVÁ, Marie: *O módní list budoucnosti*. *Eva* XIII, 1941, č. 2, s. 24.

texty byly spíše popisné a komentující. Na módu pohlíželi jako na produkt řemeslníka nebo techniky. Věnovali se více obecným trendům, výrobním procesům nebo významu módy v širších souvislostech. Někdy vnášeli do textů i lehce ironický tón, zvláště pokud šlo o ženské oblékání a zdůrazňovali rozdílný přístup mužů a žen k módě. Zatímco ženy mluvily o módě jako o přirozené součásti svého života, muži ji vnímali jako předmět pro pozorování nebo analýzu.

6. Závěr

Cílem této diplomové práce bylo analyzovat a porovnat ženské a mužské žurnalistické pojetí v meziválečném časopise *Eva*, který vycházel v letech 1928-1943. Práce se zaměřila na to, jak se odlišoval způsob psaní, tematické preference i jazykové prostředky jednotlivých autorů a autorek a jak tyto rozdíly souvisely s širšími kulturními a společenskými souvislostmi doby. Komparativní přístup byl uplatněn napříč jednotlivými tematickými okruhy (literatura, domácnost, architektura, sport, zdraví, cestování, móda, umění aj.), aby bylo možné zachytit nejen různost žurnalistických přístupů mužských a ženských autorů ale také vývoj a proměny genderových představ ve vybraných oblastech.

Zvláštní pozornost byla věnována kulturnímu, politickému a společenskému kontextu první republiky a protektorátu, který výrazně formoval podobu veřejné i soukromé sféry ženského života. Práce se také zabývala otázkou, zda byl časopis *Eva* především nástrojem, který upevňoval dobové představy o ženách, nebo zda zároveň nabízel prostor pro emancipaci, sebevyjádření a odklon od tradičních rolí. Komparativní přístup, zaměřený na ženské a mužské autory napříč ročníky, umožnil sledovat, jak se proměňoval jazyk i témata jednotlivých rubrik. Tím se práce snažila přispět nejen k hlubšímu porozumění meziválečné ženské žurnalistice, ale i k širší reflexi kulturních představ o ženství a ženské identitě.

Analýza jednotlivých rubrik periodika *Eva* ukázala, že ženské a mužské autorské přístupy se lišily nejen volbou témat, ale také stylistickým ztvárněním, mírou emocionality, hodnotovým rámcem a způsobem, jakým autoři a autorky pracovali s představou ženské identity. Rozdíly však nebyly vždy jednoznačné, často objevovaly jemné odchylky, přesahy a překvapivé posuny v očekávaných rolích.

V literární rubrice dominovaly ženské autorky, které často psaly o vnitřním světě, rodinných vztazích a intimitě, jejich texty nesly znaky emocí, reflexe a jemné stylizace. Mužští autoři naopak přinášeli především humor nebo moralizující tón. Přesto se obě skupiny v mnohém překrývaly a literatura tak sloužila jako prostor, kde se genderové stereotypy spíše rozostřovaly.

V rubrice týkající se domácnosti ženské texty soustředily na praktické rady, úspornost, hygienu a rodinnou pohodu a vytvářely tak obraz ženy jako správkyně domácnosti. Texty mužských autorů (např. architektů a techniků) byly naopak více orientovány na systémovost, racionalizaci a hygienický ideál domácnosti, domácí prostor byl chápán jako technický celek, který je třeba optimalizovat.

V textech věnovaných architektuře a bytové kultuře byl patrný rozdíl především v důrazu na funkci prostoru. Mužští autoři, často odborníci, psali technickým jazykem o dispozicích bytu, modernistických přístupech a ideálu racionálního bydlení. Naopak ženské autorky vnímaly interiér jako místo každodennosti, zajímaly je praktické aspekty, atmosféra domova a estetika. Domov byl u žen spojován s pocitem bezpečí a individuality, zatímco u mužů sloužil jako modelový prostor modernity.

V rubrice zaměřené na sport a pohyb se ukázala proměna těla z objektu estetického zájmu na nástroj vůle a síly. Ženské autorky zdůrazňovaly vztah ke svobodě, seberealizaci a radosti z pohybu, zatímco muži vyzdvihovali výkonnost, disciplínu a národní význam tělesné kultury. Tělo se tak stalo jak osobním, tak ideologickým projektem.

V oblasti zdraví ženské autorky často propojovaly fyzickou kondici s duševní rovnováhou a péčí o sebe. Mužští autoři (často lékaři) kladli důraz na prevenci a disciplinovanost. Významný rozdíl spočíval v tom, že ženy psaly jazykem empatie a porozumění, zatímco muži se obraceli k autoritě medicíny. Zdraví tak bylo konstruováno jako osobní i kolektivní odpovědnost, ale styl jejího vyjadřování se lišil podle genderu.

Cestování a volný čas byly v ženských textech spojeny s představou autonomie, sebepoznání a kulturního rozšiřování obzorů. Zároveň byly tyto texty citlivé na společenské a politické okolnosti, ukazovaly například fašistickou propagandu, proměnu prostoru po Mnichovu nebo napětí mezi exotikou a realitou. Mužské texty byly méně introspektivní, více popisné a dobrodružné.

V textech o rodině a manželství dominoval silný důraz na morální a výchovné hodnoty. Ženské autorky často psaly z pozice mateřství, vztahové, péče a každodenní zkušenosti, zabývaly se emocemi dítěte, rovnováhou mezi péčí o domácnost a osobním životem. Mužští autoři se věnovali výchově z odborného hlediska nebo formulovali obecné normy „správné“ rodiny. Zatímco ženské autorky se věnovaly citlivým stránkám rodinného soužití a popisovaly složitosti vztahů i každodenních dilemat, mužské texty působily spíše jako návody, jak by měla rodina správně fungovat.

V umění a kulturní rubrice ženy přinášely pohled zaměřený na detail, emocionalitu a osobní vztah k umění. Jejich texty byly často reflexivní, vnímavé k otázce ženského zastoupení v kultuře. Mužští autoři k tématům často přistupovali analyticky, historicky a profesionálně, hodnotili vývojové směry, stylové proměny a umělecké školy.

Módní rubrika byla místem, kde se odrážel dobový ideál krásy, ale zároveň nabízela prostor pro vyjádření individuality a osobního stylu. Ženy často vnímaly módu jako každodenní jazyk těla, pomocí kterého prezentovaly své postavení, věk i touhu po eleganci. Muži psali o módě analyticky, někdy ironicky, s odstupem a často z pozice hodnotitele vkusu. Móda se tak v periodiku stala místem, kde se střetávaly různé představy o ženském těle, vkusu a společenské roli.

Napříč rubrikami bylo patrné, že ženský přístup pracoval s větší mírou empatie, emocionální vazby k tématu a vlastní zkušeností. Mužské texty se naopak opíraly spíše o obecnější soudy nebo autoritativní tón. Komparace těchto přístupů nevedla k ostrému rozdělení, ale spíše k lepšímu pochopení toho, že časopis *Eva* ve sledovaném období spojoval dva typy vyprávění, jeden založený na ženské každodenní zkušenosti, druhý na odbornosti a společenských normách.

Diplomová práce přinesla nový pohled na *Evu* jako na kulturně-mediální fenomén, který nelze redukovat jen na „ženský časopis“ v tradičním smyslu slova. Detailní tematická analýza odhalila, že *Eva* byla komplexní platformou, kde se odehrával nejen boj o ženskou identitu, ale také utváření moderní žurnalistiky, která reflektovala společenské napětí, politickou proměnu a kulturní očekávání doby. Práce navíc ukazuje, že genderové hledisko je klíčovým nástrojem pro porozumění tomu, jak byly ve veřejném prostoru reprezentovány ženy, jejich těla, role, emoce i každodennost.

Za důležité lze považovat i interdisciplinární přesah, text propojuje přístupy kulturní historie, mediálních studií, literární analýzy i genderových teorií. Díky této kombinaci bylo možné sledovat jednotlivé rubriky nejen jako zdroje dobových informací, ale také jako prostory, ve kterých se formovaly normy, hodnoty a představy o tom, co znamená být ženou (či mužem) ve společnosti meziválečného Československa. Práce zároveň zpochybňuje zažité stereotypy pohledu na ženské časopisy, *Eva* nabízela široké spektrum žurnalistických žánrů, intelektuálně zpracovaných témat i kulturně závažných otázek, od estetiky přes politiku až po sociální a psychologické aspekty života. V tomto smyslu může práce posloužit jako inspirace pro další výzkum médií zaměřených na ženy, ale také jako připomínka toho, že veřejný hlas žen byl již ve 30. a 40. letech výrazně přítomný, i když často rámovaný dobovými omezeními a normami.

Zpracování této diplomové práce pro mě nebylo pouze splněním studijní povinnosti, ale stalo i osobní cestou, který mi umožnila hlouběji se ponořit do ženské zkušenosti

meziválečného a protektorátního období. Pro pročitání mnoha čísel periodika *Eva* jsem se dostávala do kontaktu s hlasem žen, které žily ve zcela jiných historických podmínkách, a přesto řešily otázky, které jsou dodnes překvapivě velmi aktuální, hledání rovnováhy mezi veřejnou a soukromou rolí, napětí mezi normami a individuálním sebevyjádřením, i potřebou krásy, bezpečí a uznání. Získala jsem tak nový pohled na to, jak bylo možné prostřednictvím žánrů jako jsou fejetony, rady, recenze nebo módní články vést kulturně závažný dialog, i když často ukrytý pod zdánlivě lehkou fasádou. Poznala jsem, že ženský časopis může být současně prostorem emancipace i přizpůsobení, svobody i konformity, a že i drobné texty na stránkách *Evy* odrážely širší společenské napětí, politický vývoj i proměnu každodennosti.

7. Resumé

The aim of this thesis was to analyse and compare the female and male journalistic concepts in the interwar magazine *Eva*, published between 1928 and 1943. The thesis focused on how the writing style, thematic preferences and linguistic devices of individual male and female authors differed and how these differences related to the broader cultural and social context of the time. A comparative approach was applied across thematic areas (literature, home, architecture, sport, health, travel, fashion, art, etc.) to capture not only the different journalistic approaches of male and female authors but also the development and changes in gender perceptions in selected areas.

Special attention was paid to the cultural, political and social context of the First Republic and the Protectorate, which significantly shaped the form of the public and private sphere of women's life. The thesis also addressed the question of whether the magazine *Eva* was primarily a tool that reinforced contemporary ideas about women, or whether it also offered a space for emancipation, self-expression and a departure from traditional roles. A comparative approach, focusing on female and male authors across the years, allowed us to observe how the language and themes of the individual sections changed. In doing so, the thesis sought to contribute not only to a deeper understanding of interwar women's journalism, but also to a broader reflection on cultural ideas about femininity and female identity.

The analysis of the individual columns of the periodical *Eva* showed that the female and male authors' approaches differed not only in their choice of topics, but also in their stylistic representation, degree of emotionality, value framework and the way in which the authors worked with the idea of female identity. However, the differences were not always clear-cut, often revealing subtle deviations, overlaps and surprising shifts in expected roles.

Across the rubrics, it was evident that the female approach worked with a greater degree of empathy, emotional attachment to the topic and their own experience. In contrast, the male texts tended to rely on more general judgements or an authoritative tone. The comparison of these approaches did not lead to a sharp division, but rather to a better understanding that *Eva* magazine in the period under study combined two types of narratives, one based on women's everyday experience, the other on expertise and social norms.

For me, the preparation of this thesis was not only a fulfillment of my study obligation, but also a personal journey that allowed me to delve deeper into the female

experience of the interwar and Protectorate period. Reading through many issues of the periodical *Eva* put me in touch with the voices of women who lived in very different historical conditions and yet dealt with issues that are still surprisingly relevant today: the search for a balance between public and private roles, the tension between norms and individual self-expression, and the need for beauty, security and recognition. In doing so, I gained a new perspective on how it was possible to have a culturally serious dialogue through genres such as features, advice, reviews or fashion articles, albeit often hidden under a seemingly lightweight facade. I learned that a women's magazine could be a space of emancipation and accommodation, freedom and conformity at the same time, and that even the small texts in *Eva*'s pages reflected wider social tensions, political developments and the transformation of everyday life.

8. Prameny a literatura

8.1. Primární prameny

Ročníky časopisu *Eva* (dostupné online):

- *Eva*. Ročník I, 15.11. 1928 – 15.10.1929.
- *Eva*. Ročník II, 1.11.1929 – 1.10.1930.
- *Eva*. Ročník III, 1.11.1930 – 15.10.1931.
- *Eva*. Ročník IV, 1.11.1931 – 15.10.1932.
- *Eva*. Ročník V, 1.11.1932 – 15.10.1933.
- *Eva*. Ročník VI, 1.11.1933 – 15.10.1934.
- *Eva*. Ročník VII, 1.11.1934 – 15.10.1935.
- *Eva*. Ročník VIII, 1.11.1935 – 15.10.1936.
- *Eva*. Ročník IX, 1.11.1936 – 15.10.1937.
- *Eva*. Ročník X, 1.11.1937 – 15.12.1938.

Ročníky časopisu *Eva* (tištěné):

- *Eva*. Ročník XI, 1.1.1939 – 15.12.1939.
- *Eva*. Ročník XII, 1.1.1940 – 15.12.1940.
- *Eva*. Ročník XIII, 1.1.1941 – 15.12.1941.
- *Eva*. Ročník XIV, 1.1. 1942 – 15.12.1942
- *Eva*. Ročník XV, 1.1.1943- 1.3.1943.

8.2. Periodika

I. Strachová, Výstavou k hospodyňskému pokroku, *Venkov XXIV*, 1929, č. 112, s. 1.

Milena (Jesenská), Plyn v domácnosti, *Pestrý týden II*, 1927, č. 7, s. 13.

8.3. Sekundární literatura

BAHENSKÁ, Marie; MUSILOVÁ, Dana a HECZKOVÁ, Libuše. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*. České Budějovice: Veduta, 2011. MALÍNSKÁ, Jana. *Do politiky prý žena nesmí - proč?: vzdělání a postavení žen v české společnosti v 19. a na počátku 20. století*. Gender sondy. Praha: Libri, 2005.

BEDNAŘÍK, Petr; JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ, Barbara. *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti*. Žurnalistika a komunikace. Praha: Grada Publishing, 2011.

BUREŠOVÁ, Jana. *Proměny společenského postavení českých žen v první polovině 20. století*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2001.

DUDEKOVÁ, Gabriela a kolektiv: *Na ceste k modernej žene: kapitoly z dejín rodových vzťahov na Slovensku*. Bratislava 2011.

F. F. Plamínková, *Žena ve výtvarném umění v Československu*, *Ženská rada XIV*, 1938, č. 2, s. 28 (přednáška na bělehradské Akademii u příležitosti výstavy umělkyň Malé dohody)

FELJEK, Vojtěch: *Melantrich: nepodlehne ani ohni ani meči*. Praha: Melantrich, 1998.

Geist, B.: *Sociologický slovník*. Praha, Victoria publishing, 1992.

HÁJKOVÁ, Dagmar a HORÁK, Pavel (ed.). *Republika československá: 1918-1939*. Strategie AV21. Špičkový výzkum ve veřejném zájmu. Praha: NLN, 2018.

CHARVÁT, Martin a JIRÁK, Jan. *Média v meziválečné publicistice: kapitoly z dějin českého myšlení o médiích 1918-1938 (II.)*. Praha: Togga, 2019.

Jan Vaněk, *Žena konečně civilizovaná*, in: Jan Vaněk – Zdeněk Rossmann (eds.), *Civilizovaná žena*, Brno 1929.

JECHOVÁ, Květa. *Cesta k emancipaci: postavení ženy v české společnosti 20. století : pokus o vymezení problému*.

KNEBLOVÁ, Hana. *Život za první republiky*. Brána. Praha: Euromedia Group, 2023.

KONČELÍK, Jakub; VEČEŘA, Pavel a ORSÁG, Petr. *Dějiny českých médií 20. století*. Praha: Portál, 2010.

KROUTVOR, Josef. *Potíže s dějinami: eseje*. Praha: Prostor, 1990.

LENDEROVÁ, Milena (ed.). *Žena v českých zemích od středověku do 20. století*. Česká historie. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2009. ISBN 9788071069881.

MACHAČOVÁ – Jiří MATĚJČEK (edd.), *Studie k sociálním dějinám 6*, Kutná Hora – Praha – Opava 2001.

MAREK, Jaroslav. *Česká moderní kultura*. Praha: Mladá fronta, 1998.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 2. vyd. Knižnice Společnosti Edvarda Beneše. Praha: Společnost Edvarda Beneše, 2012.

OSVALDOVÁ, Barbora. *Česká média a feminismus*. Gender sondy. Praha: Libri, 2004.

PACHMANOVÁ, Martina. *Civilizovaná žena: ideál i paradox prvorepublikové vizuální kultury*. V Praze: Vysoká škola uměleckoprůmyslová, 2021.

ŠALDA, Jaroslav. *Budování tisku za Rakouska, Československé republiky a jeho obrana za německé okupace: [paměti bývalého generálního ředitele tiskového a vydavatelského koncernu Melantrich]*. Praha: EVA – Milan Nevole, 2001

UCHALOVÁ, Eva. *Česká móda 1918-1939. Elegance první republiky*. Praha: Olympia, 1996.

8.4. Internetové zdroje:

Adolf Loos. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Adolf_Loos. [cit. 2025-06-10].

Antonín Heythum. Online. Dostupné

z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Anton%C3%ADn_Heythum. [cit. 2025-06-10].

Bertrand Russell. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bertrand_Russell. [cit. 2025-06-10].

Božena Rothmayerová. Online. Dostupné

z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bo%C5%BEena_Rothmayerov%C3%A1. [cit. 2025-06-10].

Dorothy Roundová Littleová. Online. Dostupné

z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Dorothy_Roundov%C3%A1_Littleov%C3%A1. [cit. 2025-06-10].

Emanuel Siblík. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Emanuel_Sibl%C3%ADk. [cit. 2025-06-10].

Famille d'Humières (Rouergue). Online. Dostupné z: [https://fr.wikipedia.org/wiki/Famille_d%27Humi%C3%A8res_\(Rouergue\)](https://fr.wikipedia.org/wiki/Famille_d%27Humi%C3%A8res_(Rouergue)). [cit. 2025-06-10].

František Zelenka. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Zelenka. [cit. 2025-06-10].

Hugo J. Slípka životopis. Online. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/hugo-j-slipka-68069>. [cit. 2025-06-10]. <https://www.filmovyprehled.cz/cs/film/395663>. [cit. 2025-06-09].

Isadora Duncanová. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Isadora_Duncanov%C3%A1. [cit. 2025-06-10].

Jan E. Koula. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_E._Koula. [cit. 2025-06-10].

Jan Vaněk (architekt). Online. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Van%C4%9Bk_\(architekt\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Van%C4%9Bk_(architekt)). [cit. 2025-06-10].

JANDÁČEK, Václav. *Bytová otázka v Praze v letech 1918 až 1938*. Online. 2019. Dostupné z: <https://www.casopisstavebnictvi.cz/clanky-bytova-otazka-v-praze-v-letech-1918-az-1938.html>. [cit. 2025-06-10].

Karakulská ovce. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Karakulsk%C3%A1_ovce. [cit. 2025-06-10]. *Maggy Rouff*. Online. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Maggy_Rouff. [cit. 2025-06-10].

Mainbocher. Online. Dostupné z: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mainbocher>. [cit. 2025-06-10].

Milena Jesenská. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Milena_Jesensk%C3%A1. [cit. 2025-06-10].

PECKA, Dominik. „*Sport je poezie pohybu a činu*.“ Zdroj: <https://citaty.net/citaty/51891-dominik-pecka-sport-je-poezie-pohybu-a-cinu/>. Online. Dostupné z: <https://citaty.net/citaty/51891-dominik-pecka-sport-je-poezie-pohybu-a-cinu/>. [cit. 2025-06-10].

Stanisława Walasiewicz. Online. Dostupné z: https://pl.wikipedia.org/wiki/Stanis%C5%82awa_Walasiewicz. [cit. 2025-06-10].

Staša Jílovská. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Sta%C5%A1a_J%C3%ADlovsk%C3%A1. [cit. 2025-06-10].

Targa Florio. Online. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Targa_Florio. [cit. 2025-06-10].

Vlasta Děkanová. Online. Dostupné

z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Vlasta_D%C4%9Bkanov%C3%A1. [cit. 2025-06-10].

Volej (tenis). Online. Dostupné z: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Volej_\(tenis\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Volej_(tenis)). [cit. 2025-06-10].

8.5. Sborníky

LENDEROVÁ, Milena; STRÁNÍKOVÁ, Jana a ČADKOVÁ, Kateřina (ed.). *Dějiny žen, aneb, Evropská žena od středověku do poloviny 20. století v zasetí historiografie: (sborník příspěvků z IV. pardubického bienále 27.-28. dubna 2006)*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2006.

9. Seznam příloh:

- (A) Zvací plakát na výstavu moderní ženy.
- (B) Zvací plakát na výstavu Civilisovaná žena.
- (C) Titulní strana, Eva 1928.
- (D) Titulní strana, Eva 1931.
- (E) Podoby moderního bydlení, text H. Kučerová Záveská.
- (F) Podoby moderního bydlení, text J.E. Koula.
- (G) Tématika sportu, text Hugo Slípka.
- (H) Tématika cestování, text Vojta Válek.
- (I) Tématika výchovy dětí, text Běla Frienlándrová.
- (J) Tématika filmu, text E.L. Berka.
- (K) Tématika umění, text M. Holý.
- (L) Tématika módy, text Staša Jílovská.
- (M) Tématika krásy, text Comtesse d'Humieres.

(A) Výstava moderní ženy. Zvací plakát.

Autor plakátu Eduard Milén.

(B) Výstava Civilisovaná žena. Zvací plakát.

Autor plakátu Zdeněk Rossmann.

CIVILISOVANÁ ŽENA
IERTE FRAU

*interieur J. Vaněk
obrazy Šima Paris*

Protektorát **INDEX**

BRNO
pavilon **K.VU ALEŠ**
Žerotinovo nám.

1929-30
prosinec - leden

JAK SE MÁ KULTIVOVANÁ ŽENA OBLÉKATI
WIE SICH EINE KULTIWIERTE FRAU ANKLEIDEN SOLL

V. NEUBERT A SYNOVÉ, PRAHA XVI. Z. ROSSMANN - BRNO

(C) Titulní strana, autor obálky nenalezen.

Eva I, 1928, č. 1.

(D) Titulní strana. Autor obálky Vojtěch Michal

Eva IV, 1931, č. 3.

(E) Eva. Moderní bydlení. Autor fotografie nenalezen

KUČEROVÁ ZÁVESKÁ, H: *Byt v kostce*. Eva I, 1929, č. 5, s. 20.

Byt v kostce

Arch. H. Kučerová-Záveská.

Víte, že zařídít někomu vilu nebo rodinný dům není tak těžká věc? Totiž vnitřní zařízení vyplyne tam přirozeně z půdorysu; v takovém dobře řešeném domku, kde je na vše předem pamatováno, (místo skříní šatna atd.), tam se potom jedná jen o pár kusů nábytku, hlavně sedačků. Ale těžká věc je, přivedli dvojice akademicky vzdělaných lidí, a chce zařídít jednopokojový byt s kuchyní. V pokoji chtějí pracovat, jíst, spát, občas by si tam rádi přivedli známé. Bylo tedy nutno udělat nábytek co nejúčelnější, naprosto jednoduchý a zabírající málo místa. Zde je seznam kusů: Spací divan se zásuvkami pro polštáře. Stolek k tomuto divanu (současně sedačka). Psací stůl se skleněnou deskou. Křeslo k psacímu stolu. Příruční otevřená knihovna. Knihovna třídičná s posuvnými skly. Roztahovací jídelní stůl a 4 židle. Malý příborník na porcelán.

Všechny kusy jsou ze všech stran stejně zpracované, aby se mohly po přestěhování libovolně sestavit, také se mohou z nich jednou vytvořit dva nebo i tři jiné pokoje. Materiál je hnědočervený dub, potahy světle hnědé, záclony a část stěn modré, ostatní stěny krémové barvy. Pokoj je potažen kobercem šedavé barvy, což však doporučuji pouze tam, kde mají vysavač prachu. Celkové zařízení úplně vyhovuje, dbá-li se ovšem stále na pořádek.

Nábytek pí dr. B. Provedla firma Quis, Vsetín.

(G) Eva. Tématica sportu. Autor fotografie nenalezen

SLÍPKA, Hugo: *Jediné a tisíce jiných*. Eva V, 1933, č. 21, s. 13.

JEDINÉ A TISÍCE JINÝCH

Sl. — Myslil jsem na to nedávno, když náhodou při návštěvě vysoké školy tělovýchovné ve Varšavě potkal jsem Walasiewiczównu, známou všestrannou světovou rekordwoman. Šla s raketou pod paží na court, náležitě do komplexu ústavu. Znáš ji dobře již několik let a zdálo se mi, že vyhlíží ještě tvrději v obličej než dřívě. A přece říkala, že nyní odpočívá, že pouze dvě hodiny denně věnuje systematickému treningu. Ostatní čas studuje a provází sporty, na které jí nedostává času. Štela Walasiewiczówna mluví a máte dojem, že mluvíte s mužem, který odříkáním a sebezapíráním vybojovává si cestu k daleké ideí. Ona je fenomenem v oboru poměrně vzdáleném ženě a mluvíte s ní a ztrácíte před sebou pojem ženy. A přece musí tak být, každá idea něco stojí. Idea, která chce mnoha tisícům žen vnutit názor, jak nádhernou a uspokojující je tělesná kultura sportem. Idea, která dokazuje vrcholné schopnosti ženy ve sportovním snažení, ztělesněná propagace ženského sportu. Walasiewiczówna stejně jako nešťastná Hitomi, stejně jako Babe Didriksonová a několik jiných. To jsou ty jediné, to jsou ony, které se obětovaly. A za nimi tisíce jiných jde širokou cestou radosti, kterou ony připravily, to již jsou tisíce nikoli vrcholných zjevů sportovní závodní dráhy, ale průměrných, které s požitkem se prohánějí po trávnicích hřiště, běhají, skáčou a hází. Jste snad i vy, čtenářko, mezi těmito tisíci, ale jistě málokdy vzpomenete na ty, které ukazovaly cestu. Snad nový světový rekord některé z jedinec zaujme vaši pozornost v novinářské zprávě, ale působí na vás spíše jako pobídka a lákadlo než důvod k přemýšlení. A to je právě správné, idea oněch jedinec se naplňuje...

Tennis, championka Sarah Paleyová. — Znameníť ruská plavkyně Nina Kucharčina. — Tři tenisové mistryně anglické. — Walasiewiczówna a Walsowna, dvě polské světové rekordwoman.

(H) Eva. Tématica cestování. Autor fotografie nenalezen

VÁLEK, Vojta: *Zastavení na Rhodu*. Eva VIII, 1936, č. 7, s. 8.

ZASTAVENÍ NA RHODU

VOJTA VÁLEK

Růžová mlha leží nad tichým mořem a loď se jemně zachvívá duněním strojů. Ráno otevřelo nový den, když v noci zmizely tenoučké břehy Syrie a jejich řídké, blikavé majáky žlutých a červených světél. Před ostřím přídí skotačí delfin. Obrací se se strany na stranu, hned ukazuje světlý břich, hned černý hřbet, otírá se bokem o kovovou příd, podplouvá jí, pak vyskočí nad vodu a zdá se vám, že se směje. Je jako hravé děčko. Doprovází loď-živitelku již celou noc.

Na západě se objevily nad temným horizontem moře růžové vršky hor. Vlevo od nich se táhne dým neviditelné lodí. Důstojník na kapitánském můstku namířil dalekohled v ona místa a hbité ruce radio-telegrafistovy vyklepávají tajemnou melodii Morseových značek, aby v zápětí zapisovaly do velké knihy nám, prostým smrtníkům neznámé šifry.

Rhodos na obzoru. Rhodos . . .

Znenadání vám zaznívá jakoby z dálky hexametř:

Smyrna Rhodos Kolofón -

Salamis Chios Argos Athénai . . .

Růžové vrchy rostou, paluba parníku oživuje gumovými kroky námořníků, zvonivým smíchem plavovlasé dívky, stojící na přídí u zábradlí. Hraje si s delfinem, jemuž hází úločky bílého chleba a slupky s banánů. Kolem stožárů svíští křídla raků a jejich chechtavý křik nemá nikde ozvěny. Před přístavem kotví několik bílých lodí, černá loď, bárky s vysokými stožáry a svinutými plachtami. Mohutné, kulaté věže jsou zasmušilé jako strážci, zkamenělí na místech, kam je postavili jejich bývalí velitelé. Moře leží nehybně u jejich pat. S jejich zubatých cimbuří vlají prapory. Vlají téměř se všech vyšších budov tohoto prastarého města, vlají s mohamedánských minaretů, s hotelů, s vil bohatých soukromníků, se stožárů par-

Projíždíte Jelení branou - Porta dei Cervi. Vpravo na sloupu jelen s hlavou, hrdě a vysoko vztyčenou, odznak ostrova a města Rhodu, vlevo římská vlčice, napájící Romula a Rema, odznak moci římské. Vysoký, lícilý hranol kampanily Cattedrale di San Giovanni je ozdoben červeno-bílo-zeleným praporem a na všech čtyřech stěnách jsou velké nápisy vápnem: W Duce! W guerra! W Italia fascista! W fascismo! Ostatně tyto nápisy naleznete na každém druhém domě, na každé prázdné zdi, na každé ohradě v celém Rhodu a v celé Itálii, naleznete je i na ostrovech dalmatských, neboť jsou to

hesla nové Itálie. Kolem prosté katedrály svatého Jana je podloubí, mezi jehož oblouky jsou těžké náhrobky městských patriciů z bílého mramoru. Jsou všechny stejné a moře za jejich bělostí se zdá ještě modřejší. Kolem některých obíhají hrací si děti, jež jsou stejně jako na celém ostatním světě, a je jim lhostejno, že uvnitř kamenných sarkofágů odpočívají čísi mrtvá těla.

Dětem stačí. Je tyto kameny jsou dosti široké, aby se za nimi mohly schovat, a dosti vysoké, aby se na ně dalo lézt. Je podloubí je dosti prostorné, chladné a jeho podlaha dosti rovná, aby se v něm mohly provádět dokonalé závody v běhu.

Rhodos však nyní již není ani městem růží, ani městem praporů, je městem nemocných a raněných. Nemocnice - l'ospedale - stará, gotická stavba s mohutnými a stinnými oblouky, klenutými z velikých kvádrů šedého pískovce, se širokými a vysokými schodišti, se stala v poslední době hlavním střediskem města, vedle námořnických kasáren a vojenských budov. Ještě nedávno byla l'ospedale tichým, v hlubokém mlčení spícím palácem, pod jehož tmavým sloupovým jste spatřili ojedinelé postavy, ploužící se jako stíny se svými strastmi a trampotami. Nyní tato stará budova hlučí a šumí, jako by kypěla tajemným životem, z jejich stinných sálů, prostorných jako chrámové lodí, nebo těsných jako mníšské kobky, se ozývá vzdychání nemocných a raněných, křik operovaných, poslední vzdechy umírajících, chodbami se nehlučně belhají bílé postavy v bílých

EVA
1

(I) Eva. Tematika výchovy dětí. Snímky pořízené v ateliéru u pí. Friedlándrové.

FRIEDLÄNDROVÁ, Běla: *Výchova dětí – Dětský tělocvik pro ty nejmenší*. Eva I, 1928, č. 1, s. 17.

EVA

VÝCHOVA DĚTÍ.

DĚTSKÝ TĚLOCVIK PRO TY NEJMENŠÍ

MUC. Běla Friedlándrová

Dítě mezi třetím a čtvrtým rokem zdá se ještě neschopno k nějaké gymnastice, vždyť sotva rovně chodí. A přece hry jsou první událostí v životě dítěte. Okolo hry se točí celý dětský život. Život dítěte je celý hrou, ať už samostatnější, volnější anebo přesně korektně vedenou hrou dle všech možných výchovných předpisů. Hra je pro dítě první možností projevu vlastní individuality, speciálního přání a dychtění. Pro dítě jsou všechny ty mnohokrát citované výchovné prvky hry tím účelnější a tím výchovnější, vždyť jsou mu tou nejdůležitější starostí. Hrou lze dítě přivést k účelným gymnastickým pohybům. Děčka, zvláště ta nejmenší, nejraději napodobí jako opičky vše, co kde vidí, ať je to pohyb zvířat nebo nějaká práce řemeslná. Teprve hrou, imitací, učí se dítě určité pohyby, které pro ně mají v životě často i speciální význam. Sotva umí dítě běhat, batolí se, ale rádo napodobuje koničky, psy, žáby, kočky, ptáčky a tyto zvířecí pohyby jsou mu jakýmsi hravým začátkem gymnastiky. Děčka ráda mezi sebou závodí, kdo rychleji doleze po čtyřech, kdo výše zdvihne nohu a podobně, a na těchto zájmech, touze napodobit, je nutno založit práci s drobotinou.

Takové tří-, čtyřleté děčko se teprve často tady naučí rozeznat pravý účel nohou, rukou, naučí se přesně umisťovat pohyb, ovšem nevědomky, učí se bystrému postřehu a imitaci všemožných pohybů, které se okolo něho dějí. Přestane se bát skoků s výšky i do dálky a učí se prostě pohybovat svým tělíčkem, zprvu zcela nevědomě, ale později tato základní pohyblivost a schopnost ovládnutí je přec nikdy docela neopustí, hlavně pak zvýkne na pohyb, ten stane se mu potřebou a určitým zájmem, takže už potom nedovede dokonale zanedbat své tělo. Funkce si tvoří orgán a tvořící se tělíčko má tolik možností oprav a úpravy k správnému dokonalému vývinu. Lékařská orthopedická prohlídka maličkých před tělocvikem je jistě důležitou složkou gymnastické výchovy. Často nepatrná zkrivenina nebo vykloubenina může být v čas lehce odstraněna jen rozumným speciálním tělocvikem. Zanedbané zkriveniny, které lze v útlém věku lehce a bezbolestně speciálním tělocvikem upravit, nedají se později někdy napravit ani operativním zákrokem. Zde právě přichází v úvahu nejen páteř, lopatky, krk, ramena, hrudník, nohy se správně vyvinutým svalstvem, ale i poloha vnitřních orgánů a jejich správná funkce. Dítě potřebuje pohyb, touží po něm a je celou svojí přirozeností k němu voláno; proto není nic přirozenějšího, než pohybem, hrou, radostí ze života dítě správně do života vypravit, pomoci jeho tělesnému i duševnímu vývoji. Ve vzrůstu je vše přístupno opravě a změně, tím spíše cítí a myslí lidské mládě. U dětí nelze mluvit o pěstění svalů. Dětský tělocvik speciálně do šesti let je účelnou, veselou hrou, kterou lze v dítěti nenápadně vypěstit i smysl pro rytmus. Hudba při cvičení působí v dětech radostnější náladu, zvláště když doprovází a dokresluje pohádky, které děti názorně provádějí. Rytmus jako složka tělesné výchovy je nepostradatelná a pěstuje-li se od malička, probouzí se v dětech, které nemají zvláštního rytmického nadání.

Snímky pořízené v ateliéru pí. B. Friedlándrové

STÁTNÍ VĚBEGRA
KOBROVNA 1928

17

(J) Eva. Tématika filmu. Autor fotografie nenalezen

BERKA, E. L: *Objevy na hvězdnatém filmovém nebi*. Eva V, 1933, č. 20, s. 23.

Objevy na hvězdnatém filmovém nebi

L. E. Berka

Jeden zoufalý Toulousan rozhodl se zřít se světa a vstoupil do kláštera. Ráno prvního dne potká mnicha, pak druhého, třetího, kteří ho osloví: Bratře, musíme umřít. Dobře. Potká čtvrtého, pátého, šestého, pak dvacet jiných a všichni mu řeknou: Bratře, musíme umřít. V poledne náš člověk má hlad. V jednu hodinu je polomrtev hladem. A když sám převor ho pokřikuje se slovy: Bratře, musíme umřít, zeptá se: A což obědvat?

Tahle anekdota z rodu mravoučných dá se aplikovati, což je její poslání, na různé případy. Třeba na příklad českého filmu a nás, kteří český film sledujeme. Ten svět, jehož jsme se zřekli, je český film sám i všechny naděje v něj vkládané, ale anekdota nás učí, abychom byli Toulousany, neztrácejícími přes všechna zklamání smysl pro praktické potřeby a pro požadavky okamžiku. Vstupem do kláštera jsme učinili nezbytné a smířili se se svým zoufalstvím. To nám však nemůže zabránit, abychom obědvali.

Jednou nadějí, které jsme se dávno vzdali, je vidět v českém filmu ženskou tvář, která by mohla uspokojit jak svým kouzlem, tak i vnitřní hloubkou, která by náležela herečce a nejen herečce (v nejlepší případě) ale bezduché loutce. Více než kdokoli jině ženská otázka v českém filmu je problémem z nejožehavějších. Ale duše Toulousana nám nedovoluje, abychom tuto otázku zodpověděli jedním škrtem a pomýšleli na konec a nirvanu.

V českých filmech dob nedávných vyskytlo se několik herců, kteří znají svůj úkol a jsou na svém místě. Je to třeba Jindřich Plachta, Hugo Haas, M. Svoboda, někdy F. Smolík a V. Borský. Kdybychom měli jmenovat stejně pět hereček, upadli bychom do rozpaků. Vynořilo by se snad jméno Iry Riny (a to náleží cizince), a tím bychom skončili, dříve než bychom byli zažali.

V tresorech našich filmových společností leží více než pětadvacet nových českých filmů, které čekají, že získají přízeň diváků, a od nichž se naproti tomu čeká, že prostoduchost starých dob zamění za nádech rafinovanosti. Nebudeme je všechny vypočítávat, nechceme je hanit ani chválit, nikdo neví, co se v nich skrývá. Pokud se dá předem něco s určitostí říci, je jasno, že otázka, již jsme nazvali otázkou ženskou, byla konečně přetřásána a že byly učiněny pokusy, jak nahradit zjevy neosvědčené se osobnostmi nadějnějšími. Že bylo přikročeno k tomu, čemu se naši producenti, vydávající se za dobré obchodníky, až dosud úzkostlivě vyhýbali: k hledání, které by z několika nově povoláních vyneslo na světlo vyvolenou. Hledání je ošemetným obchodním procesem, ale kdo neriskuje, nemá. Mezi tolika a tolika českými filmy již dohotovenými nebo právě dokončoványými, je jich několik, které se odvažily hrát na ruletě úspěchu a vsadit na nový ženský zjev s riskem prohrát a s úsilím získat.

Faites vos jeux, messieurs! a páni producenti vsadili na Titinu Mandlovou a po

Svetla Svazilová ve hře „Život je pes“. Foto Ströminger.

Jarmila Švabíková ve Vančurově filmu „Na sluneční straně“.

Jiřina Steimarová a Blanka Valeská, jimž byly svěřeny čelné úlohy ve filmu „Rozmary mládí“.

Titina Mandlová ve scéně z filmu „Život je pes“.

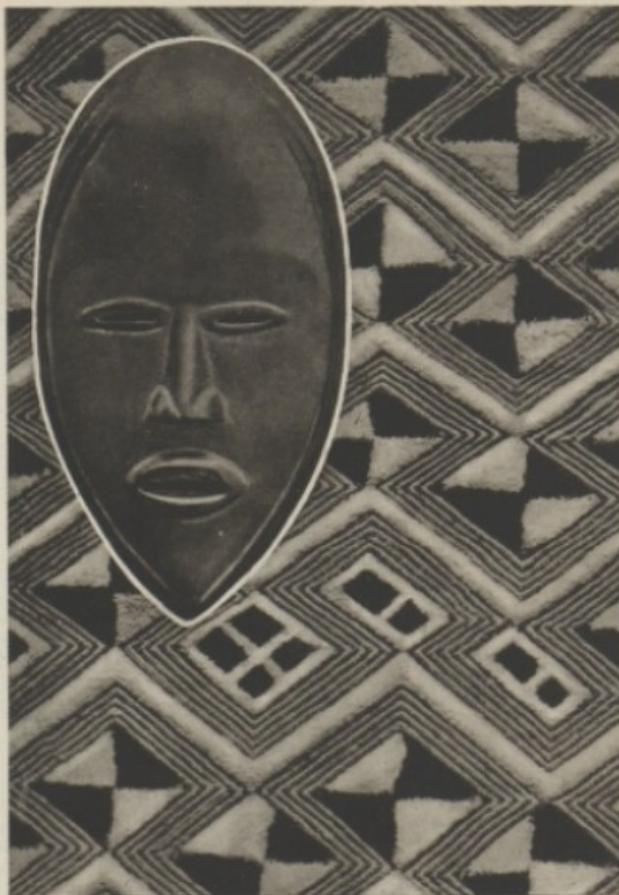
debutu ve filmu „Diagnosa X“ svěřili jí hlavní roli ve veselohře „Život je pes“. Vsadili na Svetlu Svazilovou a po několika méně úspěšných pokusech svěřili jí druhou úlohu v téměř filmu. Sázejí, nikoliv hazardně, na Jarmilu Švabíkovou ve Vančurově filmu „Na sluneční straně“. Na Jiřinu Steimarovou a Blanku Valeskou v „Rozmarech mládí“, na Hanu Vltovou v „Domě na předměstí“, na J. Koldovskou ve „Svítání“. Čímž můžeme být prozatím spokojeni. Lépe je pro český film, toč-li se ruleta, než je-li rozežírána rezem. A zastaví-li se kulička aspoň v jednom kole na výhře, která bude znamenat novou českou hvězdu, bude to dostatečný zisk.

(K) Eva. Tématica umění. Autor fotografie nenalezen

HOLÝ, M: *Černošské umění*. Eva I, 1929, č. 5, s. 22.

Černošské umění *M. Holý.*

Móda, která před časem zbanalisovala umění orientální, chápe se pomalu „objevu“ moderních malířů — *umění negerského*. Tito průkopníci moderního evropského malířství poznali co primární, animální, bezprostřední síly a upřímné víry, co svěžesti a poesie je vtěleno v řezaných dřevěch lidu afrického a v tom smyslu se jim stalo toto dosud málo známé umění vzorem k další tvorbě. Jím evropskému umění otevřeny cesty k novým možnostem a vyjadřování umělcovo obohaceno novými tvary, objemy a liniemi. Je to především smysl náboženský, který jest vlastním základem tvorby negrů. K němu pak až v druhé řadě přistupuje smysl dekorativní. Toto umění prodělalo během mnoha století svůj vývoj, který však přesně neznáme, neboť postrádáme jakéhokoli záznamu psaného. Jen různé drobnosti, jako korálky,

mušle, zuby, zrcátka, kousky kovů a tkanin, hřebíky atd., které mnohdy nabyly důležitosti a významu náboženského, pomáhají poněkud časově zařaditi různé nálezy dřevěných soch — *fetišů*, k jejichž výzdobě jich bylo použito. Avšak i to jest nejisté, neboť tyto drobnosti mohly býti náhradou za dřívější ozdobu a tak je se nám spokojiti jen s určením podle kmenů afrických, takže rozeznáváme styl černošů z Dahomeye, Konga, Gabonu, Kamerunu, Côte d'Ivoire atd. Hlavní však je, že obohatili negři plastiku novou krásou, jako obohatil hudbu jazz.

Maska z kraje Côte d'Ivoire.

Soška ženy.

Fetiš z Konga s relikviářem a zrcadélky v důlcích očních.

Černošská thamma.

(L) Eva. Tématica módy. Autor fotografie nenalezen

JÍLOVSKÁ, Staša: *Pod přiléhavé šaty*. Eva III, 1931, č. 8, s. 13.

Pod přiléhavé šaty s. j.

V dnešní módě přiléhavých obleků ukázala se po dlouholeté přestávce opět potřeba šněrovačky. Není to ta stará šněrovačka z tvrdého plátna a s kosticemi, která deformovala ženské tělo. Nemusíte se jí bát jako mučičího nástroje. Je to široký gumový pás, který odpovídá stříhem tvaru těla, je z měkkého, ale pevného gumového tkaniva a jeho účelem není deformovat tělo, nýbrž pouze je upevnit. Není hezké, když pod přiléhajícím hedvábním obleku vystupují všechny záhyby v pase, bocích a na břiše. Takový gumový pás je zakryje a nutí ženu držet se vzpříma, a toho už bylo nejvyšší zapotřebí po módě ledabylého držení těla, kdy bylo největší elegancí nahrbit ramena a vystrčit břicho.

Pod kostymy a denní jednoduché šaty stačí užší pás pouze přes boky. Pod odpolední a večerní hedvábné šaty nosí se celá gumová kombinace spojená s podprsenkou z lehkého hedvábí nebo krajky. Pod takové šaty je gumový pás naprosto nutný, a žádná žena by neměla chodit v přiléhavých moderních šatech bez něho.

2. Gumový pás pod večerní šaty je z pracího gumového tkaniva růžové barvy, spojený s krajkovou podprsenkou. Pás pod kostym je užší, pouze do pasu. Na pás jsou přišity podvazky, takže nahrazuje pod-

13

vazkový pás i kombinaci. Oblékají se pod něj pouze krátké kalhotky z hedvábí nebo trikotinu.

Modely fy UREUS Praha II.
Pasáž Rokoko - Lucerna

(M) Eva. Tématica krásy. Autor ilustrace M. Kuklová, Paříž.

D'HUMIERES, Comtesse: *Parisiana*. Eva IX, 1937, č. 9, s. 16.

PARISIANA

COMTESSE D'HUMIÈRES

Načínáme novou jarní sezonu – a znovu se díváme okouzlovací výtvoři pařížských salonů. Ačkoli není ještě jaro, jaká linie se doopravdy ujme, můžeme vám již dnes dát nahlédnout do základi jarní a letní módy, a naznačit, jaká je tendence nového představení.

Především jsou to kolekce pro potěšení oka, libující si v barevných kombinacích. Námořnická móda, udržující si první místo mezi módními barvami, se kombinuje s celou škálou světlejších barev a odstínů.

Ozdobné garnitury se vyskytují na mnoha modelech a liší se z organdi nebo mousseline; květiny jsou důležitým doplňkem nejen na kloboucích, ale i na šatech.

Sukně pro den se krátí, ale večerní zůstávají dlouhé a většina z nich je tak bohatě řasena, že nám vrací linie skutečně ženskou. Na rukávy se již neklade tak veliký důraz jako v zimě. Jsou stále ještě rozmanitě nabírána, ale většinou jsou docela krátké nebo jen tříčtvrteční.

Redingoty, sláva letošní zimy, se objevují v jarní obměně: světlých vládných látkách a zdá se, že si udrží své místo.

Ale heslem dne jsou krejčovské kostymy, široké kabáčky a polodlouhá paleta.

Viděla jsem zatím kolekci u Maggy Rouff, snad nejlepšího pařížského salonu, poněvadž všechny jeho modely prozrazují rázovitou osobnost, jež salon vede.

Jsou tu kostymy z tmavé vlny, osvěžené bílými garniturami, šaboty a vysokými, tuhými límcí, jež připomínají ženské uniformy amerického Červeného kříže za války.

Rukávy sahají většinou jen k lokti, mají však umělé záhyby – jež najdeme skoro na všech modelech Maggy Rouff.

U některých redingotů se objevuje rozkošná novinka: jejich postranní lvy nejsou od boku selity, takže látky vrhá dopředu dva volné hluboké záhyby.

Vedle toho se zdobí šaty zase kovovými plítky, hlavně odpolední roby si v těchto ozdobách líbují.

Na večerních šatech se jeví dvojitý úsilí: snaha oživit historický detail a smířiti jej s moderní krejčovskou inspirací. Toto dvojité úsilí se letos projevuje vzkríslením egyptských a byzantských vzorů – skládáním látky do příčných záhybů, materiálem jasných barev nebo kresbami v látce vetkávanými z doby faraonů.

Z byzantského slohu pak upomínají vyřezky z barevných kamének, tvořící lemy i vzory.

Nesmíme ovšem zapomenouti na bohaté květinové ozdoby. Několik detailů:

Viděla jsem redingot z potilštěného plátna, s námořnickými modrými šaty pod ním. Nebo krejčovský kostým, také modrý, a šabot z bílého mousseline ve výstřihu kabáčku. Pod kostým se nosí bílá blůza do sukne, červeně lemovaná.

Pod redingot z bílého piké jsou šaty námořnický modré.

Také imprimé je vděčným materiálem. Jeho vzory připomínají šlvy našich babiček, na příklad jsou to velké kopretiny na černé půdě.

A potom ještě: Komplet béžové barvy, zdobený kovovými plítky zlatého lesku. Nebo plisovaná sukne, krátký přiléhavý kabáček, blůza z hečvábného mousseline. Kostým z modré a bílé kostky, blůza polívaná prýmkou.

Blůzy jsou u Maggy Rouff vůbec překrásné, skoro všechny z lehkých tkanin, zdobené vkládanými krajkami, které tvoří u výstřihu velké šaboty nebo uzly, vykukující z kostymového kabáčku. Večerní roby mají dvojitou linii, buď jsou bohatě řasné, z průsvitných látek, s kouzlem mlhavého romantismu, nebo je jejich střih úzký, přiléhající k tělu, jako u egyptských mumií. Orientální jsou šaty z bílého mousseline, zdobené zlatem, okouzlující je bílá roba, posíta pojeticami, nejvíce jsme se obdivovaly bílým šatům, s ozdobou z velkých kytic, které tvoří guirlandu na lemy dlouhé, bohaté sukne.

CO
ŽENA
NOSÍ

KRESILA M. KUKLOVÁ, PAŘÍŽ

Klopový klobouček z černé slámy s kyticí parmských fušek. — Černobílá odpolední toaleta s černobílým kloboučkem, zdobeným ptačím štítkem. — Španělské bolero s pestrým vyšíváním. — Kotelný pás s barevnými třásněmi a kovovými plítky. — Velké zlaté a stříbrné krásky místo náušnic.